

Jaarstukken 2019

Herzien vastgesteld door het college van b&w en aangeboden
aan de gemeenteraad dd 7 juli 2020

Inhoud

Deel A: Aanbiedingsbrief	4
Aan de gemeenteraad	4
Het financiële beeld	9
Raadsvoorstel	10
Deel B Jaarverslag - Programma's	14
Programma 1 – Leven, leren en werken @ Bodegraven-Reeuwijk	14
Programma 2 – Wonen en Leefomgeving @ Bodegraven-Reeuwijk	26
Programma 3 – Samenwerken, ondernemen en dorpspromotie @ Bodegraven-Reeuwijk	46
Programma 4 – Bestuur en dienstverlening @ Bodegraven-Reeuwijk.....	51
Algemene dekkingsmiddelen, overhead en onvoorzien@ Bodegraven-Reeuwijk.....	57
Deel C: Paragrafen.....	58
Paragraaf 1. Lokale heffingen	58
Paragraaf 2. Weerstandsvermogen.....	77
Paragraaf 3. Onderhoud kapitaalgoederen	89
Paragraaf 4. Financiering.....	92
Paragraaf 5. Bedrijfsvoering	97
Paragraaf 6. Verbonden partijen.....	99
Paragraaf 7. Grondbeleid	104
Deel D: Jaarrekening	106
Overzicht van baten en lasten in de jaarrekening van het begrotingsjaar (verkort)	109

Overzicht van baten en lasten in de jaarrekening van het begrotingsjaar (uitgebreid)	110
Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling	112
Toelichting op de balans	115
Toelichting op het overzicht van baten en lasten	132
Programma 1 – Leven, leren en werken@Bodegraven-Reeuwijk	132
Programma 2 – Wonen en Leefomgeving@ Bodegraven-Reeuwijk	133
Programma 3 – Samenwerken, ondernemen en dorpspromotie@Bodegraven-Reeuwijk	136
Programma 4 – Bestuur en dienstverlening@ Bodegraven-Reeuwijk	137
Algemene dekkingsmiddelen, overhead en onvoorzien@ Bodegraven-Reeuwijk	139
Overzicht incidentele baten en lasten	144
Overzicht reserves	149
Overzicht voorzieningen	160
Overzicht begrotingsrechtmatigheid	164
SiSa	165
De staat van de gemeente	176
Deel E: Overige gegevens	177
Gebeurtenissen na balansdatum	177
Verwerking van het resultaat	179
Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	180
Deel F: Overige Stukken	181
Stand investeringsbudgetten per 31 december	181

Deel A: Aanbiedingsbrief

Aan de gemeenteraad

Ten tijde van het opstellen van deze jaarrekening brak de Coronacrisis uit. Hoewel deze geen direct invloed op de cijfers in deze jaarrekening heeft, is het toch goed ons te realiseren dat deze crisis (vergaande) financiële gevolgen voor onze gemeente kan hebben. Daarbij spelen veel facetten een rol waarvan de strekking en diepgang van velen daarvan op dit moment nog niet (volledig) kan worden overzien. De komende tijd zal een nadere impact-analyse meer inzicht daarin moeten geven. Verderop in deze jaarrekening wordt (bij 'gebeurtenissen na balansdatum') verder op dit onderwerp ingezoomd.

De voorliggende jaarrekening 2019 laat een tweeledig beeld zien. Enerzijds zien we dat het saldo van baten en lasten onder druk staat. Het sociaal domein trekt een zware wissel op de financiële positie van onze gemeente. Deze wissel zien we ook terug in onze reserves en leningenportefeuille. Het tweede prominente beeld in deze jaarrekening zijn de resultaten binnen onze grondexploitaties. Deze trekken op dit moment het totale saldo van de jaarrekening 'recht'. Doordat we grotendeels onze stevige ambitie op de grondexploitaties realiseren hebben we ook in 2019 het Sociaal Domein kunnen financieren.

Op hoofdlijnen zien we de volgende bewegingen in de jaarrekening

1. Solide exploitatie buiten het sociaal domein om.
2. De impact van het sociaal domein
3. Goede resultaten binnen de woningbouwambitie

Een solide exploitatie buiten het sociaal domein

Als we kijken naar de baten en lasten van onze jaarrekening 2019 dan zien we een solide exploitatie. Buiten het Sociaal Domein om sluit de

reguliere exploitatie met een positief saldo van € 1,1 miljoen. Dit betekent dat wij een aanzienlijk deel van het tekort van het sociaal domein kunnen opvangen binnen onze overige activiteiten.

Goede resultaten op onze woningbouwambitie

In 2019 is de ambitie op het gebied van woningbouw wederom grotendeels waargemaakt. Voor een groot deel (€ 1,2 miljoen) is dit het gevolg van gerealiseerde winsten in de verkoop van kavels op bedrijventerrein Rijnhoek. Door de realisatie van ons woningbouwprogramma werken we aan het behoud van de leefbaarheid in onze dorpen en blijven we onze financiële positie versterken. Rondom het woningbouwprogramma en de grondexploitatie is wel op te merken dat deze naar de toekomst toe gaan opdrogen. Naar verwachting is de huidige voorraad grondexploitaties rond 2025-2026 uitgegeven. Dit heeft gevolgen voor verschillende aspecten van onze financiële bedrijfsvoering. Enerzijds de leningenportefeuille. De afgelopen en komende jaren dragen grondverkoop aanzienlijk bij aan het aflossen van onze leningen. Anderzijds is daar het gegeven dat wij een deel van de overheadkosten toerekenen aan uitgaven binnen grondexploitatie. Zonder deze mogelijkheid van urentoerekening moet op langere termijn ruimte gevonden worden binnen onze reguliere exploitatie.

De impact van het sociaal domein

De financiële impact van het sociaal domein is groot. In deze jaarrekening hebben we zowel de voordelen in de reguliere begroting als de winsten in de grondexploitaties nodig om het tekort op te vangen. Zelfs met deze voordelen resteert een financieel tekort. Zoals ook in de vierde kwartaalrapportage sociaal domein is vermeld brengt het tekort andere essentiële en vitale taken van de gemeente in gevaar. Door de tekorten in het sociaal domein staat de leningenportefeuille onder druk, waardoor investeringen in onderwijs, duurzaamheid, sport en cultuur in gevaar dreigen te raken. Door het

uitblijven van actie bij de Rijksoverheid worden we gedwongen om te bezuinigen binnen het Sociaal Domein. We beseffen hierbij dat deze bezuinigingen ten koste kunnen gaan van kwetsbare inwoners. Toch dwingt de huidige financiële positie van onze gemeente tot het maken van deze keuzes. In de kadernota en begroting voor 2021 komen we hierop terug.

1. Het resultaat in meerjarenperspectief

Het totale resultaat van de jaarrekening 2019 komt € 724.000 nadeliger uit dan de begroting 2019. De belangrijkste factoren die tot dit resultaat hebben geleid zijn in onderstaand overzicht tot

Zoals u inmiddels van ons gewend bent presenteren wij deze jaarrekening aan de hand van de drie pijlers van ons financiële beleid.

Achtereenvolgens komt daarom hierna aan de orde:

1. Het resultaat in meerjarenperspectief
2. De ontwikkeling van de leningportefeuille
3. De ontwikkeling van de reservepositie

uitdrukking gebracht en daaronder toegelicht. In de volgende hoofdstukken van deze jaarrekening wordt per programma uitgebreider en dieper op de afwijkingen en verschillen ingegaan.

bedragen x € 1.000

Voordelen	Bedrag	Nadelen	Bedrag
Kapitaallasten	500 V B	Sociaal domein	- 3.490 N B
Algemene uitkering	460 V B	Openbare ruimte	- 425 N B
Heffingen	420 V B		
Overige verschillen, per saldo	253 V B		-
Totaal voordelen	1.633 V	Totaal nadelen	- 3.915 N
Per saldo	- 2.282 N		
Grondexploitatie	1.558 V		
	- 724 N		

B = gemeld in Burap
BR = gemeld in Burap als risico

Voordelen

Kapitaallasten

Een aantal voorgenomen investeringen is later in gebruik genomen dan bij het opstellen van de begroting werd aangenomen. Dat heeft tot gevolg dat in 2019 nog niet met de afschrijving is gestart. Over 2019 belooft dat een incidenteel voordeel van € 500.000.

Algemene uitkering

De algemene uitkering over 2019 is € 460.000 hoger dan geraamd. Voor de helft veroorzaakt door extra ontvangen middelen in het kader van duurzaamheid (zie ook bij bestemming resultaat) en veroorzaakt door de gevolgen van het trap op-trap af – beleid. Het Rijk heeft zelf meer uitgegeven dan voorzien en daardoor ontvangen gemeenten een hogere algemene uitkering

Heffingen

Een tweetal heffingen kent een hogere opbrengst dan verwacht. Het betreft de OZB en de rioolheffing. Deze hogere opbrengst is het gevolg van areaaluitbreiding.

Grondexploitaties

Op grondexploitaties is in 2019 na aftrek van te betalen Vpb een voordeel van circa € 1,5 miljoen gerealiseerd. Naast enkele andere kleinere mutaties is dit voornamelijk (€ 1,2 miljoen) het gevolg van gerealiseerde winsten in de verkoop van kavels op bedrijventerrein Rijnhoek.

Nadelen

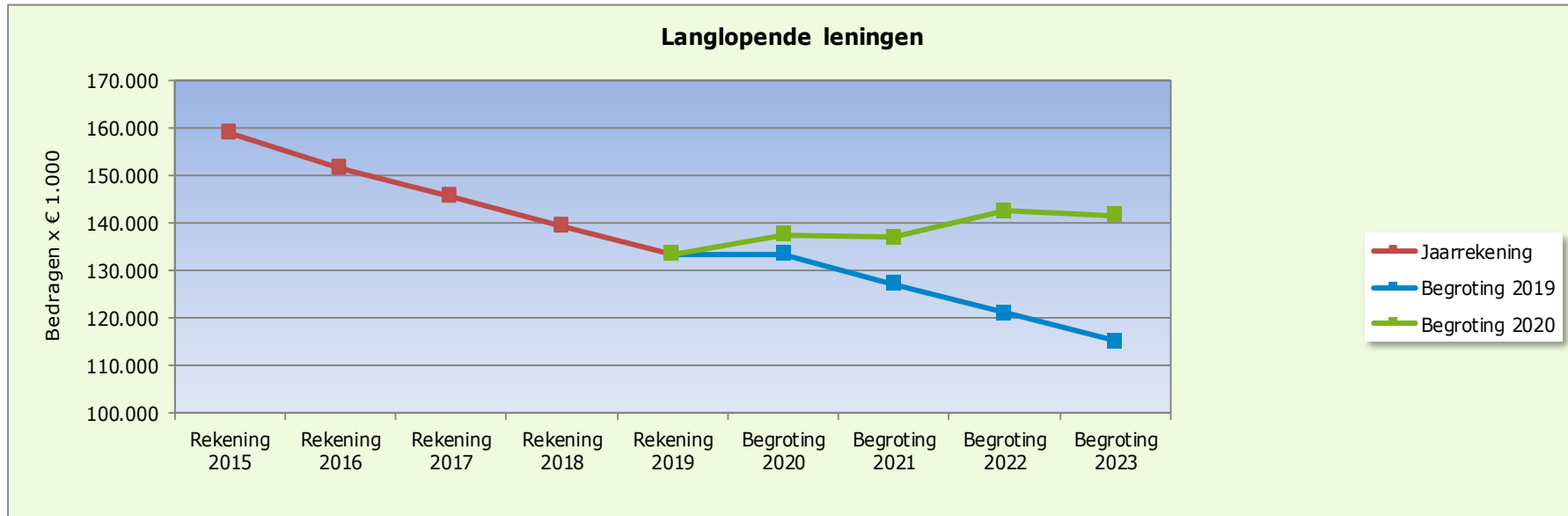
Sociaal domein

De uitgaven voor het sociaal domein leiden tot een nadeel van per saldo € 3,5 miljoen. Voor een uitgebreide toelichting hiervoor wordt verwezen naar de in uw raad behandelde kwartaalrapportages Sociaal Domein.

Openbare ruimte

In het domein van de openbare ruimte is € 425.000 meer uitgegeven. Dit heeft vooral betrekking op afval. Met name de dalende opbrengsten van oud papier en PMD zijn hier debet aan. Daarnaast is er sprake van toenemende (Rijks)belasting op verbranding van afval en de toename van de verwerkingskosten van restafval.

2. De ontwikkeling van de liquiditeitspositie/leningenportefeuille 2019

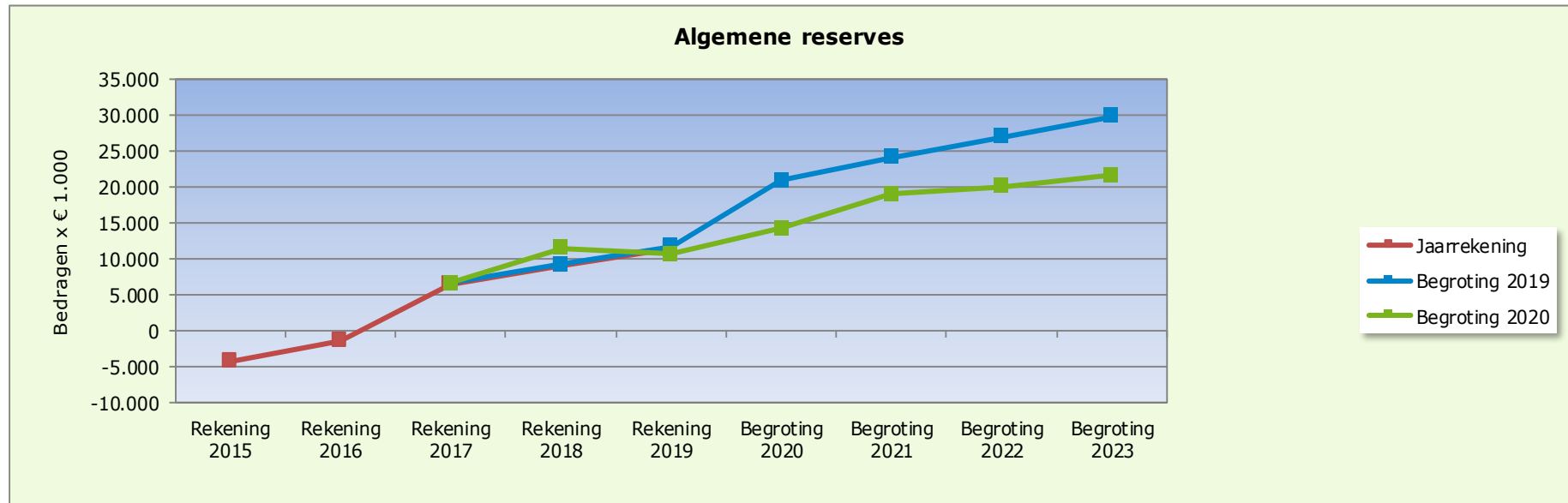

De leningportefeuille kent per 31 december 2019 een eindstand van € 133,5 miljoen. Ten opzichte van de stand van 2018 (€ 139,5 miljoen) is dat een afname van € 6 miljoen.

In 2016 is een neerwaartse lijn ingezet en is sindsdien jaarlijks de leningschuld met € 6 miljoen per jaar afgenomen. Deze daling zet zich in 2019 nog onverkort door.

Tot en met 2015 kende de gemeente Bodegraven-Reeuwijk een oplopende leningschuld, met ultimo 2015 een piek van € 159 miljoen.

3. De ontwikkeling van de reservepositie 2019

De algemene reserve sluit in de jaarrekening 2019 met een stand van € 11,8 miljoen, hetgeen vrijwel naadloos aansluit bij het beeld uit de begroting 2019 en 2020.

Het financiële beeld

Het financiële beeld van het resultaat wordt in onderstaande tabel inzichtelijk gemaakt. Allereerst worden de resultaten per programma inzichtelijk gemaakt. Daar staan de algemene dekkingsmiddelen tegenover. Hieruit volgt dan het saldo van baten en lasten. Een deel van dit saldo is al bestemd, namelijk de mutaties van de reserves

waar de raad reeds een besluit over genomen heeft. Na verwerking van deze mutaties resteert het feitelijke resultaat. Het resultaat over 2019 bedraagt € 724.000 nadelig. Onderstaande tabel geeft inzicht hoe dit resultaat over de verschillende programma's verdeeld is.

bedragen x € 1.000

Overzicht van baten en lasten	Primitieve begroting	Begroting na wijziging	Rekening 2019	Verschil	Rekening 2018
Saldo van baten en lasten					
Programma's					
1. Leven, leren en werken	- 25.030	- 25.229	- 30.157	- 4.929 N	- 30.014
2. Wonen en leefomgeving	- 8.749	- 7.433	- 5.803	1.630 V	- 4.917
3. Samenwerken-ondernemen-dorpspromotie	- 4.507	- 4.717	- 4.829	- 113 N	- 3.979
4. Bestuur en dienstverlening	- 2.444	- 2.422	- 2.733	- 312 N	- 2.382
Programma's	- 40.730	- 39.800	- 43.522	- 3.723 N	- 41.292
Dekkingsmiddelen, onvoorzien en overhead					
Uitkeringen Gemeentefonds	39.607	39.742	40.960	1.219 V	38.815
OZB woningen	5.802	5.799	5.825	25 V	5.724
OZB niet-woningen	2.567	2.681	2.915	234 V	2.794
Belastingen overig	891	904	940	36 V	1.019
Overhead	- 7.838	- 7.882	- 5.965	1.917 V	- 7.057
Treasury	374	383	37	- 346 N	384
Onvoorzien	- 84	- 84	-	84 V	-
Vennootschapsbelasting	-	-	- 171	- 171 N	- 165
Dekkingsmiddelen, onvoorzien en overhead	41.318	41.543	44.543	2.999 V	41.514
Saldo van baten en lasten	588	1.744	1.020	- 724 N	222
Mutatie reserves	- 588	- 1.744	- 1.744	-	- 2.699
Resultaat	- 0	0	- 724	- 724 N	- 2.477

Het nadelig resultaat van de jaarrekening 2019 valt uiteen in de volgende componenten:

- Resultaat normale exploitatie € 2.282.000 Nadelig
- Resultaat grondexploitatie € 1.558.000 Voordelig
- Totaal € 724.000 Nadelig

Uitvoering Samen Duurzaam Gezond

In mei 2018 is het raadsprogramma Samen Duurzaam Gezond door uw gemeenteraad unaniem aangenomen. Het programma biedt voor de jaren 2018 – 2021 de leidraad voor ons college. Met het raadsprogramma zijn wij in het afgelopen jaar voortvarend aan de slag geweest. In deze aanbiedingsbrief bieden wij u een kort overzicht van de uitvoering van het programma.

Sociaal Domein

Het tekort in het Sociaal Domein is fors toegenomen. In 2019 zijn de uitgaven opgelopen tot ongeveer € 22,2 miljoen. Ter vergelijking: het uitgavenniveau in 2017 binnen het Sociaal Domein lag in 2016 en 2017 op ongeveer 18 miljoen. Een stijging van ruim € 4,0 miljoen euro in twee jaar tijd. Deze stijging is zorgwekkend en veroorzaakt donkere wolken boven onze financiële positie. Op hoofdlijnen zien we het beeld dat zowel de uitgaven van de uitvoering van de participatiewet en de Wmo zich om het begrotingskader heen bewegen. We zien op de Jeugdhulp een groot tekort met een forse stijging. In de bestuursrapportage 2020 is aangegeven dat de kostenstijging zich ook doorzet naar 2022.

Met deze stijging komt de financiële zelfstandigheid van de gemeente in gevaar. Ingrijpen is noodzakelijk. In de kadernota 2021 doet het college dan ook een voorstel om de stijgende kosten in het sociaal domein een halt toe te roepen.

Sportvisie

Al enige tijd bestaat vanuit het veld (sportverenigingen, maatschappelijk veld etc.) en de gemeente de wens om te komen tot een nieuwe, integrale visie op sport en bewegen. Daarnaast is door de gemeenteraad unaniem de wens uitgesproken om te komen tot een lokaal preventieakkoord en hebben zij de wens uitgesproken om aan te sluiten op de aanpak Jongeren op Gezond Gewicht (JOGG). Om deze wensen gecombineerd vorm te geven is er in de eerste helft van 2019 een formateur aangesteld. Deze formateur is aangesteld om aan het begin van 2020 te komen tot een visie en uitvoeringsprogramma op sport, bewegen en preventie (waarbij onder andere gekeken wordt naar het landelijke sportakkoord en het landelijke preventieakkoord)

en deze te vertalen naar een lokaal sportakkoord. De formateur wordt vanuit de gemeente ondersteund door een projectgroep die dit thema integraal oppakt vanuit meerdere kennisvelden. Ook de buurtsportcoaches zijn nauw betrokken bij de totstandkoming van visie en uitvoeringsprogramma.

Nieuwbouw zwembad

In december 2018 is door de aannemer gestart met de voorbereidende werkzaamheden voor de nieuwbouw. Begin 2019 is het 50-meter buitenbad gehalveerd en is de rest van de buitenfaciliteiten gesloopt. De nieuwbouw is conform planning in het voorjaar van 2019 gestart. Eind 2019/begin 2020 is de nieuwbouw wind- en waterdicht. De planning is dat het nieuwe binnenbad 1 september 2020 in gebruik kan worden genomen. Nadien zal het bestaande zwembad gesloopt gaan worden. Op deze plek zal het buitenbad en -terrein verder vorm krijgen. Bij de opening van het buitenbadseizoen 2021 kan dit dan in gebruik worden genomen. De aanbesteding voor de exploitatie en het beheer heeft door de ontwikkelingen m.b.t. het Sportbesluit en de BTW-vrijstelling een aantal maanden vertraging opgelopen. De uiteindelijke definitieve gunning heeft medio 2019 plaatsgevonden. Bij ingebruikname van het nieuwe binnenbad op 1 september zal de nieuwe exploitant Optisport aantreden. De bouw van het zwembad loopt op schema en binnen budget.

Arbeidsmigranten

In 2019 is een nieuwe start met dit traject gemaakt onder leiding van een externe procesbegeleider. Medio 2019 is een aantal onderzoeken uitgevoerd binnen het thema arbeidsmigranten. De uitgevoerde onderzoeken hebben bruikbare inzichten opgeleverd voor beleid en uitvoering op het gebied van wonen (woonvisie) en handhaving (tegengaan illegale kamerverhuur). De onderzoeken hebben niet geleid tot een beter inzicht in de aantallen arbeidsmigranten die wonen of werken in onze gemeente.

Met de Omgevingsdienst Midden-Holland (ODMH) zijn in 2019 afspraken gemaakt over de intensivering van de handhaving op kamerbewoning. Eind 2019 wordt er nog aan gewerkt om de handhaving volledig op sterkte te brengen. Ondertussen zijn door de ODMH al diverse panden gecontroleerd. Bij een van deze panden is een bouwstop opgelegd, bij andere panden zijn illegale bewoning of zeer slechte woonomstandigheden geconstateerd en is handhaving in gang gezet.

Duurzaamheid

Voor al het gemeentelijk vastgoed is in een GMJOP, een Groen MJOP opgesteld. Hierin is de verduurzamingsopgave van het gemeentelijk vastgoed meegenomen. Bij de vaststelling van de begroting voor 2020 zijn de financiële consequenties ook meegenomen. Duurzaamheid is tevens opgenomen in het integraalhuisvestingsplan onderwijs. In 2019 hebben belangrijke processen als de Regionale Energiestrategie verder vorm gekregen.

Dorps en wijkgericht werken en dorpsvisies

Een belangrijke wens in het raadsprogramma Samen Duurzaam Gezond is het opstellen van dorpsvisies voor en met onze dorpen. Het uitgangspunt is dat we zoveel mogelijk gebruik maken van de energie in de dorpen zelf. Met inwoners gaan we aan de slag om samen met inwoners de toekomstvisie van onze gemeente op te stellen. Deze toekomstvisie bestaat uit verschillende bouwstenen. Thema's als woningbouw, het sociaal domein, het voorzieningenniveau, de openbare ruimte, bedrijvigheid, mobiliteit en duurzaamheidsopgaven komen hierin samen en geven samen antwoord op de vraag: Wat voor gemeente willen we zijn?

In 2019 is een belangrijke stap gezet naar het antwoord op deze vraag. In 2019 is opdracht gegeven om tot komen tot een toekomstbeeld per dorp (dorpsvisies), een toekomstvisie voor de gemeente als geheel en uiteindelijk een omgevingsvisie 1.0 te maken (in relatie met de invoering van de Omgevingswet). Uitwerking hiervan gaat verder in 2020.

Democratic challenge

Ook Democratic Challenge heeft in 2019 verder vorm gekregen. Er is een digitaal inwoners panel opgezet dat inmiddels 1400 leden telt. In 2019 is een aantal enquêtes uitgezet onder dit panel. Onderwerpen waren: communicatie, veiligheid en duurzaamheid. Ook is er een wijkgerichte enquête uitgezet over de herontwikkeling van winkelcentrum Vromade. Inwoners kunnen zich continue aanmelden om lid te worden van het panel. Tijdens de Provinciale Statenverkiezingen is een enquête gehouden over vuurwerk. De uitkomsten zijn besproken in de werkgroep en worden naar verwachting 1e kwartaal 2020 geagendeerd in de gemeenteraad om het inhoudelijke debat te voeren over het al dan niet invoeren van een verbod op het afsteken van vuurwerk en/of het uitbreiden van vuurwerkvrije zones in de gemeente.

Woningbouwprojecten

In 2019 zijn de voorbereidingen getroffen voor de start van het traject om te komen tot dorpsvisies en een toekomstvisie voor de gemeente, uitmondend in een omgevingsvisie. Deze visies op de toekomst vormen het kader voor de gewenste ruimtelijke ontwikkelingen op het gebied van woningbouw, bedrijventerrein, maatschappelijke voorzieningen en de energietransitie.. Met het beschikbaar krijgen van de verdere richting voor de toekomst kan ook gezien worden of, en welke strategische grondvoorraden (zoals Reesvelt III, Kromme Kamp en Groendijk-Zuid), wanneer in aanmerking komen voor ontwikkeling tot woningbouw.

Naast het werk aan de gemeentelijke grondexploitatieprojecten, is veel effort gestoken in het faciliteren van diverse particuliere (her)ontwikkelingen. Onder meer de achterlaatlocatie Francken in Nieuwerbrug, de van Tolstraat locatie in Bodegraven, de locaties van de voormalige timmerfabriek van den Ouden Rijn en Versluys, Doortocht 1 en Willem de Zwijgerstraat tussen nummers 10 en 18.

Openbare ruimte

Vanaf 2019 wordt aan de hand van het beheerplan leefomgeving een kwaliteitsimpuls gegeven aan onze openbare ruimte.

De inrichting van de leefomgeving wordt in nauwe samenwerking met inwoners bepaald. Ervaringen en kennis van de inwoners wordt meegewogen om tot een plan te komen. Intentie is dat dit ook

resulteert in meer eigenaarschap door inwoners wanneer een project gereed is. Dit zijn intensieve trajecten waarbij het niet iedereen naar de zin gemaakt kan worden. Door vooraf bewuster de strategie te bepalen (starten we met een lege tekening of bijvoorbeeld met een eerste schets) houden we grip op het proces. Belangrijke parameter is de kwaliteit van de wegen. Vanaf 2013 was een dalende kwaliteit meetbaar (en hoorbaar vanuit inwoners) wat ook leidde tot kapitaalvernietiging. Enkele jaren terug is ingezet op verbetering. Deze inspanning heeft resultaat en geeft het volgende beeld. Deze neerwaartse trend is in 2019 gekeerd. Dit is een mooi resultaat en geldt zowel voor asfalt als voor elementenverharding. Daarnaast is in 2019 het meldpunt openbare ruimte is sterk verbeterd. Het biedt ons als beheerder van de openbare ruimte meer mogelijkheden om te sturen op contractpartijen en resulteert in heldere communicatie richting inwoners. Op jaarbasis worden er circa 6.500 meldingen behandeld.

Bij het vaststellen van het onderhoudsplan heeft de raad besloten om extra te investeren in de kernen, de z.g.n. 'kwaliteitsimpulsen'. Na intensieve participatietrajecten is de uitvoering gestart voor de kernen Nieuwerbrug, Driebruggen en de wijk Reeuwijk-Brug west. Ervaringen uit de eerste fase leren dat er dermate veel onvoorziene zaken en hiermee kosten zijn dat de vervolgkoers opnieuw bepaald moet worden.

Economie

Het Actieprogramma Economie is in 2019 officieel ondertekend door college en OPBR en vormt de basis voor de samenwerking in de komende jaren. Het actieprogramma gaat uit van 6 hoofdthema's waarop actie wordt ondernomen: bedrijventerreinen, winkels/horeca/recreatie, onderwijs & arbeidsmarkt, organisatie & samenwerking, duurzaamheid, bereikbaarheid. In 2019 is de eerder ingezette samenwerking met ondernemers, eigenaren en bewoners voortgezet binnen de Taskforce. Iedereen draagt zijn steentje bij aan de ontwikkeling van het centrum. De gemeenteraad heeft wat betreft de gemeentelijke projecten een uitvoeringsplan vastgesteld en prioriteiten gesteld. Deze projecten worden in 2020 en verder uitgerold.

Mobiliteit

Op het gebied van mobiliteit zijn we zowel in regionaal verband als op lokaal niveau betrokken bij verschillende thema's en projecten. Op regionaal niveau onder andere Beter Bereikbaar Gouwe, A12 Gouda – Utrecht (met daarin de lobby voor Bodegravenboog), realisatie spitspendel Spoorlijn Alphen a/d Rijn – Woerden, aanbesteding OV concessie Zuid-Holland Noord en onderzoek Ketens en Knopen in de regio Midden-Holland. Lokale projecten zijn onder andere het C-wegen beleid (kwetsbare gebruikers en wegen in het buitengebied), maatregelen om de verkeersveiligheid voor de fietsers te verbeteren en bij reconstructie van wegen wordt gekeken of de verkeersveiligheid en bruikbaarheid (ook parkeren) van de wegen beter kan. Naast deze voornamelijk infrastructurele projecten is er ook aandacht voor gedragsbeïnvloeding, voorlichting en verkeerseducatie.

Raadsvoorstel

Voorgesteld wordt de jaarrekening 2019 vast te stellen met een resultaat van € 724.000 nadelig. Dit tekort wordt gedekt door een beschikking over de algemene reserve. Op pagina 178 van deze jaarrekening is een nader uitgewerkt dekkingsvoorstel opgenomen.

Deel B Jaarverslag - Programma's

Programma 1 – Leven, leren en werken @ Bodegraven-Reeuwijk

Onderwerpen

Dit programma omvat de thema's Leven, leren en werken in de gemeente Bodegraven-Reeuwijk. De belangrijkste onderwerpen die in dit programma zijn terug te vinden zijn:

- Het Sociaal Domein
- De jeugdhulp, de Wmo en de participatiewet
- Het onderwijs
- Het subsidiebeleid
- Sport, Cultuur

Dit programma begint met een korte uiteenzetting van de (beleids) doelstellingen binnen dit programma. Vanuit deze beleidsdoelstellingen wordt een vertaalslag gemaakt naar concrete opdrachten, processen en projecten die bijdragen aan het verwezenlijken van onze doelstellingen.

Gerealiseerde doelstellingen

In de gemeente Bodegraven-Reeuwijk moet het goed leven, leren en werken zijn. In 2019 is gewerkt aan het versterken van de verbinding

tussen overheid en samenleving. Binnen dit programma zijn de volgende doelstellingen geformuleerd, waarbij het uitgangspunt is deze doelstellingen zoveel mogelijk samen met de samenleving te realiseren:

- Inwoners actief laten participeren in onze samenleving
- Ondersteuning en zorg voor inwoners die dat echt nodig hebben
- Zo veel mogelijk inwoners werken om in hun eigen leefonderhoud te voorzien
- Goed basisonderwijs
- Een adequaat voorzieningenniveau afgestemd op de behoeften van onze inwoners
- Vrije toegang voor sport en cultuur

Deze doelstellingen vallen uiteen in diverse projecten, opdrachten en processen:

Projecten, opdrachten en processen

In onderstaande tabel wordt inzicht gegeven in de ontwikkeling en stand van zaken aangaande de projecten, opdrachten en processen die binnen dit programma zijn opgenomen. De tekst uit de eerste kolom betreft de tekst zoals die in de begroting 2019 is opgenomen. In de tweede kolom wordt de beleidsrealisatie weergegeven.

Begroting	Realisatie
Sociaal Domein Het Sociaal Domein vormt een belangrijk onderdeel van de gemeente. Sinds 2015 hebben gemeenten een veel groter takenpakket op dit terrein. Dit stelt de gemeente in staat om in samenhang van de domeinen op een juiste manier, lokaal en herkenbaar, zorg en ondersteuning te bieden aan inwoners die dat nodig hebben. We zijn nu ruim drie jaar na de invoering van de decentralisaties en de basis is gelegd voor nieuwe werkwijzen in het Sociaal Domein. Maar we zijn er nog niet. Een periode van daadwerkelijke transformatie naar een participatiesamenleving kost tijd. Het Sociaal Domein zien we daarbij breder dan alleen zorg en ondersteuning. De verbinding met gezondheid, bewegen en sport, maar ook met wonen, economie, onderwijs en cultuur zijn duidelijk en eveneens de identiteit van onze dorpen. Voor 2019 worden binnen het Sociaal Domein de volgende speerpunten benoemd: <i>Samenwerking tussen huisartsen en het sociaal team</i> De huisartsenpraktijk is een belangrijk spil in de eerstelijnszorg aan onze inwoners. Ons sociaal team heeft deze rol op het gebied van welzijn, ondersteuning en zorg. De verbinding van deze twee partijen heeft grote meerwaarde op het gebied van integraal werken, preventie, gebruik van ons lokale welzijnsaanbod en laagdrempelige ondersteuning en zorg. Het sociaal team en de huisarts geven beiden toegang tot jeugdhulp indien blijkt dat meer nodig is. De doelstelling is om de samenwerking tussen de huisartsen en het sociaal team verder te versterken. Daarbij denken we concreet aan het uitwisselen van kennis als het gaat om het afgeven van indicaties en de behandelingen die GGZ-instellingen aanbieden, maar zeker ook op het gebied van Welzijn op Recept. Door de kennisuitwisseling krijgen we een beter inzicht in de zogenaamde 'diagnose-rotonde'. Huisartsen en het sociaal team maken	Binnen het Sociaal Domein hebben in 2019 de volgende thema's een rol gespeeld: <i>Samenwerking huisartsen en Sociaal Team/ Welzijn op Recept</i> De pilot Welzijn op Recept is in 2017 gestart waarbij de huisarts kort door de bocht geformuleerd "geen pillen, maar welzijn voorschrijft". Naast de primaire doelstelling om inwoners actief te laten participeren via bijv. de welzijnscoach, heeft de pilot als neveneffect dat de samenwerking tussen sociaal team en huisarts(praktijk) sterk is verbeterd, hetgeen uiteindelijk ook zorgt voor een snellere en passende dienstverlening op individuele ondersteuningsvraagstukken. In 2020 wordt besloten of deze pilot/ werkwijze structureel onderdeel wordt van het toegangs aanbod. <i>Leidraad voor het Sociaal Domein</i> In 2019 is het startdocument Leidraad Sociaal Domein opgesteld. Dit document vormt de start van een nieuwe leidraad. Na bespreking in de commissie in november 2019 worden het komende half jaar rondom vijf

met elkaar inzichtelijk wat in welk geval de beste verwijzing is. Daarmee bereiken we dat als jongeren in onze gemeente hulp nodig hebben, zij sneller bij de juiste hulp terecht kunnen komen. Daarnaast continueren we de samenwerking met huisartsen als het gaat om Welzijn op Recept. Hierdoor maken we sport, bewegen en cultuur steeds vaker onderdeel van oplossingen die we onze inwoners aanbieden. Snel en adequaat reageren voorkomt dat zorgbehoefte onnodig toe neemt. Afstemmen zorgt ervoor dat het inzetten van zorg zo effectief, efficiënt en duurzaam mogelijk kan plaatsvinden. <i>Visie op het Sociaal Domein</i> In 2013 is de dynamische beleidsnotitie Sociaal Domein vastgesteld. In 2017 is deze notitie geëvalueerd aan de hand van de 'Vruchtenboom'. Daarbij is zowel op kwalitatieve en kwantitatieve wijze gekeken naar de stand van zaken binnen het Sociaal Domein. Een van de belangrijkste signalen is de steeds verdere samenhang en integraliteit vanuit Jeugd, Wmo en Participatiewet bij het oplossen van (steeds) meer complexe casussen. Vanuit de behoefte om steeds meer in samenhang te opereren wordt een nieuwe leidraad sociaal domein opgesteld. Deze leidraad vormt de basis waarmee we ons Sociaal Domein de komende jaren verder vormgeven. Kernpunten in deze visie zijn het normaliseren en ontzorgen van onze inwoners, inzetten op welzijn, de trapafbeweging naar lichtere vormen van ondersteuning en zorg, een integrale aanpak binnen het Sociaal Domein en de samenhang met gezondheid, sport en bewegen. Daarbij blijven wij inzetten op het veilig opgroeien en ouder worden in onze gemeente en streven we in ieder geval naar een nauwere samenwerking tussen het Sociaal Team en Ferm Werk. <i>Inclusieve samenleving</i> We willen voor iedereen de voorwaarden scheppen om mee te kunnen doen. Dit geldt ook voor mensen met een handicap. Voorzieningen en de fysieke leefomgeving in de gemeente dienen voor iedereen toegankelijk te zijn. De implementatie in onze gemeente en samenleving van het VN-verdrag inzake de rechten van personen met een handicap is een structurele en langdurige maatschappelijke opgave die we de komende jaren verder vormgeven. Dit thema is daarmee programma-overstijgend.	thema's uitvoeringsagenda's opgesteld. Deze uitvoeringsagenda's worden samen met relevante partners en maatschappelijke organisaties ingevuld en zijn ook (soms) Sociaal Domein overstijgend. De thema's zijn: 1. Dorps en wijkgericht werken 2. Wonen en Sociaal Domein 3. Preventie en zelfredzaamheid 4. Inclusieve Samenleving 5. Een voorspelbaar financieel sociaal domein Er bestaat samenhang tussen het vullen van de uitvoeringsagenda's en de keuzes die de gemeente moet maken om de taakstelling in te vullen. Beide thema's moeten bij de kadernota 2021 bijeenkomen. <i>Inclusieve samenleving</i> Als we kijken naar de definitie van het woord 'beperking' dan hebben we dit tot op heden in enge zin gedefinieerd. Uitsluitend voor inwoners met een lichamelijke beperking. We willen dit juist in ruime zin zien. Vanaf heden zijn er vier doelgroepen die hieronder vallen: inwoners met een lichamelijke beperking, een psychische beperking, een licht verstandelijke beperking en dementie. De volgende thema's hebben voornamelijk aandacht gekregen: informatie en communicatie, beeldvorming en bejegening, toegankelijkheid openbare ruimte en vervoer. Ook de toegankelijkheid van winkelcentra en stembureaus zijn aan de orde
--	---

<i>Startblokgelijkheid</i> Startblokgelijkheid wordt de komende jaren gecontinueerd. Samen met scholen en andere samenwerkingspartners wordt de komende jaren blijvend gewerkt aan het bieden van gelijke kansen voor onze jongste inwoners. <i>Participatie</i> Werk en het hebben van inkomen zijn belangrijke voorwaarden voor inwoners om hun bestaan vorm te geven. Door de aantrekkende economie en de succesvolle re-integratie-instrumenten die Ferm Werk inzet raken mensen steeds makkelijker weer aan het werk. Dit betekent dat we onze aandacht meer verleggen naar diegenen met een grotere afstand tot de arbeidsmarkt. Dit zijn mensen die door psychische en/of lichamelijke problematiek al langere tijd thuis zitten en waar vaak een samenhang is met andere vormen van ondersteuning en zorg zoals de Wmo en Jeugd. Bij deze groep mensen is het belangrijk om vanuit de breedte van het Sociaal Domein maatwerkoplossingen te bieden. Samenwerking tussen Ferm Werk, SAM Welzijn en het Sociaal Team vormt hierbij een essentiële voorwaarde. In 2019 gaan we vanuit de 1-loketgedachte aan de slag om de verbinding en samenwerking tussen deze organisaties dan ook verder te verstevigen. De volgende twee projecten dienen als praktische voorbeelden om de samenwerking te versterken:	geweest. De implementatie in onze gemeente van het VN-verdrag inzake de rechten van personen met een handicap is een structurele en langdurige maatschappelijke opgave die we de komende jaren verder vormgeven. <i>Startblokgelijkheid</i> In 2019 is binnen startblokgelijkheid gestart met een pilot schoolmaatschappelijk werk. Sociaal teamleden nemen plaats op 4 scholen om daar laagdrempelige, preventieve ondersteuning te bieden aan kinderen in de vorm van korte gesprekken. Ouders en leerkrachten kunnen ook bij schoolmaatschappelijk werk terecht voor hulp en advies bij, met name, sociaal emotionele problematiek van de kinderen. Schoolmaatschappelijk werk speelt ook een belangrijke rol in het versterken van de preventieve zorgstructuur van de scholen (IB'er, JGZ en ST). Naast de pilot schoolmaatschappelijk werk zijn er wat keuzes gemaakt in de lopende projecten binnen startblokgelijkheid. De volgende wensen zijn door het college uitgesproken: de oké klas uit te breiden naar Reeuwijk, het 18 maanden huisbezoek slechts uit te voeren bij eerstgeborenen en risicogezinnen in plaats van bij alle kinderen en te onderzoeken of preventieve logopedie (GGD) kan worden afgebouwd. <i>Evaluatie van de samenwerking met Ferm Werk</i> In 2019 is door onze gemeente een evaluatie aangekondigd naar de samenwerking met Ferm Werk. Aanleiding voor deze evaluatie zijn enerzijds de signalen die wij ontvangen van het bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties over Ferm Werk en anderzijds de stijgende uitvoeringskosten van Ferm Werk. In de tweede helft van 2019 zijn hiervoor de onderzoeksvragen opgesteld. Begin 2020 start het onderzoek naar de samenwerking binnen Ferm Werk.
---	--

<i>Dagbesteding</i> Er bestaat een overlap tussen diegenen die vanuit de Wmo een indicatie voor dagbesteding ontvangen en de cliënten van Ferm Werk. Samen met SAM, het Sociaal Team en Ferm Werk wordt gewerkt aan samenwerking op het gebied van dagbesteding. Doel is om een vorm van daginvulling te organiseren die volledig is afgestemd op het individu. Vraaggestuurd en 'gewoon' midden in de onze lokale samenleving zijn daarbij de speerpunten. <i>Versneld burgerschap</i> Om inwoners die nieuw zijn in onze gemeente versneld te laten inburgeren wordt in 2019 verder gewerkt aan Versneld Burgerschap. De samenwerking tussen Ferm Werk, SAM Welzijn, de taalscholen en vluchtelingenwerk is hierbij essentieel. In het najaar van 2018 vindt een tussenevaluatie plaats van de samenwerking tussen de partijen. Op basis hiervan maken we Versneld Burgerschap werkend en sorteren we licht voor op de wetwijziging op de inburgeringswet die gemeenten weer een centrale rol geeft in het inburgeringsproces van haar inwoners. <i>Armoede en schuldhulpverlening</i> Het armoedebeloid wordt in het najaar van 2018 geëvalueerd. Op basis van een benchmark die wordt gedaan door Divosa en Stimulansz geven we het armoedebeloid verder vorm. Een belangrijke doelstelling is dat al onze inwoners kunnen voorzien in hun dagelijks levensonderhoud en toegang hebben tot sport, onderwijs en cultuur. We willen voorkomen dat kinderen in onze gemeente in armoede opgroeien. Bij deze evaluatie kijken we naast de bestaande regelgeving en minimabeleid ook naar de wens vanuit het raadsprogramma om duurzaamheidsmaatregelen voor te financieren voor inwoners met een kleinere beurs. <i>Regionale samenwerking Midden Holland Jeugd en Wmo</i> Regionaal blijven we in Midden Holland verband inzetten rondom een vijftal thema's: 1. We gaan de komende periode aan de slag met "Gewoon Thuis Jeugd" waarin we zoveel mogelijk kinderen in een	<i>Dagbesteding</i> Vanuit het onderdeel dagbesteding wordt aansluiting en verbetering gezocht binnen de bestaande lijnen. Met name de samenwerking met Ferm Werk (bv in het kader van versneld burgerschap) en SAM (senioren binnen de huizen van alles of vrijwilligerswerk) zijn daarin waardevol gebleken. Een aparte projectopzet bleek daarin financieel niet haalbaar. <i>Versneld Burgerschap</i> Versneld Burgerschap vormt sinds 2017 het programma om statushouders versneld te laten inburgeren in onze dorpen en gemeenschappen. In 2019 blijkt dat de uitstroom naar werk (een van de belangrijkste doelstellingen van het programma) daalt. Deze daling is in 2019 aanleiding geweest om bij te sturen in het programma. De regie als het gaat om werk en participatie is steviger bij Ferm Werk te komen liggen. In 2019 is er daarmee meer zicht op de doelgroep gekomen. In 2020 wordt Versneld Burgerschap bestendigd. Tevens worden binnen het programma, samen met Ferm Werk, Vluchtelingenwerk, SAM Welzijn en de bibliotheek voorbereidingen getroffen voor de nieuwe Wet Inburgering. <i>Regionale Samenwerking in het Sociaal Domein</i> Het sociaal domein is één van de programma's van regio Midden-Holland. Samen met de gemeenten Gouda, Krimpenerwaard, Zuidplas, Waddinxveen hebben wij uitvoering gegeven aan het regionaal programma Sociaal Domein dat enerzijds een beleidsmatige insteek heeft
---	---

(t)huissituatie laten opgroeien “tenzij...” 2. Daarnaast zetten wij met het plan van aanpak gedwongen kader in op het voorkomen dat kinderen in een onveilige situatie opgroeien. 3. Het inkoop en contractmanagement Jeugd en WMO willen we de komende jaren door ontwikkelen om op deze wijze verbeterd inzicht en sturing te krijgen op de ontwikkelingen in het zorglandschap. 4. Binnen het onderdeel vervoer onderzoeken we de mogelijkheden tot verdere efficiency. We kijken daarbij naar mogelijkheden van verdere integratie van de verschillende onderdelen van het doelgroepenvervoer en ook naar de mogelijkheden van integratie met het openbaar vervoer. 5. Verder is aangekondigd dat in 2020 de middelen voor maatschappelijke zorg decentraal worden (denkt u daarbij bijvoorbeeld aan taken in de opvang van vrouwen of dak- en thuislozen). We bereiden ons in de regio voor op deze ontwikkeling. <i>Inzet extra middelen Rijk</i> Al vanaf de start van de decentralisatie blijken de rijksmiddelen voor het Sociaal Domein tekort te zijn. Om deze reden is in 2018 een aanspraak gemaakt op de door het Rijk en VNG ingestelde “stroppenpot”. Deze compensatieregeling lijkt verlengd te worden tot 2020. Naast deze incidentele compensatie blijven wij landelijk aandacht vragen voor een structurelere oplossing. Onderdeel van deze lobby is onze inzet om de grondslag van het objectief verdeelmodel eerder te evalueren. <i>Stuurmaatregelen</i> De afgelopen twee jaar vormt het Sociaal Domein, naast een belangrijk inhoudelijk thema, ook een belangrijk financieel thema. Door de forse afname van de integratie-uitkering zijn de Rijksbijdragen die wij ontvangen onvoldoende. In de kadernota 2019 zijn een drietal maatregelen door de raad vastgesteld: 1. Een verruiming van ons begrotingskader met € 300.000 2. Een ambitie om de kosten te laten dalen met interventies en	(op de terreinen beschermd wonen/ maatschappelijke zorg, jeugdzorg en Wmo) en zich anderzijds richt op het gezamenlijk uitvoeren van inkoop- en contractmanagement voor maatwerkvoorzieningen Wmo en Jeugdzorg. <i>Toenemende kosten > Programmasturing op Jeugdhulp</i> In 2018 zijn de kosten voor het Sociaal Domein gestegen. Ook 2019 laat eenzelfde hoog uitgavenniveau zien. Met name de kosten voor Jeugdhulp (en dan specifiek Jeugdbescherming) zijn in 2018 en 2019 fors toegenomen. De gemeente legt naast de ontvangen Rijksbijdrage ongeveer € 4,0 miljoen eigen middelen bij binnen het Sociaal Domein. De hoge kosten hebben begin 2019 geleid tot een nadere analyse op de ontwikkeling van kosten. Deze analyse heeft in 2019 geleid tot het starten van programmasturing op de kosten van Jeugdhulp. Globaal bestaat de sturing uit drie onderdelen: 1. Aanscherping en optimalisatie van de toegang 2. Voorkomen en waar mogelijk afschalen van Jeugdbescherming 3. Lobby bij het Rijk voor een hogere Rijksbijdrage In de zomer van 2019 heeft tevens een extern onderzoek plaatsgevonden naar de kostenontwikkeling. Dit onderzoek heeft geleid tot een set van aanbevelingen. Deze aanbevelingen zijn eind 2019 geïmplementeerd.
--	---

stuurmaatregelen

3. De vorming van een bestemmingsreserve om het restrisico af te dekken

De ambitie om de kosten te laten dalen vormt een financieel risico. In onderstaande tabel is de ambitie financieel weergegeven.

De eerste regel in de tabel (rest tekort) laat zien wat het tekort binnen het Sociaal Domein is na verruiming van ons begrotingskader met € 300.000.

De tweede regel laat het effect van de kostendaling zien na de ingezette interventies en stuurmaatregelen.

De laatste regel laat het restrisico zien dat wordt afgedekt met de bestemmingsreserve Sociaal Domein.

Ambitie om bij te sturen	2018	2019	2020	2021	2022
Restant tekort	-€ 1.760	-€ 1.750	-€ 1.850	-€ 1.850	-€ 1.850
Ambitie kostendaling	-€ 600	-€ 910	-€ 1.220	-€ 1.530	-€ 1.850
Restant tekort	-€ 1.160	-€ 840	-€ 630	-€ 320	€ 0

Als we de informatie betrekken uit de tweede kwartaalrapportage Sociaal Domein dan is de prognose dat we uitkomen rond een tekort van € 1,6 miljoen in 2018. Een belangrijke kanttekening daarbij is dat deze kwartaalrapportage is opgesteld op basis van de uitgaven van 2017. In de derde kwartaalrapportage is een eindejaarsverwachting voor de uitgaven van de Jeugdhulp beschikbaar. Vanwege bovenstaande onzekerheid is gekozen om de opbrengsten van de stuurmaatregelen binnen het Sociaal Domein te benoemen in de risicoparagraaf van deze begroting.

Financiële opgave en vertaling in begroting 2020

Het tekort in het Sociaal Domein trekt een zware wissel op de gemeentelijke begroting. In 2019 is dan ook hard gewerkt om voor de komende jaren de begroting in balans te houden. In de kadernota 2020 en 2021 zijn het afgelopen jaar verschillende keuzes gemaakt. De opgave de komende jaren is om binnen het Sociaal Domein keuzes te maken die leiden tot lagere uitgaven. Daartoe is in 2019 gestart met het opstellen van een bezuinigingsnotitie voor het Sociaal Domein. Doel van deze notitie is om de taaktelling binnen de begroting vanaf 2020 concreet in te vullen.

Onderwijs Een duurzaam en bestendig onderwijs is een basisrecht voor onze inwoners. Als gemeente staan we voor goede huisvesting van onze scholen en gaan we in gesprek met scholen over muziekonderwijs. <i>Onderwijshuisvesting</i> In december 2018 wordt aan de raad het Integraal Huisvestingsplan Onderwijs voor onze scholen voorgelegd. De gemeente heeft een wettelijke zorgplicht voor onderwijshuisvesting. Deze bestaat onder andere uit de bekostiging van nieuwbouw, vervangende nieuwbouw of renovatie van schoolgebouwen. Met een onderwijshuisvestingsprogramma wordt een bredere integrale afweging gemaakt over het beschikbaar stellen van (financiële) middelen. De verwachting is dat er met name in de jaren 2025 en 2026 flinke investeringen moeten worden gedaan om goede huisvesting voor de scholen te blijven waarborgen. In oktober is de bouw van de Verhoeff Rollmanschool gestart en voor De Brug in Nieuwerbrug wordt doorgewerkt aan een duurzame oplossing en komen wij samen met of direct na het Integraal Huisvestingsplan Onderwijs met een voorstel naar de raad. Ook de Da Costa school is op relatief korte termijn aan vernieuwing toe. De huidige locatie van de Verhoeff Rollmanschool kan eerst tijdelijk dienst doen als opvanglocatie voor de Da Costa school, maar verdient daarna een passende herontwikkeling. <i>Muziekonderwijs</i> Voor de realisatie van muziekonderwijs op de basisscholen zoeken we de samenwerking met de scholen, de muziekverenigingen, muziekscholen en culturele instellingen. In 2019 gaan we samen met deze partijen een structureel aanbod samenstellen.	In januari 2019 is het Integraal Huisvestingsplan Onderwijs in de raad behandeld. Het plan is in een intensief proces met de scholen en kinderopvangorganisaties tot stand gekomen. Met dit beleidsplan ligt er een kader voor de noodzakelijke investeringen in de “scholen(ver)bouw” de komende 6 à 8 jaar: - school De Brug in Nieuwerbrug - de Da Costa School in Bodegraven-Noord - mogelijke uitbreiding van de Willibrord Milandschool aan het Dronenplein - vernieuwing van de drie scholen in Broekvelden Medio 2019 is de Verhoeff Rollmanschool opgeleverd. De openbare ruimte in de directe omgeving en rondom de (voormalige) Prinses Beatrixschool dient nog tot een afronding te komen. December 2019 heeft ons college een voorstel aan de gemeenteraad aangeboden voor nieuwbouw van School de Brug (en de gymzaal) in De Wijde Wiericke, gericht op in gebruikname medio/eind 2023. De huidige Verhoeff Rollmanschool voorziet tot aan tijdelijke ingebruikname door de Da Costa school, in tijdelijke huisvesting voor maatschappelijke (onderwijsgerelateerde) functies. In september 2019 is gestart met de pilot Muziekonderwijs, uitgevoerd door het Evertshuis. Alle scholen zijn ondervraagd over hun behoeften op het gebied van muziekeducatie. Er zijn 2 vormen van muziekonderwijs ontstaan en aangeboden: projectmatig (muziekrally) en structureel (5 weken muziekles). Uiteindelijk hebben 10 scholen deelgenomen aan de pilot; 3 scholen kozen voor de muziekrally en 7 scholen voor de muzieklessen op de school. In januari 2020 is de pilot afgerond. Deze pilot vormt de start voor structureel muziekonderwijs binnen onze gemeente.
--	---

Bibliotheekwerk In het raadsprogramma 'Samen Duurzaam Gezond' zijn taal- en leesvaardigheid als speerpunt benoemd. De bibliotheek heeft hierin een belangrijke rol, onder andere via het openen van schoolbibliotheken. De afgelopen jaren heeft de bibliotheek een start gemaakt met het openen van schoolbibliotheken. De ervaringen zijn positief. Het aantal jeugdleden en uitleningen is fors gestegen in scholen met een eigen bibliotheek. Het is daarom wenselijk deze beleidslijn door te zetten.	In 2019 heeft de bibliotheek de beleidslijn doorgezet. Inmiddels zijn er zeven schoolbibliotheken geopend waardoor lezen voor de jeugd in onze gemeente steeds toegankelijker en laagdrempeliger wordt. Daarnaast blijft de bibliotheek ook voor andere doelgroepen als ouderen toegankelijk door de drie vestigingen in Bodegraven, Reeuwijk-Brug en de nieuwe (kleine) locatie in de Prins Willem-Alexanderschool in Waarder.
Sport Het college wil komen tot een brede visie op sport waarbij de verbinding wordt gemaakt met andere domeinen zoals zorg, welzijn, gezondheid en openbare ruimte. Het uitgangspunt is daarnaast te komen tot een werkbare uitvoering van het harmonisatiebesluit en een passende organisatie van de buitensport. Speerpunten in 2019 zijn: - het voeren van bestuurlijke gesprekken met de buitensportclubs - wegwerken van pijnpunten en uitvoeren raadsbesluit "harmonisatie" - voorbereiding van de brede visie op sport & bewegen - uitvoering besluit tot renovatie van 4 sportvelden - afronden haalbaarheidsverkenning en besluitvorming verplaatsing hockeyveld Bodegraven naar Reeuwijkse Hout - opstellen meerjaren investeringsplan voor alle sportvelden (2018)	- Met nagenoeg alle buitensportorganisaties heeft bestuurlijk overleg plaats gevonden. - De renovatie van de 4 kunstgrasvelden bij STO, WDS, RVC en Rohda '76 is uitgevoerd en afgerond. - Er zijn meerjarenonderhoudsplannen opgesteld voor alle buitensportvelden (incl. entourage). Deze MJOP's zijn gebruikt om het noodzakelijk onderhoud voor 2020 met de verenigingen af te stemmen. De MJOP's zijn verwerkt in de begroting. - In 2019 is het proces gestart om te komen tot nieuw beleid en een nieuwe organisatie voor de sport. Onder begeleiding van een extern procesbegeleider zijn alle verenigingen in commissies aan de slag gegaan om een model te ontwikkelen dat uiterlijk 31 december 2020 uitvoering gereed moet zijn. De verenigingen hebben verschillende thema's uitgewerkt, deze zijn bij elkaar gebracht en leiden tot een integraal beeld. De door de sportverenigingen geadviseerde manier van werken voor de buitensport en het stappenvoorstel daar naar toe is in november 2019 gepresenteerd aan de Raad. Om tot een model in de zin van een organisatiestructuur te komen worden in 2020 vervolgstappen gezet en is nadere uitwerking nodig. - De haalbaarheidsverkenning naar verplaatsing van het hockeyveld van Bodegraven naar Reeuwijkse Hout is verder uitgediept. Vooralsnog heeft het college besloten om de planontwikkeling uit te stellen tot een moment waarop de planontwikkeling zinvol verbonden kan worden met de toekomstige gewenste ruimtelijk-functionele ontwikkeling van de sportveldenzone in de kern Bodegraven. Als gevolg van bespreking in de raadscommissie in december, staan er nog

<i>Jongeren op gezond gewicht (JOGG gemeente)</i> Vanuit het idee dat ieder kind recht heeft op een gezonde jeugd wordt in de sportvisie ook de relatie tussen sport en bewegen gelegd. Naar schatting is in geheel Nederland één op de zeven kinderen in Nederland te zwaar. Kinderen met overgewicht zitten vaak niet lekker in hun vel en zijn minder fit dan hun leeftijdsgenoten. Een van de landelijke initiatieven waar we als gemeente aansluiting op kunnen maken is JOGG-aanpak (Jongeren op Gezond Gewicht). Deze aanpak voorziet in een intensieve en integrale aanpak door samenwerking met sportverenigingen en scholen. Daarbij worden zowel thema's op het gebied van sport en bewegen als gezonde voeding onder de aandacht gebracht. In 2019 wordt onderzocht of de JOGG-aanpak past bij onze dorpen, of dat we op een andere manier vorm moeten geven aan onze ambities.	vervolgacties uit naar behoefte en capaciteit van zowel het hockeyveld, als de voetbalvelden in Bodegraven. - Om te komen tot een 'lokaal sportakkoord Sport & Bewegen', gebaseerd op een visie en een uitvoeringsprogramma, is Team Sportservice ingehuurd om ons hierin te begeleiden. Dit wordt mede gefinancierd door een toegekende subsidie van het Rijk. Inmiddels is een concept rapportage opgeleverd welke is opgesteld met input vanuit stakeholders sport en sociaal domein. Al enige tijd bestaat vanuit het veld (sportverenigingen, maatschappelijk veld etc.) en de gemeente de wens om te komen tot een nieuwe, integrale visie op sport en bewegen. Daarnaast is door de gemeenteraad unaniem de wens uitgesproken om te komen tot een lokaal preventieakkoord en hebben zij de wens uitgesproken om aan te sluiten op de aanpak Jongeren op Gezond Gewicht (JOGG). Om deze wensen gecombineerd vorm te geven is er in de eerste helft van 2019 een formateur aangesteld. Deze formateur is aangesteld om aan het begin van 2020 te komen tot een visie en uitvoeringsprogramma op sport, bewegen en preventie (waarbij onder andere gekeken wordt naar het landelijke sportakkoord en het landelijke preventieakkoord) en deze te vertalen naar een lokaal sportakkoord. De formateur wordt vanuit de gemeente ondersteund door een projectgroep die dit thema integraal oppakt vanuit meerdere kennisvelden. Ook de buurtsportcoaches zijn nauw betrokken bij de totstandkoming van visie en uitvoeringsprogramma. De eerste maanden stonden in het teken van deskresearch en interviews en gesprekken/ bijeenkomsten met lokale partners (zoals sportverenigingen, scholen, sociaal team, zorgaanbieders e.d.). Begin december is een grotere inspirerende (werk)bijeenkomst georganiseerd om verdere input op te halen en partijen ook met elkaar in gesprek te laten gaan. De opgehaalde informatie heeft de basis gevormd voor een concept sport- en beweegvisie en een concept uitvoeringsagenda.
---	---

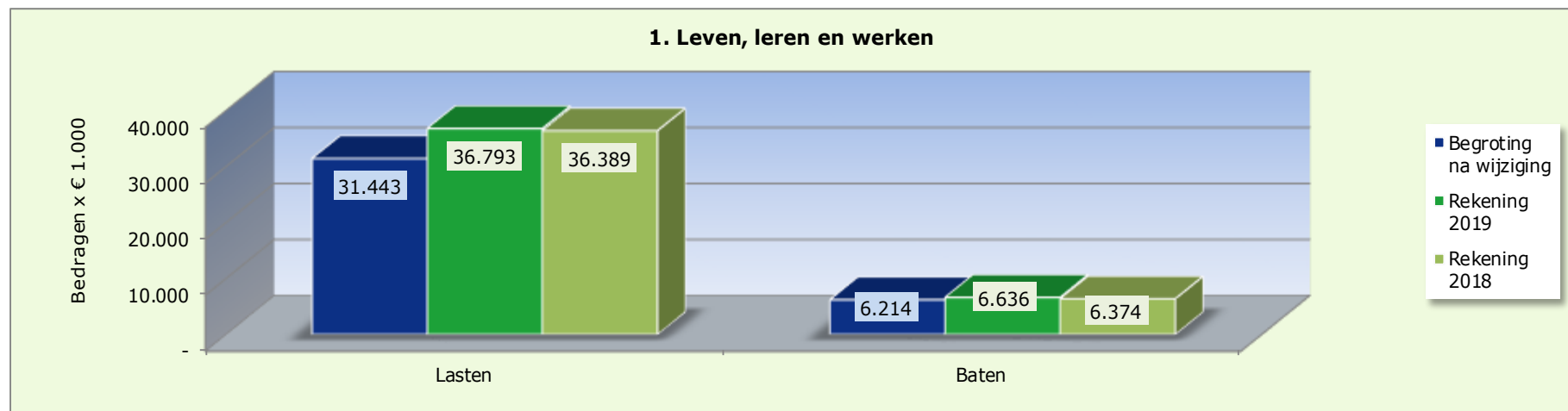
Nieuwbouw zwembad In november 2017 heeft de gemeenteraad unaniem besloten tot nieuwbouw van het zwembad. Na een succesvolle aanbesteding voor de bouw en het ontwerp van het zwembad is de opdracht eind augustus 2018 aan een aannemer en architect gegund. Dit betekent dat we volgens planning afkoersen op de start van de bouw in het voorjaar van 2019. In november 2020 verwachten we de oplevering van het nieuwe sportcentrum en de ligweide. De aanbesteding rondom de exploitatie en beheer is in september 2018 gestart. Naar verwachting zal de definitieve gunning van deze aanbesteding in januari 2019 plaatsvinden. Deze exploitant zal vanaf het moment van oplevering van het binnenbad (mei 2020) de exploitatie op zich nemen.	In december 2018 is door de aannemer gestart met de voorbereidende werkzaamheden voor de nieuwbouw. Begin 2019 is het 50-meter buitenbad gehalveerd en is de rest van de buitenfaciliteiten gesloopt. De nieuwbouw is conform planning in het voorjaar van 2019 gestart. Eind 2019/begin 2020 is de nieuwbouw wind- en waterdicht. De planning is dat het nieuwe binnenbad 1 september 2020 in gebruik kan worden genomen. Nadien zal het bestaande zwembad gesloopt gaan worden. Op deze plek zal het buitenbad en -terrein verder vorm krijgen. Bij de opening van het buitenbadseizoen 2021 kan dit dan in gebruik worden genomen. De aanbesteding voor de exploitatie en het beheer heeft door de ontwikkelingen m.b.t. het Sportbesluit en de BTW-vrijstelling een aantal maanden vertraging opgelopen. De uiteindelijke definitieve gunning heeft medio 2019 plaatsgevonden. Bij ingebruikname van het nieuwe binnenbad op 1 september zal de nieuwe exploitant aantreden.
Gemeentelijk vastgoed Gemeentelijk vastgoed is een 'middel' om andere gemeentelijke doelen te faciliteren. Binnen de gemeentelijke vastgoedportefeuille streven we naar duurzame gebouwen, met een duurzame gebruiksfunctie binnen een duurzame exploitatie. In 2019 wordt een integrale aanpak van de gemeentelijke vastgoed portefeuille voorgelegd aan de raad. Onderdeel van dit voorstel zijn de verduurzamingsopgaven en de meerjaren onderhoudsplannen. De financiële consequenties worden meegenomen in de kadernota 2020.	Voor de gemeentelijke gebouwen zijn in 2019 in totaal 27 stuks Groene Meerjaren Onderhouds Plannen (GMJOP's) opgesteld. Daarin zijn de verduurzamingsopgaven gekoppeld aan het meerjaren onderhoudsprogramma. In de kadernota voor 2020 en in de vastgestelde begroting voor 2020 zijn de financiële consequenties van de GMJOP's opgenomen.
Verbonden partijen <i>Ferm Werk</i> Ferm Werk voert namens de gemeente Bodegraven-Reeuwijk de participatiewet uit. Ten behoeve van deze uitvoering is verordenende bevoegdheid op het gebied van de participatiewet gemandateerd aan Ferm Werk. Naast de participatiewet voert Ferm Werk tevens de schuldhelpverlening uit volgens de WGS.	Ferm Werk voert namens de gemeente Bodegraven-Reeuwijk de participatiewet uit. Ten behoeve van deze uitvoering is verordenende bevoegdheid op het gebied van de participatiewet gemandateerd aan Ferm Werk. Naast de participatiewet voert Ferm Werk tevens de schuldhelpverlening uit volgens de WGS. In 2019 is door onze gemeente een evaluatie aangekondigd naar de samenwerking met Ferm Werk. Aanleiding voor deze evaluatie zijn enerzijds de signalen die wij ontvangen van het bedrijfsleven en

<i>De Regionale Dienst Openbare Gezondheidszorg (RDOG)</i> De RDOG voert namens de gemeente de opgedragen taken als gevolg van de Wet Collectieve Preventie Volksgezondheid en de aan de gemeente opgedragen taken als gevolg van de Wet Kinderopvang uit. Ook draagt de RDOG zorg voor het ambulancevervoer.	maatschappelijke organisaties over Ferm Werk en anderzijds de stijgende uitvoeringskosten van Ferm Werk. In de tweede helft van 2019 zijn hiervoor de onderzoeksvragen opgesteld. Begin 2020 start het onderzoek naar de samenwerking binnen Ferm Werk. De RDOG voert wettelijke taken uit voor de gemeente op de thema's opvoedkunde, gezondheid en veiligheid. Onderstaande ontwikkelingen zijn de belangrijkste uit 2019: <i>Veilig thuis:</i> Door de flinke toename van het aantal meldingen bij Veilig Thuis zijn er in 2019 twee onderzoeken gedaan naar de efficiëntie van de werkwijze van Veilig Thuis. Uit deze onderzoeken bleek dat extra middelen nodig zijn. <i>Zorg- en veiligheidshuis:</i> Eerder dit jaar is de wens vanuit de RDOG en gemeenten uitgesproken om zorg en veiligheid beter met elkaar te verbinden. Nu worden soms dezelfde casussen besproken op de verschillende tafels, waarbij andere besluiten worden genomen. Het is de wens te komen tot een zorg- en veiligheidshuis, waar deze casussen multidisciplinair worden besproken. De stuurgroep heeft het tweede scenario voorgelegd als advies. Het voordeel van dit scenario is dat er middels een in richten bestuurscommissie wethouders zorg en burgemeesters (vanuit hun rol betreffende veiligheid) samen deelnemen aan het bestuur, waardoor beide thema's goed vertegenwoordigd zijn in de bestuurlijke laag. <i>Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg (Wvggz):</i> Per 1 januari 2020 is de Wet verplichte ggz ingevoerd. Deze wet geeft meer mogelijkheden tot (verplichte) behandeling van personen die een gevaar vormen voor zichzelf of de omgeving. De Wvggz vervangt, samen met de Wet zorg & dwang (Wzd), de Wet bijzondere opnemingen psychiatrische ziekenhuizen (Bopz). De geest van de Wvggz is dat de zorg/behandeling centraal staat. De uitvoering van onderdelen van deze wet (bijvoorbeeld het uitvoeren van een verkennend onderzoek) zijn voor een jaar belegd binnen de RDOG.
---	---

Het financiële kader

bedragen x € 1.000

Wat heeft het ons gekost?	Primitieve begroting	Begroting na wijziging	Rekening 2019	Verschil	Rekening 2018
Saldo van baten en lasten					
Lasten	- 30.839	- 31.443	- 36.793	- 5.350 N	- 36.389
Baten	5.809	6.214	6.636	422 V	6.374
Totaal Saldo van baten en lasten	- 25.030	- 25.229	- 30.157	- 4.929 N	- 30.014
Mutatie reserves					
Lasten	-	-	-	-	- 3.000
Baten	1.160	1.379	1.379	-	3.070
Totaal Mutatie reserves	1.160	1.379	1.379	-	70
Resultaat	- 23.870	- 23.850	- 28.778	- 4.929 N	- 29.945

Programma 2 – Wonen en Leefomgeving @ Bodegraven-Reeuwijk

Onderwerpen

Programma 2 van dit jaarverslag bevat de thema's wonen en leefomgeving. Binnen deze thema's zijn de volgende onderwerpen opgenomen:

- Woningbouwprojecten
- Bestemmingsplannen
- Volkshuisvesting
- Duurzaamheid
- Openbare Ruimte en Riolering
- Verkeer en vervoer

In dit programma worden eerst kort de doelstellingen van de gemeente benoemd. Deze doelstellingen zijn uitgewerkt in de projecten, programma's en opdrachten.

Gerealiseerde doelstellingen

Binnen het programma 2 zijn de volgende doelstellingen geformuleerd.

- Routekaart klimaatneutraal Bodegraven-Reeuwijk 2035
- Bevorderen van de afzet van de woningbouwprojecten in onze gemeente
- Regeldruk van de gemeente minimaliseren
- Veilige woon- en leefomgeving in onze gemeente waarborgen
- Meer participatie in het onderhoud van de openbare ruimte
- Duurzaam afval inzamelen in onze gemeente
- Inzetten op 'slimme' investeringen

Deze doelstellingen vallen uiteen in diverse projecten, opdrachten en processen:

Projecten, opdrachten en processen

In onderstaande tabel wordt inzicht gegeven in de ontwikkeling en stand van zaken aangaande de projecten, opdrachten en processen die binnen dit programma zijn opgenomen. De tekst uit de eerste kolom betreft de tekst zoals die in de begroting 2019 is opgenomen. In de tweede kolom wordt de beleidsrealisatie weergegeven.

Omschrijving	Realisatie
Woning en woningbouwprogramma In 2015 is de eerste woonvisie Bodegraven-Reeuwijk 2015-2020 opgesteld. Deze visie is in 2019 aan actualisatie toe. Er zijn twee verschillende ontwikkelingen die nauw samenhangen met het opstellen van de gemeentebrede woonvisie: 1. De afronding van de regionale woonvisie in 2019 2. De ambitie om samen met inwoners dorpsvisies op te stellen Door deze processen op een slimme manier te combineren willen we samen met inwoners, maatschappelijke organisaties en ondernemers op een robuuste en duurzame manier vorm geven aan de toekomst van onze dorpen. Het behoud van vitale en levendige dorpen en gemeenschappen staat hierbij voorop. Dit betekent dat we in de dorpsvisie naast woningbouw en openbare ruimte juist de verbinding zoeken met het Sociaal Domein, met sport en bewegen en met de sociale infrastructuur. De resultaten op het gebied van wonen willen we dan eind 2019/begin 2020 laten landen in de gemeentelijke woonvisie. <i>Reeuwijk-Brug als voorbeeld</i> Wonen is zoals gezegd een belangrijk thema bij het opstellen van de dorpsvisies. Een goed voorbeeld van deze nieuwe werkwijze is te vinden in het document 'Woningbouwperspectieven in Reeuwijk Brug'. Eind 2017 zijn gesprekken gevoerd met de inwoners en partijen uit Reeuwijk-Brug over de toekomstige woningbouw mogelijkheden. Daarin zijn de volgende opgaven voor de nabije toekomst benoemd: - Inbreidingen en woningbouw met aandacht voor binnendorps groen en openbare ruimte binnen de kern Reeuwijk-Brug. Dit	Voor de onder 1 en 2 genoemde punten geldt: 1. Eind 2019 is de Regionale Agenda Wonen door de colleges van B&W van de regio Midden-Holland vastgesteld. De gemeenteraad is hierover geïnformeerd via Raadsinformatiebrief 2019-110 2. Over de stand van zaken van de dorpsvisies is de raad geïnformeerd via Raadsinformatiebrief 2019-106 Ondertussen is een begin gemaakt met het actualiseren van de Woonvisie Bodegraven-Reeuwijk 2015-2020. De raad is over de aanpak geïnformeerd via Raadsinformatiebrief 2019-059. Overeenkomstig de daarin beschreven aanpak hebben in de periode oktober-december 2019 dorpsbijeenkomsten over de woonvisie plaatsgevonden in Waarder, Reeuwijk-Dorp, Nieuwerbrug, Driebruggen en Bodegraven. Een dorpsbijeenkomst in Reeuwijk-Brug staat gepland voor 10 februari a.s. In de bijeenkomsten is een beeld verkregen waar volgens de inwoners de accenten moeten liggen in het woonbeleid voor het dorp. In de opzet van de woonvisie komt dit terug door na een gemeentebreed deel het woonbeleid per dorp te schetsen. De planning is dat in februari de raad wordt geïnformeerd over de resultaten van de diverse bijeenkomsten en dat de geactualiseerde woonvisie in juni 2020 aan de gemeenteraad wordt voorgelegd. <i>Reeuwijk-Brug</i> Aan alle onder dit kopje genoemde thema's is in 2019 gewerkt: • Voor de Raadhuisweg is een nieuwbouwplan in ontwikkeling dat begin 2020 met bewoners en omwonenden zal worden besproken, waarna ook de raad zal worden geïnformeerd. • Woningbouwvereniging Reeuwijk heeft ondertussen besloten de Rietveldwoningen te renoveren voor een exploitatieduur van 25 jaar. De plannen hiervoor worden verder uitgewerkt. • Over het nieuwbouwplan voor Bunderhof III vindt overleg plaats

heeft onze eerste prioriteit (2017 t/m 2020): ○ Revitalisering en verduurzaming woningbezit Reeuwijk-Brug West door de woningbouwvereniging ○ Versterking van de as Bruggenhoofd – Mierenakker ○ Uitwerken woningbouw mogelijkheden en binnendorps groen binnen Reeuwijk-Brug, waaronder de locatie Bunderhof 3 - Om in de komende jaren voldoende ruimte voor bedrijven te creëren zetten we in op uitbreiding ten westen van Zoutman. Deze ontwikkeling biedt ruimte om het oostelijk deel van Zoutman te transformeren naar wonen. Zo geven we een kwaliteitsimpuls aan dit gebied. Eind 2018 starten wij een verkenning naar de haalbaarheid van de transformatie. Deze genoemde opgaven worden in 2019 gezamenlijk met het maatschappelijk veld en de inwoners verder verkend.	tussen de ontwikkelaar en de gemeente, met als doel in 2020 richting een bestemmingsplanprocedure te gaan. • Er is in 2019 een begin gemaakt met de verkenning van de transformatiemogelijkheden van Zoutman-Oost. Hierbij worden de mogelijkheden onderzocht om meer wonen in het gebied toe te voegen. Parallel aan de verkenning naar de transformatie van Zoutman-Oost worden ook de mogelijkheden onderzocht voor de realisatie van een nieuw bedrijventerrein Zoutman-West.
Toekomstig grondbeleid Door de sterke ambitie op het realiseren van verkopen van grond voor woningbouw raakt de voorraad grond die de gemeente in bezit langzaam op. Om te zorgen dat we ook na 2020 kunnen blijven voorzien in de verwachte vraag naar woningen is het belangrijk dat we hier nu al op inspelen. We vinden het essentieel om voldoende woningen te bieden voor de natuurlijke bevolkingsgroei. Dit betekent dat we in 2019 ons willen buigen over het toekomstig grondbeleid van onze gemeente. De keuze is veel breder en zal vaak afhankelijk zijn van de situatie en locatie in de dorpen. Ook worden keuzes ingegeven door het feit dat er meer en meer sprake is van particuliere initiatieven voor met name woningbouw, welke wij uitnodigend tegemoet willen blijven treden. Door een vervolg te geven op 'the battle of Bodegraven-Reeuwijk' zullen we in 2019 samen met de raad in gesprek gaan over het thema grondbeleid. Het zijn en blijven van een aantrekkelijke woon- en werkgemeente, hetgeen bijdraagt aan de gemeentelijke en particuliere verkoop van woon- en bedrijfskavels, blijft om promotie van onze gemeente en dorpen vragen zoals afgelopen jaren met diverse aansprekende dorpspromotie activiteiten is gebeurd.	In 2019 zijn de voorbereidingen getroffen voor de start van het traject om te komen tot dorpsvisies en een toekomstvisie voor de gemeente, uitmondend in een omgevingsvisie. Deze visies op de toekomst vormen het kader voor de gewenste ruimtelijke ontwikkelingen op het gebied van woningbouw, bedrijventerrein, maatschappelijke voorzieningen en mbt de energietransitie. De omgevingsvisie zal voorts voorzien worden van een uitvoeringsparagraaf, zijnde ondermeer grondbeleid. Met het beschikbaar krijgen van de verdere richting voor de toekomst kan ook bezien worden of, en welke strategische grondvoorraden (zoals Reesvelt III, Kromme Kamp en Groendijck-Zuid) wanneer in aanmerking komen voor ontwikkeling tot woningbouw. Onze gemeente is en wordt promotioneel stevig neergezet met de enkele jaren geleden in gang gezette dorpspromotie. Dit levert ook een positieve bijdrage aan aan de verkoop van woon- en bedrijfskavels.

Woningbouwprojecten <i>Weideveld – Bodegraven</i> In 2018 worden kavels voor de bouw van 85 woningen uitgegeven, met zwaartepunt van de uitgiftes in woonveld 9. De prognose is dat er circa 175 woningen worden opgeleverd, waaronder 23 sociale huurwoningen en 50 vrije sector huurwoningen. In aansluiting op het gereedkomen van de woningen wordt de openbare ruimte fasegewijs ingericht. Met het gereedkomen van de hiervoor genoemde woningen zijn de woonvelden 1, 4, 5, 7 en 8 volledig ingericht. De focus van planontwikkeling en realisatie verschuift daarmee naar de woonvelden 3, 6 en 9. Op laatstgenoemd woonveld wordt in het laatste kwartaal van 2018 gestart met de bouw van 73 woningen. Prognose is dat deze woningen eind 2019 gereed zijn voor bewoning. In 2018 en 2019 wordt gewerkt aan de voorbereiding om de bouwproductie op woonveld 3 te starten; de inzet is om in de eerste bouwstroom uitsluitend sociale huurwoningen te programmeren. <i>De Groendijck Oost – Driebruggen</i> Het bestemmingsplan voor deze locatie is inmiddels geheel onherroepelijk. Hiermee is voldaan aan de voorwaarde om te gaan komen tot een gefaseerde uitgifte en betaling van de bouwkavels per derde kwartaal 2016. De ontwikkelaar heeft de verplichting om alle gronden in maximaal 6 jaarlijkse termijnen af te nemen. De ontwikkelaar heeft inmiddels sloop en sanering binnen het plangebied voltooid en heeft voorbelasting aangebracht. Ontwikkelaar en gemeente onderzoeken echter de mogelijkheden van een beperkte wijziging/uitbreiding van het exploitatiegebied ten behoeve van een andere verkaveling (uitbreiding zuidwaarts en opheffen enkele kavels aan de westelijke zijde van het plan). Mogelijk gaat dit leiden tot een allonge op de overeenkomst en een gewijzigde grondexploitatie. Het behorende bestemmingsplan om deze uitbreiding mogelijk te maken is in	Naast het werk aan de gemeentelijke grondexploitatieprojecten, is veel effort gestoken in het faciliteren van diverse particuliere (her)ontwikkelingen. Onder meer de achterlaatlocatie Francken in Nieuwerbrug, de van Tolstraat locatie in Bodegraven, de locaties van de voormalige timmerfabriek van den Ouden Rijn en Versluys, Doortocht 1 en Willem de Zwijgerstraat tussen nummers 10 en 18. In Weideveld zijn in 2019 92 woningen opgeleverd aan kopers/bewoners. Daarnaast zijn 2 langzaamverkeersbruggen en 4 autobridgen gerealiseerd. De centrale langzaamverkeersverbinding die Weideveld ter plaatse van de Zeelt met de wijk Broekvelden gaat verbinden is in aanbouw genomen. Het woonrijp maken van woonveld 9 is voor het grootste deel afgerond. Er is een uitwerkingsplan voor de bouw van 97 woningen op woonveld 3 in procedure gebracht. In samenspraak met bewoners van Weideveld en ontwikkelende partijen zijn de contouren voor een stedenbouwkundige verkaveling voor woonveld 6 gedefinieerd. Deze kunnen de basis vormen voor een medio 2020 in procedure te brengen uitwerkingsplan. Begin 2019 zijn de woningen (eerste fase) in de verkoop gegaan. De verkoop is succesvol verlopen en in oktober is de bouw van de eerste 19 woningen gestart. Nagenoeg gelijktijdig is de Hersteld Hervormde Gemeente ook begonnen met de bouw van de nieuwe kerk binnen het plangebied. Ontwikkelaar heeft intussen de helft van de gronden afgenomen middels de jaarlijkse leveringen en de gemeente heeft daardoor de helft van de beoogde opbrengsten uit kavelverkoop gegenereerd. De wijziging van het exploitatiegebied en daarmee samenhangende benodigde allonge op de overeenkomst zijn nog in onderzoek.
---	--

ontwerp gereed en zal verder in procedure gaan in het geval er overeenstemming is bereikt tussen ontwikkelaar en gemeente over het gewijzigde plan. Moment van start verkoop is afhankelijk van deze gesprekken. <i>Achter de Boerderij – Reeuwijk-dorp</i> In 2018 wordt gestart met de bestemmingsplanprocedure, die in 2019 tot een geldige planologische titel en een start bouw moet leiden. Het betreft een ontwikkeling waarbij de marktpartij de woningen vermarkt en ook de openbare ruimte aanlegt. <i>De Steupel – Reeuwijk-brug</i> In 2018 is te lang en leste het in 2016 door de gemeenteraad vastgestelde bestemmingsplan onherroepelijk geworden. Daarmee is in planologische zin de weg vrijgekomen om tot kaveluitgifte te komen. Daarbij is het van belang om de planontwikkeling te plooiën binnen de kaders die met name vanuit natuurwetgeving voor het plan van toepassing zijn. In 2018 worden de voorbereidingen getroffen om te komen tot kaveluitgifte in 2019 en 2020. De daadwerkelijke realisatie van het plan start medio 2019. <i>De Wijde Wiericke – Nieuwerbrug</i> De Wijde Wiericke zal gefaseerd worden ontwikkeld. De noordelijke helft van fase 1 (22 woningen en een huisartspraktijk) is al gerealiseerd en in gebruik. In 2017 is er voor de zuidelijke helft van fase 1 een overeenkomst gesloten met Van Wengerden en Visser voor de realisatie van 18 woningen en het openbare gebied. Deze woningen zijn in aanbouw, oplevering is voorzien voor begin 2019. Voor de naastgelegen fase 2 is in oktober 2017 een overeenkomst getekend met ontwikkelaar Steenvlinder. Het betreft een 28-tal kavels voor (collectief) particulier opdrachtgeverschap. Het perceel is inmiddels in eigendom van Steenvlinder. De behorende kleine herziening van het bestemmingsplan	Helaas heeft er op dit project stagnatie plaatsgevonden. Er is door de ontwikkelaar nog geen plan gemaakt dat binnen de ruimtelijke kaders van de overeenkomst past. Er is daarmee nog onvoldoende overeenstemming tussen gemeente en ontwikkelaar over een plan dat als basis voor het bestemmingsplan kan dienen. Dit heeft te maken met de samenhang tussen de plandelen St. Catharina en Achter de Boerderij. Die samenhang en het tot stand brengen van een goede ontsluitingswijze voor beide plandelen maakt dat voor het opstarten van het bestemmingsplantraject beide plandelen elkaar in de tang houden. In het voorjaar heeft het college de kavelpaspoorten voor de tien uit te geven kavels vastgesteld. Per mei zijn de kavels in verkoop gebracht. In overleg met omwonenden heeft het college besloten om het bouwverkeer ten behoeve van het project af te wikkelen via een bouwweg die over de kavels 7 t/m 10 verloopt. Dit resulteert in een fasering van de kaveluitgifte. De voorbereidingen voor het bouwrijp maken van het plangebied zijn voortgezet. De meest oostelijke kavel binnen het plangebied is inmiddels ingericht als natuurkavel. In 2019 zijn er volop ontwikkelingen geweest in De Wijde Wiericke. Het zuidelijke deel van fase 1, 18 woningen, is opgeleverd en bewoond. Ook de openbare ruimte is gereed, inclusief de opening van de speeltuin in de zomer. In de aangelegen fase 2 worden kavels uitgegeven aan zelfbouwers. De eerste zelfbouwers zijn in 2019 begonnen met de bouwwerkzaamheden. Voor de gronden aan de westzijde, fase 3 en 4, is een stedenbouwkundig plan op hoofdlijnen opgesteld. Mede vanwege de inpassing van de basisschool en gymzaal is deze ontwikkeling uitgebreid met betrokken partijen uit Nieuwerbrug afgestemd. Begin 2020 volgt de besluitvorming over dit deel van de wijk.
--	---

kan eind 2018 door de raad worden vastgesteld. Voor de resterende fasen aan de westzijde van de wijk is een visietraject gaande. Samen met stakeholders wordt onderzocht of er verbeteringen kunnen worden aangebracht ten opzichte van het uitgangspunt van 2009/2010. Naar verwachting is er eind 2018 uitsluitsel. <i>Molenzicht – Bodegraven</i> Eind 2017 is er een overeenkomst getekend met Heijmans en Mozaïek Wonen over de ontwikkeling en realisatie van het plan. Het plan omvat naast 29 sociale huurwoningen 55 woningen in de vrije huursector en vrije verkoop. Voor een groot deel van het plan is een nieuw bestemmingsplan nodig en inmiddels in procedure gebracht. De raad kan deze eind 2018 vaststellen. De gemeente is eind 2017 gestart met het aanbrengen van voorbelasting en overige voorbereidende werkzaamheden ten behoeve van het bouwrijp maken. Rond oktober 2018 zal Heijmans de verkoop starten van de grondgebonden woningen. De woningen van dit project zullen niet op het gas worden aangesloten. <i>Reesvelt II – Reeuwijk-dorp</i> In 2018 wordt met marktpartijen gewerkt aan het uitwerken van de stedenbouwkundige verkaveling en de civieltechnische planvoorbereiding. Het gefaseerd voorbelasten van de toekomstige openbare ruimte het plangebied start in het laatste kwartaal van 2018, dan wordt ook de uitwerkingsprocedure van het bestemmingsplan gestart. Mits voldoende zetting van de grond heeft plaatsgevonden en omgevingsvergunningen zijn verkregen, start de bouw van de eerste woningen in het derde kwartaal van 2019. <i>De Oude Tol – Reeuwijk-brug</i> Alle woningen op de Moer-, Schaar- en Greidweide zijn opgeleverd. Binnenkort start de bouw van de CPO-woningen evenals de verkoop van 20 havenwoningen aan de Hooiweide. Daarnaast zal een uitwerkingsplan	Geheel aan de oostzijde van de wijk is een particulier perceel met een woonbestemming gelegen. Gemeente heeft in 2019 de eerste plannen op hoofdlijnen ontvangen en is met de ontwikkelaar in gesprek om een en ander verder uit te werken. In 2019 zijn alle gronden getransporteerd aan Heijmans en Mozaïek Wonen en zijn de bouwwerkzaamheden gestart van de woningen aan de stationszijde. Deze worden begin 2020 opgeleverd. Eind 2019 is de bouw gestart van de woningen van fase 2 en ook het appartementengebouw van Mozaïek Wonen. Alle woningen zijn verkocht. De realisatie van de openbare ruimte is gaande. Het voorbelasten en het bouwrijp maken is in 2019 volop doorgezet. Bouwrijp ten behoeve van start bouw is nu voorzien medio 2020. Voor heel Reesvelt II is eind 2019 het Uitwerkingsplan van het bestemmingsplan vastgesteld. Van de 2 plandelen loopt de ontwikkeling en realisatie van het plandeel van Vergeer Planontwikkeling inmiddels voor op dat van Vosplan. Vergeer is eind 2019 bijna verkoopgereed en start daarmee de verkoop in januari 2020. Op het plandeel van Vosplan is stagnatie opgetreden met als belangrijkste oorzaak het niet bereiken van overeenstemming over de grondprijs. Een andere factor die impact heeft op de voortgang in beide plandelen is het terugtrekken van Woningbouwvereniging Reeuwijk voor de afname van sociale huurwoningen. De CPO woningen zijn opgeleverd. Alle havenwoningen zijn verkocht en inmiddels is gestart met de bouw. Het uitwerkingsplan Breevaartzone is onherroepelijk en voorjaar 2020 zal naar verwachting de volgende fase woningen in verkoop genomen worden.
--	---

voor de Breevaartzone in procedure gebracht worden. <i>Dronenhoek – Bodegraven</i>	Er is in 2019 in nauw overleg met de marktpartijen/grootgrondbezitters gewerkt aan de uitwerking van een stedenbouwkundige visie voor Dronenhoek. Naar verwachting zullen op korte termijn werkafspraken tussen partijen afgerond worden en kan presentatie van het plan plaatsvinden.
Sociale woningbouw Op basis van de geactualiseerde woonvisie maken we met de wooncorporaties nieuwe prestatieafspraken. Waarbij een percentage van 20% sociale huurwoningen bij (nieuw)bouwprojecten het uitgangspunt is. Naast het nieuwste appartementengebouw Nieuw Rijngaarde, is ruimte voor een kleiner gebouw met sociale huurwoningen. Mozaïek Wonen heeft een plan in voorbereiding waarvoor wij in 2019 de grond hopen te verkopen.	Op basis van de geactualiseerde woonvisie maken we met de woningcorporaties en huurdersverenigingen nieuwe prestatieafspraken. Deze afspraken gaan onder meer over nieuwbouw, duurzaamheid en leefbaarheid en worden naar verwachting afgerond in najaar 2020. Voor nieuwbouw blijft het uitgangspunt gelden dat ieder woningbouwproject tenminste 20% sociale huurwoningen moet bevatten. In 2019 zijn in de gemeente geen sociale huurwoningen opgeleverd. Naast het appartementengebouw Nieuw Rijngaarde komt een gebouw met sociale huurwoningen met een specifiek zorgconcept van Ouden Huis. Mozaïek Wonen heeft het een plan in voorbereiding waarvoor wij in september 2019 de grond hebben verkocht.
Omgevingswet In de nieuwe omgevingswet worden veel wetten rond de fysieke leefomgeving gebundeld. Het doel van deze nieuwe wet is onder andere de regels voor ruimtelijke ontwikkeling voor onze inwoners en ondernemers samen te voegen en te vereenvoudigen. Daarnaast maakt de wet het mogelijk om te handelen vanuit kwaliteit en ambitie en wordt een cultuuromslag bij initiatiefnemers en overheden voorgestaan. Ter voorbereiding op de inwerkingtreding van de omgevingswet op 1 januari 2021 starten we in 2019 met het opstellen van een omgevingsvisie voor de hele gemeente. De wet dient ook in de eigen organisatie te worden geïmplementeerd. Hierbij kan o.a. worden gedacht aan het integraal maken van het beleid, het vereenvoudigen van onze interne regelgeving, aanpassing of aanschaf van applicaties en het opleiden van medewerkers.	In 2019 is de start gemaakt met de organisatie van de werkzaamheden om de implementatie van de wet voor te bereiden. Het implementatie traject verloopt over 3 sporen, te weten: 1) de voorbereiding op het nieuwe instrumentarium (het omgevingsplan, omgevingsvisie etc) 2) het digitale stelsel omgevingswet (DSO) om alle beschikbare informatie op een juiste wijze voor onze inwoners te ontsluiten en 3) de voorbereiding op de verandering in werkwijze, waaronder de cultuuromslag (van 'nee tenzij', naar 'ja-mits'). Tevens zijn we actief in gesprek met de ODMH als belangrijkste verbonden partij ten aanzien van de fysieke leefomgeving. Tezamen trekken we op om de voorbereidingen op de inwerkingtreding van de Omgevingswet te organiseren. In 2019 is tevens opdracht gegeven om tot komen tot een toekomstbeeld per dorp (dorpsvisies), een toekomstvisie voor de gemeente als geheel en uiteindelijk een omgevingsvisie 1.0 te maken.

	Uitwerking hiervan gaat plaatsvinden in 2020.
Actualiseren bestemmingsplannen In 2019 wordt o.a. gewerkt aan het actualiseren van het bestemmingsplan voor het oostelijk buitengebied rondom Waarder en Driebruggen, in lijn met het overige buitengebied en in geest van de Omgevingswet. Daarnaast vraagt het bestemmingsplan voor het centrum van Bodegraven een gedeeltelijke herziening, waarbij mogelijk de gebieden langs de Overtocht en Doortocht, waar nog geen digitaal bestemmingsplan geldt, worden meegenomen. Verder is het wenselijk om enkele bestemmingsplannen deels te herzien, zoals het plassengebied, het sierteeltgebied en een deel van Rijnhoek. Ook is er aandacht voor het planologisch faciliteren van gewenste en belangrijke projecten en ontwikkelingen.	De focus heeft het afgelopen jaar vooral gelegen bij (gemeentelijke) projecten, (particuliere) ontwikkelingen en bestemmingsplannen buitengebied en centrum Bodegraven. Er is gewerkt aan grotere (gemeentelijke) projecten, zoals Weideveld, Molenzicht, Dronenhoekterrein, Rijnhoek (uitgifte), Weide Wiericke, Oude Tol, Reesvelt II en Groendijck-Oost. Daarnaast is gewerkt aan grote en kleinere particuliere initiatieven, zoals Maximalocatie (voormalig Kerverland) en voormalige locaties van Van Jaarsveld (hoek Oud Bodegraafseweg-Willemstraat), brandweerkazerne (Willem de Zwijgerstraat), Van den Oudenrijn (Wilhelminastraat), Welkoop (Doortocht) en de nieuwe brandweerkazerne in Bodegraven en diverse particuliere initiatieven in Driebruggen. Voor het buitengebied is ingezet op de partiele herzieningen 2019 en 2020, waarin ruimte is gegeven aan meerdere individuele ontwikkelingen. Tevens is de actualisering gestart van het bestemmingsplan buitengebied rond Waarder en Driebruggen gestart. Hiervoor zijn enkele voorbereidende (milieu)onderzoeken opgestart. Voor de herziening van het bestemmingsplan voor het centrum van Bodegraven zijn het afgelopen jaar de kaders voor het bestemmingsplan vastgesteld. Met een nieuw bestemmingsplan voor het centrum van Bodegraven wordt uitvoering gegeven aan de Centrumvisie: het beleid wordt hiermee juridisch verankerd. Tevens is gestart met het opstellen van het bestemmingsplan met verbrede reikwijdte: hiermee wordt geanticipeerd op de mogelijkheden die de omgevingswet zal bieden. In het vierde kwartaal van 2019 is gestart met een herziening van de bestemmingsplannen Plassengebied en Rijnhoek (deel Lemsteraak).
Schiphol Schiphol heeft een groot economisch belang waar ook de gemeente Bodegraven-Reeuwijk van profiteert. De vliegbewegingen hebben echter ook verstrekende gevolgen op het gebied van geluidsoverlast en milieu. Door de sterke groei van Schiphol in de afgelopen jaren is het aantal vliegbewegingen boven onze gemeente toegenomen. Inwoners van onze dorpen ervaren daardoor in toenemende mate overlast. Er zijn de afgelopen jaren veel goede initiatieven genomen om deze toenemende	In 2019 is het verzoek hinderbeperking dat Bodegraven-Reeuwijk in 2016 heeft ingediend (dat in 2017 is afgewezen), op verzoek van de minister opnieuw in behandeling genomen. Het onderzoek is nog niet afgerond. De minister is op bezoek geweest om met een aantal bestuurders van het Cluster Groene Hart te spreken. Er is aandacht gevraagd voor de problematiek die in de verschillende gemeenten speelt.

overlast te agenderen. De komende periode bundelen we alle initiatieven en krachten samen met andere gemeenten en partijen in het Groene Hart. Zo kunnen we op integrale wijze een effectieve lobby voeren, met als doel de overlast te verminderen. Schiphol blijft daarmee een relevant thema, alhoewel we beseffen dat onze invloed op besluitvorming klein is.	Er is in BRS verband (waar Bodegraven-Reeuwijk ook deel van uit maakt) een aantal standpunten geformuleerd ten aanzien van de groei van Schiphol. Nog steeds kan daaraan worden gerefereerd.
Duurzaamheid Uitgangspunt voor duurzaamheid vormt de routekaart klimaatneutraal in 2035. In 2019 leggen we op de volgende onderdelen van de routekaart de nadruk: <i>Energieopwekking</i> In het raadsprogramma Samen Duurzaam Gezond is een zeer concrete doelstelling opgenomen op het gebied van zonnepanelen. De doelstelling is om op of ten behoeve van woningen in totaal 50.000 zonnepanelen te plaatsen en op bedrijfsdaken 150.000 zonnepanelen. Op deze manier zetten we de eerste concrete stappen naar de doelstellingen in 2035. In 2018 wordt er een nulmeting uitgevoerd hoeveel zonnepanelen er op woningen en bedrijfsdaken geplaatst zijn. Op deze manier kunnen we concreet bijhouden hoe ver we met onze doelstelling staan. <i>Zonnepanelen op maatschappelijk vastgoed</i> Voor zonnepanelen op daken van maatschappelijk vastgoed gebruiken we de klimaatcoöperatie en de reserve duurzaamheid als vliegwiel. Door de inzet van de reserve duurzaamheid kunnen we investeringen voor sportverenigingen of andere maatschappelijke organisaties met vastgoed voorfinancieren. Door afspraken te maken met deze organisaties over een terugbetaling in termijnen (met de lagere energielasten) houden we de gedachte van een 'revolving fund' levend. Concreet worden door de gemeente in ieder geval 720 zonnepanelen geplaatst op het in 2019 nieuw te bouwen zwembad de Kuil. Daarnaast zijn we in gesprek met onze sportverenigingen en organisaties om in 2019 duurzaamheidsmaatregelen te treffen. Een derde concrete maatregel is de verdere verduurzaming van ons gemeentehuis, waarbij we ook afspraken hebben gemaakt over de plaatsing van zonnepanelen op bedrijfsdaken op het bedrijventerrein Groote Wetering <i>Zonnepanelen op bedrijfsdaken</i>	Er is nog geen overzicht waarbij alle locaties met zonnepanelen in beeld zijn gebracht. Grote projecten die wel in beeld zijn, zijn gerealiseerd door de energiecoöperaties en sportverenigingen en gefaciliteerd door de gemeente. In totaal gaat dit om meer dan 2.000 zonnepanelen. In 2019 zijn veel sportaccommodaties ondersteund bij het verduurzamen van hun accommodaties, waarvan enkelen ook zonnepanelen hebben geplaatst. Ook op scholen zijn zonnepanelen geplaatst. Bij de gunning van het nieuw te bouwen zwembad de Kuil zijn zonnepanelen op het dak meegenomen. Ook is in 2019 onderhandeld over een contract met Koemans om op zijn bedrijf 2.200 zonnepanelen te plaatsen voor de verduurzaming van het gemeentehuis. Begin 2020 is het contract afgesloten.

Om de doelstelling in het raadsakkoord te behalen bewandelen we in 2019 de volgende route. Allereerst geven we invulling aan de wens om de daken op het bedrijventerrein Groote Wetering met zonnepanelen te bedekken. Daarbij gaat om een mogelijk beschikbaar dakoppervlakte van 170.000 m2. Dit biedt de grootste ruimte om onze ambities op het gebied van zonnepanelen op een effectieve en efficiënte manier te verwezenlijken. Het tweede spoor is de samenwerking met ondernemers in het kennispunt duurzaamheid, als onderdeel van het georganiseerd bedrijfsleven. Door samen te werken in educatie en voorlichting voor inwoners, willen we best-practices van ons innovatieve bedrijfsleven zo breed mogelijk verspreiden en op de manier investeringen in duurzaamheid zo toegankelijk mogelijk te maken. Daarbij gaat de samenwerking breder dan energieopwekking. We willen juist ook thema's als energiebesparing en de energietransitie (van het gas af) aansnijden. <i>Bestaande woningen aardgasvrij</i> In 2021 zijn gemeenten verplicht om een planning te maken voor de energietransitie. Dit houdt concreet in dat wij een planning moeten maken welke wijken in onze dorpen wanneer van het gas af gekoppeld kunnen worden. Samen met ketenpartners zoals Stedin en de Woningcorporaties gaan we aan de slag om in 2019 te bepalen welke volgorde van wijken en dorpen het best lijkt. In 2019 wordt daarnaast gestart met een pilot waarbij we met een aantal ambassadeurs aan de slag gaan met de energietransitie. <i>Maatschappelijk vastgoed</i> In 2019 wordt een integrale aanpak van de maatschappelijk vastgoed portefeuille voorgelegd aan de raad. De verduurzamingsopgave van het maatschappelijk vastgoed wordt in het voorstel meegenomen. Verduurzaming van schoolgebouwen wordt meegenomen in het Integraalhuisvestingsplan onderwijs. Uitgangspunt bij nieuwbouw van onderwijsgebouwen is bijna energie neutraal (BENG). Het verduurzamen van de bestaande schoolgebouwen wordt gestimuleerd door de inzet van de Klimaatcoöperatie en aanbieden van een energiescan. Verduurzaming van de buitensportaccommodaties loopt bij diverse verenigingen, soms met ondersteuning door de Klimaatcoöperatie.	Om zonnepanelen op bedrijfsdaken te stimuleren is er in het najaar van 2019 een bijeenkomst over duurzame energie opwekking door de OPBR georganiseerd. Hier hebben de gemeente en Greenspread energiescans aangeboden, in elk geval één bedrijf gaat naar aanleiding daarvan zonnepanelen plaatsen. In het najaar van 2019 is een wijkaanpak in Reeuwijk-Brug georganiseerd om inwoners te stimuleren hun woning te verduurzamen. Wegens inmiddels opgelost capaciteitstekort zijn hier verder beperkte stappen in gezet in 2019. Voor al het gemeentelijk vastgoed is een GMJOP, een Groen MJOP, gemaakt. Hierin is de verduurzamingsopgave meegenomen. Bij de vaststelling van de begroting zijn de financiële consequenties ook meegenomen. In de commissie Ruimte is dit toegelicht. Duurzaamheid is tevens opgenomen in het integraalhuisvestingsplan onderwijs Veel sportaccommodaties zijn verduurzaamd middels een voordelige lening die de gemeente via de Stichting Klimaatneutraal Bodegraven-Reeuwijk (De Klimaatcoöperatie) hen aanbiedt.
--	---

<i>Duurzaam en kostenbewust: ecologisch beheer</i> Het beheer van de bermen en sloten wordt inmiddels op een ecologische wijze uitgevoerd met als doel het verhogen van de biodiversiteit en aantrekkelijk maken van de bermen. De bermwerkzaamheden worden door derden uitgevoerd en tweejaarlijks gemonitord. De eerste resultaten komen eind 2018 beschikbaar en geven inzicht of de kwaliteit van de bermen is toegenomen. Bedoeling is verder om dit ecologisch beheer ook door te voeren in het groenbeheer. De behoefte hieraan wordt versterkt door de aangegeven ambitie in het raadsprogramma om meer bomen te planten waarbij de veranderde weersomstandigheden van de extreem warme zomer, klimaatadaptatie, hittestress en behoefte aan extra wateropvang de uitdaging en opgave groter maakt. Meer bomen, andere vormen en beheren van groen vraagt om extra ruimtebeslag in de openbare ruimte waarvan de ruimte toch al onder druk staat. Dit kan leiden in keuzes van bv minder parkeren en ten behoeve van meer groen. Bij herinrichtingen en ruimtelijke plannen zal dit aspect om die reden een grotere plek moeten krijgen om invulling te kunnen geven aan deze ambitie. Binnen herinrichtingen wordt groen geoptimaliseerd. De ambitie van het college is echter groter. Om daar invulling aan te geven wordt er in 2019 extra ingezet om ruimtelijk mogelijkheden te verkennen. Binnen de begroting 2020 kunnen hierin inhoudelijke keuzes worden gemaakt in combinatie met beschikbaar stellen van middelen.	De effecten van het ecologisch bermbeheer worden langzaam maar zeker zichtbaar. De kwaliteit van de bermen ontwikkelt zich conform het overeengekomen meerjarencontract. Zowel door een ecooloog van de aannemer en een ecooloog van de gemeente worden de bermen gemonitord en wordt er in overleg gekeken hoe de resultaten verbeterd kunnen worden. Het verhogen van de biodiversiteit van de bermen vraagt om een constant beheer en resultaten zijn pas op langere termijn zichtbaar. Verder worden er kleine plaatselijke impulsen gerealiseerd, zoals bij de Hortemanskade. Een punt van zorg blijft wel de negatieve invloeden door de verstoringen aan de wegbermen als gevolg van graafwerkzaamheden voor kabels en leidingen, asfalteringswerken, ophogen van bermen, etc.. Inzet is er om deze verstoringen te beperken en uit te voeren werkzaamheden beter op elkaar af te stemmen. Het meer inspelen en rekening houden met de gevolgen van de klimaatverandering is nog onvoldoende in beeld. Bij de ruimtelijke plannen blijft de groene inrichting achter bij de bestuurlijk groene ambities. Dit alles heeft te maken met de beschikbare ruimte in de openbare gebied en de keuzes die daarin worden gemaakt. In de programmabegroting waren hier welliswaar middelen voor opgenomen, maar deze zijn onvoldoende om de groene ambities waar te maken.
Afval Voor de afvalscheiding streven wij naar 100 kg restafval per persoon in 2020. In 2019 optimaliseren we samen met Cyclus het (inzamel-) proces binnen de huidige financiële randvoorwaarden. Dit doen we enerzijds met een gedragsbeïnvloedingscampagne (2019) en anderzijds door het aanpassen van de afvalinzameling, door de voorzieningen voor recyclebare grondstoffen te verbeteren en de voorzieningen voor restafval te verminderen. In het kader hiervan is per 1 november 2018 de inzamelfrequentie voor restafval minicontainers teruggebracht naar eens per 4 weken. Deze frequentie sluit overigens goed aan bij het aanbod van het restafval. Verdere voorstellen, onder andere over de inzameling van PMD en bestuurlijke handhaving, volgen in het voorjaar van 2019.	Door de invoering van BAS zijn grote stappen gemaakt in de afvalscheiding. Zo zijn we van 209 naar rond de 130 kilo restafval per persoon gegaan. Voor een verdere terugdringing van de hoeveelheid restafval en voor het verbeteren van de kwaliteit van de ingezamelde grondstoffen (papier, PMD, GFT, glas, textiel etc.) zijn flinke investeringen nodig. Investerings in zowel communicatie/ gedragsbeïnvloeding, als investeringen in het aanbieden van inzamelgemak. Zonder deze investeringen is het de verwachting dat de hoeveelheid restafval weer gaat groeien, met name doordat ingezameld GFT en papier vaker afgekeurd zal gaan worden en als restafval verwerkt moet worden.

De grondstoffenmarkt is echter wel een markt die continu in beweging is. Ons tarief van afvalstoffenheffing wordt op dit moment gedrukt door het feit dat wij voor sommige opgehaalde grondstoffen een vergoeding ontvangen. Het uitgangspunt is om deze fluctuerende grondstoffenprijzen wel te verdisconteren met de afvalstoffenheffing. Jaarlijks geven we met het vaststellen van de belastingverordeningen in november invulling aan dit uitgangspunt.	
Openbare ruimte De gemeente heeft de verantwoordelijkheid om de openbare ruimte te onderhouden. Een goede inrichting en onderhoud draagt bij aan tevreden inwoners en bezoekers. De komende jaren sluit de gemeente met het onderhoudsplan Leefomgeving aan op de beleving van de inwoners. Hierbij richten we ons op de effecten die we willen bereiken en de invloed die de inwoner zelf op de ruimte heeft en wil hebben. Op deze wijze dragen we bij aan het streven om een gemeente te zijn waar het goed en veilig leven, wonen en werken is. Onderdeel van de inzet is de verbetering van het meldpunt openbare ruimte. Met betere informatievoorziening, een nieuw systeem en een betere samenwerking met verbonden partijen wordt de komende periode gewerkt aan een betere dienstverlening rondom het meldpunt openbare ruimte. Om de openbare ruimte zo goed mogelijk in te richten en te onderhouden werken we budget- en effect gestuurd. We zetten ons met inwoners in op de volgende opgaven: <i>Voor en met de samenleving:</i> bouwen aan vertrouwen gaat over alle contacten die we met onze inwoners hebben. <i>Functioneel en veilig:</i> afstemmen van het beheer en de inrichting van de leefomgeving op de functie en het gebruik, het voorkomen van kapitaalvernietiging. Toegankelijkheid voor alle inwoners is daarbij het uitgangspunt. <i>Duurzaam en kostenbewust:</i> actief anticiperen op klimaatveranderingen bij de inrichting en het onderhoud van de leefomgeving. Denk daar bij aan anticiperen bij riolering en hemelwaterafvoer, aanleg van ecologische bermen ter bevordering van de biodiversiteit en het planten	Op dit moment worden er veel ingrepen in de openbare ruimte gedaan om de leefomgeving te verbeteren. De inrichting van de leefomgeving wordt in nauwe samenwerking met inwoners bepaald. Ervaringen en kennis van de inwoners wordt meegewogen om tot een plan te komen. Intentie is dat dit ook resulteert in meer eigenaarschap door inwoners wanneer een project gereed is. Dit zijn intensieve trajecten waarbij het niet iedereen naar de zin gemaakt kan worden. Door vooraf bewuster de strategie te bepalen (starten we met een lege tekening of bijvoorbeeld met een eerste schets) houden we grip op het proces. We sturen op de in het onderhoudsplan leefomgeving vastgestelde doelstellingen. Belangrijke parameter is de kwaliteit van de wegen. Vanaf 2013 was een dalende kwaliteit meetbaar (en hoorbaar vanuit inwoners) wat ook leidde tot kapitaalvernietiging. Enkele jaren terug is ingezet op verbetering. Deze inspanning heeft resultaat en geeft het volgende beeld. De neerwaartse trend is gekeerd. Dit is een mooi resultaat en geldt zowel voor asfalt als voor elementenverharding. De stijgende lijn zetten we door om zo tot een acceptabel niveau te komen die niet tot kapitaalvernietiging leidt. Hiervoor staan diverse projecten in voorbereiding om uit te voeren. De thema-pagina's voor Nieuwerbrug en Reeuwijk-Brug zijn in samenwerking tussen dorpsoverleggen en gemeente tot stand gekomen. Deze lijn zetten we door. Het meldpunt openbare ruimte is sterk verbeterd. Het biedt beheerders meer mogelijkheden om te sturen op contractpartijen en resulteert in heldere communicatie richting inwoners. Dit proces wordt verder gevolgd en continu doorontwikkeld. Op jaarbasis worden er circa 6.500 meldingen behandeld.

van extra bomen. <i>Schoon en aantrekkelijk:</i> meer oog voor beleving en uitstraling. Een belangrijk en groot project in 2019 is de versnelde aanpak van de riolering in Reeuwijk-Brug. Ook de ophoging van het Treebord in Reeuwijk Brug staat in 2019 op de rol.	Om wateroverlast te voorkomen worden in bestaand gebied inwoners gestimuleerd om af te koppelen en/of hun tuinen minder te verharderen. Bij de vorige monitor is geconstateerd dat dit onvoldoende effect heeft. Hier is op geanticipeerd door inwoners bij een reconstructie waar het riool ook wordt vervangen, aan te bieden kosteloos af te kunnen koppelen. De benodigde middelen hiervoor zijn in de begroting opgenomen. Dit geldt bijvoorbeeld voor project Reeuwijk-West. De komende periode monitoren we het effect hiervan. Bij het vaststellen van het onderhoudsplan heeft de raad besloten om extra te investeren in de kernen, de z.g.n. 'kwaliteitsimpulsen'. Na intensieve participatietrajecten is de uitvoering gestart voor de kernen Nieuwerbrug, Driebruggen en de wijk Reeuwijk-Brug west. Ervaringen uit de eerste fase leren dat er dermate veel onvoorziene zaken en hiermee kosten zijn dat de vervolgkoers opnieuw bepaald moet worden. Zowel raad als inwoners zijn hiervan op de hoogte. De uitwerking van scenario's en consequenties zijn in voorbereiding.
Begraven In onze gemeente kennen we een aantal (gemeentelijke) begraafplaatsen. In 2019 ondernemen we de volgende acties rondom het beheer en onderhoud van onze begraafplaatsen. <i>Begraafplaats Vredehof</i> Het verwerven van de benodigde gronden voor uitbreiding van de begraafplaats is afgerond. De grond- en ophoogwerkzaamheden zijn gestart en zullen begin 2019 worden afgerond. Tweede helft van 2019 wordt begonnen met de daadwerkelijke inrichting met paden, grafvelden en beplanting van het zuidelijke deel van deze uitbreiding. <i>Begraafplaats Waarder</i> Om voldoende begraafcapaciteit te behouden is in 2018 ruimte gemaakt	In 2019 zijn de grondwerkzaamheden afgerond en is er gestart met de daadwerkelijke inrichting van de uitbreiding van de begraafplaats. Deze werkzaamheden bevinden zich in een ver gevorderd stadium en worden in 2020 afgerond. Het nieuw gedeelte is dan gereed om in gebruik te nemen. Op het oudere deel van begraafplaats Vredehof stonden veel buxushagen. Nagenoeg al deze buxushagen waren aangetast door de rups van de buxusmot. In 2019 is besloten om deze buxushagen te verwijderen en te vervangen door lavendelhagen in combinatie met aanplant van solitaire struiken. Ook op deze begraafplaats zijn de buxushagen aangetast door de rupsen

in de graven waarvan de grafrechten waren verlopen. Op het verzamelgraf is een gedenkplaat met namen geplaatst. <i>Begraafplaats Tempel</i> Begin oktober 2018 start de bouw van de nieuwe aula. De verwachting is dat de nieuwe aula begin 2^e kwartaal 2019 in gebruik genomen kan worden. Gelijktijdig werkt de gemeente aan de herinrichting van de begraafplaats conform het totaalplan wat hiervoor opgesteld is. Om een structurele oplossing te vinden voor nodige parkeerplaatsen bij de begraafplaats is ingezet om de nodige grond hiervoor te verwerven waarbij ook het bestemmingsplan voor moet worden aangepast. Inzet is om medio 2019 hierin te kunnen voorzien.	van de buxusmot. Ook deze hagen zijn vervangen door lavendelhagen in combinatie met aanplant van solitaire struiken. De verwachting dat de nieuwe aula eind 2019 in gebruik genomen kon worden is niet gerealiseerd door financieringsproblemen van de uitvaart-ondernemer. Momenteel wordt er gewerkt aan een herstart- en afbouwplan. Door het aanpassen van het bestemmingsplan en het aankopen van grond is het mogelijk gemaakt om een nieuw parkeerplaats naast de begraafplaats aan te leggen. De aanleg is nagenoeg gereed en het parkeerterrein zal medio dit jaar in gebruik worden genomen. Hiermee is er een structurele oplossing voor het parkeren bij begraafplaats Tempel.
Mobiliteit Verkeer en mobiliteit is een belangrijk en urgent thema binnen onze gemeente. Als gemeente willen we veilig bereikbaar zijn voor onze inwoners, onze schoolgaande kinderen, onze toeristen en onze bedrijven en hun werknemers. Mobiliteit omslaat in deze begroting zowel de thema's (auto)verkeer, fietsen, en openbaar vervoer. Deze thema's zien wij in sterke samenhang met elkaar. Het kenmerk van verkeer is dat het altijd op weg naar iets is. Dit betekent dat wij naast de inhoudelijk samenhang ook een sterke samenhang zien met de ontwikkeling van onze dorpsvisies, onze woningbouwprojecten en natuurlijk onze bedrijventerreinen. Verkeer <i>Raadhuysweg / Zoutmansweg</i> In het vierde kwartaal 2018 wordt de raad gevraagd een besluit te nemen over de definitieve herinrichting van de Raadhuysweg / Zoutmansweg. Uitvoering hiervan zal plaatsvinden in 2019. In oktober 2018 wordt een tweetal scenario's aan de raad voorgelegd voor de definitieve herinrichting. Op basis van dit raadsbesluit wordt in 2019 gestart met de werkzaamheden. De kapitaallasten van deze investeringen zijn reeds opgenomen in deze begroting.	Op het gebied van mobiliteit zij we zowel in regionaal verband als op lokaal niveau betrokken bij verschillende thema's en projecten. Op regionaal niveau onder andere Beter Bereikbaar Gouwe, A12 Gouda – Utrecht (met daarin de lobby voor Bodegravenboog), realisatie spitspendel Spoorlijn Alphen a/d Rijn – Woerden, aanbesteding OV concessie Zuid-Holland Noord en onderzoek Ketens en Knopen in de regio Midden-Holland. Lokale projecten zijn onder andere het C-wegen beleid (kwetsbare gebruikers en wegen in het buitengebied), maatregelen om de verkeersveiligheid voor de fietsers te verbeteren en bij reconstructie van wegen wordt gekeken of de verkeersveiligheid en bruikbaarheid (ook parkeren) van de wegen beter kan. Naast deze voornamelijk infrastructurele projecten is er ook aandacht voor gedragsbeïnvloeding, voorlichting en verkeerseducatie. Diverse projecten zijn in aanmerking gekomen voor subsidie. Begin 2019 heeft de raad een besluit genomen over de herinrichting van de Raadhuysweg/Zoutmansweg. Dit houdt in dat er een situatie met vrijliggend fietspad moet komen, maar dat er in eerste instantie vooral ingezet moet worden op het terugdringen van het gemotoriseerd verkeer. Hiervoor zijn diverse gesprekken gevoerd met inwoners en uiteindelijk maatregelen uitgevoerd. Er is inmiddels een sterke reductie zichtbaar. Eind 2019 is het ontwerptraject ingezet waardoor de start

<i>Lobby Bodegravenboog</i> De ontsluiting van het verkeer van Bodegraven naar de A-12 en het verkeer van de N11 naar de A-12 richting Den Haag/Rotterdam vormt een veelgenoemd knelpunt in de aanwezige infrastructuur. De door de gemeente Bodegraven-Reeuwijk ingezette lobby (gezamenlijk met regiogemeenten en de provincie Zuid-Holland) lijkt een eerste effect te sorteren. In 2019 vindt er in samenwerking met de provincie nader onderzoek plaats naar mogelijke oplossingsrichtingen voor korte en middellange termijn voor de aansluiting tussen de N11 en de A12. <i>C-wegen/ kwetsbare wegen</i> Een specifiek aandachtspunt gezien ons bijzondere landschap, zien we in het beschermen van onze kwetsbare wegen in het plassen- en buitengebied. Het C-wegenbeleid zoals benoemd in het onderhoudsplan blijft voor ons het uitgangspunt. We ontmoedigen de vestiging van nieuwe bedrijven die qua functie niet passen in deze gebieden. In 2019 gaan we aan de slag met een verdere uitvoering van ons C-wegen beleid. Uitgangspunt is het vastgestelde raadsakkoord: De wegen in het plassen- en buitengebied richten we veilig in (met goede wisselplaatsen en signalering) en stemmen we af op het huidige bestemmingsverkeer. We houden daarbij rekening met de agrarische bedrijvigheid. Een van de innovatieve onderdelen is de pilot rondom de beweegbare fysieke breedtebeperking. Samen met het organiseren van een overslagterrein waar lading van grote naar kleine vrachtwagens kan worden overgeladen vormen zij in 2019 een belangrijk punt van het C-wegen beleid. <i>Westelijke randweg Woerden.</i> Een belangrijk verkeersthema in onze gemeente is de verkeerssituatie in Nieuwerbrug. Dor sluiptverkeer van de A-12 en te hard rijden ervaren veel inwoners van Nieuwerbrug de afgelopen jaren verkeersoverlast. Van	uitvoering eind 2020 wordt beoogd. De aansluiting A12/N11 bij Bodegraven vormt een ernstig knelpunt in de regionale infrastructuur. De door Bodegraven-Reeuwijk ingezette lobby, gezamenlijk met regiogemeenten en de provincie Zuid-Holland, heeft in september 2018 geresulteerd in een brede samenwerking voor verbetering van het A12-traject tussen Gouda en Utrecht (Intentieverklaring A12 Gouda-Oudenrijn). De Bodegravenboog maakt daar onderdeel van uit. De behoefte aan aanpak van dit traject is inmiddels twee maal met de minister van I&W besproken in het Meerjarenprogramma Infrastructuur Ruimte en Transport (MIRT). In 2019 is door het Rijk een eerste verkeerskundig onderzoek uitgevoerd. Dit onderzoek zal in 2020 worden voortgezet. Op basis van de bevindingen wordt november 2020 een startbesluit voor een MIRT-verkenning voor verbeteringen op het traject A12 Gouda-Utrecht. Voor de zomervakantie is de gemeenteraad in een presentatie geïnformeerd over problematiek en aanpak van met name de wegen in het plassegebied. Er zijn diverse wegen opnieuw ingericht, waaronder de Reewal, Oud-Reewijkse weg, Korte Waarder en Hortemansdijk. Daar waar er ander verkeersgedrag wordt verwacht leidt dit zoals verwacht in eerste instantie tot ongemakken door gewenning. In het plassegebied zijn de fysieke beperkingen aangebracht om brede voertuigen te weren. Deze gaan in werking wanneer er alternatieven zijn voor overslag. Hiervoor zijn diverse mogelijkheden besproken met aannemers, inwoners en bestuur maar heeft nog niet tot succes geleid. De resterende opties worden in 2020 voorgelegd. Naast fysieke ingrepen wordt onderzocht hoe er gestuurd kan worden op zwaar materieel tbv bouwwerkzaamheden, hoe eigen initiatief en verantwoordelijkheid van inwoners versterkt kan worden en welke mogelijkheden er op het gebied van handhaving zijn. Uit gehouden verkeersonderzoeken is gebleken dat het sluiptverkeer de afgelopen jaren is afgenomen. Onder andere is daling te verklaren door de opening van de Zuidelijke Randweg in Woerden. In 2019 is de Korte
--	--

grote invloed op de verkeerssituatie in Nieuwerbrug is de verkeerssituatie rondom Woerden. Het afgelopen jaar is de zuidelijke randweg van Woerden geopend. In het najaar van 2018 wordt er nader onderzoek gedaan naar de effecten van de zuidelijke randweg Woerden op het sluipverkeer door Nieuwerbrug. Op basis van de uitkomsten van dit onderzoek wordt in 2019 vastgesteld of er nadere actie noodzakelijk is om het sluipverkeer verder te beperken. Fietsen De uitvoering van het fietsplan wordt in 2019 verder opgepakt. Belangrijk speerpunt is het oplossen van de bestaande knelpunten m.b.t. fietsveiligheid op rotondes. Uitvoering hiervan wordt afgestemd met de provincie en waar nodig Rijkswaterstaat. Een van de grootste knelpunten in onze gemeente is de Kluifrotonde in Bodegraven. Dit knelpunt wordt nog eens bemoeilijkt doordat de eigendomssituatie van de rotonde drievoudig is: een deel is eigendom van de gemeente, een deel van Rijkswaterstaat en een laatste deel van de provincie Zuid-Holland. Dit betekent dat we de aanpak van deze rotonde doen in samenhang met de reeds ingezette lobby rondom de 'Bodegraven-Boog. Onderzoek naar snelfietspaden/routes op de tracés Gouda/Woerden en Bodegraven/ Alphen aan den Rijn zal worden gestart 2020. Openbaar vervoer Het grondgebied wordt doorkruist door de spoorlijn Utrecht-Leiden. Op dit moment stopt vanuit elke richting elk half uur een trein. De plannen van de NS zijn om de intensiteit van deze lijn te verhogen naar een	Waarder heringericht (deels buiten bebouwde kom) en is gestart met de uitvoering van de wegen binnen bebouwde kom in het kader van uitvoering geven aan het Basisplan Nieuwerbrug. In 2019 is verder uitvoering gegeven aan het fietsplan. Met dit actieplan wil de gemeente Bodegraven-Reeuwijk de verkeersveiligheid van fietsers structureel verbeteren en fietsgebruik stimuleren. De verwachting is dat dit uiterlijk in 2022 wordt afgerond. De provincie Zuid-Holland en de gemeente hebben onderzoek gedaan naar mogelijke verbeteringen voor de fietsoversteekpunten bij de kluifrotonde (Goudseweg ten zuiden van Bodegraven, bij de aansluiting met de N11). In 2020 krijgt dit vervolg met verdere onderzoeken naar een ongelijkvloerse kruising. De Provincie Zuid-Holland heeft 2019 een ambitie vastgesteld voor toekomstige snelfietsroutes. Een snelfietsroute tussen Gouda-Woerden(-Utrecht) maakt deel uit van die ambitie. De provincie is al eind 2019 gestart met een onderzoek om de kansen en route nader te verkennen. Een snelfietsroute naar Alphen aan den Rijn wordt nog niet opgepakt. Ook is in 2019 overleg geweest met Provincie Zuid-Holland en ProRail over de uitbreiding van fietsparkeerplaatsen bij het station en is een plan gemaakt voor uitbreiding van de fietsenstalling bij het station Bodegraven. Hiervoor is subsidie toegekend. Realisatie staat gepland in 2020. Het meer en veiliger fietsen vraagt om blijvende aandacht. Met dit actieplan wil de gemeente Bodegraven-Reeuwijk de verkeersveiligheid van fietsers structureel verbeteren. Daarnaast hebben op het gebied van educatie en voorlichting verschillende activiteiten plaatsvonden. In 2019 is voor wat betreft het openbaar vervoer gewerkt aan een viertal thema's: <i>Verkenning doortrekken spitspendel spoorverbinding Leiden-Utrecht</i>
---	---

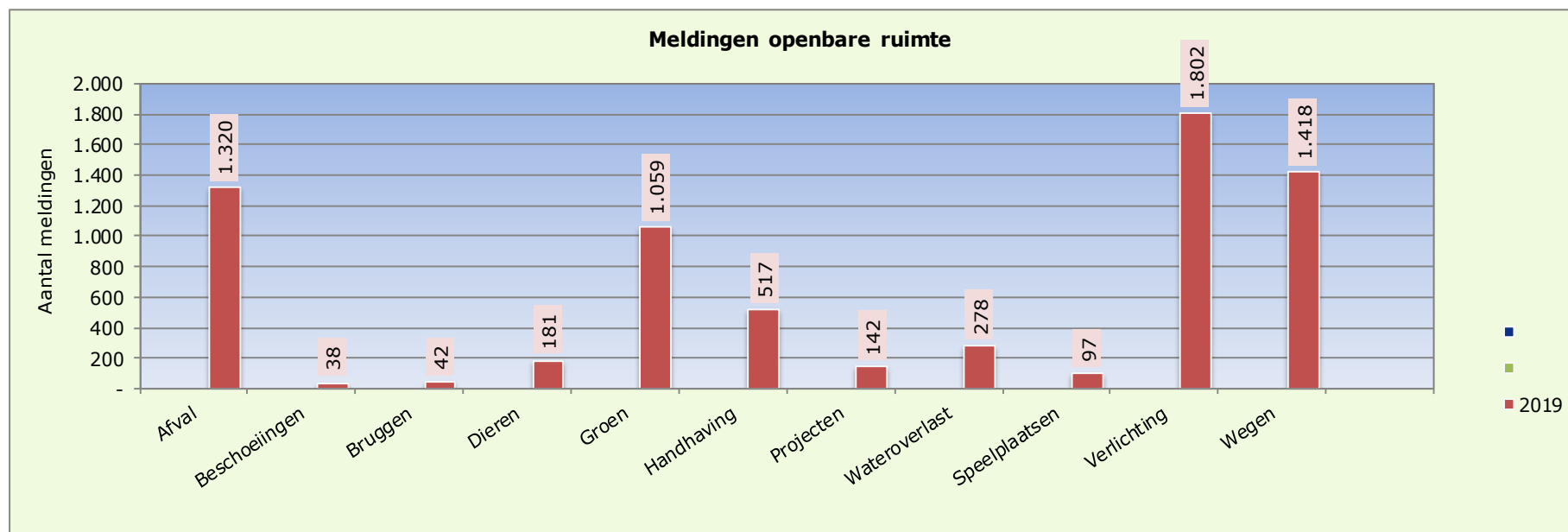
kwartiersdienst. Helaas profiteren onze inwoners niet van deze kwartiersdienst, want Bodegraven wordt slechts één keer in het half uur aangedaan. Dit betekent dat onze inwoners wel de lasten van de kwartiersdienst ervaren, maar niet de lusten. Voor de samenhang van ons dorp is bij de provincie een aantal compensatiemaatregelen neergelegd om de bereikbaarheid en leefbaarheid van Bodegraven te garanderen. Daarbij kijken we breed naar oplossingen. Een snelle busverbinding naar Gouda of een ongelijkvloerse kruising met het spoor behoren tot de maatregelen om onze gemeente bereikbaar en leefbaar te houden.	De provincie Zuid-Holland, NS, ProRail en andere betrokken overheden hebben begin maart 2019 besloten om in de brede spits 4x per uur een treinverbinding te kunnen bieden tussen Leiden en Utrecht. Dit is een verbetering van de OV-voorzieningen in de onze gemeente. Voor het realiseren van deze spitspendel dienen er maatregelen worden getroffen om de overwegveiligheid niet te verslechteren. Wij zijn betrokken bij de uitwerking van dit maatregelenpakket. Het streven is dat deze spitspendel in de loop van 2021 gaat rijden. <i>Uitbreiding fietsenstalling station Bodegraven</i> De provincie Zuid-Holland heeft in 2018 een subsidieaanvraag ingediend bij het Rijk voor de uitbreiding van fietsparkeerplaatsen bij stations. Voor elf stations in Zuid-Holland, waaronder die van Bodegraven, is deze subsidieaanvraag gehonoreerd. In 2019 is gestart met het uitwerken van de uitbreiding van 160 fietsparkeerplaatsen bij het station Bodegraven. Met subsidie van het Rijk (40%) en de provincie (50%) wordt in de loop van dit jaar de uitbreiding van deze fietsparkeerplaatsen gerealiseerd. <i>OV-fietsen station Bodegraven</i> De afgelopen jaren is er gewerkt aan voorbereiding van de realisatie van OV-fietsen op het station Bodegraven. 31 januari 2020 zijn 8 OV-fietsen in gebruik genomen. De OV-fietsen zijn mogelijk gemaakt door subsidie van de provincie Zuid-Holland en een bijdrage van het bedrijfsleven. <i>Buslijn 178 Bodegraven-Gouda</i> De wens van de gemeente is om naast de bestaande buslijn 178 in de brede spits een snelle busverbinding (2x per uur) tussen de stations van Bodegraven en Gouda te realiseren. Door de lange reistijd van de bestaande buslijn is deze niet voor een ieder aantrekkelijk. Arriva heeft in 2019 onderzocht of de bestaande buslijn 178 kon worden versneld. Echter de tijdwinst was minimaal en dupeert groepen reizigers omdat in de voorstellen niet alle bestaande haltes worden bediend. Wij blijven in gesprek met Arriva om de OV-voorzieningen te verbeteren.
Verbonden partijen <i>Omgevingsdienst Midden Holland (ODMH)</i> De ODMH is ingesteld ter ondersteuning van de Provincie Zuid-Holland en de regiogemeenten bij de uitvoering van hun taken op het gebied van	De werkzaamheden op het gebied van milieu en BWT zijn door de ODMH naar tevredenheid uitgevoerd. Evenals in 2018 is er in 2019 veel

het omgevingsrecht in het algemeen en de WABO in het bijzonder.

positieve energie gestopt om de werkwijze van de ODMH beter af te stemmen op die van de gemeente. Voor wat betreft 'milieu' is er 102% van de uren door de ODMH geleverd. Voor BWT was dit 95%. De ODMH voert wettelijke- en niet wettelijke taken uit. Op wettelijke taken zit weinig sturingsmogelijkheid: als men een aanvraag omgevingsvergunning indient zullen we deze in behandeling nemen. Voor de niet wettelijke taken geldt dat elke twee maanden gemonitord wordt hoe het met de verschillende taken gaat en dat temporisering mogelijk is. Enkele acties die zijn uitgevoerd in 2019: handhaving kamerverhuur en beter samenwerking tussen verschillende partijen in de aanpak tegen ondermijning.

Meldingen openbare ruimte

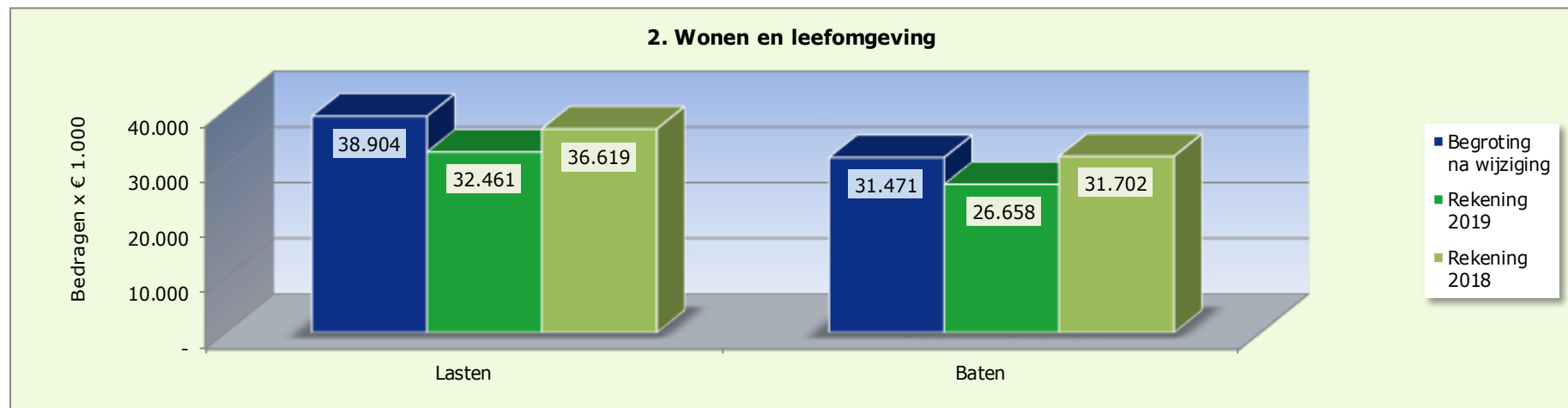
In deze grafiek is het aantal meldingen openbare ruimte inzichtelijk gemaakt. In 2019 is overgegaan naar een nieuw systeem van registratie van meldingen. Daarin wordt een andere rubricering toegepast, waarmee de gebruikelijke vergelijking met voorgaande jaren niet mogelijk is.

Het financiële kader

bedragen x € 1.000

Wat heeft het ons gekost?	Primitieve begroting	Begroting na wijziging	Rekening 2019	Verschil	Rekening 2018
Saldo van baten en lasten					
Lasten	- 40.872	- 38.904	- 32.461	6.443 V	- 36.619
Baten	32.123	31.471	26.658	- 4.813 N	31.702
Totaal Saldo van baten en lasten	- 8.749	- 7.433	- 5.803	1.630 V	- 4.917
Mutatie reserves					
Lasten	- 660	- 1.937	- 1.937	0 V	- 1.110
Baten	442	794	794	-	596
Totaal Mutatie reserves	- 217	- 1.143	- 1.143	0 V	- 514
Resultaat	- 8.966	- 8.575	- 6.945	1.630 V	- 5.431

Programma 3 – Samenwerken, ondernemen en dorpspromotie @ Bodegraven-Reeuwijk

Onderwerpen

Programma 3 in dit jaarverslag bevat de thema's samenwerken, ondernemen en dorpspromotie. Onderwerpen die hier onder vallen zijn regionale samenwerking, economie, bedrijventerreinen en dorpspromotie.

Gerealiseerde doelstellingen

Binnen dit programma zijn de volgende doelstellingen opgesteld.

- Regionale samenwerking in een geografisch brede en sterke regio
- Vervullen van een actieve rol in het regionaal economisch beleid

- Samen met lokale bedrijfsleven werken aan een vitale sterke economische gemeente door middel van het actieprogramma Economie
- De naamsbekendheid van onze gemeente vergroten en uitdragen door middel van dorpspromotie
- Kansen benutten op het gebied van Recreatie en Toerisme

Deze doelstellingen vallen uiteen in diverse projecten, opdrachten en processen:

Projecten, opdrachten en processen

In onderstaande tabel wordt inzicht gegeven in de ontwikkeling en stand van zaken aangaande de projecten, opdrachten en processen die binnen dit programma zijn opgenomen. De tekst uit de eerste kolom betreft de tekst zoals die in de begroting 2019 is opgenomen. In de tweede kolom wordt de beleidsrealisatie weergegeven.

Omschrijving	Realisatie
Dorpsvisies Onze dorpen en buurtschappen hebben ieder een eigen en uniek karakter waarin het fijn wonen, leren, werken en recreëren is. Onze dorpen en buurtschappen weten zich goed te organiseren. Vanuit het besef dat buiten veel meer ideeën en kennis zijn dan in ons gemeentehuis is samenwerking met onze inwoners, het bedrijfsleven en alle maatschappelijke organisaties ons vertrekpunt. Door naar onze inwoners te luisteren willen we de ideeën die leven binnen onze samenleving beter benutten en zo samen met inwoners de toekomst van de dorpen vormgeven. Voor elk dorp stellen we een dorpsvisie op waarin we de wensen vanuit de gemeenschap combineren met de mogelijkheden die we als gemeente en samenleving hebben. In de dorpsvisies verbinden we plaatselijke opgaven als woningbouw, energietransitie, werk, economie, het sociaal domein, de openbare ruimte, sport en bewegen aan elkaar. In 2019 starten we met de ontwikkeling van dorpsvisies. Daarbij zoeken we slimme combinaties met onder andere de woningbouwvisie en de Democratic Challenge.	In Reeuwijk-Brug is vanuit de samenleving en het dorpssteam het initiatief te komen tot een Dorpsvisie gestart. In 2019 is tevens opdracht gegeven om tot komen tot een toekomstbeeld per dorp (dorpsvisies), een toekomstvisie voor de gemeente als geheel en uiteindelijk een omgevingsvisie 1.0 te maken (in relatie met de invoering van de Omgevingswet). Uitwerking hiervan gaat plaatsvinden in 2020.
Uitvoering actie programma economie Economie en ondernemen zijn essentiële pijlers voor onze gemeenschappen. Bedrijven en ondernemers zorgen niet alleen voor welvaart en werkgelegenheid in onze dorpen, maar leveren door sponsoring en vrijwillige inzet ook een belangrijke maatschappelijke meerwaarde. De basis voor ons toekomstige economische beleid is gelegen in de uitvoering van het actieprogramma economie. Vanuit dit programma willen we de volgende zaken specifiek onder de aandacht brengen: <i>Relatiebeheer bedrijven</i> Het relatiebeheer met onze bedrijven is een belangrijke methode om op een goede effectieve manier in gesprek te komen en te blijven met ons	Het Actieprogramma Economie is in 2019 officieel ondertekend door college en OPBR en vormt de basis voor de samenwerking in de komende jaren. Het actieprogramma gaat uit van 6 hoofdthema's waarop actie wordt ondernomen: bedrijventerreinen, winkels/horeca/recreatie, onderwijs & arbeidsmarkt, organisatie & samenwerking, duurzaamheid, bereikbaarheid. <i>Relatiebeheer</i> Na de individuele benadering volgt inmiddels een meer collectievere benadering van het bedrijfsleven. Dit komt o.a. door de doorontwikkeling

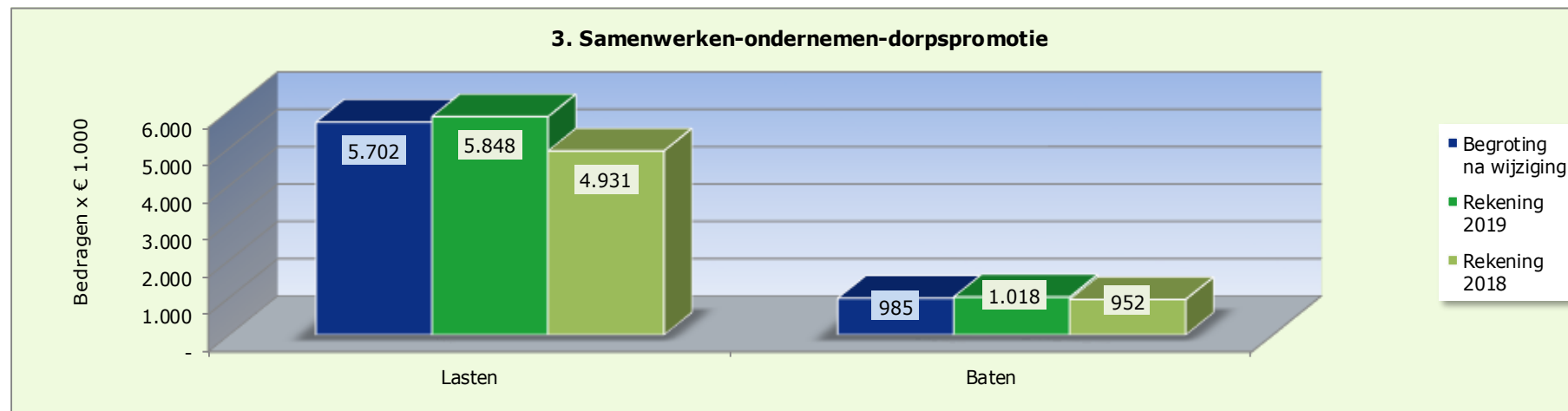
bedrijfsleven. Aandacht en vertrouwen vormen de basis voor een goede samenwerking. In 2019 gaan we aan de slag om de samenwerking met onze bedrijven nog verder te professionaliseren. <i>Relatie tussen onderwijs, arbeidsmarkt en bedrijfsleven</i> Door de aantrekkende economie ontstaat er zeker op gebied van technisch personeel een krapte op de arbeidsmarkt. De koppeling en aansluiting tussen arbeidsmarkt en onderwijs is daardoor een belangrijk thema. De vraag vanuit het praktijkonderwijs in onze regio is de roep om opleidingsplaatsen bij technische bedrijven groot. Door de relatie of koppeling tussen het onderwijs en het bedrijfsleven te verbeteren creëren we in 2019 een win-win situatie voor zowel het onderwijs als ons bedrijfsleven. Ook brengen we in 2019 Ferm Werk weer dichterbij in contact met ons bedrijfsleven.	van de koepels en bedrijfsverenigingen als het OPBR, de OCB en de Raad voor Handel, Industrie en Diensten. Hier wordt nu periodiek mee gesproken op ambtelijk en bestuurlijk niveau. <i>Onderwijs & arbeidsmarkt</i> Aan MBO Rijnland is een brede presentatie gegeven over de potentie van ons bedrijfsleven voor hun leerlingen. Dit zorgt voor de initiatie van een Centrum voor Innovatief Vakmanschap (CIV) in Bodegraven. Hierdoor kunnen MBO-leerlingen uit onze gemeente, die elders op school zitten, werkervaring op doen bij de bedrijven uit hun woonplaats. Ook is de samenwerking met het Woerdens Techniek Talent versterkt.
Centrum Bodegraven Een vitaal en leefbaar centrum van Bodegraven is essentieel voor de gemeenschap. In 2019 wordt de uitvoering van de centrumvisie Bodegraven dan ook voortvarend opgepakt in samenwerking met alle betrokken partners, waaronder ondernemers, vastgoedeigenaren en bewoners. Allereerst leggen we in 2018 een plan voor aan de gemeenteraad over het proces rondom de uitvoering van de gemeentelijke projecten. In dit uitvoeringsplan wordt aangegeven op welke wijze we invulling geven aan de verschillende onderdelen van de centrumvisie de komende jaren. Vooruitlopend op dit uitvoeringsplan zijn in 2018 al wel besluiten voorgelegd over de verhuispremie en gevelsubsidie. Ook starten we met het proces om te komen tot een actualisatie van het bestemmingsplan voor het centrum. Ingegeven door de leegstand in het centrum is samen met het Kadaster vormgegeven aan deze instrumenten om het centrum op korte termijn compacter en aantrekkelijker te maken.	In 2019 is de eerder ingezette samenwerking met ondernemers, eigenaren en bewoners voortgezet binnen de Taskforce. Iedereen draagt zijn steentje bij aan de ontwikkeling van het centrum. De gemeenteraad heeft wat betreft de gemeentelijke projecten een uitvoeringsplan vastgesteld en prioriteiten gesteld. Deze projecten worden in 2020 e.v. uitgerold. In samenwerking met het Kadaster is blijvend ingezet op samenwerking met de vastgoedeigenaren. Mede door intensief relatiebeheer en inzet van de vastgestelde stimuleringsubsidies zijn verhuizingen tot stand gekomen, gevels opgeknapt en nieuwe ondernemers aangetrokken. Deze aanpak zetten we voort in 2020.
Arbeidsmigranten Het in 2017 ingezette traject voor het verbeteren van de woonomstandigheden voor arbeidsmigranten en het verminderen van de problematiek door kamerbewoning in o.a. het centrum van Bodegraven wordt voortvarend gecontinueerd. In het 4e kwartaal van 2018 worden de eerste onderdelen van het flankerend beleid ter besluitvorming	Zoals bekend heeft eind 2018 de raad de door het college voorgestelde aanpak verworpen. Medio 2019 is een nieuwe start met dit traject gemaakt onder leiding van een externe procesbegeleider. In 2019 is een aantal onderzoeken uitgevoerd binnen het thema arbeidsmigranten. Over deze onderzoeken is gerapporteerd in RIB 2019-

aangeboden aan de gemeenteraad. In 2019 zal naar verwachting de realisatie van nieuwe kwalitatief goede huisvesting met integraal beheer tot uitvoering komen. Behalve voor arbeidsmigranten gaat het daarbij ook om spoedzoekers - zoals niet langer samenwonende ouders met of zonder kinderen - die een tijdelijke behoefte hebben aan 'flexibel wonen'. In samenhang met die realisatie komt ook de juiste registratie verder tot uitvoering, evenals de strengere handhaving op illegale kamerbewoning en de beoogde herontwikkeling van achterlaatllocaties. In het kader van dorpsontwikkeling wordt de uitvoering van het traject ook nadrukkelijk verbonden aan de uitvoering van de Centrumvisie en het Actieprogramma Economie.	111. De uitgevoerde onderzoeken hebben bruikbare inzichten opgeleverd voor beleid en uitvoering op het gebied van wonen (woonvisie) en handhaving (tegengaan illegale kamerverhuur). De onderzoeken hebben niet geleid tot een beter inzicht in de aantallen arbeidsmigranten die wonen of werken in onze gemeente Met de Omgevingsdienst Midden-Holland (ODMH) zijn in 2019 afspraken gemaakt over de intensivering van de handhaving op kamerbewoning. Eind 2019 wordt er nog aan gewerkt om de handhaving volledig op sterkte te brengen. Ondertussen zijn door de ODMH al diverse panden gecontroleerd. Bij een van deze panden is een bouwstop opgelegd, bij andere panden zijn illegale bewoning of zeer slechte woonomstandigheden geconstateerd en is handhaving in gang gezet.
Recreatie en toerisme Het toerisme in onze gemeente en in ons bijzondere landschap neemt onder andere door de komst van Landal een grote vlucht. In 2019 geven we op een structurele wijze verder vorm aan recreatie en toerisme in onze gemeente. Als gemeente maken we daarbij altijd de afweging tussen het beschermen van de kernwaarden en unieke elementen van ons Plassengebied en buitengebied, de rust van onze inwoners en het aanbod dat we met elkaar bieden voor onze toeristen. We bereiden een gespreksnotitie over dit onderwerp voor. Wij zien toeristische kansen op het gebied van Cheese Valley, rondje Rijn IJssel, de Limes en onze toeristische iconen zoals Fort Wierickerschans. Op basis van de gespreksnotitie gaan we het gesprek met de gemeenteraad aan over dit thema.	In 2019 is er met veel relevante partijen samengewerkt om te komen tot een gedragen en concrete visie op Recreatie & Toerisme met een heldere ambitie (400.000 overnachtingen in 2024). In september heeft de gemeenteraad deze visie unaniem aangenomen. Daarnaast zijn extra middelen beschikbaar gekomen voor de uitwerking van de visie met het vaststellen van de begroting. De visie wordt uitgewerkt in een actieprogramma per belevingswaarde; ambacht, cultuur, natuur en water. Daarbij is vooral de markt aan zet en zal de gemeente een stimulerende en faciliterende rol aannemen, om de doelstellingen vanuit de visie te bewaken en te realiseren. De eerste stappen zijn gezet om te komen tot een nieuwe locatie voor het huidige Kaasmuseum in combinatie met een VVV functie voor een gastvrij welkom voor al onze bezoekers en bewoners. Ook is er gewerkt aan heldere, fraaie bewegwijzering. Dit is in eerste instantie bedoeld voor wandelaars, fietsers en watersporters. Voor aanvang recreatiesizoen 2020 zal de eerste bewijzering in de gemeente te zien zijn.

Het financiële kader

bedragen x € 1.000

Wat heeft het ons gekost?	Primitieve begroting	Begroting na wijziging	Rekening 2019	Verschil	Rekening 2018
Saldo van baten en lasten					
Lasten	- 5.493	- 5.702	- 5.848	- 146 N	- 4.931
Baten	986	985	1.018	33 V	952
Totaal Saldo van baten en lasten	- 4.507	- 4.717	- 4.829	- 113 N	- 3.979
Mutatie reserves					
Lasten	-	-	-	-	- 1.000
Baten	-	484	484	-	1.000
Totaal Mutatie reserves	-	484	484	-	-
Resultaat	- 4.507	- 4.233	- 4.346	- 113 N	- 3.979

Programma 4 – Bestuur en dienstverlening @ Bodegraven-Reeuwijk

Onderdelen

Programma 4 bevat de onderdelen Dienstverlening, Burgerparticipatie, Verbonden Partijen en Organisatieontwikkeling.

Gerealiseerde doelstellingen

Dit programma kent de volgende doelstellingen:

- Optimale dienstverlening aan onze inwoners
- 'Van Buiten naar Binnen' verder ontwikkelen in onze organisatie

- Helder en transparant bestuur

Deze doelstellingen vallen uiteen in diverse projecten, opdrachten en processen:

Projecten, opdrachten en processen

In onderstaande tabel wordt inzicht gegeven in de ontwikkeling en stand van zaken aangaande de projecten, opdrachten en processen die binnen dit programma zijn opgenomen. De tekst uit de eerste kolom betreft de tekst zoals die in de begroting 2019 is opgenomen. In de tweede kolom wordt de beleidsrealisatie weergegeven.

Omschrijving	Realisatie
Dienstverlening We blijven werken aan een dienstverlening waar onze inwoners blij van worden, daarom blijven we ons dienstverlenend organiseren met trotse medewerkers. In 2019 liggen er accenten op verdere ontwikkeling van de relatie tussen communicatie en dienstverlening zoals met verdere inzet van social-media, doorontwikkeling van de interne dienstverlening, vernieuwing van de telefonie en andere manieren van modern communiceren en meten van de tevredenheid direct na levering van de producten en diensten. Ook onze communicatie over onze dienstverlening vraagt om blijvende aandacht. Ook blijven wij in gesprek met onze verbonden partijen om hun dienstverlening bij onze manier van werken te laten aansluiten.	Werken aan de verbetering van onze dienstverlening is een continue proces. De afgelopen periode heeft de nadruk gelegen op het verbeteren van interne processen en we blijven de komende periode hieraan werken. Ook bieden we onze inwoners de gelegenheid op een eenvoudige manier op-of aanmerkingen te uiten over onze dienstverlening. Via uitgaande brieven en e-mails wijzen wij hen op deze mogelijkheid. Ook onderzoeken wij de mogelijkheden om via de diverse kanalen die inwoners gebruiken, de tevredenheid over onze dienstverlening te meten direct na levering van de producten/diensten.
Veiligheid Inwoners moeten veilig kunnen wonen, werken en recreëren. Uitgangspunt voor het beleid is de Toekomst Agenda Veiligheid 2017-2022. Vanuit de agenda leveren we een bijdrage aan leefbare, veilige buurten, wijken en dorpen. In 2019 wordt ingezet op preventie van woninginbraak, samenwerking met brandweer en politie op het gebied	Vanaf april 2017 zijn er al acht VIB's (Veiligheid in Beeld) gemaakt voor de raadsleden. Hierin wordt per periode aangegeven wat er op het gebied van Veiligheid in onze gemeente gebeurt en welke inzet de gemeente heeft gepleegd. In juni 2019 is een onderzoek naar de veiligheid(sbeleving) in onze

van werving vrijwilligers en het verbeteren van de veiligheid op bedrijventerreinen samen met ondernemers. <i>Woninginbraken</i> In 2019 wordt ingezet op het stimuleren van inwoners om maatregelen te nemen woninginbraak tegen te gaan. Naast het introduceren van de gemeentelijke subsidie wordt er actief voorlichting gegeven bijvoorbeeld doormiddel van de inzet van “tent in de wijk”. <i>Werving vrijwilligers</i> In samenwerking met brandweer en politie maar ook samen met onze ondernemers starten we een wervingscampagne voor vrijwilligers. <i>Ondermijning</i> Door de samenwerking tussen energiebedrijf, douane, ODMH, politie en de gemeente te stimuleren en inzet op handhaving gaat de gemeente ondermijning tegen.	gemeente uitgevoerd. Dit is via het bewonerspanel Bodegraven-Reeuwijk Spreekt afgenomen. Ruim negenhonderd panelleden hebben het onderzoek ingevuld. De uitkomsten van het onderzoek worden gebruikt als input voor ons veiligheidsbeleid. Om het aantal woninginbraken te verminderen was er voor inwoners van Bodegraven-Reeuwijk een incidentele subsidie beschikbaar voor de aanschaf en het (laten) plaatsen van inbraakwerende materialen. Deze subsidieregeling is gestart op 6 februari 2019. Na 52 aanvragen is op 4 maart het subsidieplafond van € 7.500,- euro bereikt. Tijdens de Veiligheidsdag op 11 mei is een podium gegeven voor het werven van vrijwilligers bij alle deelnemende partijen. De inwoners hebben een kijkje gehad in de keuken van de hulpdiensten en konden met hen in gesprek. Bij de politie is in 2019 ook weer ingezet op het werven van vrijwilligers. Er hebben in 2019 hebben 5 integrale controles plaatsgevonden. Dit leverde enkele goede resultaten op. Van het aanpakken van slechte woonomstandigheden tot het opdoeken van een nekkledingbedrijf. Op het vlak van ondermijning heeft het RIEC een start gemaakt om gezamenlijk te komen tot een lokaal ondermijningsbeeld. Het opstellen van een ondermijningsbeeld binnen een bepaald gebied kent twee hoofddoelen: 1. het ondermijningsbeeld geeft zicht en inzicht in ondermijning en 2. Het bevordert alertheid en actiegerichtheid. In 2020 gaan we daarmee verder. In februari en maart hebben de boa's controles uitgevoerd bij panden die als onbewoond bekend stonden. Van de 910 adressen zijn er 430 gecontroleerd. In veel gevallen kwam naar voren dat het pand wel bewoond was, maar de bewoners niet stonden ingeschreven bij de gemeente. Ook kwam het voor dat het pand te koop stond en de personen al uitgeschreven waren op dat adres. De algemene conclusie die uit de adressencontroles naar voren komt, is dat er weinig panden onbewoond zijn. Inmiddels is er door de gemeente een flyer ontwikkeld met instructies over het inschrijven bij de gemeente. Deze flyer is in
---	---

<i>Vuurwerk</i> In 2019 wordt samen met inwoners en raad discussie gevoerd over vuurwerk tijdens oud en nieuw. De uitkomsten van de discussie vormen de basis voor verdere besluitvorming rond dit onderwerp.	meerdere talen beschikbaar en verspreid. Naar aanleiding van de enquête uit de Democratic Challenge, over vuurwerk, zal er in het eerste kwartaal van 2020 een raadsbrede discussie worden gevoerd over het onderwerp vuurwerk. Bestuurlijk handhaven We hebben diverse controles Drank- en Horeca Wet gehouden. Als gevolg daarvan zijn er in 2019 diverse waarschuwingen en boetes uitgedeeld. In het kader van preventie zullen onze boa's in 2020 aanschuiven bij personeelsavonden voor supermarkted medewerkers. Zij zullen dan dieper ingaan op hoe de handhaving van 18-minners plaatsvindt. Op het vlak van drugs hebben we na het aantreffen van hennep en/of harddrugs drie bedrijfspanden voor kortere of langere tijd gesloten. Een huurwoning waar harddrugs is aangetroffen is niet gesloten. Wel wordt ingezet op herhuisvesting van betrokkene . Inmiddels is de procedure doorlopen om een nieuwe tevens laatste wijkagent aan het team voor Bodegraven-Reeuwijk toe te voegen. Deze wijkagent krijgt o.a. als belangrijke taak de bestrijding van drugscriminaliteit. Daarnaast zetten we blijvend in op het verstevigen van ons netwerk, met als doel onze positie te versterken. De nieuwe Wet Verplichte GGZ heeft ervoor gezorgd dat de samenwerking met het Sociaal Domein is verbeterd en heeft geleid tot betere onderlinge afstemming .
Democratic Challenge In 2019 geven we invulling aan de ambities van het raadsprogramma: • Oprichting van een Digitaal Inwonerspanel dat regelmatig wordt geraadpleegd over actuele vraagstukken in de gemeente. Daarbij besteden we opnieuw aandacht aan communicatie naar onze inwoners over het inwonerspanel, zodat ook mensen die niet zijn gaan stemmen zich kunnen aanmelden voor het panel. • In 2018 zijn we gestart met de raad en commissie op bezoek.	Er is een digitaal inwoners panel opgezet dat inmiddels 1400 leden telt. In 2019 is een aantal enquêtes uitgezet onder dit panel. Onderwerpen waren: communicatie, veiligheid en duurzaamheid. Ook is er een wijkgerichte enquête uitgezet over de herontwikkeling van winkelcentrum Vromade. Inwoners kunnen zich continue aanmelden om lid te worden van het panel. Ten aanzien van het benoemen van topprioriteiten in de dorpen en het

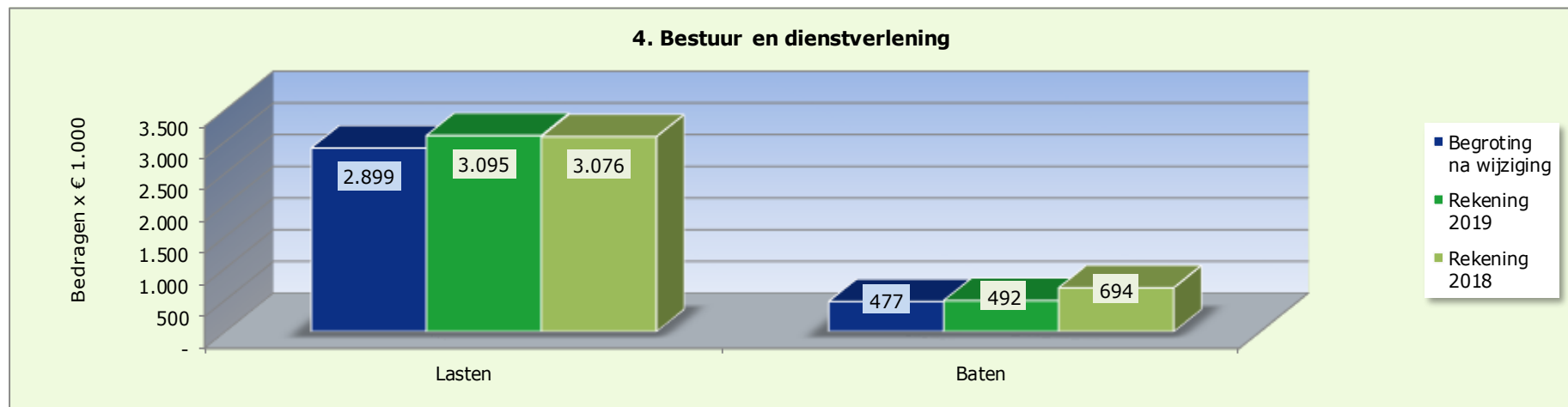
Het voornemen is om dit in 2019 te continueren. • Uitbreiding van de actieve openbaarheid van de raadsinformatie. Daarvoor doen we mee aan een pilot met VNG-realisatie. Met drie aanbieders en vijf gemeenten gaan we onderzoeken hoe aan de voorkant informatie anders opgebouwd kan worden, zodat later de aansluiting bij open raadsinformatie en de Wet open overheid efficiënter en effectiever kan plaatsvinden. • Uitwerking van twee belangrijke thema's die spelen in de dorpen, in samenspraak met een groep (gelote) inwoners. Dit gebeurt nog niet direct in 2019, maar voorzien we op een later moment in de aankomende raadsperiode. • Benoeming van topprioriteiten voor de dorpen in de komende collegeperiode. Dit gebeurt per dorp en aan de hand van een interactief proces. Hier zien we een sterke samenhang met de te ontwikkelen dorpsvisie. We zoeken hierbij naar slimme combinaties. • Het voorleggen van drie tot vijf grote thema's aan de inwoners van de gemeente tijdens de Provinciale Statenverkiezingen in 2019.	ontwikkelen van dorps(visies) is inmiddels een traject gestart (zie ook onder Omgevingswet en Dorpsvisies). Vanuit dit traject worden thema's en prioriteiten opgehaald. Dit zal in 2020 plaatsvinden. Tijdens de Provinciale Statenverkiezingen is een enquête gehouden over vuurwerk. De uitkomsten zijn besproken in de werkgroep en worden naar verwachting 1e kwartaal 2020 geagendeerd in de gemeenteraad om het inhoudelijke debat te voeren over het al dan niet invoeren van een verbod op het afsteken van vuurwerk en/of het uitbreiden van vuurwerkvrrije zones in de gemeente.
Kinderburgemeester De kinderen in onze dorpen vormen letterlijk de toekomst. In 2019 gaan we aan de slag om kinderen meer te betrekken bij de thema's die voor kinderen belangrijk zijn. Als voorbeeld verkennen we of we door middel van een kinderburgemeester kinderen op een leuke manier kunnen betrekken bij thema's als buitenspelen, school of sporten. Zo sluiten we meer aan bij de leefwereld van onze kinderen.	In een tijd waarin de exploitatie van de gemeente onder druk staat wil het college eerst een bredere afweging maken van besparingsmogelijkheden op de kosten. Om die reden is aan de uitwerking van de kinderburgemeester nog geen gevolg gegeven.
Verbonden partijen <i>Veiligheidsregio Hollands Midden (VRHM)</i> De gemeente Bodegraven-Reeuwijk maakt onderdeel uit van de Gemeenschappelijk Regeling met de Veiligheidsregio. De veiligheidsregio zorgt voor een adequate brandweer en ambulancezorg, tevens draagt de veiligheidsregio zorg voor een goede samenwerking tussen de veiligheidsdiensten. De veiligheidsregio treedt daarnaast op bij rampen	In de veiligheidsregio is het afgelopen jaar verder gewerkt aan het optimaliseren van de multi-disciplinaire inzet van crisis- of rampensituaties. Er zijn nieuwe aandachtkaarten opgesteld voor o.a. terrorismegevolgbestrijding en verschillende kaarten zijn geactualiseerd. Meerdere gezamenlijke oefeningen zijn er georganiseerd met brandweer,

en zorgt dat de gestelde normen op het gebied van veiligheid worden behaald. <i>Belastingsamenwerking Gouwe Rijnland (BSGR)</i> De BSGR verzorgt namens de gemeente de uitvoering van de Wet WOZ en de heffing en inning van de gemeentelijke belastingen. Tussen BSGR en deelnemende gemeenten is afgesproken dat de mogelijkheden van groei van de BSGR worden onderzocht. Dat zou kunnen door het uitbreiden van het aantal deelnemers (gemeenten en waterschappen), maar ook door uitbreiding van het takenpakket. In dat laatste geval met daarbij de kanttekening dat er sprake moet zijn van belastingen en WOZ-gerelateerde taken.	politie, GHOR en andere netwerkpartners zoals het Nederlands Rode Kruis. Zowel praktische oefeningen voor de teams in het veld, als table-tops voor de burgemeester en zijn adviseurs. De gemeente neemt hieraan actief deel in het kader van bevolkingszorg. De brandweer Bodegraven-Reeuwijk heeft in 2019 ca. 246 meldingen afgehandeld, waarvan 71 (92) voor brand, 147 (147) voor hulpverlening en 28 (36) keer voor automatische meldingen (tussen haakjes betreft cijfers 2018). De gemeente Leiderdorp treedt per 1 januari 2020 toe tot de BSGR. Ten behoeve van deze toetreding hebben in 2019 diverse voorbereidende werkzaamheden plaatsgevonden. Met enkele andere potentiële nieuwe deelnemers zijn gesprekken gaande. Onderdeel daarvan vormt voor de BSGR echter wel een gecontroleerd en beheerst proces van toetreding. Nieuwe deelnemers treden 'schoon door de poort' toe, wat betekent dat nieuwe deelnemers hun bestanden op orde hebben, er geen achterstanden zijn en de eisen van de Waarderingskamer op het terrein van toezicht geabsorbeerd zijn of kunnen worden. De BSGR blijft hierbij een herkenbare eigen organisatie. In het AB van juni 2019 is afgesproken dat de groeistrategie van de BSGR opnieuw op de agenda wordt gezet. Ten aanzien van uitbreiding van het aantal taken is er een onderzoek gedaan naar de doorontwikkeling van de BAG, de WOZ en BGT naar een samenhangende objectenregistratie en naar de plek waar deze registratie dan zou kunnen worden belegd. Vooralsnog ziet het er niet naar uit dat dit bij de BSGR zal zijn en uitbreiding van het takenpakket is dan ook voorlopig niet aan de orde.
---	---

Het financiële kader

bedragen x € 1.000

Wat heeft het ons gekost?	Primitieve begroting	Begroting na wijziging	Rekening 2019	Verschil	Rekening 2018
Saldo van baten en lasten					
Lasten	- 2.969	- 2.899	- 3.225	- 326 N	- 3.076
Baten	525	477	492	15 V	694
Totaal Saldo van baten en lasten	- 2.444	- 2.422	- 2.733	- 312 N	- 2.382
Mutatie reserves					
Lasten	-	-	-	-	-
Baten	-	-	-	-	-
Totaal Mutatie reserves	-	-	-	-	-
Resultaat	- 2.444	- 2.422	- 2.733	- 312 N	- 2.382

Algemene dekkingsmiddelen, overhead en onvoorzien@ Bodegraven-Reeuwijk

Onze visie

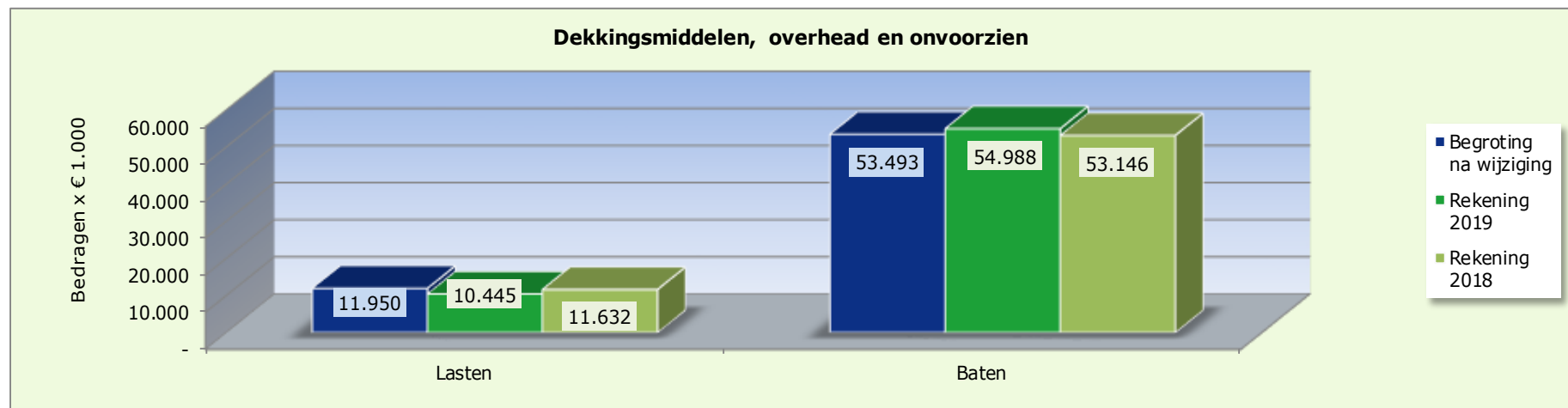
Doelstelling is een in alle jaren sluitende begroting. Het college heeft zich als doel gesteld de leningenportefeuille terug te dringen. Om deze

doelstelling te bevorderen streven wij naar een jaarlijks overschot op de begroting van tenminste € 500.000. In deze jaarrekening is deze doelstelling ruimschoots gerealiseerd.

Het financiële kader

bedragen x € 1.000

Wat heeft het ons gekost?	Primitieve begroting	Begroting na wijziging	Rekening 2019	Vershil	Rekening 2018
Saldo van baten en lasten					
Lasten	- 11.940	- 11.950	- 10.445	1.505 V	- 11.632
Baten	53.257	53.493	54.988	1.495 V	53.146
Totaal Saldo van baten en lasten	41.318	41.543	44.543	2.999 V	41.514
Mutatie reserves					
Lasten	- 1.631	- 2.563	- 2.563	- 0 N	- 2.255
Baten	100	100	100	-	-
Totaal Mutatie reserves	- 1.531	- 2.463	- 2.463	- 0 N	- 2.255
Resultaat	39.787	39.080	42.079	2.999 V	39.259

Deel C: Paragrafen

Paragraaf 1. Lokale heffingen

Wat is het doel van deze paragraaf?

Deze paragraaf geeft een overzicht op hoofdlijnen van de diverse gemeentelijke belastingen, heffingen en rechten die bij de diverse programma's zijn verantwoord. In het kort geven we aan welk beleid we in 2019 hebben gevoerd ten aanzien van de lokale heffingen. Het lokale beleid is vastgelegd in de belastingverordeningen. Verder is een overzicht opgenomen van de gerealiseerde opbrengsten en wordt aandacht besteed aan de lokale belastingdruk en het kwijtscheldingsbeleid.

Doelstellingen

1. Heffing van gemeentelijke belastingen conform de wettelijke regelingen en de door uw raad vastgestelde tarieven.
2. De opbrengsten van de belastingen en rechten moeten kostendekkend zijn.
3. Kwijtschelding aan die belastingplichtigen die over onvoldoende financiële middelen beschikken om te betalen.
4. Uitvoering van de Wet WOZ conform de wettelijke bepalingen en de door de Waarderingskamer vastgestelde normen.

Activiteiten in 2019 om deze doelstellingen te bereiken:

Doelstelling 1:

- 1.1 Voor alle heffingen is door de raad in december 2018 een nieuwe verordening voor het belastingjaar 2019 vastgesteld.
- 1.2 De uitvoering van de taken in het kader van de heffing en inning van de onroerende-zaakbelastingen, de afvalstoffenheffing, de reinigingsrechten, de rioolheffing, de toeristenbelasting en de forensenbelasting is sinds 2013 overgedragen aan de Belasting samenwerking Gouwe-Rijnland (BSGR) uit Leiden. Sinds 2015 verzorgt de BSGR ook de

heffing en de invordering van de leges omgevingsvergunningen en van de precariobelasting.

- 1.3 Ook de afhandeling van de bezwaren tegen de diverse aanslagen gemeentelijke belastingen wordt sinds 2013 door de BSGR uitgevoerd. Naar aanleiding van de in 2019 door de BSGR verstuurd aanslagen zijn totaal 310 bezwaren binnengekomen. Bijna al deze bezwaren zijn ook in 2019 afgehandeld.

Doelstelling 2:

- 2.1 De tarieven voor de belastingen en rechten zijn verhoogd met 1,5%. Deze verhoging gold uiteraard niet voor die tarieven die kostendekkend moesten zijn. Die zijn afzonderlijk berekend.

Doelstelling 3:

- 3.1 Ook de uitvoering van de kwijtschelding van de onder doelstelling 1.2 genoemde heffingen wordt sinds 2013 door de BSGR verzorgd. Uiteraard mag de gemeente wel de daarbij te hanteren kwijtscheldingsnorm bepalen. De gemeente Bodegraven-Reeuwijk hanteert een kwijtscheldingsnorm van 100% van het bijstandsniveau. Dit is het maximale percentage dat de gemeente volgens de wet mag hanteren.
- 3.2 Bij personen met een bijstandsuitkering zijn de gebruikersheffingen automatisch kwijtgescholden. Niet bijstandsgerechtigden (waaronder ondernemers) met een inkomen op bijstandsniveau konden op verzoek voor kwijtschelding in aanmerking komen.

Doelstelling 4:

- 4.1 De uitvoering van de taken in het kader van de Wet waardering onroerende zaken (WOZ) is sinds 2013 overgedragen aan de Belasting samenwerking Gouwe-Rijnland (BSGR) uit Leiden.
- 4.2 Eind februari 2019 zijn door de BSGR de WOZ-beschikkingen naar het prijspeelniveau 1 januari 2018 verstuurd. Naar

- aanleiding hiervan zijn 742 bezwaarschriften binnengekomen. Het grootste deel daarvan is ook in 2019 afgehandeld.
- 4.3 In het kader van de Wet WOZ is het complete onroerende zaken bestand door de BSGR opnieuw gewaardeerd naar het prijspeilniveau 1 januari 2019.
- 4.4 De WOZ-beschikkingen naar het prijspeilniveau 1 januari 2019 zijn door de BSGR eind februari 2020 verstuurd. De nieuw vastgestelde waardes, die o.a. als grondslag dienen voor de gemeentelijke onroerende-zaakbelastingen, zullen -zoals al jaren gebruikelijk- voor een periode van één jaar gelden.

Overzicht tarieven per belasting/heffing/recht

Onroerende-zaakbelastingen

Voor de OZB gold in principe de algemene inflatiecorrectie van 1,5%. Doordat bij het berekenen van de tarieven voor 2018 was uitgegaan van een iets te lage prognose van de waardeontwikkeling werd voor 2018 de begrote OZB-opbrengst met ruim € 80.000,- overschreden. Bij het vaststellen van de begroting voor 2019 is besloten om dit verschil in 2019 te compenseren, waardoor met een stijging met 0,4% kon worden volstaan. Dat betekende echter niet dat de tarieven van 2018 zondermeer met 0,4% konden worden verhoogd. Een aanslag OZB wordt namelijk enerzijds bepaald door het tarief, maar anderzijds door de WOZ-waarde. En deze WOZ-waarde wordt jaarlijks opnieuw bepaald. Het is dan ook gebruikelijk om de tarieven eerst te corrigeren voor de WOZ-waardeontwikkeling en pas daarna te verhogen met het inflatiepercentage.

Bovenstaande werkwijze is ook gehanteerd bij het bepalen van de tarieven voor 2018. Voor de cijfers met betrekking tot de WOZ-waardeontwikkeling is toen echter wel uitgegaan van een prognose, omdat de BSGR, op het moment dat de verordening OZB 2018 werd vastgesteld, nog niet alle objecten had getaxeerd. Uiteraard was dat een jaar later, toen de verordening OZB 2019 werd vastgesteld, wel het geval en de definitieve cijfers bleken iets af te wijken van de prognose. En aan de raad was toegezegd om hiermee bij het bepalen van de tarieven voor 2019 rekening te houden. Concreet betekende dat, dat eerst de tarieven voor 2018 zijn herberekend en daarna deze herberekende tarieven als uitgangspunt hebben gediend voor het bepalen van de tarieven voor 2019.

Herberekening tarieven 2018

Bij het vaststellen van de tarieven voor 2018 is bij de woningen uitgegaan van een waardestijging tussen 1 januari 2016 en 1 januari 2017 van 3,76% en bij de niet-woningen van een waardedaling van 1,8%. De definitieve cijfers gaven aan dat de waardestijging bij de woningen 3,94% bedroeg en de waardedaling bij de niet-woningen 1,4%. Correctie van de (herberekende) tarieven 2017 aan de hand van deze percentages leverde daarmee het volgende op:

- OZB woningen, eigenaren: 0,1429% (0,1485% gedeeld door 1,0394);
- OZB niet-woningen, gebruiker: 0,1965% (0,1937% gedeeld door 0,986);
- OZB niet-woningen, eigenaar: 0,2544% (0,2508% gedeeld door 0,986).

Voor 2018 was het uitgangspunt een verhoging van de tarieven met 3,8%. De tarieven zijn daarom als volgt herberekend:

Onroerende zaak belasting - tarieven	2017	2017	2018
	herberekend	gecorrigeerd	herberekend
Woningen - eigenaar	0,1485%	0,1429%	0,1483%
Niet woningen:			
- eigenaar	0,2508%	0,2544%	0,2641%
- gebruiker	0,1937%	0,1965%	0,2040%
- totaal	0,4445%	0,4509%	0,4681%

Berekening tarieven 2019

Voor het berekenen van de tarieven voor 2019 zijn de voor 2018 herberekende tarieven vervolgens gecorrigeerd voor de gemiddeld opgetreden waardewijziging die tussen 1 januari 2017 en 1 januari 2018 heeft plaatsgevonden. Aan de hand van de cijfers die door de BSGR zijn aangeleverd is daarbij in de categorie woningen uitgegaan van een waardestijging van ongeveer 8,97% en in de categorie niet-woningen van een waardestijging van ongeveer 0,95%.

Correctie van de voor 2018 opnieuw berekende tarieven aan de hand van deze percentages leverde daarmee het volgende op:

- OZB woningen, eigenaren: 0,1361% (0,1483% gedeeld door 1,0897);
- OZB niet-woningen, gebruiker: 0,2021% (0,2040% gedeeld door 1,0095);
- OZB niet-woningen, eigenaar: 0,2616% (0,2641% gedeeld door 1,0095).

Vergelijking van de tarieven voor 2019 met die van 2018, uitgaande van een verhoging met 0,4%, geeft dan het volgende beeld:

Onroerende zaak belasting - tarieven	2018	2018	2018	2019
	vastgesteld	herberekend	gecorrigeerd	vastgesteld
Woningen - eigenaar	0,1485%	0,1483%	0,1361%	0,1366%
Niet woningen:				
- eigenaar	0,2651%	0,2641%	0,2616%	0,2626%
- gebruiker	0,2048%	0,2040%	0,2021%	0,2029%
- totaal	0,4699%	0,4681%	0,4637%	0,4655%

Opbrengst

De totale opbrengst van de OZB is in 2019 ongeveer € 120.000 hoger dan in 2018 en ruim € 210.000 hoger dan begroot. Dit wordt veroorzaakt door een iets grotere areaaluitbreiding en door een iets hogere stijging van de WOZ-waardes in de categorie niet-woningen dan oorspronkelijk was voorzien. Maar er zit ook een bedrag van ruim

€ 70.000 in voor oude jaren, waarvoor alsnog een aanslag kon worden opgelegd en waar nog geen rekening mee was gehouden. Een vergelijking van de opbrengst over de afgelopen jaren geeft het volgende beeld:

bedragen x € 1.000

Onroerende zaak belasting - opbrengst	Realisatie 2017	Realisatie 2018	Realisatie 2019	Begroting 2019
Onroerende zaak belasting	8.385	8.931	9.143	8.896

Hondenbelasting

De raad heeft besloten om met ingang van 2019 de hondenbelasting af te schaffen.

Toeristenbelasting

Normaal gesproken wordt ook bij de toeristenbelasting de algemene inflatiecorrectie toegepast. Uit praktische overwegingen en om de administratieve afhandeling eenvoudig te houden is echter besloten om in afwijking daarvan de tarieven met ingang van 2019 af te ronden op logische bedragen. Concreet betekende dit dat het

algemene tarief en het tarief voor hotels en pensions niet zijn verhoogd en het tarief voor campings e.d. iets is verlaagd. Vergelijking van de tarieven voor 2019 met die van de twee voorgaande jaren geeft dan het volgende beeld:

Toeristenbelasting - tarieven	2017	2018	2019
Algemeen tarief	n.v.t.	€ 3,00	€ 3,00
Hotels en pensions	€ 1,98	€ 2,00	€ 2,00
Overige overnachtingsmogelijkheden	€ 1,51	€ 1,53	€ 1,50

Opbrengst

De opbrengst is in 2019 ruim € 65.000 hoger dan in 2018. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door de uitbreiding van Landal Green Parcs in Reeuwijk. Bij de begroting was er vanuit gegaan dat deze uitbreiding al per 1 januari 2019 volledig gerealiseerd zou zijn. Oplevering heeft echter voor een deel pas later in het jaar plaatsgevonden met als gevolg dat het aantal overnachtingen op het

park van Landal ook minder is dan oorspronkelijk was voorzien. Daardoor is ook de opbrengst van de toeristenbelasting bijna € 100.000 lager dan begroot. Een vergelijking van de opbrengst over de afgelopen jaren geeft het volgende beeld:

bedragen x € 1.000

Toeristenbelasting - opbrengst	Realisatie 2017	Realisatie 2018	Realisatie 2019	Begroting 2019
Toeristenbelasting	290	360	426	524

Precariobelasting

Bij de precariobelasting zijn de tarieven voor commerciële terrassen, uitstallingen met koopwaar en bouwmaterialen verhoogd met de algemene inflatiecorrectie van 1,5%. Het tarief voor kabels en leidingen is niet verhoogd. Op 1 juli 2017 is namelijk een wetswijziging doorgevoerd, waarbij deze vorm van precario is afgeschaft, met dien verstande dat gemeentes die deze heffing in

2015 al kenden, daarmee nog tot en met 2021 door mogen gaan. De enige beperking daarbij is echter wel dat dan ten hoogste het tarief van 2016 mag worden gehanteerd. Vergelijking van de tarieven voor 2019 met die van de twee voorgaande jaren, geeft het volgende beeld:

Precariobelasting - tarieven	2017	2018	2019
Precario op kabels en leidingen - tarief per strekkende meter	€ 1,26	€ 1,26	€ 1,26
Precario op terrassen - tarief met vierkante meter			
- per week	€ 1,00	€ 1,01	€ 1,02
- per maand	€ 3,00	€ 3,04	€ 3,08
- per jaar	€ 25,00	€ 25,35	€ 25,73
Precario op bouwmaterialen - tarief met vierkante meter			
- per week	€ 1,00	€ 1,01	€ 1,02
- per maand	€ 3,00	€ 3,04	€ 3,08
- per jaar	€ 25,00	€ 25,35	€ 25,73
Precario op uitstallingen - tarief met vierkante meter			
- per week	€ 1,00	€ 1,01	€ 1,02
- per maand	€ 3,00	€ 3,04	€ 3,08
- per jaar	€ 25,00	€ 25,35	€ 25,73

Opbrengst

De opbrengst voor 2019 is gelijk aan die van 2018 maar wel € 37.000 hoger dan begroot. Ondanks het feit dat de begroting ten opzichte van 2018 al wel was verhoogd, was het aantal meters kabel en leiding nog

steeds iets te laag ingeschat. Een vergelijking van de opbrengst over de afgelopen jaren geeft het volgende beeld:

bedragen x € 1.000

Precariobelasting - opbrengst	Realisatie 2017	Realisatie 2018	Realisatie 2019	Begroting 2019
Precariobelasting	939	941	941	904

Forensenbelasting

De forensenbelasting is een algemene heffing waarbij de algemene tariefstijging van 1,5% is toegepast. Vergelijking van de tarieven voor

2019 met die van de twee voorgaande jaren geeft dan het volgende beeld:

Forensenbelasting - tarieven	2017	2018	2019
Forensenbelasting	1% van de WOZ-waarde met een maximum van: € 2.247,-	€ 2.278,-	€ 2.312,-

Ten aanzien van het bovenstaande moet nog worden opgemerkt dat alleen het maximumbedrag is verhoogd en niet het percentage, omdat vrijwel alle objecten die in aanmerking komen voor de

forensenbelasting een WOZ-waarde hebben die ruim hoger is dan de maximumgrondslag en derhalve, ook bij een gemiddelde stijging van de WOZ-waardes, in 2019 het maximumbedrag zijn blijven betalen.

Opbrengst

De opbrengst is in 2019 bijna € 60.000 hoger dan in 2018 en ook ruim € 30.000 hoger dan begroot. Door de BSGR zijn namelijk extra controles uitgevoerd waardoor met name voor oude jaren nog extra

aanslagen konden worden opgelegd. Een vergelijking van de opbrengst over de afgelopen jaren geeft het volgende beeld:

bedragen x € 1.000				
Forensenbelasting - opbrengst	Realisatie 2017	Realisatie 2018	Realisatie 2019	Begroting 2019
Forensenbelasting	278	266	325	294

Reinigingsheffingen

In 2017 is in het kader van Bewust Afval Scheiden (BAS) definitief een nieuwe tariefstructuur voor de reinigingsheffingen ingevoerd. Betaalde men in 2016 nog geen aparte tarieven voor het vaste en variabele deel (voor het variabele deel werd namelijk uitgegaan van een gemiddelde), in 2017 en 2018 was dat wel het geval.

Ook in 2019 is deze tariefstructuur doorgezet, waarbij dan ook voor het variabele deel weer gebruik is gemaakt van de verbruiksgegevens van het voorgaande kalenderjaar, in dit geval dus 2018. De tarieven zijn, rekening houdend met de kostendeckendheid, wel met meer dan het inflatiepercentage gestegen ten opzichte van 2018. De reden daarvoor was enerzijds dat de kosten per 1 januari 2019 zijn gestegen. De verwerkingskosten van het restafval, maar ook de

verbrandingsbelasting van de rijksoverheid maakten dat het verwijderen van het restafval duurder is geworden. Deze kostenstijging is meegenomen in de tariefberekening. Anderzijds was voor de tariefberekening 2018 uitgegaan van een hoger aantal inworpen in ondergrondse containers dan in de praktijk is gerealiseerd. Er was uitgegaan van gemiddeld 45 inworpen per huishouden, terwijl dit in werkelijkheid uitkwam op iets minder dan 40. Daardoor is de opbrengst aan heffingen in 2018 achtergebleven bij de werkelijkheid. Dat is in 2019 gecompenseerd.

Een en ander heeft ertoe geleid dat de tarieven met 5,6% zijn gestegen. Vergelijking van de tarieven voor 2019 met die van de twee voorgaande jaren geeft dan het volgende beeld:

Afvalstoffenheffing - tarieven	2017	2018	2019
	vast	variabel	vast
Basisset éénpersoonshuishouden	€ 171,48	n.v.t.	€ 183,72
Basisset meerpersoonshuishouden	€ 213,48	n.v.t.	€ 225,72
Inworp ondergrondse container		€ 1,00	€ 1,25
Lediging 140 liter minicontainer restafval		€ 2,35	€ 2,93
Lediging 240 liter minicontainer restafval		€ 4,00	€ 5,00

Reinigingsrechten - tarieven (exclusief BTW)	2017	2018	2019
	vast	variabel	vast
Basisset	€ 213,48	n.v.t.	€ 225,72
Inworp ondergrondse container		€ 1,00	€ 1,25
Lediging 140 liter minicontainer restafval		€ 2,35	€ 2,93
Lediging 240 liter minicontainer restafval		€ 4,00	€ 5,00

Opbrengst

De totale opbrengst bij de reinigingsheffingen (afvalstoffenheffing + reinigingsrechten) is, door de verhoging van de tarieven in 2019 met meer dan de inflatiecorrectie, ruim € 190.000 hoger dan in 2018, maar toch ook iets meer dan € 26.000 lager dan begroot. Dat wordt

voornamelijk veroorzaakt doordat er iets minder aansluitingen zijn dan oorspronkelijk was voorzien. Een vergelijking van de opbrengst over de afgelopen jaren geeft het volgende beeld:

bedragen x € 1.000

Afvalstoffenheffing - opbrengst	Realisatie 2017	Realisatie 2018	Realisatie 2019	Begroting 2019
Afvalstoffenheffing	3.451	3.656	3.861	3.889

bedragen x € 1.000

Reinigingsrechten - opbrengst	Realisatie 2017	Realisatie 2018	Realisatie 2019	Begroting 2019
Reinigingsrechten	62	94	89	80

Rioolheffing

Rioolheffing kan worden geheven van de eigenaar of de gebruiker van een perceel dat direct of indirect is aangesloten op de gemeentelijke riolering. In Bodegraven-Reeuwijk geldt sinds 2013 een combinatie van een heffing van de eigenaar op basis van een vast bedrag en een heffing van de gebruiker die afhankelijk is van het waterverbruik.

De rioolheffing is een kostendekkende heffing. Rekening houdend met een 100% kostendekking moesten de tarieven met iets meer dan het inflatiepercentage stijgen. De reden daarvoor was dat bij de bepaling van het tarief op basis van het VGRP ten onrechte geen rekening was gehouden met het verlaagde tarief voor objecten met alleen hemelwaterafvoer, waardoor in 2018 een onderdekking is ontstaan.

En daarom is besloten om deze onderdekking voor 2019 te compenseren in het tarief.

Het bovenstaande betekent dat de tarieven met 4,5% zijn gestegen. Vergelijking van de tarieven voor 2019 met die van de twee voorgaande jaren geeft dan het volgende beeld:

Rioolheffing - tarieven	2017	2018	2019
Eigenarenheffing per object			
- bij afvoer van huishoudelijk of bedrijfsafvalwater	€ 135,60	€ 122,88	€ 128,40
- bij afvoer van alleen hemelwater	€ 15,00	€ 13,56	€ 14,16
Gebruikersheffing bij een waterverbruik van:			
- 50m ³ of minder	€ 133,56	€ 105,72	€ 110,52
- meer dan 50m ³ , maar niet meer dan 100m ³	€ 174,24	€ 138,00	€ 144,12
- meer dan 100m ³ , maar niet meer dan 150m ³	€ 221,16	€ 175,08	€ 183,00
- meer dan 150m ³ , maar niet meer dan 200m ³	€ 275,52	€ 218,16	€ 228,00
- meer dan 200m ³ , maar niet meer dan 300m ³	€ 338,04	€ 267,72	€ 279,72
- meer dan 300m ³ , maar niet meer dan 600m ³	€ 484,20	€ 383,52	€ 400,68
- meer dan 600m ³ , maar niet meer dan 1.500m ³	€ 1.043,64	€ 826,56	€ 863,76
- meer dan 1.500m ³ , maar niet meer dan 3.000m ³	€ 1.565,10	€ 1.239,84	€ 1.295,64
- meer dan 3.000m ³ , maar niet meer dan 6.000m ³	€ 3.130,02	€ 2.479,92	€ 2.591,52
- meer dan 6.000m ³ , maar niet meer dan 15.000m ³	€ 5.218,20	€ 4.133,28	€ 4.319,28
- meer dan 15.000m ³ , maar niet meer dan 30.000m ³	€ 10.436,52	€ 8.266,68	€ 8.638,68
- meer dan 30.000m ³ , maar niet meer dan 100.000m ³	€ 20.873,04	€ 16.533,48	€ 17.277,48
- meer dan 100.000m ³	€ 31.309,68	€ 24.800,28	€ 25.916,40

Opbrengst

Door de stijging van de tarieven is de opbrengst van de rioolheffing in 2019 € 250.000 hoger dan in 2018. De opbrengst is ook € 128.000 hoger dan begroot. De reden daarvoor is dat bij de bepaling van het tarief rekening is gehouden met een iets te laag aantal extra

aansluitingen. En daarnaast zijn er ook nog wat aanslagen voor oude jaren opgelegd. Een vergelijking van de opbrengst over de afgelopen jaren geeft het volgende beeld:

bedragen x € 1.000				
Rioolheffing - opbrengst	Realisatie 2017	Realisatie 2018	Realisatie 2019	Begroting 2019
Rioolheffing	5.135	4.387	4.645	4.510

Overige tarieven en heffingen

De overige tarieven en heffingen (waaronder bijvoorbeeld de leges en de lijkbezorgingsrechten) zijn aangepast op grond van de nominale ontwikkelingen. Voor 2019 bedroeg de stijging 1,5%.

Lokale belastingdruk huishoudens

In vergelijkende overzichten van gemeenten in Nederland wordt vaak de lokale lastendruk van een gemiddelde woning als maatstaf genomen. In onderstaand overzicht treft u een vergelijking aan van enkele heffingen van gemeenten in de regio. Het betreft de heffingen voor het jaar 2019 en is gebaseerd op informatie van het Centrum

voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden (COELO). In het overzicht wordt de belastingdruk weergegeven zowel voor een woning met een gemiddelde waarde als voor een woning met een WOZ-waarde van € 250.000. Voor de afvalstoffenheffing wordt uitgegaan van een meerpersoonshuishouden en bij de rioolheffing van het waterverbruik van een gemiddeld gezin.

Lokale lastendruk	Gemiddelde taxatie waarde	Tarief OZB woonruimte	Tarief Afvalstoffen heffing	Tarief Riool heffing	Belastingdruk gemiddelde taxatie waarde	Belastingdruk taxatie waarde € 250.000
Alphen aan den Rijn	€ 246.000	0,1093%	€ 255,00	€ 230,16	€ 754,04	€ 758,41
Zuidplas	€ 262.000	0,1154%	€ 245,33	€ 247,20	€ 794,88	€ 781,03
Bodegraven-Reeuwijk	€ 306.000	0,1366%	€ 283,19	€ 311,40	€ 1.012,59	€ 936,09
Leiden	€ 266.000	0,1376%	€ 313,20	€ 141,12	€ 820,34	€ 798,32
Gouda	€ 206.000	0,1081%	€ 261,76	€ 487,95	€ 972,40	€ 1.019,96
Oudewater	€ 303.000	0,1140%	€ 244,44	€ 231,20	€ 821,06	€ 760,64
Woerden	€ 287.000	0,1176%	€ 211,04	€ 188,88	€ 737,43	€ 693,92
Nieuwkoop	€ 301.000	0,1340%	€ 303,24	€ 207,48	€ 914,06	€ 845,72
Waddinxveen	€ 233.000	0,1315%	€ 298,81	€ 181,56	€ 786,77	€ 809,12
Gemiddeld	€ 267.778	0,1227%	€ 268,45	€ 247,44	€ 845,95	€ 822,58

Uit het vorenstaande overzicht blijkt dat het OZB-tarief van de gemeente Bodegraven-Reeuwijk in 2019 weliswaar boven het gemiddelde ligt van de omliggende gemeenten, maar niet het hoogste tarief is. Dat wordt door de gemeente Leiden gehanteerd. Het tarief van de afvalstoffenheffing ligt iets boven het gemiddelde. Het tarief voor de rioolheffing is niet het hoogste, maar ligt nog wel ruim boven het gemiddelde. De totale belastingdruk in 2019 is bij een woning met een waarde van € 250.000 de op één na hoogste en bij een woning met een gemiddelde taxatiewaarde de hoogste van de regio.

Kwijtscheldingsbeleid

Kwijtschelding van gemeentelijke belastingen is mogelijk indien is vastgesteld dat er onvoldoende financiële middelen om te betalen aanwezig zijn. Verder is kwijtschelding afhankelijk van de betalingscapaciteit van de belastingplichtige. De betalingscapaciteit wordt vastgesteld door van het netto besteedbare inkomen bepaalde vaste lasten - zoals de kosten van bestaan - af te trekken.

Deze kosten van bestaan (ook wel de kwijtscheldingsnorm genoemd) zijn voor decentrale overheden vastgesteld op maximaal 100% van de bijstandsnorm. Gemiddeld hanteert meer dan 97% van de gemeenten een normpercentage van 100%.

Ook in 2019 heeft de gemeente Bodegraven-Reeuwijk een kwijtscheldingsnorm van 100% gehanteerd. Als onderdeel van het minimabeleid heeft de gemeente een kwijtscheldingsregeling voor de gebruikersheffingen. Bij personen met een bijstandsuitkering worden de heffingen automatisch kwijtgescholden. Niet bijstandsgerechtigden met een inkomen op bijstandsniveau, kunnen voor kwijtschelding in aanmerking komen.

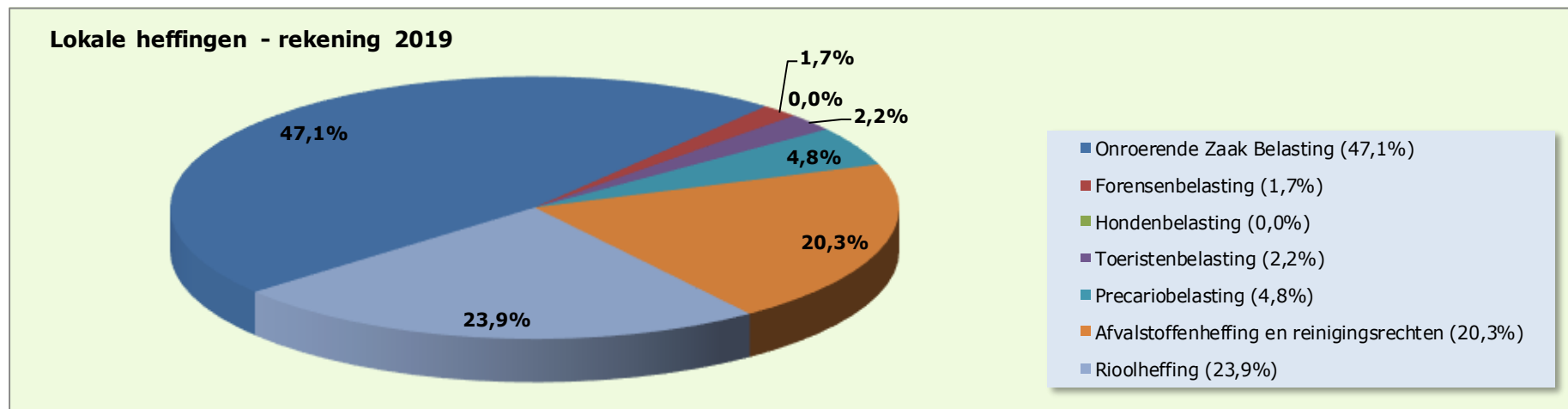
Ten opzichte van 2018 is het aantal kwijtscheldingen met 22% gedaald. Dat grote verschil wordt voornamelijk veroorzaakt doordat in 2018 relatief veel kwijtscheldingen voor "oude" jaren zijn verleend. Ook het totaalbedrag aan kwijtschelding is gedaald. Hieronder een overzicht van de aantallen en bedragen voor 2018 en 2019:

Kwijtscheldingen	Rekening 2018		Rekening 2019	
	Aantal	Bedrag	Aantal	Bedrag
Afvalstoffenheffing	458	€ 110.283	428	€ 109.559
Hondenbelasting	42	€ 1.728	-	€ 0
OZB	4	€ 1.273	3	€ 826
Rioolheffing	462	€ 71.182	431	€ 69.032
Diverse heffingen voorgaande jaren	213	€ 39.688	61	€ 8.396
Totaal	1.179	€ 224.154	923	€ 187.813

Wat zijn de opbrengsten?

bedragen x € 1.000

Lokale heffingen - rekening 2019	Bedrag	Percentage
Onroerende Zaak Belasting (47,1%)	9.143	47,1%
Forensenbelasting (1,7%)	325	1,7%
Hondenbelasting (0,0%)	- 0	0,0%
Toeristenbelasting (2,2%)	426	2,2%
Precariobelasting (4,8%)	941	4,8%
Afvalstoffenheffing en reinigingsrechten (20,3%)	3.949	20,3%
Rioolheffing (23,9%)	4.645	23,9%
Totaal	19.429	100,0%

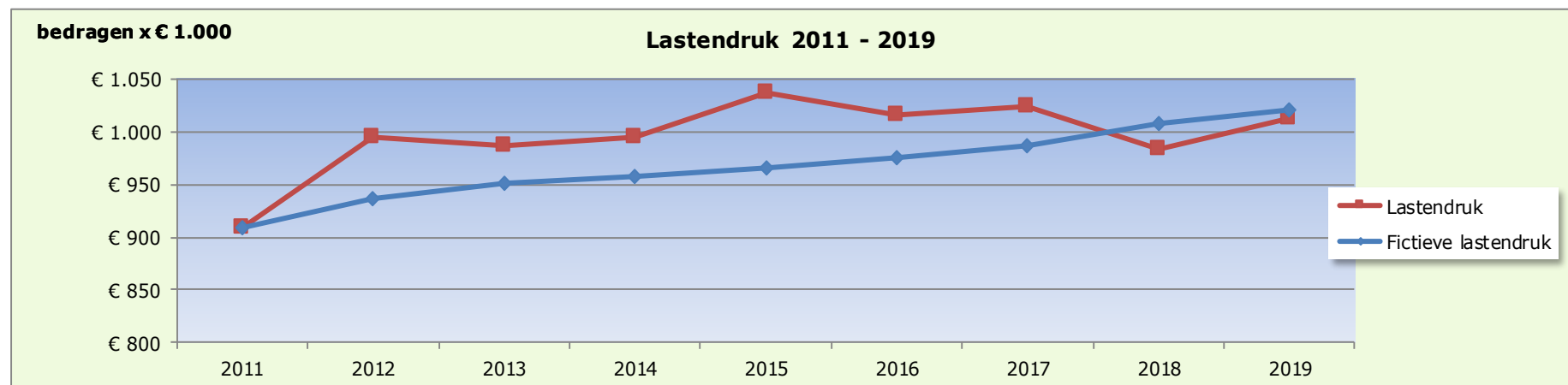
De drie heffingen die de woonlastendruk bepalen (O.Z.B., rioolheffing en afvalstoffenheffing) zijn tezamen goed voor 90% van de opbrengsten uit lokale heffingen. Van de overige heffingen neemt vervolgens de precario de grootste plaats in.

Ontwikkeling van de lastendruk

In onderstaande tabel en grafiek is de ontwikkeling van de lastendruk in onze gemeente inzichtelijk gemaakt. De lastendruk is gebaseerd op het meerpersoonsgezinshuishouden, wonend in een eigen woning met een gemiddelde OZB-waarde. Deze gemiddelde OZB bedraagt in 2019 € 306.000. De gemiddelde lastendruk kwam in 2019 uit op een bedrag van € 1.012,59 per 'gemiddeld' huishouden en is ten opzichte van 2018 met 3,0% is gestegen.

In de jaren sinds de fusie is de ontwikkeling van de lastendruk aan flinke schommelingen onderhevig geweest. De gemiddelde stijging van de lastendruk over de periode na de fusie bedroeg 1,4% per jaar. In de hieronder opgenomen grafische weergave daarvan is ook de lijn 'fictieve lastendruk' opgenomen. Die lijn geeft weer hoe de lastendruk zich zou hebben ontwikkeld als ieder jaar voor de berekening van de tarieven het prijsindexcijfer voor de gezinsconsumptie was toegepast.

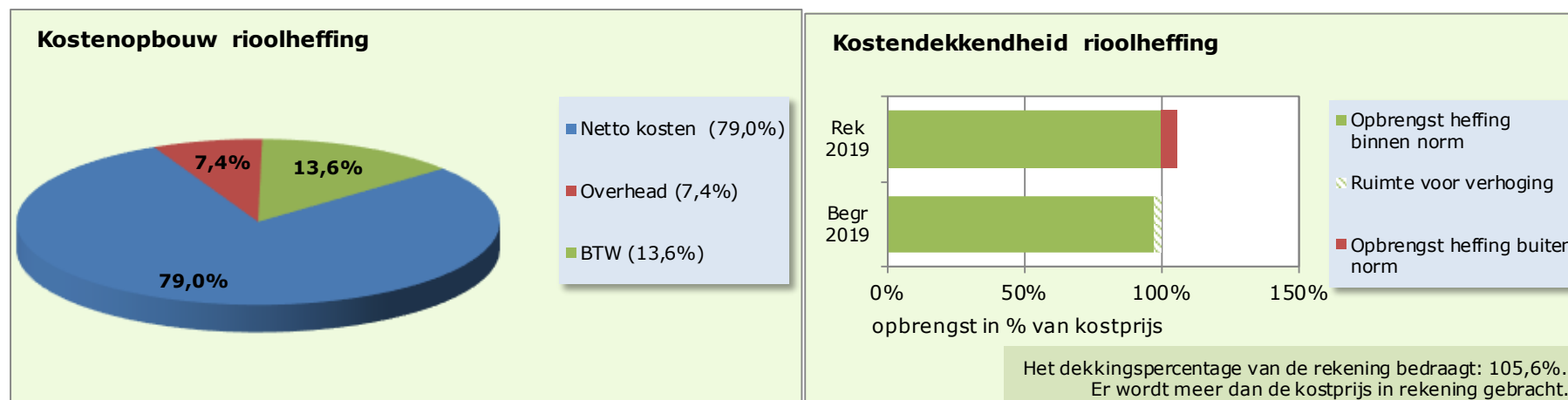
Lastendruk bij gemiddelde WOZ-waarde	Lastendruk	% toename
2011	€ 909,39	
2012	€ 995,28	9,4%
2013	€ 987,11	-0,8%
2014	€ 994,43	0,7%
2015	€ 1.037,07	4,3%
2016	€ 1.015,52	-2,1%
2017	€ 1.024,74	0,9%
2018	€ 982,91	-4,1%
2019	€ 1.012,59	3,0%
gemiddeld per jaar over de jaren 2011 - 2019		1,4%

bedragen x € 1.000

Berekening kostendeckendheid rioolheffing	Begroting 2019		Rekening 2019	
	Bedrag	%	Bedrag	%
Kosten heffing				
Netto kosten				
Kosten, incl. (omslag)rente	3.612	76,9%	3.511	80,0%
Inkomsten, excl. heffingen	- 32	-0,7%	- 42	-0,9%
Netto kosten	3.580	76,2%	3.469	79,0%
Toe te rekenen kosten				
Overhead incl. (omslag)rente	494	10,5%	324	7,4%
BTW *1)	625	13,3%	598	13,6%
Toe te rekenen kosten	1.119	23,8%	921	21,0%
Totale kosten heffing	4.699	100,0%	4.391	100,0%
Totale opbrengsten heffing	4.590		4.638	
Dekkingspercentage rioolheffing		97,7%		105,6%

*1) De BTW zoals opgenomen in de tabel betreft (via BCF compensabele) BTW over gemaakte kosten in het kader van heffingen.

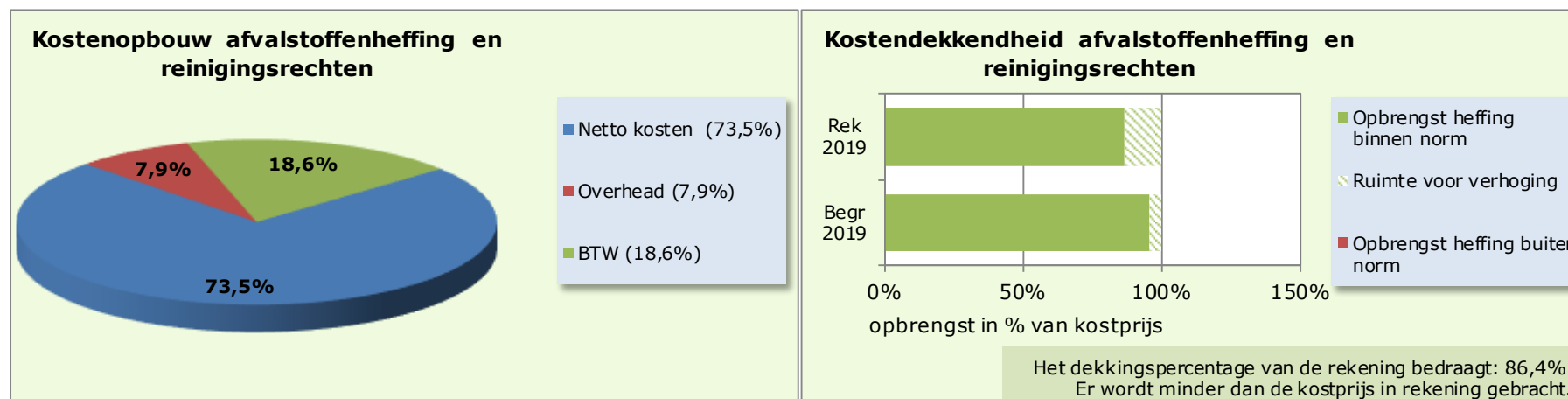

De werkelijke kosten voor de rioolheffing zijn lager uitgevallen dan geraamd. Dat geldt ook voor de toe te rekenen overhead en BTW. Het gevolg daarvan is dat in 2019 een overdekking van 5,6% is gerealiseerd.

bedragen x € 1.000

Berekening kostendekkendheid afvalstoffenheffing en reinigingsrechten	Begroting 2019		Rekening 2019	
	Bedrag	%	Bedrag	%
Kosten heffing				
Netto kosten				
Kosten, incl. (omslag)rente	3.539	85,2%	3.925	86,0%
Inkomsten, excl. heffingen	- 647	-15,6%	- 570	-12,5%
Netto kosten	2.892	69,6%	3.355	73,5%
Toe te rekenen kosten				
Overhead incl. (omslag)rente	484	11,7%	362	7,9%
BTW *1)	777	18,7%	848	18,6%
Toe te rekenen kosten	1.261	30,4%	1.210	26,5%
Totale kosten heffing	4.153	100,0%	4.565	100,0%
Totale opbrengsten heffing	3.969		3.943	
Dekkingspercentage afvalstoffenheffing en reinigingsrechten		95,6%		86,4%

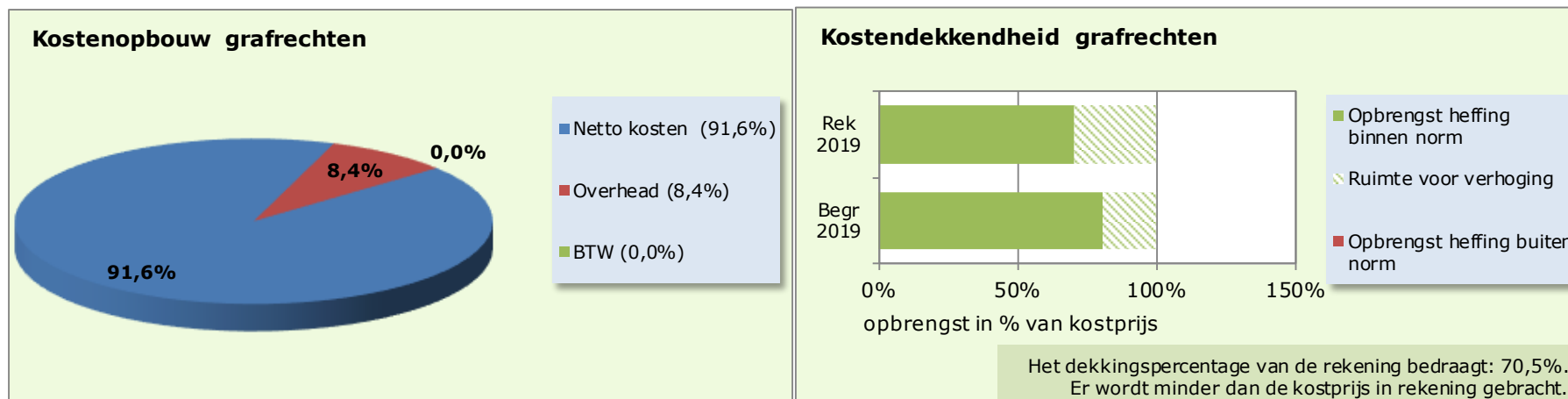
*1) De BTW zoals opgenomen in de tabel betreft (via BCF compensabele) BTW over gemaakte kosten in het kader van heffingen.

bedragen x € 1.000

Berekening kostendekkendheid grafrechten	Begroting 2019		Rekening 2019	
	Bedrag	%	Bedrag	%
Kosten heffing				
Netto kosten				
Kosten, incl. (omslag)rente	431	88,0%	560	91,6%
Inkomsten, excl. heffingen	-	0,0%	-	0,0%
Netto kosten	431	88,0%	560	91,6%
Toe te rekenen kosten				
Overhead incl. (omslag)rente	59	12,0%	52	8,4%
BTW *1)	-	0,0%	-	0,0%
Toe te rekenen kosten	59	12,0%	52	8,4%
Totale kosten heffing	490	100,0%	612	100,0%
Totale opbrengsten heffing	394		432	
Dekkingspercentage grafrechten		80,4%		70,5%

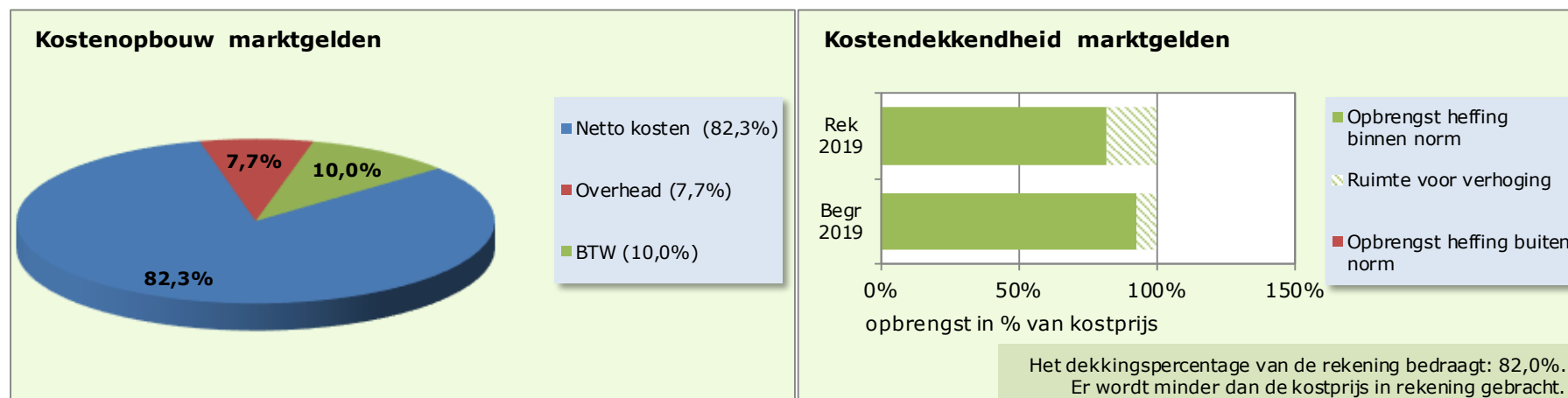
*1) De BTW zoals opgenomen in de tabel betreft (via BCF compensabele) BTW over gemaakte kosten in het kader van heffingen.

bedragen x € 1.000

Berekening kostendekkendheid marktgelden	Begroting 2019		Rekening 2019	
	Bedrag	%	Bedrag	%
Kosten heffing				
Netto kosten				
Kosten, incl. (omslag)rente	56	81,4%	65	83,1%
Inkomsten, excl. heffingen	- 1	-1,5%	- 1	-0,8%
Netto kosten	55	80,0%	64	82,3%
Toe te rekenen kosten				
Overhead incl. (omslag)rente	8	11,1%	6	7,7%
BTW *1)	6	8,9%	8	10,0%
Toe te rekenen kosten	14	20,0%	14	17,7%
Totale kosten heffing	69	100,0%	78	100,0%
Totale opbrengsten heffing	64		64	
Dekkingspercentage marktgelden		92,9%		82,0%

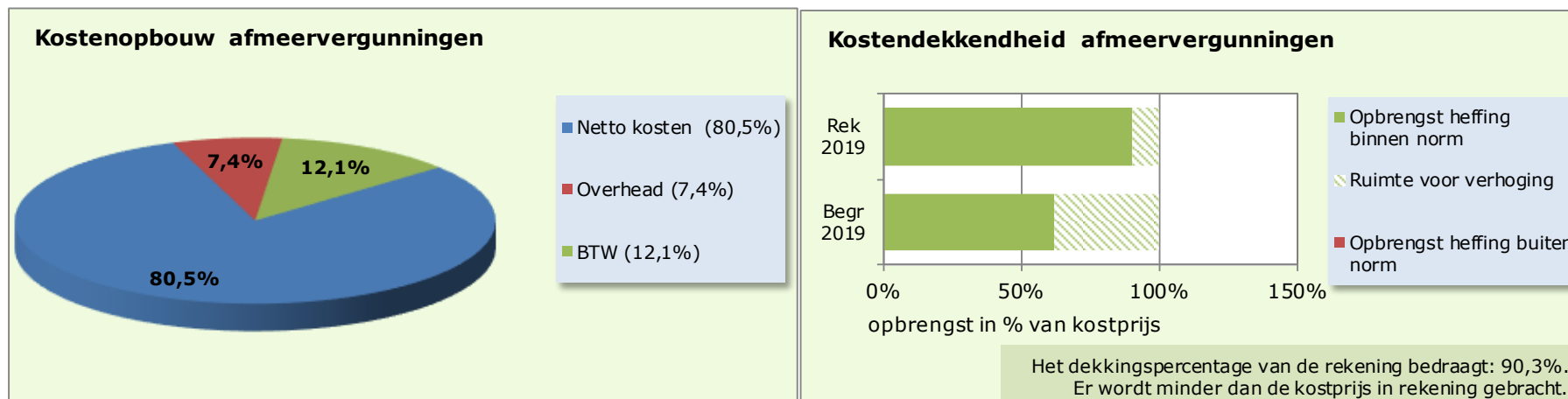
*1) De BTW zoals opgenomen in de tabel betreft (via BCF compensabele) BTW over gemaakte kosten in het kader van heffingen.

bedragen x € 1.000

Berekening kostendekkendheid afmeervergunningen	Begroting 2019		Rekening 2019	
	Bedrag	%	Bedrag	%
Kosten heffing				
Netto kosten				
Kosten, incl. (omslag)rente	3	74,6%	0	80,5%
Inkomsten, excl. heffingen	-	0,0%	-	0,0%
Netto kosten	3	74,6%	0	80,5%
Toe te rekenen kosten				
Overhead incl. (omslag)rente	0	11,3%	0	7,4%
BTW *1)	1	14,1%	0	12,1%
Toe te rekenen kosten	1	25,4%	0	19,5%
Totale kosten heffing	4	100,0%	0	100,0%
Totale opbrengsten heffing	2		1	
Dekkingspercentage afmeervergunningen		62,0%		171,1%

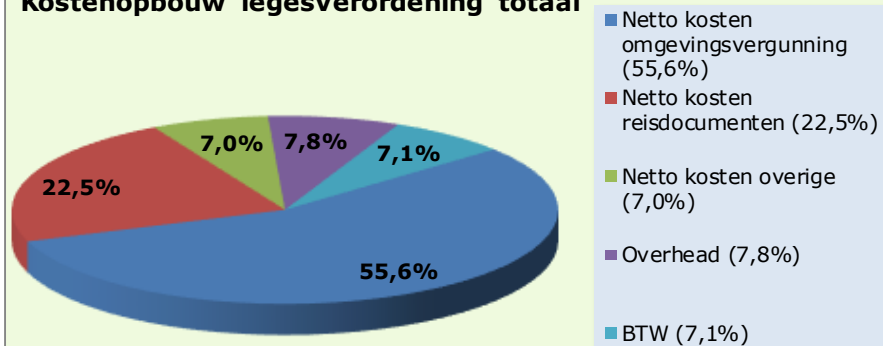
*1) De BTW zoals opgenomen in de tabel betreft (via BCF compensabele) BTW over gemaakte kosten in het kader van heffingen.

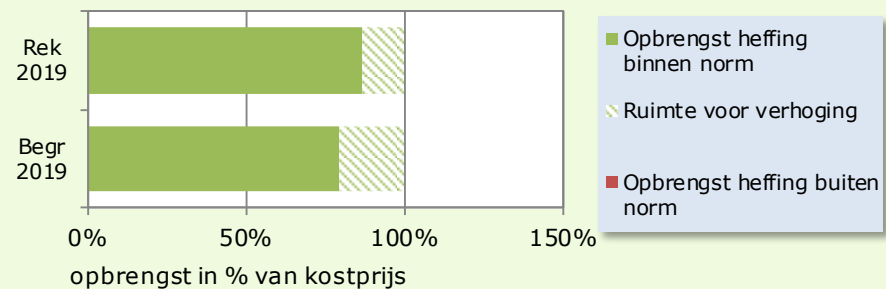
bedragen x € 1.000

Berekening kostendekkendheid legesverordening	Begroting 2019		Rekening 2019	
	Bedrag	%	Bedrag	%
Kosten heffing				
Netto kosten				
Kosten omgevingsvergunning, incl. (omslag)rente	1.139	49,6%	1.533	55,7%
Kosten rijbewijzen, reisdocumenten, incl. (omslag)rente	583	25,4%	622	22,6%
Kosten overige, incl. (omslag)rente	152	6,6%	191	6,9%
Inkomsten omgevingsvergunning, excl. heffingen	-	0,0%	-	0,0%
Inkomsten rijbewijzen, reisdocumenten, excl. heffingen	-	0,0%	-	0,0%
Inkomsten overige, excl. heffingen	-	0,0%	-	0,0%
Netto kosten	1.874	81,7%	2.346	85,2%
Toe te rekenen kosten				
Overhead omgevingsvergunning, incl. (omslag)rente	156	6,8%	141	5,1%
Overhead rijbewijzen, reisdocumenten, incl. (omslag)rente	78	3,4%	56	2,0%
Overhead overige, incl. (omslag)rente	20	0,9%	17	0,6%
BTW omgevingsvergunning *1)	107	4,7%	149	5,4%
BTW rijbewijzen, reisdocumenten *1)	44	1,9%	32	1,2%
BTW overige *1)	16	0,7%	13	0,5%
Toe te rekenen kosten	421	18,3%	409	14,8%
Totale kosten heffing	2.295	100,0%	2.755	100,0%
Opbrengsten heffing				
Opbrengsten omgevingsvergunning	1.289		1.839	
Opbrengsten rijbewijzen, reisdocumenten	385		382	
Opbrengsten overige	141		160	
Totale opbrengsten heffing	1.815		2.382	
Dekkingspercentage omgevingsvergunning		91,9%		100,9%
Dekkingspercentage rijbewijzen, reisdocumenten		54,6%		53,8%
Dekkingspercentage overige		75,1%		72,7%
Dekkingspercentage legesverordening totaal		79,1%		86,5%

Kostenopbouw legesverordening totaal

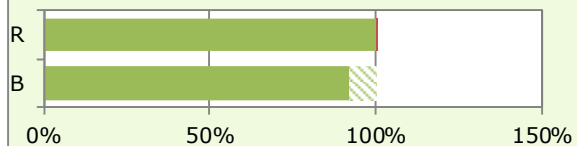

Kostendekkendheid legesverordening totaal

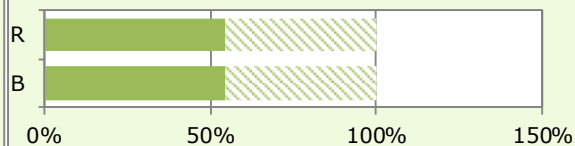

Het dekkingspercentage van de rekening bedraagt: 86,8%.
Er wordt minder dan de kostprijs in rekening gebracht.

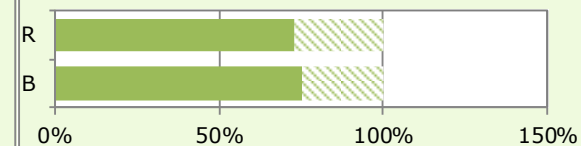
Kostendekkendheid omgevingsvergunning

Kostendekkendheid rijbewijzen, reisdocumenten

Kostendekkendheid overige

Paragraaf 2. Weerstandsvermogen

Wat is het doel van deze paragraaf?

De jaarrekening geeft inzicht in de financiële positie van onze gemeente. De paragraaf weerstandsvermogen geeft aan in welke mate financiële tegenvallers (risico's) opgevangen kunnen worden. Daarmee geeft de paragraaf weerstandsvermogen aan hoe robuust de financiële positie van de gemeente is.

Voor het beoordelen van de financiële positie is daarom inzicht nodig in de omvang en achtergronden van de risico's en de aanwezige weerstandscapaciteit. De paragraaf weerstandsvermogen bevat volgens artikel 11 van het Besluit begroting en Verantwoording (BBV) een inventarisatie van de weerstandscapaciteit, een inventarisatie van de risico's en het beleid omtrent de weerstandscapaciteit en de risico's.

Deze paragraaf staat in nauwe samenhang met de paragraaf Grondbeleid. De risico's die verband houden met de grondexploitatie zijn sterk afgenomen. Dit is vooral het gevolg van de aantrekkende economie waardoor het risico op verminderde uitgeefbaarheid van de gronden is gedaald.

Beschikbare weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit bestaat uit de middelen en mogelijkheden waarover de gemeente beschikt om niet begrote kosten, die onverwachts en substantieel zijn, te dekken.

Tot de weerstandscapaciteit worden gerekend:

- het vrij besteedbaar eigen vermogen
- de ruimte binnen de begroting
- de onbenutte belastingcapaciteit

Het eigen vermogen bestaat uit de algemene reserve, bestemmingsreserves en eventuele stille reserves. Voor de beoordeling van het weerstandsvermogen is de stand van de reserves per 31 december 2019 bepalend. Alleen de algemene reserve wordt tot het vrij besteedbaar eigen vermogen gerekend.

De onbenutte belastingcapaciteit geeft een indicatie van de mogelijkheden om de eigen inkomsten te verhogen. De belangrijkste belastinginkomsten zijn de onroerend zaakbelasting (OZB), de afvalstoffenheffing en het rioolrecht. De afvalstoffenheffing en het rioolrecht zijn al volledig kostendekkend. Onbenutte belastingcapaciteit kan daarmee alleen gevonden worden in de OZB. De berekening van de onbenutte belastingcapaciteit OZB wordt afgeleid van de norm voor artikel 12 van de financiële verhoudingswet. Er is geen rekening gehouden met onbenutte belastingcapaciteit omdat, als onderdeel van de financiële norm, is afgesproken dat de belastingdruk niet zal stijgen, of in elk geval tot het uiterste wordt beperkt.

bedragen x € 1.000

Weerstandscapaciteit exploitatie	Rekening	Begroting	Rekening
	2018	2019	2019
Algemene reserve	4.703	4.337	2.457
Resultaat exploitatie algemene dienst	- 3.383	-	- 1.634
Onbenutte belastingcapaciteit	-	347	-
Raming onvoorziene uitgaven		84	
Totaal	1.320	4.768	823

Voor de risico's vanuit de grondexploitaties wordt de weerstandscapaciteit afzonderlijk bepaald. Als weerstandscapaciteit wordt een afzonderlijke reserve bouwgrondexploitatie aangehouden. De geprognosticeerde resultaten – verliezen en winsten – van de

(grondexploitatie)projecten, voor zover nog niet verrekend met de reserves, maken onderdeel uit van de weerstandscapaciteit voor de projecten.

bedragen x € 1.000

Weerstandscapaciteit grondexploitaties	Rekening	Begroting	Rekening
	2018	2019	2019
Algemene reserve bouwgrondexploitatie	6.830	7.187	9.325
Resultaten grondexploitaties	1.508	-	1.683
Effecten Vpb	- 166	-	-
Totaal	8.172	7.187	11.008

Een eventueel overschot of tekort van de weerstandscapaciteit voor (grondexploitatie)projecten wordt verrekend met de algemene weerstandscapaciteit.

- Delen
- Aanvaarden

Risico-inventarisatie

Bij de risico-inventarisatie is onderscheid gemaakt tussen de risico's van de exploitatie en de risico's van de (grondexploitatie)projecten.

Bij de inventarisatie is beoordeeld welke maatregelen worden genomen om de risico's te beheersen. Risicobeheersing kan door de volgende maatregelen:

- Vermijden
- Verminderen

Aan de hand hiervan zijn de restrisico's bepaald; dit zijn de risico's die overblijven na het nemen van beheersmaatregelen. De restrisico's zijn gekwantificeerd door vast te stellen welke schade zich kan voordoen als het risico optreedt. Daarna is bepaald hoe hoog de kans is dat het risico zich zal voordoen. Hiermee is het gewogen risico bepaald.

Samengevat geven de op deze wijze geïnventariseerde en gewogen risico's per risicogebied het volgende beeld (in volgorde van de benoemde risicogebieden):

bedragen x € 1.000

Samenvatting risico's exploitatie per risicogebied	gewogen risico's		
	Rekening 2018	Begroting 2019	Rekening 2019
Organisatorische risico's personeel en bedrijfsprocessen	608	750	750
Juridische risico's	211	250	250
Renterisico's	75	-	75
Risico's verbonden partijen	1.048	1.000	1.000
Risico's garanties / verstrekte geldleningen	64	75	75
Risico's verbonden aan open einde regelingen rijk	382	750	750
Risico's open einde subsidiëring	24	25	25
Risico's kapitaalgoederen	703	1.000	1.000
Risico's invoering decentralisaties	2.000	600	600
Kans hogere opbrengst bouwvergunningen	- 450	- 300	- 300
Risico vertraging inschrijving arbeidsmigranten		200	200
Risico lagere opbrengst Nedvang (restfractie plastic)		300	300
Risico hogere storting voorziening onderhoud accommodaties		200	200
Totaal	4.665	4.850	4.925

De geïnventariseerde en gewogen risico's van de (grondexploitatie)projecten geven het volgende beeld. De risico's zijn

gebaseerd op het MPG 2020. Een nadere toelichting is opgenomen in de paragraaf Grondbeleid.

bedragen x € 1.000

Samenvatting risico's grondexploitaties	gewogen risico's		
	Rekening 2018	Begroting 2019	Rekening 2019
Bouwgrondexploitaties en projecten	2.658	2.267	1.768
Risicobuffer	-	-	-
Totaal	2.658	2.267	1.768

Benodigde weerstandscapaciteit

Niet alle risico's zullen zich gelijktijdig in volle omvang voordoen. De kansdichtheid waarop de risico's zich gelijktijdig in volle omvang kunnen voordoen kan via risicosimulatie worden bepaald. Voor de kansdichtheid kan ook gebruik gemaakt worden van ervaringcijfers. Tot 2018 werd in begroting en jaarrekening uitgegaan van een gemiddeld zekerheidspercentage van 60%. Op basis van de toename van het beschikbare weerstandsvermogen is in de begroting 2018 besloten dit zekerheidspercentage te verhogen naar 90%. Voor wat

betreft de grondexploitaties is ervoor gekozen dit zekerheidspercentage op 100 te bepalen omdat bij het wege van de risico's deze zekerheid al ingebouwd is.

De omvang van de benodigde weerstandscapaciteit wordt bepaald door het totaal van de gewogen risico's te corrigeren met het zekerheidspercentage. Aan de hand hiervan kan de benodigde weerstandscapaciteit als volgt worden bepaald.

bedragen x € 1.000

Benodigde weerstandscapaciteit	Rekening 2018	Begroting 2019	Rekening 2019
Benodigde weerstandscapaciteit exploitatie			
- Gewogen risico	4.665	4.850	4.925
- Zekerheidspercentage	90%	90%	90%
Benodigde weerstandscapaciteit exploitatie	4.199	4.365	4.433
Benodigde weerstandscapaciteit grondexploitaties / projecten			
- Gewogen risico	2.658	2.267	1.768
- Zekerheidspercentage	100%	90%	100%
Benodigde weerstandscapaciteit grondexploitaties / projecten	2.658	2.040	1.768
Totaal	6.857	6.405	6.201

Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen wordt bepaald door de verhouding van de beschikbare en de benodigde weerstandscapaciteit.

Het weerstandsvermogen wordt afzonderlijk bepaald voor de (grondexploitatie)-projecten en voor de overige exploitatierisico's.

bedragen x € 1.000

Weerstandsvermogen exploitatie	Rekening 2018	Begroting 2019	Rekening 2019
Beschikbare weerstandscapaciteit	1.320	4.768	823
Benodigde weerstandscapaciteit	4.199	4.365	4.433
Overschot (+) / tekort (-) weerstandscapaciteit	- 2.878	403	- 3.610
Ratio weerstandsvermogen exploitatie *	0,31	1,09	0,19

* Ratio weerstandsvermogen = Beschikbare weerstandscapaciteit / Benodigde weerstandscapaciteit

Het weerstandsvermogen exploitatie is ten opzichte van de begroting gedaald. Dit als gevolg van een afname van de algemene reserve veroorzaakt door het negatieve resultaat in de reguliere exploitatie.

Volgens de normering moet het weerstandsvermogen van de exploitatie als ruim onvoldoende worden gekenschetst.

bedragen x € 1.000

Weerstandsvermogen grondexploitaties	Rekening	Begroting	Rekening
	2018	2019	2019
Beschikbare weerstandscapaciteit	8.172	7.187	11.008
Benodigde weerstandscapaciteit	2.658	2.040	1.768
Overschot (+) / tekort (-) weerstandscapaciteit	5.514	5.147	9.240
Ratio weerstandsvermogen grondexploitaties / projecten *	3,07	3,52	6,23

* Ratio weerstandsvermogen = Beschikbare weerstandscapaciteit / Benodigde weerstandscapaciteit

Het weerstandsvermogen voor de grondexploitaties is verder verbeterd door de toename van de beschikbare weerstandscapaciteit

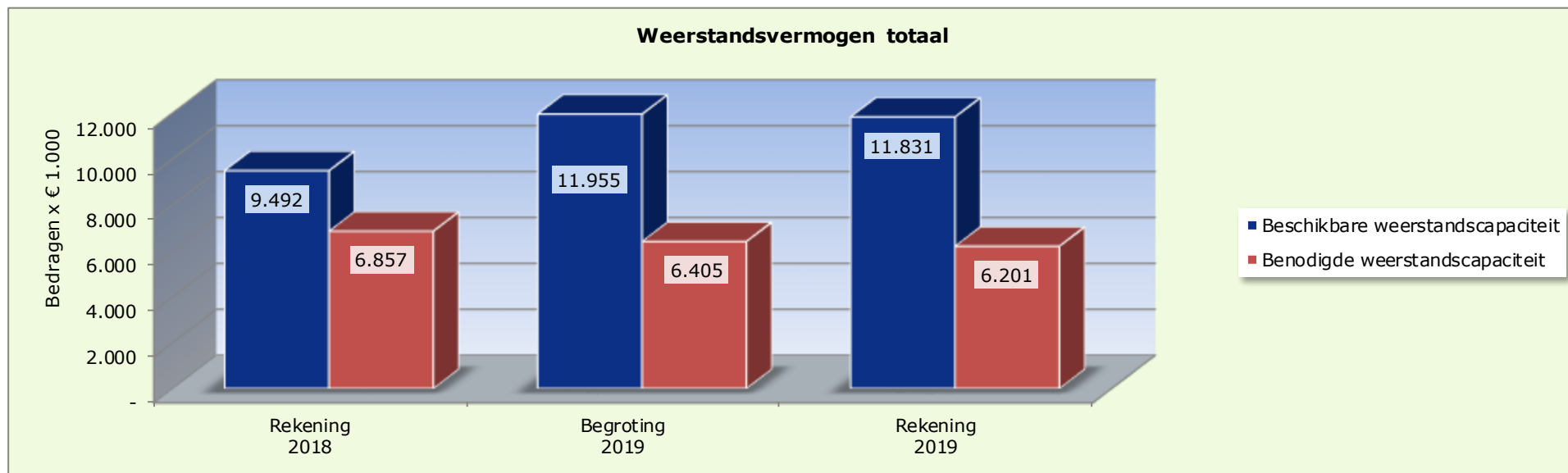
in de algemene reserve grondexploitaties en kan voor 2019 als uitstekend worden beoordeeld.

bedragen x € 1.000

Weerstandsvermogen totaal	Rekening	Begroting	Rekening
	2018	2019	2019
Beschikbare weerstandscapaciteit	9.492	11.955	11.831
Benodigde weerstandscapaciteit	6.857	6.405	6.201
Overschot (+) / tekort (-) weerstandscapaciteit	2.636	5.550	5.630
Ratio weerstandsvermogen totaal *	1,38	1,87	1,91

* Ratio weerstandsvermogen = Beschikbare weerstandscapaciteit / Benodigde weerstandscapaciteit

Het weerstandsvermogen totaal kan in 2019 als ruim voldoende worden gekenschetst.

Voor de beoordeling van de ratio's wordt gebruik gemaakt van de waarderingstabel die door de NAR in samenwerking met de Universiteit van Twente is ontwikkeld.

Waardering	Ratio	Betekenis
A	> 2,0	Uitstekend
B	1,4 - 2,0	Ruim voldoende
C	1,0 - 1,4	Voldoende
D	0,8 - 1,0	Matig
E	0,6 - 0,8	Onvoldoende
F	< 0,6	Ruim onvoldoende

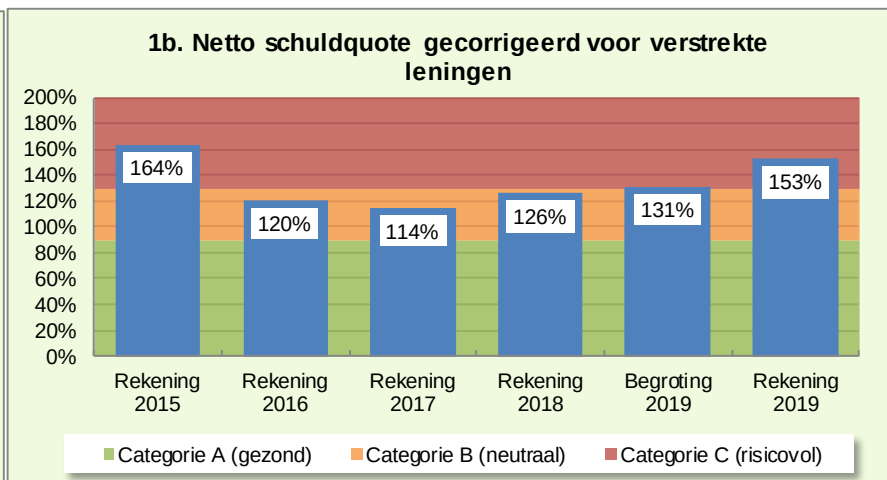
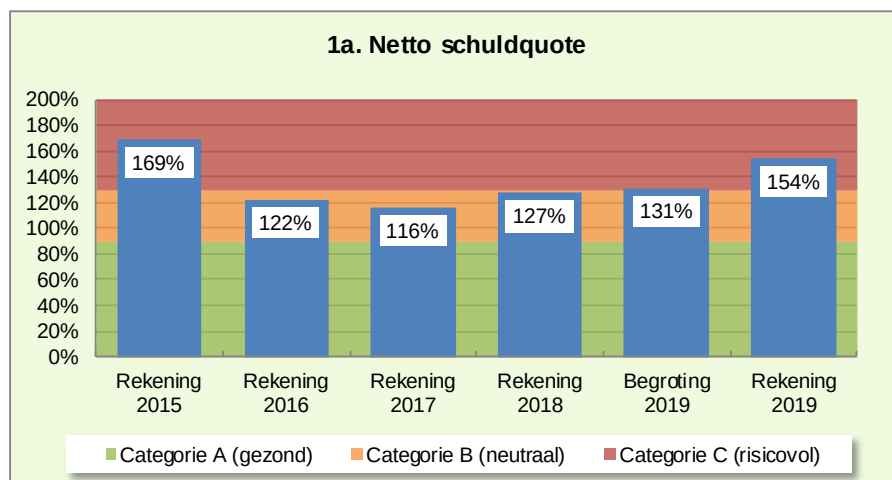
Financiële kengetallen

Het BBV schrijft voor de begroting en rekening een set uniforme kengetallen voor. De verschillende kengetallen bestrijken ieder een eigen gebied. Tegelijkertijd is er ook sprake van onderlinge

samenhang. Hieronder wordt de eigenheid van de verschillende kengetallen nader beschreven en wordt ook de onderlinge samenhang toegelicht

bedragen x € 1.000

1. Netto schuldquote				Rekening	Rekening	Rekening	Rekening	Begroting	Rekening
				2015	2016	2017	2018	2019	2019
A. Vaste schulden	+			145.492	151.518	145.521	139.520	133.517	133.516
B. Netto vlottende schuld	+			8.347	7.498	8.003	10.338	8.000	15.270
C. Overlopende passiva	+			7.773	5.520	8.033	9.614	7.937	7.948
D1. Financiële activa (excl. verstrekte leningen)	-			14.237	546	546	-	2.241	-
D2. Financiële activa (verstrekte leningen)	-			3.721	1.765	1.615	1.488	-	1.637
E. Uitzettingen < 1 jaar	-			11.548	23.209	30.771	34.549	16.927	11.444
F. Liquide middelen	-			311	2.490	7.125	377	2.443	290
G. Overlopende activa	-			8.796	6.690	4.624	6.150	5.947	7.426
H. Totale baten (excl. mut. res.)	/			75.012	107.913	102.124	92.869	92.700	89.137
Netto schuldquote				168,9%	122,0%	116,0%	127,5%	131,5%	154,3%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen				164,0%	120,3%	114,4%	125,9%	131,5%	152,5%

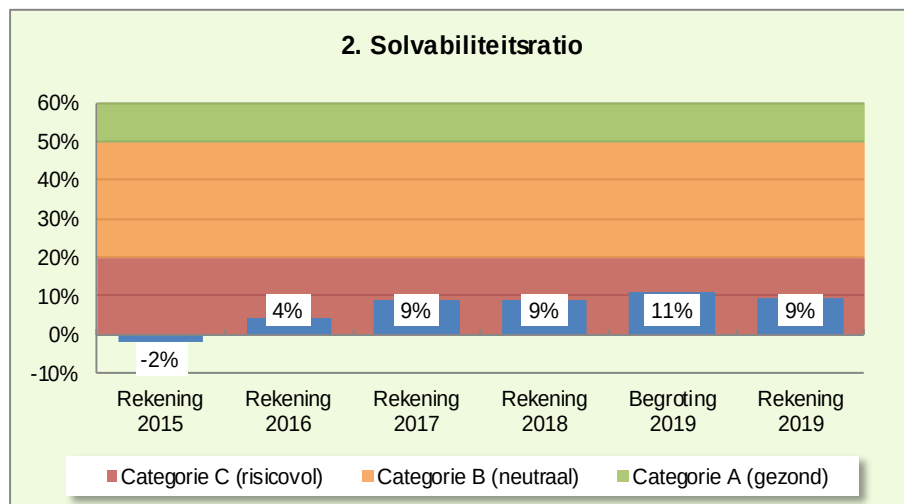

De netto schuld quote geeft aan hoe de netto schuld van de gemeente zich verhoudt tot de jaarlijkse baten. Anders gezegd: Kan met het jaarlijks inkomen de schuld worden gedragen? Door de VNG is hier in

een eerder stadium van gezegd dat gemeenten met een quote van 130% of meer zich in de gevarenzone bevinden.

bedragen x € 1.000

2. Solvabiliteitsratio			Rekening 2015	Rekening 2016	Rekening 2017	Rekening 2018	Begroting 2019	Rekening 2019
A. Eigen vermogen	+		- 2.852	8.023	15.732	15.953	19.101	16.737
B. Balanstotaal	/		168.442	180.975	179.262	181.446	175.127	179.455
Solvabiliteitsratio			-1,7%	4,4%	8,8%	8,8%	10,9%	9,3%

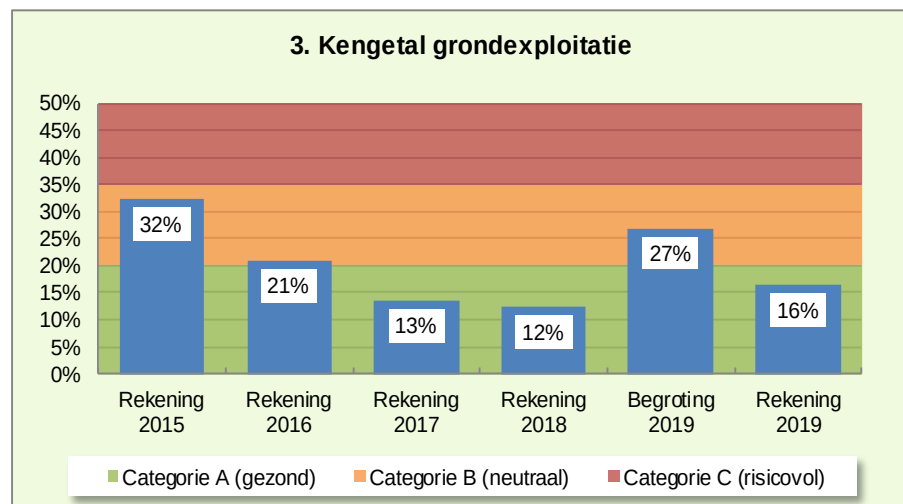

De solvabiliteitsratio geeft aan in hoeverre het gemeentelijk bezit niet met schuld is belast. Vanwege een negatief eigen vermogen is deze ratio enige jaren negatief geweest. Inmiddels is door het herstel van het eigen vermogen er sprake van een verbeterende solvabiliteitsratio.

Desalniettemin moet worden vastgesteld dat een ratio van 10% als 'onder de maat' wordt betiteld.

bedragen x € 1.000

3. Grondexploitatie			Rekening	Rekening	Rekening	Rekening	Begroting	Rekening
			2015	2016	2017	2018	2019	2019
A. Niet in exploitatie genomen bouwgronden	+		7.178	7.214	4.775	4.775	7.178	4.775
B. Bouwgronden in exploitatie	+		16.958	15.220	8.929	6.647	17.604	9.752
C. Totale baten (excl. mut. res.)	/		75.012	107.913	102.124	92.869	92.700	89.137
Grondexploitatie			32,2%	20,8%	13,4%	12,3%	26,7%	16,3%

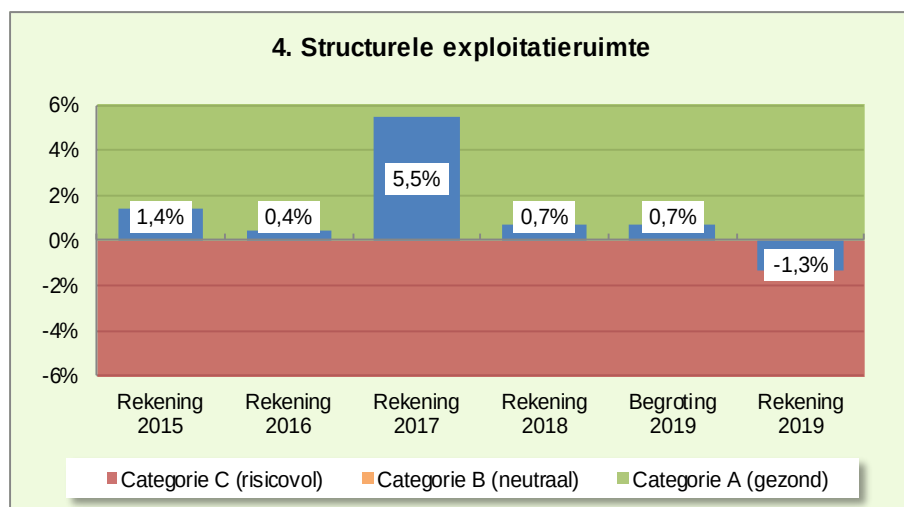

Het kengetal grondexploitatie geeft de verhouding van de grondvoorraad ten opzichte van de totale exploitatiebaten weer. Doordat het afgelopen jaar veel gronden zijn verkocht daalt de waarde van de grondvoorraad en daarmee dus ook dit kengetal.

Dit kengetal beoogt de afhankelijk van de grondexploitaties weer te geven. Naarmate de afhankelijkheid groter is wordt deze meer als risicovol betiteld. Immers, (opbrengsten uit) grondexploitaties zijn niet structureel van aard en ook allerminst zeker te noemen.

bedragen x € 1.000

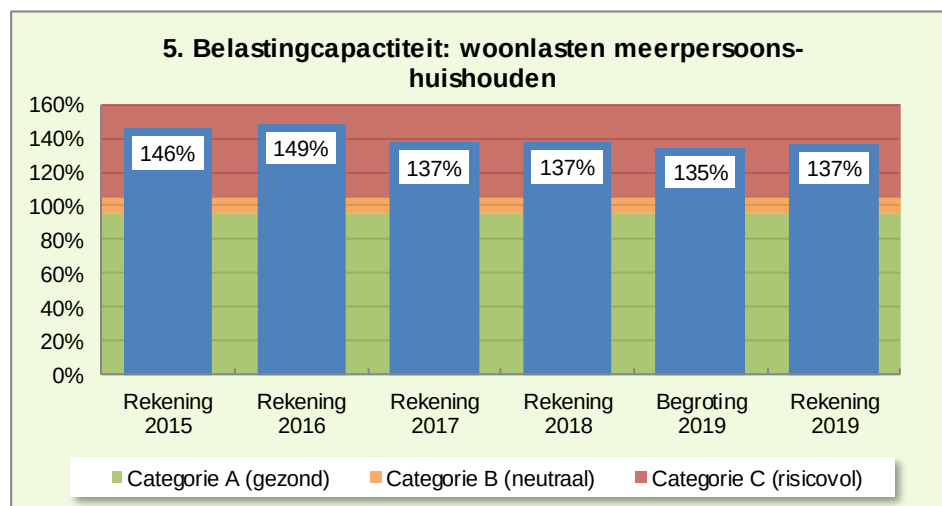
4. Structurele exploitatieruimte			Rekening	Rekening	Rekening	Rekening	Begroting	Rekening
			2015	2016	2017	2018	2019	2019
A. Totale structurele lasten	-		71.050	68.092	93.171	92.215	70.554	87.829
B. Totale structurele baten	+		72.074	68.575	98.741	92.865	71.225	86.628
C. Totale structurele toevoegingen aan de reserves	-		-	-	-	-	-	-
D. Totale structurele onttrekkingen aan de reserves	+		-	-	-	-	-	-
E. Totale baten (excl. mut. res.)	/		75.012	107.913	102.124	92.869	92.700	89.137
Structurele exploitatieruimte			1,4%	0,4%	5,5%	0,7%	0,7%	-1,3%

De structurele exploitatieruimte geeft aan welk gedeelte van de totale exploitatiebaten in beginsel vrij beschikbaar is. Dit percentage dient altijd positief te zijn. Hoe groter het percentage hoe meer ruimte er is voor zaken als "terugdringen schuldpositie", "nieuw beleid", etc. Er is sprake van een positieve structurele exploitatieruimte.

bedragen x € 1.000

5. Gemeentelijke belastingcapaciteit: Woonlasten meerpersoonshuishouden				Rekening 2015	Rekening 2016	Rekening 2017	Rekening 2018	Begroting 2019	Rekening 2019
A. OZB-lasten voor gezin bij gemiddelde WOZ-waarde	+			384	395	400	420	398	418
B. Rioolheffing voor gezin bij gemiddelde WOZ-waarde	+			350	357	357	297	357	311
C. Afvalstoffenheffing voor een gezin	+			260	286	209	266	209	283
D. Eventuele heffingskorting	-			-	-	-	-	-	-
E. Totale woonlasten voor gezin bij gemiddelde WOZ-waarde				994	1.038	966	983	964	1.012
F. Woonlasten landelijke gemiddelde voor gezin in t-1	/			683	697	704	716	716	740
Woonlasten t.o.v. landelijke gemiddelde jaar er voor				145,5%	148,9%	137,2%	137,3%	134,6%	136,8%

De belastingcapaciteit zou beter kunnen worden omschreven als de belastingdruk. Dit percentage geeft namelijk de lokale lastendruk weer als percentage van de landelijke lastendruk. Hier is een nuancering op zijn plaats. Het kengetal wordt namelijk berekend op basis van de gemiddelde WOZ-waarde. Deze waarde kan van gemeente tot gemeente flink verschillen. Zo kennen de gemeenten Wassenaar en Bloemendal een veel hogere gemiddelde WOZ-waarde dan gemeenten in Noord-Groningen of Zeeland. In dit verband wordt opgemerkt dat Bodegraven-Reeuwijk een relatief hoge gemiddelde WOZ-waarde kent en daarmee per definitie hoog in deze tabel zal eindigen.

Hieronder is een samenvattend overzicht van de onderscheiden kengetallen opgenomen.

bedragen x € 1.000

Kengetallen	Rekening	Rekening	Rekening	Rekening	Begroting	Rekening
	2015	2016	2017	2018	2019	2019
1a. Netto schuldquote	168,9%	122,0%	116,0%	127,5%	131,5%	154,3%
1b. Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	164,0%	120,3%	114,4%	125,9%	131,5%	152,5%
2. Sovabiliteitsratio	-1,7%	4,4%	8,8%	8,8%	10,9%	9,3%
3. Grondexploitatie	32,2%	20,8%	13,4%	12,3%	26,7%	16,3%
4. Structurele exploitatieruimte	1,4%	0,4%	5,5%	0,7%	0,7%	-1,3%
5. Gemeentelijke belastingcapaciteit	145,5%	148,9%	137,2%	137,3%	134,6%	136,8%

Per kengetal is sprake van een categorisering aan de hand waarvan kan worden afgeleid in hoeverre een gemeente voor wat dat onderdeel betreft al dan niet gezond kan worden genoemd. Deze categorisering is hieronder in één tabel opgenomen. In de hierboven

opgenomen grafieken is reeds per kengetal een signalering verwerkt. In zijn algemeenheid luidt dan de conclusie dat de gemeente in financieel opzicht niet gezond kan worden genoemd.

Signaleringswaarden kengetallen	Categorie A gezond	Categorie B neutraal	Categorie C risicovol
1a. Netto schuldquote	< 90%	90 - 130%	> 130%
1b. Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	< 90%	90 - 130%	> 130%
2. Sovabiliteitsratio	> 50%	20 - 50%	< 20%
3. Grondexploitatie	< 20%	20 - 35%	> 35%
4. Structurele exploitatieruimte	> 0%	0%	< 0%
5. Gemeentelijke belastingcapaciteit	< 95%	95 - 105%	> 105%

Paragraaf 3. Onderhoud kapitaalgoederen

Wat is het doel van deze paragraaf?

In deze paragraaf geven we het kader weer over het onderhoud van kapitaalgoederen van de openbare ruimte zoals wegen, rioleringen, waterwerken, kunstwerken, groenvoorzieningen en speelplaatsen. Met het onderhoud van deze kapitaalgoederen is een belangrijk deel van de begroting gemoeid. Een goed overzicht is belangrijk om goed inzicht te krijgen in de financiële positie. Het beheer van de kapitaalgoederen is op basis van de door de raad vastgestelde

uitgangspunten concreet vorm gegeven in het uitvoeringsprogramma. De praktijk leert dat, als dit niet planmatig gebeurt, er achterstallig onderhoud ontstaat. Het oplossen van achterstallig onderhoud en de mogelijk maatschappelijke gevolgen kosten uiteindelijk meer dan regulier uitgevoerd onderhoud. Verder heeft de gemeente een wettelijke zorgplicht waaraan voldaan moet worden. Het bestaande beleid voor onderhoud kapitaalgoederen in 2019 is opgenomen in de volgende plannen:

Beheerplan	Jaar van vaststelling	Jaar van actualisering
Verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan GRP (V-GRP)	2017	2021
Integraal Beheer- en Beleidsplan (IBBP) --> Beheerplan Leefomgeving	2017	2021

Het verbreed gemeentelijk rioleringsplan geeft inzicht in de wijze waarop de gemeente haar taken op basis van de Wet milieubeheer en Waterwet uitvoert. De gemeente is verantwoordelijk voor het inzamelen en transport van afvalwater, het inzamelen en verwerken van hemelwater en de zorgplicht voor het grondwater. De kosten voor de uitvoering van deze beheermaatregel worden gedekt uit de rioolheffing. In 2017 is een plan voor vier jaar vastgesteld.

Het Integraal Beleids- en Beheerplan Openbare Ruimte 2013 t/m 2016 (IBBP) is in 2017 vervangen door het Onderhoudsplan Leefomgeving. In dit plan zijn het beleid, het beheer en de benodigde financiële middelen vastgelegd voor alle onderdelen van de openbare ruimte, zoals wegen, waterwerken, kunstwerken, groenvoorzieningen, speelplaatsen en straatmeubilair.

Doelstellingen

- Door het goed beheren van de openbare ruimte wordt beoogd dat de gemeente Bodegraven-Reeuwijk een veilige, aantrekkelijke woon- en leefomgeving biedt voor haar bewoners (schoon, heel en veilig).

- Zorgen voor een goede openbare ruimte. Een ruimte voor de inwoner waarbij inrichting en beheer zorgvuldig en integraal op elkaar zijn afgestemd, passend binnen het karakter en gebiedskenmerken van de dorpen.
- Het onderhoudsniveau is per gebied door middel van beeldkwaliteit vastgesteld. Voor de begraafplaats is dit beeldkwaliteit A. Voor het centrum, de woonwijken en bedrijventerreinen is dit beeldkwaliteit B. Voor het buitengebied is dit beeldkwaliteit C. Het onderhoud en benodigde financiële middelen zijn hierop afgestemd.

Doelstelling 1:

Op basis van de vastgestelde beleidskaders van het Onderhoudsplan Leefomgeving en het V-GRP zijn de jaarlijks terugkerende onderhoudswerkzaamheden voor het reguliere beheer uitgevoerd. De werkzaamheden in het kader van groot onderhoud en rehabilitaties in de openbare ruimte zijn overeenkomstig het door het college vastgestelde uitvoeringsprogramma uitgevoerd.

Doelstelling 2:

Het reguliere beheer, het groot onderhoud en de rehabilitaties worden zoveel mogelijk op elkaar afgestemd, integraal voorbereid en uitgevoerd. De plannen worden samen met de dorpsverleggen en met de bewoners voorbereid door het houden van informatieavonden. Daarnaast worden de plannen afgestemd met de diverse nutsbedrijven of overige gebruikers van de openbare ruimte.

Wat kost het?

Het onderhoud van kapitaalgoederen wordt onderverdeeld in regulier onderhoud, groot onderhoud en rehabilitaties. De hieronder genoemde kosten hebben betrekking op het beheer zoals verantwoord in het onderhoudsplan Leefomgeving 2019. De overige beheershandelingen zitten qua dekking binnen de begroting in de rioolheffing, de afvalstoffenheffing, begraafplaatstarieven, gladheidbestrijding, algemene verkeerszaken en overige niet gebonden taken. Verder

worden er projecten in de openbare ruimte uitgevoerd die gekenmerkt worden als "nieuwe aanleg" en waar separaat budgetten beschikbaar voor zijn gesteld.

Regulier onderhoud

Dit betreffen alle kosten die gekenmerkt worden door een kort cyclisch karakter van de uit te voeren werkzaamheden en maatregelen, het verhelpen van meldingen en schadeherstel. Deze kosten worden gedekt uit de beheer- en onderhoudsbudgetten, die jaarlijks in de begroting beschikbaar worden gesteld.

In de kosten van het regulier jaarlijks onderhoud is rekening gehouden met de VAT-kosten (voorbereiding, administratie en toezicht). Onderstaande kosten zijn exclusief de dotatie aan de voorziening groot onderhoud en exclusief rente en afschrijving.

bedragen x € 1.000

Regulier onderhoud	Begroting 2019	Realisatie 2019
Groenvoorzieningen	1.464	1.774
Wegen, straten en pleinen	2.523	2.547
Speelgelegenheden	142	170
Bruggen	440	332
Verkeer	507	555
Openbare verlichting	360	489
Waterwegen	487	546
Natuur en landschap	272	182
Totaal	6.195	6.595

Groot onderhoud

Hieronder vallen de werkzaamheden die ervoor zorgen dat de kapitaalgoederen (bestaande areaal in de openbare ruimte) tijdens hun levensduur in goede staat blijven. De kosten voor deze werkzaamheden worden gedekt uit de voorziening groot onderhoud openbare ruimte. Deze voorziening wordt jaarlijks gevoed met een

dotatie uit de begroting, waarmee pieken en dalen in de uitgaven worden geëgaliseerd binnen de voorziening. Bij het overzicht voorzieningen, elders in deze jaarrekening opgenomen, wordt inzage in het verloop van de voorziening gegeven.

bedragen x € 1.000

Groot onderhoud	Begroting 2019	Realisatie 2019
Dotatie voorziening IBBP	1.394	1.394
Totaal	1.394	1.394

Rehabilitaties

Dit is het totaal vervangen van een kapitaalwerk (bestaande areaal in de openbare ruimte) aan het eind van de levensduur of het uitvoeren van levensduurverlengende maatregelen. Deze investeringen van maatschappelijk nut worden geactiveerd en in een aantal jaren afgeschreven.

Nieuwe werken

Dit betreffen nieuwe werken en uitbreiding van arealen in openbare ruimte waar aparte besluitvorming voor heeft plaatsgevonden. Na aanleg van dit kapitaalgoed wordt het toegevoegd aan het beheerareaal. Voor 2019 zijn de investeringsuitgaven:

bedragen x € 1.000

Rehabilitaties en nieuwe werken	Begroting 2019	Realisatie 2019
Rehabilitaties	10.554	10.478
Nieuwe werken	0	0
Totaal	10.554	10.478

Paragraaf 4. Financiering

Wat is het doel van deze paragraaf?

De financieringsparagraaf heeft als doel de gemeenteraad te informeren over het beleid op het vlak van financiering / treasury en de daarmee samenhangende risico's. In de begroting is in de paragraaf financiering ingegaan op het voorgenomen beleid. In deze jaarrekening wordt ingegaan op de uitvoering van het dit beleid. De volgende onderwerpen komen aan de orde.

1. Treasurybeleid
2. Treasurybeheer
3. Risicobeheer
4. Kasbeheer

Treasurybeleid

Het algemene financiële beleid is erop gericht de toename van de schuldpositie te verminderen en zo mogelijk de schuldpositie af te bouwen. Het treasurybeleid is opgenomen in het Treasurystatuut. Actief wordt gebruik gemaakt van de wettelijke mogelijkheden om passende financieringslasten te bewerkstelligen. Dit resulteert onder meer in het zo maximaal mogelijk betrekken van de kasgeldlimiet bij financieringsbeslissingen.

Financieringsbeleid

Bij de begroting 2015 heeft ons college aangegeven het verbeteren van schuldenpositie van de gemeente als de belangrijkste opgave te zien. In 2016 is voor het eerst een daadwerkelijke daling van de leningportefeuille gerealiseerd en ook in 2019 heeft deze lijn zich verder doorgezet. Terughoudendheid in de investeringsuitgaven,

gecombineerd met gerealiseerde verkopen in de grondexploitatie zijn de belangrijkste factoren.

De verwachting omtrent de renteontwikkelingen

Bij de externe ontwikkelingen moet gedacht worden aan economische factoren (rente, inflatie, economische groei) en wijzigingen in wet- en regelgeving.

De rentetarieven voor langlopende leningen waren in 2019 onverminderd laag te noemen.

Ook de rente voor (maandelijkse) kasgeldleningen is nog steeds laag te noemen. De afgelopen maanden was er zelfs sprake van een negatieve rente. De omstandigheden op de financiële markt zijn grillig en onzeker. Wat de effecten van de uitgebroken Corona-crisis op de ontwikkeling van de rente zal zijn is nog niet goed te voorspellen. Over het algemeen wordt aangenomen dat een stijging van de rente in de lijn der verwachting ligt. De huidige rente is zo extreem laag dat het nauwelijks is voor te stellen dat deze nog verder zal zakken.

Liquiditeitsverloop

Eind 2019 is het nodig gebleken een kasgeldlening aan te trekken. Met het oog op de plannen voor 2020 ligt het aantrekken van een vaste geldlening in 2020 voor de hand.

Treasurybeheer

Saldi langlopende geldleningen

In de onderstaande tabel is het verloop van het saldo langlopende geldleningen opgenomen.

bedragen x € 1.000

Langlopende leningen	Rekening 2016	Rekening 2017	Rekening 2018	Rekening 2019
Stand per 1 januari	158.900	151.511	145.514	139.514
Aflossingen	55.924	5.997	6.000	6.004
Aangetrokken leningen	48.534			-
Stand per 31 december	151.511	145.514	139.514	133.510

Risicobeheer

Met betrekking tot het risicobeheer heeft de gemeenteraad als algemeen uitgangspunt vastgesteld, dat alleen leningen of garanties uit hoofden van de "publieke" taak worden verstrekt. Andere uitzettingen zijn op grond van de Wet FIDO niet toegestaan. Eventuele overtollige financiering mag uitsluitend nog worden belegd bij de Rijksoverheid of medeoverheden.

Kasgeldlimiet

Om in de financieringsbehoefte te voorzien wordt gebruik gemaakt van het aantrekken van kortlopende geldleningen. In de wet FIDO is bepaald dat de kasgeldlimiet 8,5% van het begrotingstotaal mag bedragen. In 2019 is de kasgeldlimiet niet overschreden. Voor 2019 geeft de berekening van het kasgeldlimiet het volgende beeld:

bedragen x € 1.000				
Kasgeldlimiet 2019	1e kwartaal	2e kwartaal	3e kwartaal	4e kwartaal
Toegestande kasgeldlimiet				
Omvang primitieve begroting 2019	92.113	92.113	92.113	92.113
In procenten	8,5%	8,5%	8,5%	8,5%
Toegestande kasgeldlimiet	7.830	7.830	7.830	7.830
Omvang vlottende schulden				
Opgenomen gelden < 1 jaar	-	-	-	3.250
Schuld in rekening-courant	3.296	389	389	195
Gestorte gelden door derden < 1 jaar	-	-	-	-
Overige leningen (niet zijnde vaste schuld)	-	-	-	-
Totaal vlottende schulden	3.296	389	389	3.445
Omvang vlottende middelen				
Contante gelden in kas	-	-	-	-
Tegoeden in rekening-courant	18.309	15.694	13.182	5.030
Overige uitstaande gelden < 1 jaar	100	100	100	100
Totaal vlottende middelen	18.409	15.794	13.282	5.130
Totaal netto vlottende schuld	- 15.113	- 15.405	- 12.893	- 1.685
Afwijking t.o.v. de kasgeldlimiet				
Overschrijding kasgeldlimiet				
Onderschrijding kasgeldlimiet	22.943	23.235	20.723	9.515

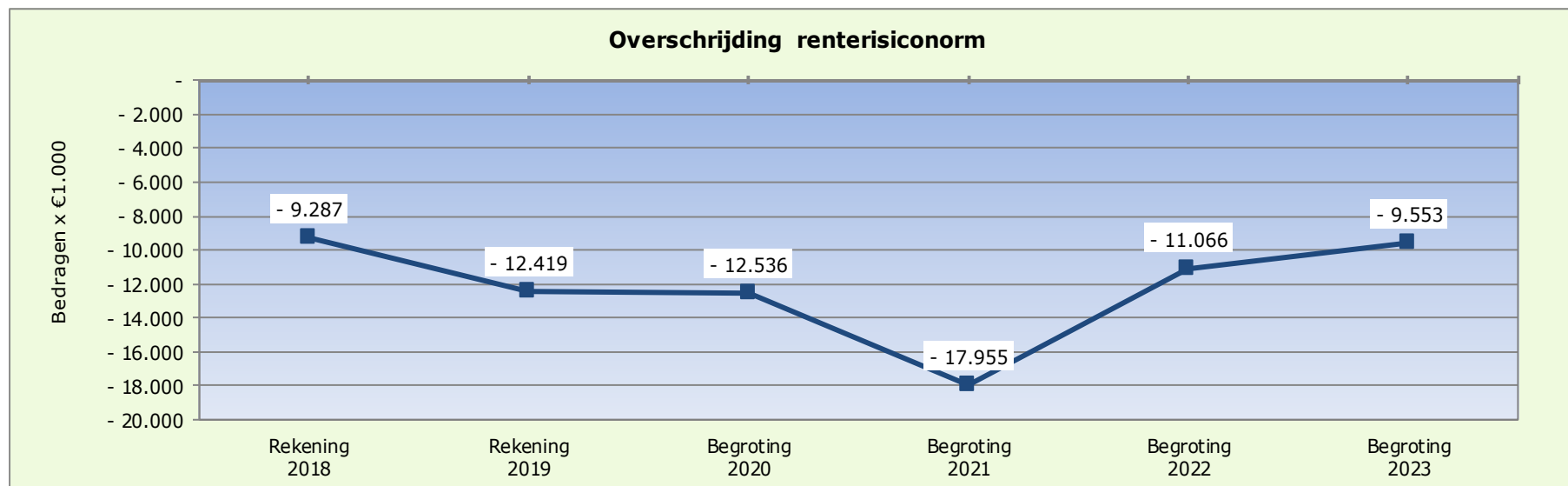
Renterisiconorm

De renterisiconorm in de Wet FIDO bepaalt dat een gemeente elk jaar maximaal 20% van het begrotingstotaal kan vernieuwen. Die vernieuwing kan dan bestaan uit herfinanciering of herziening van het rentepercentage. Doel van de renterisiconorm is, dat de gemeenten

de renterisico's over de jaren spreiden, zodat zij niet van het ene op het andere jaar met een enorme stijging van de rentelasten worden geconfronteerd. Voor 2019 geeft de renterisiconorm het volgende beeld:

bedragen x € 1.000

Renterisico 2019		Rekening 2019
Toegestane renterisiconorm		
Omvang primitieve begroting 2019		92.113
In procenten		20,0%
Minimumbedrag (wettelijk bepaald)		2.500
Toegestane renterisiconorm		18.423
Renterisico vaste schulden		
Renteherziening		-
Aflossing		6.004
Renterisico		6.004
Afwijking t.o.v. renterisiconorm		
Overschrijding renterisiconorm		
Onderschijding renterisiconorm		- 12.419

Ook aan de renterisiconorm is het financieel herstel van de gemeente Bodegraven-Reeuwijk af te lezen. In 2016 was er nog sprake van een overschrijding van de renterisiconorm, maar sinds 2017 is dat niet meer het geval. Ook voor de komende jaren wordt geen overschrijding van de norm voorzien.

Valutarisicobeheer

Valutarisico's zijn uitgesloten omdat wij alleen leningen verstrekken, aangaan of garanderen in Euro's.

Kredietrisicobeheer

Bij de Stichting Stimuleringsfonds Volkshuisvesting wordt ter uitvoering van de Regeling Starterslening een rekening-courant aangehouden. Het saldooverloop van deze rekening in 2019 is als volgt:

		bedragen x € 1.000
Startersleningen		Rekening 2019
Stand per 1 januari 2019		901
Verstekte leningen		225
Ontvangen aflossingen		175
Stand per 31 december 2019		951

Kasbeheer

Saldo- en liquiditeitenbeheer

Het liquiditeitsgebruik wordt geoptimaliseerd door de geldstromen op gemeenteniveau op elkaar af te stemmen. Bovendien maken wij gebruik van het product "pakket geïntegreerde dienstverlening" van de BNG. Het betalingsverkeer wordt zoveel mogelijk elektronisch uitgevoerd door de Bank Nederlandse Gemeenten (BNG). Treasury activiteiten worden gebaseerd op een liquiditeitsprognose.

Gemeentefinanciering

In 2019 is geen langlopende geldlening afgesloten.

Kasgeldleningen

In december 2019 is er een kasgeldleningen afgesloten.

Schatkistbankieren

Decentrale overheden zijn verplicht om hun overtollige middelen in 's Rijks schatkist aan te houden. Om het dagelijkse kasbeheer te vereenvoudigen is er een drempelbedrag, afhankelijk van het begrotingstotaal, dat buiten de schatkist mag worden gehouden. Het drempelbedrag is gelijk aan 0,75% van het begrotingstotaal indien het begrotingstotaal lager is dan € 500 miljoen. De drempel is nooit lager dan € 250.000. De benutting van het drempelbedrag wordt berekend als gemiddelde over alle dagen in het kwartaal. Gemiddeld

mag een decentrale overheid dus maximaal het drempelbedrag buiten de schatkist hebben gehouden. Voor 2019 bedraagt ons drempelbedrag € 691.000.

Uit onderstaande tabel blijkt dat de gemeente Bodegraven-Reeuwijk in 2019 het drempelbedrag niet heeft overschreden.

bedragen x € 1.000

Schatkistbankieren		1e kwartaal	2e kwartaal	3e kwartaal	4e kwartaal
Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen					
(1a)	Som van de per dag buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen (negatieve bedragen tellen als nihil)	14.160	19.398	18.092	29.455
(1b)	Dagen in het kwartaal	90	91	92	92
(1) = (1a) / (1b)	Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	157	213	197	320
Drempelbedrag					
(2a)	Begrotingstotaal verslagjaar	92.113	92.113	92.113	92.113
(2b)	Het deel van het begrotingstotaal dat kleiner of gelijk is aan € 500 miljoen	92.113	92.113	92.113	92.113
(2c)	Het deel van het begrotingstotaal dat de € 500 miljoen te boven gaat	-	-	-	-
(2) = (2b)*0,75% + (2c)*0,2% met een minimum van €250.000	Drempelbedrag	691	691	691	691
(3a) = (2) > (1)	Ruimte onder het drempelbedrag	534	478	494	371
(3b) = (1) > (2)	Overschrijding van het drempelbedrag	-	-	-	-

Paragraaf 5. Bedrijfsvoering

De gemeente Bodegraven-Reeuwijk werkt vanuit het uitgangspunt 'van buiten naar binnen' aan opgaven vanuit de samenleving en bestuurlijke vraagstukken. Dit betekent dat de inwoners centraal staan bij de dienstverlening van de gemeente.

Van buiten naar binnen werken

Processen beginnen veel meer buiten. Vanuit deze netwerken met de samenleving ontstaan steeds meer vraagstukken, die zich vanuit hun eigen dynamiek en tempo ontwikkelen. Vraagstukken waar flexibel op georganiseerd moet worden, maar ook die niet meer passen in de traditionele hiërarchische organisatiestructuur. Deze tendens en ontwikkeling zal zich de komende periode onverkort voortzetten. Om daaraan te kunnen blijven voldoen, neemt de behoefte aan extra capaciteit toe om flexibel bij te kunnen organiseren.

Steeds meer ontstaan andere manieren van ontschot samenwerken tussen organisatie, bestuur (college en raad), inwoners, maatschappelijke partijen, verbonden partijen en bedrijven. Allen hebben hierin hun gezamenlijke inbreng om een vraagstuk verder te brengen. Het nemen van het besluit staat niet meer centraal, maar het proces om vanuit een gezamenlijke inbreng keuzes te kunnen maken. Het organiseren van het in gesprek zijn om met elkaar van gedachten te wisselen wordt steeds waardevoller dan het vasthouden aan traditionele vergaderstructuren.

Onze organisatie heeft de afgelopen jaren het harnas van de hiërarchie van zich afgeschud. Door uit te gaan van de kwaliteiten van mensen in plaats van hun functie, wordt het mogelijk om flexibeler met elkaar samen te werken. Het gaat erom dat de beste kwaliteiten om een vraagstuk heen georganiseerd worden.

Concernsturing

Concernsturing heeft een duidelijke positie gekregen in de organisatie. Het maakt mogelijk om vanuit het overzicht en inzicht de majeure ontwikkelingen en de financiële positie in samenhang met elkaar te

kunnen beoordelen en de gezamenlijke koers te kunnen uitzetten. Om de ontwikkeling van de financiële positie te monitoren is het van essentieel belang dat de kwaliteit van de sturingsinformatie van een hoog niveau is en blijft. Sturen op hoofdlijnen is hierbij essentieel waarbij ook de aandacht uitgaat naar de meest risicovolle projecten. Via de woningbouwmonitor en de kwartaalrapportages Sociaal Domein vindt tussentijdse monitoring van projecten en het Sociaal Domein plaats.

Op concernniveau is er inzicht in en overzicht op inkopen en aanbesteden. Onder andere door middel van een meerjarige inkoopkalender en een besluitvormingsproces in het college op twee verschillende momenten. Kaders en werkwijze (beleid) zijn verder ontwikkeld en geactualiseerd met gewijzigde wetgeving, het werkproces is vastgelegd en er is een programma van kennisontwikkeling en samenwerking binnen de organisatie ingezet. Evenals een meer directe en vroegtijdige samenwerking tussen projectleiders en aanbestedingsadvocaten om de rechtmatigheid van inkopen te versterken. De rode draad in al die stappen is het vergroten van eigenaarschap binnen de organisatie. Het ontwikkelen van contractbeheer en vooral contractmanagement is in dat kader nog volop in ontwikkeling.

Dienstverlening

Wat onze dienstverlening betreft zetten we ons in om de communicatie naar onze inwoners te verbeteren. We blijven ons inzetten op het directe contact met hen. We bevragen onze inwoners geregeld over onze dienstverlening en passen onze processen en dienstverlening hierop snel aan. Medewerkers worden meegenomen in ontwikkelingen en dit wordt geborgd door team- en groepsgesprekken over hostmanship, maar bijvoorbeeld ook met behulp van e-learning. Ons KCC (telefonie) is (in het belang van de spoedige afhandeling van vragen van onze inwoners) inmiddels teruggebracht naar het gemeentehuis.

Het proces rondom de meldingen openbare ruimte is verbeterd en de mogelijkheid om meldingen te doen wordt uitgebreid met een app. De snelheid van het beantwoorden van een melding en ook het afhandelen van de melding wordt gemonitord.

Onze digitale dienstverlening (website en i-burgerzaken) hebben we doorontwikkeld en ook met betrekking tot inzet van de sociale media werken we aan procesvernieuwingen.

Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG)

De Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) is 25 mei 2018 in werking getreden.

De AVG versterkt de positie van mensen van wie gegevens worden verwerkt.

Voor het implementeren van de AVG binnen onze organisatie moeten diverse stappen worden gezet, zoals het volgen van trainingen en het verbeteren van processen.

Wij werken aan de bewustwording van onze medewerkers, zij moeten op de hoogte zijn van de nieuwe privacyregels en inschatten wat de impact van de AVG is op onze huidige processen, diensten en goederen en welke aanpassingen nodig zijn om aan de AVG te voldoen.

Onder de AVG zijn we verplicht een data protection impact assessment (DPIA) uit te voeren. Dit is een instrument om vooraf de privacyrisico's van een gegevensverwerking in kaart te brengen.

En vervolgens maatregelen kunnen nemen om de risico's te verkleinen.

Paragraaf 6. Verbonden partijen

Wat is het doel van deze paragraaf?

In deze paragraaf wordt de gemeentelijke visie uiteengezet op verbonden partijen en op de bestuurlijk te realiseren doelen per verbonden partij.

Er is sprake van een verbonden partij als onze gemeente een bestuurlijk én financieel belang heeft in een derde rechtspersoon. Bij bestuurlijk belang gaat het om het hebben van zeggenschap van onze gemeente in de derde partij, omdat onze gemeente zitting heeft in het dagelijks- of algemeen bestuur, aandelen bezit en daarom stemrecht heeft

Van een financieel belang is sprake indien wij de middelen die aan een partij ter beschikking zijn gesteld niet terugkrijgen bij faillissement van de partij, of indien financiële problemen bij de derde partij (deels) verhaald worden op onze gemeente. Relaties waarbij alleen sprake is van een financieel of bestuurlijk belang vallen niet onder het begrip verbonden partij.

De gemeente Bodegraven-Reeuwijk neemt in de regel deel aan gemeenschappelijke regelingen, stichtingen, N.V.'s en verenigingen als het belang van de gemeente hiermee is gediend.

Gemeenschappelijke regelingen: zijn door de diverse vertegenwoordigde gemeenten in het leven geroepen en als zodanig een orgaan waarover de deelnemende gemeenten zeggenschap hebben en waarvoor ze verantwoordelijk zijn. Voor de door de gemeenschappelijke regelingen uit te voeren taken is als het ware sprake van een verlengstuk van de gemeenten. Hier is nadrukkelijk sprake van een gemeentelijk belang.

Stichtingen, N.V.'s en verenigingen: deelname is van belang omdat hier sprake is van samenwerkingsverbanden, verenigingen en N.V.'s (deelname in kapitaal vanuit een overheidstaak geredeneerd) die een gemeentelijk belang behartigen in verschillende verschijningsvormen.

Welke doelstellingen willen we bereiken?

Visie op verbonden partijen

De gemeente werkt ondermeer samen op de gebieden van sociale zekerheid, gemeentelijke belastingen, bouw- en woningtoezicht, milieu, gezondheidszorg, afvalinzameling, veiligheid, verstevigen van onderlinge samenwerking, inkoop en archief. Dit is inmiddels een groot aantal taken.

Daarnaast nemen wij deel in een aantal stichtingen op het grondgebied van de gemeente waarin wij het gemeentelijk / publiek belang bewaken. Door deelname in verbonden partijen verwachten wij een beter kwalitatief en kwantitatief resultaat tegen zo laag mogelijke kosten.

Beleidsvoornemens inzake verbonden partijen

De gemeente heeft zich in het nieuwe collegeakkoord uitgesproken over een nieuwe bestuurlijke aanpak ten aanzien van de verbonden partijen. Het accent ligt daarbij op sturing op kwaliteitsniveau van de dienstverlening en op financiën. Doel is om meer pro-actief en vanuit een visie met onze verbonden partijen om te gaan.

Dat vraagt om een goede interne organisatie rondom de verbonden partijen, dat ervoor zorgt dat wij ons tijdig kunnen beraden op onze positie ten opzichte van de verbonden partijen en tot tijdige en gewogen adviezen over beleidsvoornemens en de diverse financiële stukken.

bedragen x € 1.000

Verbonden partijen - Gemeenschappelijke regelingen	Eigen vermogen		Vreemd vermogen		Bijdrage		
	01-01	31-12	01-01	31-12	Rekening	Begroting	Rekening
					2018	2019	2019
Ferm Werk, (inclusief Stichting de Wissel)	0,1	0,3	6,5	8,5	6.783	6.490	7.138
In het leven geroepen om in één uitvoeringsorganisatie Ferm Werk de krachten te bundelen en een integrale gemeenschappelijke aanpak te bieden op het terrein van participatie, werk en inkomen binnen het sociale domein.							
ODMH	3,4	n.n.b.	8,5	n.n.b.	2.416	2.727	2.594
De Omgevingsdienst Midden-Holland is ingesteld ter ondersteuning van GS en de bestuursorganen van de regiogemeenten bij de uitvoering van hun taken op het gebied van het omgevingsrecht in het algemeen en de Wabo in het bijzonder.							
Gemeenschappelijke regeling Veiligheidsregio Hollands Midden	6,0	5,4	25,1	26,8	1.698	1.673	1.667
De Veiligheidsregio is de overkoepelende 'organisatie' waarbinnen de regionale brandweer, de geneeskundige kolom en de gemeentelijke crisisbeheersing is georganiseerd. De Veiligheidsregio is o.a. belast met advisering van het bevoegd gezag over de brandweertzorg, risico's van branden, rampen en crises, het instellen en in stand houden van een brandweer, het instellen en in stand houden van een GHOR.							
RDOG HM	0,9	3,6	28,4	27,2	1.178	1.179	1.269
De RDOG geeft uitvoering aan de aan de gemeente opgedragen taken als gevolg van de Wet collectieve preventie volksgezondheid en aan de aan de gemeente opgedragen taken als gevolg van de Wet Kinderopvang. Ook draagt de RDOG zorg voor het ambulancevervoer en voor daadwerkelijke geneeskundige hulpverlening bij ongevallen en rampen en de voorbereiding daarop.							
Gemeenschappelijke regeling Groenalliantie Midden-Holland en omstreken	81,1	82,2	34,6	43,5	241	241	241
De regeling wordt getroffen ter behartiging van de bovengemeentelijke belangen inzake het beheer en de ontwikkeling van groengebieden binnen het werkgebied van de groenalliantie, daaronder begrepen het behoud en de versterking van de groen- en recreatieve verbindingen, de landschappelijke kwaliteiten van en de biodiversiteit binnen de groengebieden, alsmede de bevordering van de leefbaarheid en de toeristische aantrekkingskracht daarvan.							

bedragen x € 1.000

Verbonden partijen - Gemeenschappelijke regelingen	Eigen vermogen		Vreemd vermogen		Bijdrage		
	01-01	31-12	01-01	31-12	Rekening 2018	Begroting 2019	Rekening 2019
Gemeenschappelijke regeling Regionaal Historisch Centrum	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.	111	130	130
De gemeente is verantwoordelijk voor het overbrengen van de archiefbescheiden welke niet voor vernietiging in aanmerking komen.							
Gemeenschappelijke regeling Oude Rijnzone	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.	6	9	7
De Oude Rijnzone is een regionale samenwerking tussen provincie Zuid-Holland en de gemeenten Leiderdorp, Rijnwoude, Alphen aan den Rijn, Bodegraven-Reeuwijk en Zoeterwoude. Het belangrijkste doel van de regionale samenwerking is de realisering van majeure doelstellingen op het gebied van herstructurering bedrijven-terreinen en groenrealisatie in de regio Oude Rijnzone. Het programma van de Oude Rijnzone is gericht op transformatie en een samenhangende en duurzame ontwikkeling van dit gebied, gericht op een verbetering van de kwaliteit.							
BSGR	2,1	2,1	10,7	4,8	499	546	485
De BSGR verzorgt namens de gemeente de uitvoering van de Wet WOZ en de heffing en inning van gemeentelijke belastingen.							

bedragen x € 1.000

Verbonden partijen - Stichtingen en verenigingen	Eigen vermogen		Vreemd vermogen		Bijdrage		
	01-01	31-12	01-01	31-12	Rekening 2018	Begroting 2019	Rekening 2019
Stichting GBKN Zuid-Holland					19	-	-
De stichting beheert de Grootchalige Basiskaarten Nederland. De Stichting is opgeheven in 2017							
Stichting Greenport	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.	3	5	5
Het versterken van de boomteeltsector in de regio Boskoop, het bevorderen van deze sector en de regio en het verantwoord inpassen van de boomteeltsector in de regio.							

bedragen x € 1.000

Verbonden partijen - Stichtingen en verenigingen	Eigen vermogen		Vreemd vermogen		Bijdrage		
	01-01	31-12	01-01	31-12	Rekening 2018	Begroting 2019	Rekening 2019
Stichting Klasse (openbaar onderwijs)					-	-	-
De deelnemende gemeenten Bodegraven-Reeuwijk, Gouda, en Waddinxveen hebben in 2005 een fusie voor het openbaar onderwijs gerealiseerd. Met de verzelfstandiging is het openbaar onderwijs in een gelijkwaardige positie gekomen met het bijzonder onderwijs. De gemeente heeft nog een beperkt aantal wettelijke verantwoordelijkheden.							
Stichting VEEN					-	-	-
Op grond van het met drie verenigingen van watereigenaren in de Reeuwijkse plassen gesloten convenant worden met ingang van het jaar 2000 vaarontheffingen door de stichting VEEN uitgegeven.							
Stichting Klimaatneutraal Bodegraven-Reeuwijk					-	-	-
De Stichting Klimaatneutraal Bodegraven-Reeuwijk heeft zich ten doel gesteld het bevorderen van klimaatneutraliteit van de gemeente Bodegraven-Reeuwijk. Zulks ter uitvoering van de landelijke klimaatdoelen om in 2035 tot een klimaatneutrale gemeente te komen.							
Stichting BLR					-	-	-
De Stichting is opgericht om eilanden en perceeltjes land (de "landschapselementen") van de gemeente in eigendom over te nemen en in stand te houden. Doelstelling is om de landschapselementen in het Reeuwijkse plassen gebied te onderhouden en te beheren met respect voor de natuurwaarden.							

bedragen x € 1.000

Verbonden partijen - Overige	Eigen vermogen		Vreemd vermogen		Bijdrage		
	01-01	31-12	01-01	31-12	Rekening 2018	Begroting 2019	Rekening 2019
N.V. Cyclus	11,4	n.n.b.	10,3	n.n.b.	3.238	3.300	3.329
De aandelen van Cyclus NV zijn in handen van de deelnemende gemeenten. In juridische zin is Cyclus aan te merken als overheids-NV. Er is een 10-jarige dienstverleningsovereenkomst gesloten met Cyclus NV voor het inzamelen van huishoudelijke afvalstoffen.							
N.V. Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)					- 137	- 290	- 309
De BNG is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang.							
Oasen N.V.					-	-	-
Waterbedrijf							
Ontwikkelingsmaatschappij Rijnhoek C.V. (OMR),	54,0	68,1	0,6	3,5	-	-	-
OMR heeft tot doel is het realiseren van het bedrijvenpark Rijnhoek door middel van het ontwikkelen, exploiteren en verkopen van gronden.							
GEM Rijnhoek BV.							
Het doel van de vennootschap is het ontwikkelen van het gebied Rijnhoek tot het "Bedrijvenpark Rijnhoek". De GEM Rijnhoek BV is door de voormalige gemeente Bodegraven en de Ontwikkelings Combinatie Rijnhoek BV (OCR) opgericht als beherende vennoot van de Ontwikkelingsmaatschappij Rijnhoek CV (OMR). De GEM Rijnhoek BV voert de directie over en vertegenwoordigt de OMR in externe contacten.							
Totaal					16.054	16.011	16.555

Paragraaf 7. Grondbeleid

Wat is het doel van deze paragraaf?

Deze paragraaf verwoordt de gemeentelijke visie op het grondbeleid in relatie tot de wijze waarop wordt getracht de ruimtelijke doelstellingen te realiseren. Die doelstellingen liggen op het terrein van de volkshuisvesting, ruimtelijke ordening, economische ontwikkeling, openbare ruimte, infrastructuur, natuur en recreatie. Transparantie van het grondbeleid is om twee redenen van belang. In de eerste plaats vanwege het financiële belang en de risico's en in de tweede plaats vanwege de relatie met de doelstellingen zoals aangegeven in de programma's.

Visie op het grondbeleid

Met het grondbeleid wordt beoogd:

- een maatschappelijk gewenst ruimtegebruik te bevorderen;
- behalen van volkshuisvestelijke en economische doelstellingen;
- de effectiviteit van het ruimtegebruik te verhogen;
- een evenwichtige verdeling van kosten en opbrengsten over gebruikers, grondeigenaren, ontwikkelaars en overheid te bevorderen.

De gemeente streeft naar een optimum tussen deze facetten. De gemeente streeft tevens naar minimaal sluitende grondexploitaties.

Beleidskaders

Nota Grondbeleid

Het grondbeleid van de gemeente Bodegraven-Reeuwijk is in 2012 door de raad vastgesteld in de kadernota Grondbeleid. De gemeente voert grotendeels faciliterende grondpolitiek, maar waar nodig actief grondbeleid. Bij elk vastgoedproject is sprake van samenwerking tussen gemeente en particulier(en) of marktpartij(en). Uitgangspunt is dat met de wederpartij een anterieure overeenkomst wordt gesloten, zodat gronduitgifte / kostenverhaal is geregeld. De gemeente hanteert marktconforme grondprijzen en bepaalt per plan de meest geschikte grondprijsmethode.

Nota Kostenverhaal

In 2016 is de nota Kostenverhaal Actualisatie 2016 vastgesteld. Uit deze nota is af te leiden voor welke bovenwijkse voorzieningen en ruimtelijke ontwikkelingen de gemeente een bijdrage vraagt en welk tarief in een kern geldt. Het beleid geldt voor zowel particuliere als gemeentelijke bouwprojecten. In 2020 zal een Actualisatie van de nota ter besluitvorming voorgelegd worden.

Nota Fonds Volkshuisvesting

Voor bovenplanse verevening van sociale woningbouw tussen woningbouwplannen heeft de gemeente in december 2018 een geactualiseerde beleidsnota vastgesteld. Deze nieuwe nota heeft op basis van de lering uit de praktijkcasussen een nieuwe methode opgenomen die meer inspeelt op het draagkrachtbeginsel. Daarnaast is verscherpt wanneer de nota van toepassing is. Tot slot zijn enkele aanpassingen voor de duurzaamheidslening verwerkt.

Wet Markt & Overheid (vennootschapsbelasting)

De gemeente betaalt vennootschapsbelasting over de winst die met ondernemingsactiviteiten is behaald. Eén daarvan is het voeren van een grondexploitatie. De financiële gevolgen van de ingediende aangiftes zijn in deze jaarrekening verwerkt. Overigens is het nog onzeker of de door ons ingediende aangiften ook daadwerkelijk door de belastingdienst worden overgenomen. Daarover wordt nader met de belastingdienst gecorrespondeerd.

Financiële kaders

Momenteel zijn er 14 grondexploitaties actief. Gedurende het jaar 2019 zijn verder geen nieuwe grondexploitaties geopend. Wel is de grondexploitatie Weideveld herzien door de toevoeging van deelgebieden 3 en 6.

Parameters grondexploitaties

In grondexploitaties wordt gerekend met zogenaamde rente- en inflatieparameters. Voor de grondexploitaties in het MPG 2020 is gerekend met weer actuele rente- en inflatieparameters, die door het college begin 2020 zijn vastgesteld. Alleen de opbrengstenstijging voor sociale woningbouw is aangepast.

Parameter	2019	2020-2021	2022 ev
Grondopbrengsten			
Woningbouw - vrije sector	2,0%	2,0%	2,0%
Woningbouw - sociaal	1,5%	1,5%	2,0%
Overige functies commercieel	2,0%	2,0%	2,0%
Overige functies niet commercieel	1,5%	1,5%	2,0%
Kosten			
Civiele kosten	3,0%	3,0%	2,0%
Plankosten	2,0%	2,0%	2,0%
Overige kosten	2,0%	2,0%	2,0%
Diversen			
Rente	2,3%	2,3%	2,3%
Disconteringsvoet	2,0%	2,0%	2,0%

Winstnemingen en verliesvoorzieningen

Het gemeentelijk beleid voor verliesgevende grondexploitaties is het treffen van verliesvoorzieningen die ten laste gaan van de bestemmingsreserve zodra de verliezen worden vastgesteld. Met behulp van nieuwe notitie van BBV in 2019 is nu gekozen voor de registratie van verliesvoorzieningen tegen eindwaarde (nominale waarde). Elk jaar is de gemeente verplicht tussentijdse winstnemingen te doen.

Algemene Reserve Bouwgrondexploitatie

De reserve voor grondexploitaties heeft na de vaststelling van de jaarrekening 2018 het niveau van € 8.337.000 bereikt. In het MPG 2020 zijn de effecten van de actualisatieslag van de grondexploitaties en de waardering van de overige grondposities bepaald. Het voorstel

is deze effecten te verrekenen met de Algemene Reserve Bouwgrondexploitatie. Zie voor verdere toelichting het MPG 2020.

Weerstandsvermogen en risicoprofiel

Het berekende resultaat van een grondexploitatie is een momentopname. Het resultaat is het gevolg van de gekozen uitgangspunten die op dat moment het meest realistisch worden geacht. Een project kan echter onderhevig zijn aan wijzigingen als gevolg van veranderende (markt-)omstandigheden. Ook kan er sprake zijn van onvoorziene risico's en kansen. Met name projecten die zich nog in het begin van het ontwikkelproces bevinden, kennen de meeste risico's en kansen. Dat wil zeggen dat grondexploitatie-resultaten geen feitelijke uitkomsten zijn, maar gelezen moeten worden als een gemiddelde van een bandbreedte. Die bandbreedte is kleiner naarmate een project zich naar de opleveringsfase beweegt.

Naast de lopende grondexploitaties, worden ook bij nieuwe en herziene grondexploitaties weer risicoanalyses uitgevoerd. Het risicoprofiel zal immers weer wijzigen. Het risicoprofiel van een project is een indicatie voor de gewenste weerstandscapaciteit van de Algemene Reserve Bouwgrondexploitatie. Het biedt een indicatie voor het gewenste minimale niveau van de stand van de reserve. Voor de verdere financiële impacts van de risico's in grondexploitatie wordt verwezen naar de paragraaf Weerstandsvermogen en Risicomanagement en het MPG 2020.

Prognose te verwachten resultaten

Op dit moment kennen de actieve grondexploitaties een boekwaarde van € 10,3 miljoen. Er wordt verwacht dat in totaal nog € 15,4 miljoen aan kosten moet worden gemaakt en nog voor € 29,1 miljoen aan verkopen wordt gerealiseerd. Alsdan zal nog een resultaat van € 3,4 miljoen worden gerealiseerd.

Deel D: Jaarrekening

Leeswijzer

De jaarrekening bestaat conform het Besluit Begroting en Verantwoording uit de volgende onderdelen:

- Balans (inclusief toelichting)
- Overzicht van baten en lasten in de jaarrekening (inclusief toelichting)
- Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

Balans

De balans geeft de stand van zaken weer voor wat betreft de omvang en samenstelling van het vermogen. De balans geeft op 'hoofdlijnen' de standen per 31 december weer van het verslagjaar en ter vergelijking zijn de standen van het voorgaande verslagjaar opgenomen.

In de toelichting op de balans wordt per balanspost een nadere specificatie gegeven en daar waar voorgeschreven het saldoverloop gedurende het jaar.

Overzicht van baten en lasten in de jaarrekening

Het overzicht van baten en lasten bevat de gerealiseerde baten en lasten per programma, het overzicht van de gerealiseerde algemene dekkingsmiddelen, het gerealiseerde resultaat voor bestemming, de werkelijke toevoegingen en onttrekkingen aan reserves en het gerealiseerde resultaat. Ter vergelijking zijn van de genoemde posten ook de cijfers opgenomen van de begroting voor wijzigingen en de begroting na wijzigingen.

In de toelichting op het overzicht van baten en lasten wordt een analyse van afwijkingen tussen de begroting na wijziging en het overzicht van baten en lasten gegeven, een overzicht van de aanwending van het bedrag voor onvoorzien en een overzicht van de incidentele baten en lasten.

Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

De grondslagen voor waardering en resultaatbepaling geven weer welke uitgangspunten zijn gehanteerd bij de waardering van activa en passiva en de bepaling van baten en lasten. De grondslagen voor waardering en resultaatbepaling zijn in overeenstemming met de hiervoor geldende bepalingen zoals opgenomen in het Besluit Begroting en Verantwoording

ACTIVA	31 dec 2019	31 dec 2018
VASTE ACTIVA		
Immateriële vaste activa	108	30
Bijdragen activa in eigendom derden	17	19
Kosten onderzoek en ontwikkeling	92	11
Materiële vaste activa economisch nut	94.432	85.967
Gronden en terreinen	4.094	8.041
Bedrijfsgebouwen	46.463	38.628
Grond, weg- en waterbouwkundige werken	31.872	29.205
Machines, apparaten en installaties	1.024	1.037
Gronden uitgegeven in erfpacht	1.468	1.476
Vervoermiddelen	320	244
Woonruimten	403	412
Overige materiele activa	8.787	6.924
Materiële vaste activa maatschapp. nut	52.112	43.986
Grond, weg- en waterbouwkundige werken	52.112	43.986
Financiële vaste activa	2.183	2.033
Kapitaalverstreck. gemeensch. regelingen	-	-
Kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen	546	546
Overige langlopende leningen	1.637	1.488
Totaal VASTE ACTIVA	148.835	132.017
VLOTTENDE ACTIVA		
Voorraden	11.826	8.353
Bouwgronden in exploitatie (projecten)	10.119	6.647
Vooruitbetalingen op voorraden	9	8
Overige grond- en hulpstoffen	1.698	1.698
Uitzettingen met een looptijd < 1 jaar	11.444	34.549
Rekening courantverh. met het Rijk	2	14.658
Vorderingen op openbare lichamen	8.256	8.872
R-C verh. met niet-financ. instellingen	666	7.462
Overige uitzettingen < 1 jaar	100	100
Overige vorderingen < 1 jaar	2.420	3.457
Liquide middelen	290	377
Bank	286	368
Kas	4	9
Overlopende activa	7.426	6.150
Te ontv. voorschot specifieke uitkeringen	45	76
Nog te ontvangen bijdragen	1.681	1.977
Vooruitbetaalde bijdragen	5.700	4.097
Totaal VLOTTENDE ACTIVA	30.987	49.430
TOTAAL ACTIVA	179.822	181.446
Recht verliescompensatie vennootschapsbelasting	-	-

bedragen x € 1.000

PASSIVA	31 dec 2019	31 dec 2018
VASTE PASSIVA		
Eigen vermogen	16.974	15.953
Algemene reserve	11.782	11.533
Bestemmingsreserves	5.915	6.897
Saldo van rekening	- 724	- 2.477
Voorzieningen	6.114	6.020
Voorzieningen	6.114	6.020
Vaste schulden met een looptijd > 1 jaar	133.516	139.520
Onderhandse leningen van binnenl. banken	133.510	139.514
Waarborgsommen	7	7
Totaal VASTE PASSIVA	156.604	161.494
VLOTTENDE PASSIVA		
Netto vlottende schulden loopt. < 1 jaar	15.270	10.338
Overige schulden	8.770	10.338
Kasgeldleningen overig	6.500	-
Overlopende passiva	7.948	9.614
Vooruitontv. voorschotten EU/Rijk/Prov.	2.583	2.459
Vooruitontvangen bijdragen	7	17
Nog te betalen bijdragen	5.357	7.138
Totaal VLOTTENDE PASSIVA	23.218	19.953
TOTAAL PASSIVA	179.822	181.446
Gewaarborgde geldleningen	1.687	1.318
Garantstellingen	45.100	45.765

Overzicht van baten en lasten in de jaarrekening van het begrotingsjaar (verkort)

bedragen x € 1.000

Overzicht van baten en lasten	Primitieve begroting	Begroting na wijziging	Rekening 2019	Verschil	Rekening 2018
Saldo van baten en lasten					
Lasten					
1. Leven, leren en werken	- 30.839	- 31.443	- 36.793	- 5.350 N	- 36.389
2. Wonen en leefomgeving	- 40.872	- 38.904	- 32.461	6.443 V	- 36.619
3. Samenwerken-ondernemen-dorpspromotie	- 5.493	- 5.702	- 5.848	- 146 N	- 4.931
4. Bestuur en dienstverlening	- 2.969	- 2.899	- 3.225	- 326 N	- 3.076
Dekkingsmiddelen, overhead en onvoorzien	- 11.940	- 11.950	- 10.445	1.505 V	- 11.632
Totaal Lasten	- 92.113	- 90.897	- 88.772	2.125 V	- 92.647
Baten					
1. Leven, leren en werken	5.809	6.214	6.636	422 V	6.374
2. Wonen en leefomgeving	32.123	31.471	26.658	- 4.813 N	31.702
3. Samenwerken-ondernemen-dorpspromotie	986	985	1.018	33 V	952
4. Bestuur en dienstverlening	525	477	492	15 V	694
Dekkingsmiddelen, overhead en onvoorzien	53.257	53.493	54.988	1.495 V	53.146
Totaal Baten	92.700	92.641	89.792	- 2.849 N	92.869
Saldo van baten en lasten	588	1.744	1.020	- 724 N	222
Mutatie reserves					
Toevoegingen	- 2.290	- 4.501	- 4.501	-	- 7.364
Onttrekkingen	1.702	2.757	2.757	-	4.665
Mutatie reserves	- 588	- 1.744	- 1.744	-	- 2.699
Resultaat	0	- 0	- 724	- 724 N	- 2.477

Overzicht van baten en lasten in de jaarrekening van het begrotingsjaar (uitgebreid)

bedragen x € 1.000

Overzicht van baten en lasten	Primitieve begroting			Begroting na wijziging		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Saldo van baten en lasten						
Programma's						
1. Leven, leren en werken	- 30.839	5.809	- 25.030	- 31.443	6.214	- 25.229
2. Wonen en leefomgeving	- 40.872	32.123	- 8.749	- 38.904	31.471	- 7.433
3. Samenwerken-ondernemen-dorpspromotie	- 5.493	986	- 4.507	- 5.702	985	- 4.717
4. Bestuur en dienstverlening	- 2.969	525	- 2.444	- 2.899	477	- 2.422
Programma's	- 80.173	39.443	- 40.730	- 78.948	39.148	- 39.800
Dekkingsmiddelen, onvoorzien en overhead						
Uitkeringen Gemeentefonds		39.607	39.607		39.742	39.742
OZB woningen	- 306	6.108	5.802	- 286	6.086	5.799
OZB niet-woningen	- 141	2.708	2.567	- 129	2.810	2.681
Belastingen overig	- 14	904	891	- 0	904	904
Overhead	- 7.885	47	- 7.838	- 7.949	68	- 7.882
Treasury	- 3.510	3.883	374	- 3.500	3.883	383
Onvoorzien	- 84		- 84	- 84		- 84
Vennootschapsbelasting	-		-	-		-
Dekkingsmiddelen, onvoorzien en overhead	- 11.940	53.257	41.318	- 11.950	53.493	41.543
Saldo van baten en lasten	- 92.113	92.700	588	- 90.897	92.641	1.744
Mutatie reserves						
Mutatie reserves						
Dekkingsmiddelen, onvoorzien en overhead	- 1.631	100	- 1.531	- 2.563	100	- 2.463
Wonen en leefomgeving	- 660	442	- 217	- 1.937	794	- 1.143
Leven, leren en werken		1.160	1.160		1.379	1.379
Samenwerken, ondernemen en dorpspromotie		-	-		484	484
Mutatie reserves	- 2.290	1.702	- 588	- 4.501	2.757	- 1.744
Mutatie reserves	- 2.290	1.702	- 588	- 4.501	2.757	- 1.744
Resultaat	- 94.403	94.403	0	- 95.398	95.398	0

bedragen x € 1.000

Overzicht van baten en lasten	Realisatie begrotingsjaar			Verschil		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Saldo van baten en lasten						
Programma's						
1. Leven, leren en werken	- 36.793	6.636	- 30.157	- 5.350 N	422 V	- 4.929 N
2. Wonen en leefomgeving	- 32.461	26.658	- 5.803	6.443 V	- 4.813 N	1.630 V
3. Samenwerken-ondernemen-dorpspromotie	- 5.848	1.018	- 4.829	- 146 N	33 V	- 113 N
4. Bestuur en dienstverlening	- 3.225	492	- 2.733	- 326 N	15 V	- 312 N
Programma's	- 78.327	34.804	- 43.522	621 V	- 4.344 N	- 3.723 N
Dekkingsmiddelen, onvoorzien en overhead						
Uitkeringen Gemeentefonds		40.960	40.960		1.219 V	1.219 V
OZB woningen	- 277	6.102	5.825	9 V	16 V	25 V
OZB niet-woningen	- 126	3.041	2.915	4 V	231 V	234 V
Belastingen overig	- 0	941	940	0 V	36 V	36 V
Overhead	- 6.179	214	- 5.965	1.770 V	147 V	1.917 V
Treasury	- 3.692	3.729	37	- 192 N	- 154 N	- 346 N
Onvoorzien	-		-	84 V		84 V
Vennootschapsbelasting	- 171		- 171	- 171 N		- 171 N
Dekkingsmiddelen, onvoorzien en overhead	- 10.445	54.988	44.543	1.505 V	1.495 V	2.999 V
Saldo van baten en lasten	- 88.772	89.792	1.020	2.125 V	- 2.849 N	- 724 N
Mutatie reserves						
Mutatie reserves						
Dekkingsmiddelen, onvoorzien en overhead	- 2.563	100	- 2.463	- 0 N	-	- 0 N
Wonen en leefomgeving	- 1.937	794	- 1.143	0 V	-	0 V
Leven, leren en werken		1.379	1.379		-	-
Samenwerken, ondernemen en dorpspromotie		484	484		-	-
Mutatie reserves	- 4.501	2.757	- 1.744	-	-	-
Mutatie reserves	- 4.501	2.757	- 1.744	-	-	-
Resultaat	- 93.272	92.549	- 724	2.125 V	- 2.849 N	- 724 N

Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

Algemene grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

De jaarrekening is opgesteld met inachtneming van de voorschriften die het besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) geeft. Waardering van activa en passiva en de bepaling van het resultaat vindt plaats op basis van historische kostprijs. De activa en passiva worden opgenomen tegen de nominale waarde, tenzij anders vermeld.

Baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waar zij betrekking op hebben. Baten en winsten worden slechts genomen voor zover zij op de balansdatum zijn gerealiseerd. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het eind van het begrotingsjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

Reserves worden gemuteerd voor de bedragen die door de raad zijn goedgekeurd; dit betekent dat zij onderdeel uitmaken van de begroting of gebaseerd zijn op een door de raad genomen besluit. Hieruit volgt het rekeningresultaat.

Een aanvrager van Wmo-voorzieningen is op grond van de Wmo een eigen bijdrage verschuldigd. De wetgever heeft bepaald dat de berekening, oplegging en incasso van deze bijdrage wordt uitgevoerd door het Centraal Administratiekantoor (CAK). Het CAK verstrekt de gemeente een totaaloverzicht waarbij maandelijks afstorting van de geïncasseerde bijdragen aan de gemeente plaatsvindt. Aangezien, omwille van privacy overwegingen, de inkomensgegevens van cliënten niet op het totaaloverzicht van het CAK zijn opgenomen heeft de gemeente geen inzicht in de individueel door het CAK berekende eigen bijdrage van de cliënt. Daardoor kan door onze gemeente geen

sluitende controle op de juistheid en volledigheid van de ontvangen bijdragen worden uitgevoerd.

Activa

Materiële vaste activa met economisch nut

De materiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen de verkrijging- of vervangingsprijs. Materiële vaste activa met economisch nut worden lineair afgeschreven op basis van de verwachte gebruiksduur. Bijdragen van derden worden in mindering gebracht op de investeringssom. Het saldo vormt de afschrijvingsbasis. De te hanteren afschrijvingstermijn wordt per actief beoordeeld aan de hand van de verwachte economische levensduur. Binnen de onderstaande hoofdgroepen worden de onderstaande afschrijvingstermijnen gehanteerd. Een gedetailleerde afschrijvingstabel is opgenomen in de Nota Activabeleid. In verband met de grote variëteit in zettingstypen wordt voor investeringen voortvloeiend uit het IBBP een gemiddelde afschrijvingstermijn van 50 jaar gehanteerd. Op grond (al dan niet uitgegeven in erfpacht) wordt niet afgeschreven. Met de afschrijving wordt gestart het jaar volgende op de afsluiting/ingebruikname van de investering.

Afschrijvingstermijnen

• Nieuwbouw woonruimten en bedrijfsgebouwen	40 jaar
• Rioleringen, wegen	25-60 jaar
• Renovatie, restauratie en aankoop woonruimten en bedrijfsgebouwen	25 jaar
• Technische installaties in bedrijfsgebouwen	15 jaar
• Veiligheidsvoorzieningen bedrijfsgebouwen telefooninstallaties	10 jaar
• Kantoormeubilair schoolmeubilair, aanleg tijdelijke terreinwerken, nieuwbouw	10 jaar
• ICT apparatuur	4 jaar
• Tijdelijke woonruimten en bedrijfsgebouwen, grootonderhoud woonruimten en bedrijfsgebouwen, zware transportmiddelen, aanhangwagens, schuiten, personenauto's, lichte motorvoertuigen	6-10 jaar

Materiële vaste activa met maatschappelijk nut

Investerings met maatschappelijk nut worden alleen geactiveerd als er sprake is van nieuwe activa of levensduurverlengende maatregelen, zoals rehabilitatie van wegen.

De nog niet in exploitatie genomen bouwgronden zijn gewaardeerd tegen de verkrijgingprijs, dan wel lagere marktwaaarde. Slechts in die gevallen, waarbij in de toekomst de gronden in exploitatie zullen worden genomen wordt rente bijgeschreven.

Financiële activa

Kapitaalverstrekkingen aan gemeenschappelijke regelingen en leningen u/g zijn opgenomen tegen nominale waarde. Zo nodig is een voorziening voor verwachte oninbaarheid in mindering gebracht. Participaties in het aandelenkapitaal van NV's en BV's ("kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen" in de zin van het BBV) zijn gewaardeerd tegen de verkrijgingprijs van de aandelen. Indien de waarde van de aandelen onverhoopt structureel mocht dalen tot onder de verkrijgingprijs zal afwaardering plaatsvinden. Tot dusver is een dergelijke afwaardering niet noodzakelijk gebleken. De actuele waarde ligt boven de verkrijgingprijs.

Immateriële vaste activa

Bijdragen aan activa in eigendom van derden worden conform het desbetreffende raadsbesluit geactiveerd als ze individueel een bedrag van € 50.000 te boven gaan. De bijdragen worden gewaardeerd op het bedrag van de verstrekte bijdragen, verminderd met afschrijvingen. Zij worden lineair afgeschreven in de periode waarin het betrokken actief van de derde op basis van de door de gemeente gestelde voorwaarden moet bijdragen aan de publieke taak.

Voorraden

De als bouwgronden in exploitatie opgenomen projecten zijn gewaardeerd tegen de vervaardigingsprijs, dan wel lagere marktwaaarde. De vervaardigingsprijs omvat de kosten die rechtstreeks aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend zoals grond aankopen, kosten van bouw- en woonrijp maken, uren ambtelijke organisatie, evenals een redelijk te achten aandeel in de rentekosten en de administratie- en beheerskosten.

Het gemeentelijk beleid voor verliesgevende grondexploitaties is het treffen van verliesvoorzieningen die ten laste gaan van de

bestemmingsreserve zodra de verliezen worden vastgesteld. Met behulp van nieuwe notitie van BBV in 2019 is nu gekozen voor de registratie van verliesvoorzieningen tegen eindwaarde (nominale waarde). Elk jaar is de gemeente verplicht tussentijdse winstnemingen te doen. Een voorziening die is gevormd om toekomstige verliezen te dekken wordt gepresenteerd als vermindering van de waarde van de bouwgronden in exploitatie.

Eventueel aanwezige overige grond- en hulpstoffen (magazijnvoorraden) worden gewaardeerd tegen kostprijs. Incourante voorraden worden afgewaardeerd naar marktwaarde

Vorderingen en overlopende activa

De vorderingen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Voor verwachte oninbaarheid is een voorziening in mindering gebracht. De voorziening wordt statisch bepaald op basis van de geschatte inningskansen.

Liquide middelen

Deze activa worden tegen nominale waarde opgenomen.

Recht verliescompensatie vennootschapsbelasting

Op basis van de huidige inzichten bestaat er geen recht op verliescompensatie vennootschapsbelasting.

Passiva

Voorzieningen

Voorzieningen worden gewaardeerd op het nominale bedrag van de betrokken verplichting c.q. het voorzienbare bedrag. De pensioenverplichting wethouder is echter tegen de contante waarde van de (reeds opgebouwde) toekomstige uitkeringsverplichtingen gewaardeerd. De onderhoudsegalisatie voorzieningen zijn gestoeld op een meerjarenraming van het uit te voeren groot onderhoud aan (een deel van) de gemeentelijke kapitaalgoederen, waarbij rekening is gehouden met de kwaliteitseisen die ter zake geformuleerd zijn. In de paragraaf onderhoud kapitaalgoederen is dit beleid nader uiteengezet.

Vaste schulden

De vaste schulden worden gewaardeerd tegen de nominale waarde, verminderd met de gedane aflossingen. De vaste schulden hebben een rentetypische looptijd van één jaar of langer.

Vlottende passiva

Deze worden tegen nominale waarde opgenomen.

Borg- en garantstellingen

Voor zover leningen door de gemeente gewaarborgd zijn, is buiten de telling van de balans het totaalbedrag van de geborgde schuldrestanten per einde van het boekjaar opgenomen. Overigens is in de toelichting op de balans nadere informatie hierover opgenomen.

Toelichting op de balans

Vaste activa

Immateriële vaste activa

Het onderstaande overzicht geeft het verloop van de boekwaarde van de immateriële vaste activa weer:

bedragen x € 1.000

Immateriële vaste activa	Boekwaarde 1 jan 2019	Vermeer- deringen	Bijdrage van derden	Overige verminderingen	Afschrij- vingen	Boekwaarde 31 dec 2019
Kosten onderzoek en ontwikkeling						
Onderzoekskosten grondexploitatie	11	81	-	- 0	-	92
Bijdragen activa in eigendom derden						
Bijdragen scouting Bodegraven	19	-	-	-	- 2	17
Totaal	30	81	-	- 0	- 2	108

Materiële vaste activa

Het onderstaande overzicht geeft het verloop van de boekwaarde van de materiële vaste activa weer:

bedragen x € 1.000

Materiële vaste activa	Boekwaarde 1 jan 2019	Vermeer- deringen	Bijdrage van derden	Overige verminderingen	Afschrij- vingen	Boekwaarde 31 dec 2019
MVA met economisch nut						
Gronden en terreinen	3.784	-	-	- 6	-	3.778
Gronden en terreinen (vh NIEGG)	4.059	1.096	-	- 5.096	-	59
Gronden uitgegeven in erfpacht	1.476	-	-	- 8	-	1.468
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	1.523	496	-	-	- 45	1.974
Woonruimten	412	-	-	-	- 8	403
Bedrijfsgebouwen	38.628	8.957	-	- 111	- 1.011	46.463
Machines, apparaten en installaties	1.005	219	-	-	- 224	1.001
Vervoermiddelen	244	107	-	-	- 31	320
Overige materiële vaste activa	3.535	1.798	-	-	- 471	4.862
Totaal MVA economisch nut	54.666	12.673	-	- 5.220	- 1.790	60.328
MVA met economisch nut, waarvoor ter bestrijding van kosten een heffing kan worden geheven						
Gronden en terreinen	198	59	-	-	-	257
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	27.683	3.399	-	- 16	- 1.168	29.898
Machines, apparaten en installaties	32	-	-	-	- 8	23
Overige materiële vaste activa	3.389	612	-	-	- 76	3.925
Totaal MVA economisch nut	31.302	4.069	-	- 16	- 1.252	34.103
MVA maatschappelijk nut						
Grond-, weg- en waterbouw maatschap. nut	43.986	9.858	- 64	- 98	- 1.570	52.112
Totaal MVA maatschappelijk nut	43.986	9.858	- 64	- 98	- 1.570	52.112
Totaal	129.953	26.600	- 64	- 5.334	- 4.612	146.544

De belangrijkste in het boekjaar gedane investeringen staan in onderstaand overzicht. Genoemd zijn de investeringen waarvoor de uitgaven hoger waren dan € 100.000:

bedragen x € 1.000

Investerings > € 100.000	Toegekend krediet	Uitgaven t/m 2018	Uitgaven 2019	Restant krediet
Algemene projecten				
Vervangen backend infra/storage/migratie	390	-	337	53
Uitbreiding backend infra (netwerk)	141	-	140	1
Centrumvisie herinrichting Raadhuisplein	222	13	117	92
Dronenplein openb.ruimte scholen(343000)	1.687	619	286	782
Verhoeff Rollmanschool (348000)	4.186	1.059	3.110	17
Nieuwbouw zwembad De Kuil	14.076	562	5.480	8.034
Vervangen buitensportacc. Reeuwijk 2018	1.892	71	1.618	203
Uitbreiding begraafplaats	2.652	1.957	463	232
Projecten uitvoeringsprogramma				
Nieuwerbrug fase 1, wegen	391	-	343	48
Reeuwijk-Brug, Treebord fase 1, wegen	668	118	550	0
Reeuwijk-Brug, Treebord fase 2 wegen	1.052	6	671	374
Reeuwijk-Brug, Treebord fase 1, riool	219	39	180	0
Thorbeckelaan wegen	408	13	390	5
Thorbeckelaan riool	190	6	182	2
Reconstr. asfaltwegen buitengebied 2018 *)	304	209	140	- 45
Reconstr. asfaltwegen buitengebied 2019 *)	1.402	-	1.450	- 48
Reeuwijk-Brug Oost, wegen	1.233	163	1.054	17
Reeuwijk-Brug Oost, riolering	512	71	435	7
Kerkweg, wegen	927	43	448	435
Kerkweg, riolering	208	11	100	98
Reeuwijk-Brug West fase 3 wegen	1.659	6	1.633	20
Reeuwijk-Brug West fase 3 riolering	1.712	7	1.684	21
Heraanleg Zoutman fase 4, wegen	958	564	328	66
Heraanleg Zoutman fase 4, riolering	286	168	98	20
Vervanging bruggen 2019	917	-	889	28
Verkeersprojecten en meubilair 2019	315	-	126	189
Vervanging openbare verlichting 2019	288	-	130	158
Vervanging beschoeiingen 2019 *)	490	-	506	- 16
Vervanging spelen 2019	237	-	229	7
Vervanging mech/elektr minigemalen 2019	412	-	415	- 3
Rioleringsprojecten 2019	119	-	107	12
Totaal	40.154	5.704	23.638	10.812

*) Nadelige saldi worden gedekt door te ontvangen subsidies

Financiële vaste activa

Het onderstaande overzicht geeft het verloop van de financiële vaste activa weer:

bedragen x € 1.000

Financiële vaste activa	Boekwaarde 1 jan 2019	Vermeer- deringen	Aflos- singen	Vermin- deringen	Boekwaarde 31 dec 2019
Kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen					
2005 Aandelen Gem Rijnhoek BV	9	-	-	-	9
Aandelen B.N.G. Driebruggen	65	-	-	-	65
Aandelen Cyclus	135	-	-	-	135
Aandelen Cyclus N.V.	206	-	-	-	206
Aandelen NV Bank Ned Gemeen	116	-	-	-	116
Aandelen NV Hydron Zuid-Holland	6	-	-	-	6
Deelneming W.Z.H.O.	9	-	-	-	9
Totaal Kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen	546	-	-	-	546
Overige langlopende geldleningen					
Startersleningen SVN 3090	901	225	- 175	-	951
Lening Wierickehuis	37	-	- 5	-	32
Lening Ver. Revitalisering Bedr.terr. I	508	12	- 31	-	488
Lening Ver. Revitalisering Bedr.terr. II	42	-	-	-	42
Leningen funderingsherstel Emmakade	-	130	- 6	-	124
Totaal Overige langlopende geldleningen	1.488	367	- 217	-	1.637
Totaal	2.033	367	- 217	-	2.183

Vlottende activa

Vorraden

De in de balans opgenomen voorraden worden uitgesplitst naar de volgende categorieën:

bedragen x € 1.000

Vorraden	Boekwaarde 1 jan 2019	Vermeer- deringen	Verminder- ingen	Boekwaarde 31 dec 2019
Bouwgronden in exploitatie (projecten)				
Bouwgronden in exploitatie genomen	6.748	10.087	- 6.533	10.302
Verliesvoorziening bouwgronden	- 101	45	- 126	- 183
Totaal Bouwgronden in exploitatie (projecten)	6.647	10.132	- 6.660	10.119
Overige grond- en hulpstoffen				
Vorraden: Overige grond- en hulpstoffen	1.866	-	-	1.866
Verliesvoorziening voorraden	- 168	-	-	- 168
Totaal Overige grond- en hulpstoffen	1.698	-	-	1.698
Vooruitbetalingen op voorraden				
Voorraad eigen verklaringen	8	21	- 20	9
Totaal Vooruitbetalingen op voorraden	8	21	- 20	9
Totaal	8.353	10.152	- 6.679	11.826

In de bedragen zoals opgenomen in de kolommen 'vermeerderingen' en 'verminderingen' zijn ook de bedragen begrepen die bij de onderhavige onderwerpen in de jaarrekening als winst dan wel verlies zijn verwerkt.

bedragen x € 1.000

Vorraden - specificatie	Boekwaarde 1 jan 2019	Vermeer- deringen	Verminder- ingen	Boekwaarde 31 dec 2019
Bouwgronden in exploitatie genomen				
GreX - Rijnzone Groote Wetering 2	- 726	680	-	- 46
GreX-Oude Rijnzone Duurz.Groenafronding	0	-	-	-
Weideveld	8.781	432	-	9.213
GreX - Weideveld hoofdstructuur	7.551	684	-	8.235
GreX - Weideveld fase 1 & 2	- 8.690	- 174	-	- 8.864
GreX - Weideveld fase 3	- 873	2.543	-	1.671
GreX - Weideveld fase 4 & 5	- 2.864	20	-	- 2.844
GreX - Weideveld fase 7& 8	- 2.950	-	-	- 2.950
GreX - De Steupel	555	122	-	677
GreX - Oude Tol II, fase 2	3.198	825	- 2.058	1.965

GreX - Groendijck Oost Driebruggen	2.817	67	- 877	2.006
GreX - Weide Wiericke dg.1 N459 (309000)	- 3	4	- 6	- 5
GreX - Weide Wiericke deelgeb.2 (309001)	- 27	7	- 1	- 20
Achter de Boerderij Rwk-Dorp	382	16	-	398
GreX - Weideveld fase 9	- 2.621	753	6	- 1.862
GreX - Reesvelt II	97	677	- 20	754
GreX - Molenzicht	1.516	643	- 3.163	- 1.003
GreX - Nautique (Zoutmanslocatie) Rwk	241	6	-	247
GreX - Willem de Zwijgerstraat (12-18)	311	-	-	311
GreX - Restlocatie Rijngaarde	83	65	- 409	- 261
GreX - Brandweerkazerne Groene Zoom	- 30	0	-	- 29
GreX - Weideveld fase 6	-	2.705	-	2.705
GreX - Miereakker	-	12	- 6	6
Totaal Bouwgronden in exploitatie genomen	6.748	10.087	- 6.533	10.302
Verliesvoorziening bouwgronden				
Verliesvoorziening bouwgrond, projecten	- 101	45	- 126	- 183
Totaal Verliesvoorziening bouwgronden	- 101	45	- 126	- 183
Voorraden: Overige grond- en hulpstoffen				
Groendijck Oost, 52.601m2	210	-	-	210
Voorraad gronden voormalig Reeuwijk	93	-	-	93
Gronden Oude Rijnzone Weideveld II	339	-	-	339
Kromme kamp Waarder, 1.740m2	9	-	-	9
Gronden Parallelweg	402	-	-	402
Gronden Wijde Wiericke, woningbouw	213	-	-	213
Gronden Wijde Wiericke, maatschappelijk	196	-	-	196
Gronden Nautique, Vergeer	10	-	-	10
Buitenomweg 9-11	227	-	-	227
Volkstuinen B.Kremerweg Nrd.(BDN B.7175)	86	-	-	86
Reesvelt II, restkavel	81	-	-	81
Totaal Voorraden: Overige grond- en hulpstoffen	1.866	-	-	1.866
Verliesvoorziening voorraden				
Voorziening voor grond- en hulpstoffen	- 168	-	-	- 168
Totaal Verliesvoorziening voorraden	- 168	-	-	- 168
Voorraad eigen verklaringen				
Voorraad eigen verklaringen	8	21	- 20	9
Totaal Voorraad eigen verklaringen	8	21	- 20	9
Totaal	8.353	10.152	- 6.679	11.826

Ten aanzien van de bouwgronden in exploitatie zoals opgenomen in bovenstaande tabel wordt in onderstaande tabel inzicht gegeven in het uiteindelijk te verwachten resultaat van deze grondexploitaties. Uitgangspunt hierbij is de boekwaarde zoals opgenomen in deze jaarrekening.

Vervolgens is een inschatting gemaakt van de nog te maken kosten en de nog te verwachten opbrengsten, waarna een geprognosticeerd resultaat per grondexploitatie wordt gepresenteerd. Ten aanzien van de getroffen verliesvoorziening voor grondexploitaties wordt vermeld dat deze voorziening tot en met het jaar 2018 werd gewaardeerd tegen de netto contante waarde. Met ingang van 2019 vindt deze waardering plaats tegen de verwachte eindwaarde. Omdat de omvang van deze voorziening zeer beperkt is, is het effect van deze wijziging verwaarloosbaar.

bedragen x € 1.000

Bouwgronden in exploitatie genomen	Boekwaarde 31 dec 2019	Nog te maken kosten	Geraamde opbrengst	Geraamd resultaat
Oude Rijnzone Groote Wetering II	- 46	219	2	- 171
Weideveld (alle fasen)	5.302	6.106	12.313	905
De Steupel	677	2.422	5.537	2.438
Oude Tol II, fase 2	1.966	3.525	5.366	- 125
Groendijck Oost Driebruggen	2.006	182	2.235	47
Weide Wiericke, deelgebied 1	- 5	28	-	- 23
Weide Wiericke, deelgebied 2	- 20	23	-	- 3
Achter de Boerderij	398	439	797	- 40
Reesvelt II	754	1.045	2.093	293
Molenzicht	- 1.003	1.043	81	41
Nautique (Zoutmanslocatie) Reeuwijk	247	61	264	- 44
Willem de Zwijgerstraat/Miereakker	316	108	424	- 0
Rijngaarde	- 261	146	-	115
Brandweerkazerne Groene Zoom	- 29	36	-	- 6
Totaal	10.302	15.384	29.111	3.425

Uitzettingen korter dan één jaar

De in de balans opgenomen uitzettingen met een rentetypische looptijd van één jaar of minder kunnen als volgt gespecificeerd worden:

bedragen x € 1.000

Uitzettingen met een looptijd < 1 jaar	31 dec 2018	31 dec 2019
Vorderingen op openbare lichamen		
Aangiften compensatiefonds	6.953	7.845
Aangiften fiscus	-	364
Af te dragen BTW reinigingsrechten	-	- 1
Debiteuren openbare lichamen	2.218	348
Doorgeschoven compensabele BTW	1	-
Te compenseren BTW	0	0
BCF gemeenschapsvoorzieningen	- 300	- 300
Te verrekenen BTW	-	0
Totaal Vorderingen op openbare lichamen	8.872	8.256
Rekening courantverh. met het Rijk		
Rek.-courant schatkistbankieren	14.658	2

Totaal Rekening courantverh. met het Rijk	14.658	2
R-C verh. met niet-financ. instellingen		
RC OMR (renteloos)	7.063	-
RC Svn 3090 mutaties	32	7
RC Svn 3091 mutaties	316	247
Rek.-courant BSGR	25	192
RC Stichting Klimaatneutraal Bo-Re 2035	25	160
RC Svn 3093 mutaties	-	60
Totaal R-C verh. met niet-financ. instellingen	7.462	666
Overige vorderingen < 1 jaar		
Debiteuren algemeen	2.685	1.708
Dubieuze debiteuren algemeen	- 528	- 301
Debiteuren belastingen BSGR vanaf 2013	1.395	1.089
Dubieuze belastingdebiteuren BSGR	- 96	- 79
Fietsleningen	1	3
Totaal Overige vorderingen < 1 jaar	3.457	2.420
Overige uitzettingen < 1 jaar		
Overige uitzettingen < 1 jaar	100	100
Totaal Overige uitzettingen < 1 jaar	100	100
Totaal	34.549	11.444

Schatkistbankieren

Decentrale overheden zijn verplicht om hun overtollige middelen in 's Rijks schatkist aan te houden. Om het dagelijkse kasbeheer te vereenvoudigen is er een drempelbedrag, afhankelijk van het begrotingstotaal, dat buiten de schatkist mag worden gehouden.

Het drempelbedrag is gelijk aan 0,75% van het begrotingstotaal indien het begrotingstotaal lager is dan € 500 miljoen. De drempel is nooit lager dan € 250.000. De benutting van het drempelbedrag wordt berekend als gemiddelde over alle dagen in het kwartaal. Gemiddeld mag een decentrale overheid dus maximaal het drempelbedrag buiten de schatkist hebben gehouden. In het besluit begroting en verantwoording (BBV) is opgenomen dat in de toelichting bij de balans gerapporteerd moet worden over het drempelbedrag en het gebruik daarvan in elk kwartaal. Voor 2019 bedraagt ons drempelbedrag € 691.000.

De gemiddelde kwartaalcijfers op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen bedragen: 1^e kwartaal € 157.000, 2^e kwartaal € 213.000, 3^e kwartaal € 197.000 en 4^e kwartaal € 321.000.

Onderstaande tabel geeft aan welke bedragen gemiddeld ieder kwartaal door de gemeente Bodegraven-Reeuwijk zijn uitgezet bij de schatkist.

bedragen x € 1.000

Rekening courantverhouding met het Rijk	1e kwartaal	2e kwartaal	3e kwartaal	4e kwartaal
Uitgezet geld bij 's Rijks schatkist	10.368	10.517	10.477	3

Liquide middelen

Het saldo van de liquide middelen bestaat uit de volgende componenten:

bedragen x € 1.000

Liquide middelen	31 dec 2018	31 dec 2019
Bank		
BNG 28.50.01.256	243	264
BNG 28.50.82.663 (SoZa)	13	13
Postbank 124287	0	-
Rabobank 30.88.25.667	111	8
Totaal Bank	368	286
Kas		
Legeskas publiekszaken	9	4
Totaal Kas	9	4
Totaal	377	290

Overlopende activa

De post overlopende activa kan als volgt onderscheiden worden:

bedragen x € 1.000

Overlopende activa	31 dec 2018	31 dec 2019
Nog te ontvangen bijdragen		
Nog te ontvangen afgesloten complexen	407	407
Nog te ontvangen bijdragen Rijk	-	189
Nog te ontvangen bijdragen (s)	24	416
Nog te ontvangen bijdragen overig	1.546	670
Totaal Nog te ontvangen bijdragen	1.977	1.681
Vooruitbetaalde bijdragen		
Kruisposten	1	3
Tussenrekening verzekeringen	55	-
Tussenrekening zakelijke lasten	1	-
Vooruitgefactureerd/-betaald (s)	3.225	3.513
Nationaal initiatief schuldhelpverlening	23	23
Vooruitbetaalde bijdragen overig	6	187
Vooruitbetaalde bijdragen Gouwe Wiericke	786	1.963
Vooruitbetaalde licentiekosten ICT	-	12
Totaal Vooruitbetaalde bijdragen	4.097	5.700
Te ontv.voorschot specifieke uitkeringen		
Nog te ontvangen bijdragen ov.overheid	76	45
Totaal Te ontv.voorschot specifieke uitkeringen	76	45

Totaal	6.150	7.426
---------------	--------------	--------------

De in de balans opgenomen te ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren, kunnen als volgt worden gespecificeerd:

bedragen x € 1.000

Te ontvangen specifieke uitkeringen (EU/Rijk/overige overheid)	Saldo 1/1/2019	Ontvangsten	Bestedingen	Saldo 31/12/2019
Projectsubsidie Nieuwstraat D16035	47	47	-	-
Projectsubsidie Duurzaam veilig inrichten Reewal te Reeuwijk-Dorp V-2016-16	29	-	-	29
Projectsubsidie Romeinse Barak	-	-	16	16
Totaal	76	47	16	45

Vaste passiva

Eigen vermogen

Het in de balans opgenomen eigen vermogen bestaat uit de volgende posten:

bedragen x € 1.000				
Reserves	Boekwaarde 1 jan 2019	Toevoe- gingen	Onttrek- kingen	Saldo 31 dec 2019
Saldo van de rekening				
Resultaat boekjaar na bestemming	- 2.477	2.477	- 724	- 724
Totaal Saldo van de rekening	- 2.477	2.477	- 724	- 724
Algemene reserve				
Algemene reserve	3.325	1.938	- 4.006	1.257
Algemene reserve bouwgrondexploitatie	6.830	2.794	- 299	9.325
Algemene reserve (restwaarden)	1.378	625	- 803	1.200
Totaal Algemene reserve	11.533	5.358	- 5.109	11.782
Bestemmingsreserves				
Reserve explosieven	40	-	-	40
Reserve landschapsfonds sierteeltontwik.	1	-	- 1	-
Reserve nieuwe activiteiten Recreatieschap	137	5	-	143
Reserve renovatie begraafplaats	229	-	- 229	-
Reserve bovenwijkse voorzieningen	792	433	- 145	1.081
Onderhoud binnensportaccommodaties	219	-	- 219	-
Onderhoud gemeentelijke monumenten	459	25	- 484	-
Reserve duurzaamheid	324	-	-	324
Reserve Ruimtelijke ontwikkeling	22	19	- 9	33
Res volkshuisvesting sociale woningbouw	21	142	- 15	149
Volkshuisvesting doorstroomdoelstelling	74	6	-	80
Egalisatiereserve precario	100	-	- 100	-
Reserve premie centrum Bodegraven	1.000	-	- 128	872
Reserve Sociaal Domein	3.000	888	- 1.160	2.728
Reserve verbetering aansluiting N11/A12	330	-	- 50	280
Ondersteuningsfonds	67	23	-	90
Reserve bedrijventerreinen	81	15	-	96
Totaal Bestemmingsreserves	6.897	1.557	- 2.539	5.915
Totaal	15.953	9.391	- 8.371	16.974

Voor een specificatie van het saldooverloop en een toelichting per individuele reserve verwijzen wij u naar het overzicht reserves.

Voorzieningen

Het verloop van de voorzieningen wordt in onderstaand overzicht weergegeven:

bedragen x € 1.000				
Voorzieningen	Boekwaarde 1 jan 2019	Toevoe- gingen	Onttrek- kingen	Saldo 31 dec 2019
Vrz. verplichtingen, verliezen, risico's				
Voorziening pensioen oud-wethouders	1.537	481	- 99	1.919
Totaal Vrz. verplichtingen, verliezen, risico's	1.537	481	- 99	1.919
Egalisatievoorzieningen overig				
Parkeervoorziening	134	8	-	141
Voorziening passantenhaven Rijnkade	13	4	-	18
Voorziening tariefegalisatie riolering	552	-	- 304	247
Vrz groot onderhoud openbare ruimte	3.168	1.394	- 1.287	3.274
Egalisatievoorziening afvalstoffenheffing	205	-	-	205
Vrz onderhoud gem.gebouwen	416	665	- 772	309
Totaal Egalisatievoorzieningen overig	4.483	2.071	- 2.359	4.195
Totaal	6.020	2.552	- 2.458	6.114

Voor een specificatie van het saldoverloop en een toelichting per individuele voorziening verwijzen wij u naar overzicht voorzieningen.

Vaste schulden met een oorspronkelijk rentetypische looptijd één jaar of langer

De in de balans opgenomen langlopende schulden bestaan uit de volgende posten:

bedragen x € 1.000		
Vaste schulden met een looptijd > 1 jaar	31 dec 2018	31 dec 2019
Onderhandse leningen van binnenl. banken	139.514	133.510
Waarborgsommen	7	7
Totaal	139.520	133.516

In onderstaand overzicht wordt het verloop weergegeven van de langlopende leningen:

bedragen x € 1.000

Onderhandse leningen van binnenl. banken	31 dec 2018	Opnamen	Aflossingen	31 dec 2019
Lening Eur 1.773.985 NWB (oud zwembad)	432	-	140	292
Lening Eur 35.000.000 (BNG 40.108573)	28.000	-	1.400	26.600
Lening Eur 19.000.000 (NWB 1-28469)	15.960	-	760	15.200
Lening Eur 38.661.000 (BNG 40.109375)	30.929	-	1.933	28.996
Lening Eur 20.000.000 (BNG 40.110089)	17.600	-	800	16.800
Lening Eur 48.534.400 (NWB 29237)	46.593	-	971	45.622
Totaal	139.514	-	6.004	133.510

Voor deze leningen is in de jaarrekening een rentelast verwerkt van € 3.446.998. De gemiddelde rentelast over alle langlopende geldleningen komt daarmee voor 2019 uit op 2,53%

Vlottende passiva

Schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

De in de balans opgenomen kortlopende schulden kunnen als volgt gespecificeerd worden:

bedragen x € 1.000

Netto vlottende schulden loopt. < 1 jaar	31 dec 2018	31 dec 2019
Kasgeldleningen overig		
Opgenomen kasgeldleningen	-	6.500
Overige schulden		
Crediteuren	6.068	7.628
Crediteuren Jeugd	854	839
Crediteuren Wmo	121	304
Rek.-courant OCR Lid De Vries & Verburg	527	-
Rek.-courant OCR Lid Hollands-Midden	873	-
Rek.-courant OCR Lid OSR	527	-
Rek.-courant OCR Lid van der Steen	280	-
Rek.-courant OCR Lid Vergeer	280	-
Rek.-courant OCR Lid Wabo	527	-
Rek.-courant OCR Lid Wiericke	280	-
Totaal Overige schulden	10.338	8.770
Totaal	10.338	15.270

Overlopende passiva

De specificatie van de post overlopende passiva is als volgt:

bedragen x € 1.000

Overlopende passiva	31 dec 2018	31 dec 2019
Nog te betalen bijdragen	7.138	5.357
Vooruitontvangen bijdragen	17	7
Vooruitontv. voorschotten EU/Rijk/Prov.	2.459	2.583
Totaal	9.614	7.948

De in de balans opgenomen van Europese en Nederlandse overheidslichamen vooruit ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren, kunnen als volgt worden gespecificeerd:

bedragen x € 1.000

Vooruitontvangen bijdragen (EU/Rijk/overige overheid)	Saldo 1/1/2019	Ontvangsten	Bestedingen	Saldo 31/12/2019
Projectsubsidie Romeinse Soldatenbarak	12	-	12	-
Herontwikk. achterlaatlocatie (RIF-ORZ)	327	86	365	48
Projectsubs Recreatieprogram Groene Hart	1.557	-	31	1.526
Projectsubsidie Landbouw Gouwe Wiericke	395	170	-	565
Unesco Werelderfgoed Onderzoek Limesweg	9	-	9	-
Wonen en werken in Castellum Bodegraven	14	-	-	14
Sanering verkeerslawaaï Raadh/Zoutmanswg	145	-	-	145
Specifieke rijksuitkering OAB	-	383	383	-
G18029 Aanpak knelpunt smalle wegen buko	-	334	93	241
D17037 Duurz.Veilig Inrichten H.Rijndijk	-	12	-	12
SPUK stimulering sport - 632729	-	32	-	32
Totaal	2.459	1.017	893	2.583

Niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen

Gewaarborgde geldleningen

De direct gewaarborgde geldleningen worden volledig door de gemeente Bodegraven-Reeuwijk gegarandeerd. Dit zijn met name geldleningen van sportverenigingen, instellingen voor sociaal cultureel werk en zorgcentra.

Door een achtervang overeenkomst met het Waarborgfonds Sociale Woningbouw zijn de leningen aan Woningbouwvereniging Reeuwijk (14 leningen) en Mozaïek Wonen (8 leningen) in eerste instantie gegarandeerd door dit waarborgfonds.

Met de Stichting Waarborgfonds Eigen Woningen is ook een achtervang overeenkomst afgesloten. Deze garandeert de met gemeentegarantie afgesloten hypothecaire leningen.

Van de borgstellingen door de gemeente kan het volgende overzicht gegeven worden:

bedragen x € 1.000					
Garantstellingen	Oorspronkelijk bedrag	Percentage borgstelling	Restbedrag 01-01-2019	Restbedrag 31-12-2019	Waarvan door gemeente gewaarborgd
Direct gewaarborgde geldleningen	4.427	100%	1.218	1.621	1.621
Direct gewaarborgde geldleningen	200	50%	159	131	66
Waarborgfonds Sociale Woningbouw	122.036	50%	87.449	86.355	43.178
Waarborgfonds Eigen Woningen	NB	100%	2.040	1.922	1.922
Totaal			90.866	90.029	46.786

Overige niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen

In 2009 is een 100% dekkingsgarantie afgegeven aan de BNG voor de Ontwikkelingsmaatschappij Rijnhoek C.V. De lening van OMR bij de BNG is in 2011 teruggebracht naar € 1,0 miljoen. De bijbehorende borg van de gemeente is dienovereenkomstig teruggebracht. Inmiddels heeft de BNG bevestigd dat de betreffende financierings-overeenkomst per 10 april 2020 wordt beëindigd, waarbij uiteraard ook de borgstelling vervalt.

De gemeente heeft met de firma Bunnik een contract afgesloten met een resterende looptijd tot en met 2021. De verwachte resterende contractwaarde is € 2,6 miljoen gebaseerd op een gemiddelde geschatte jaarlijkse omvang van € 1,3 miljoen.

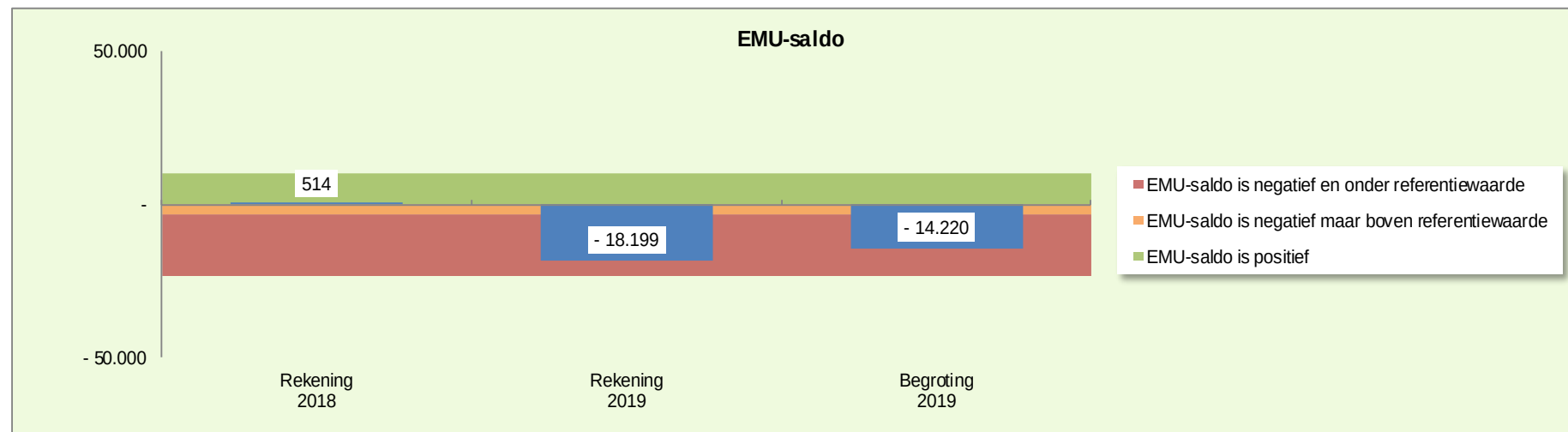
EMU-saldo

Met ingang van de jaarrekening 2019 dient een overzicht van het EMU-saldo te worden opgenomen. Door de landen binnen de Eurozone zijn afspraken gemaakt hoe groot groot dit saldo mag zijn. Als uitwerking daarvan zijn tussen Rijk, Provincies en Gemeenten nadere afspraken gemaakt over een onderlinge verdeling. Onderstaande tabel laat zien in hoeverre de gemeente Bodegraven-Reeuwijk zich houdt

aan deze gemaakte afspraken. Waar onze gemeente in 2018 nog positief bijdroeg aan deze norm is dat voor 2019 duidelijk niet het geval. Overigens geldt de norm alleen op landelijk niveau en heeft deze norm voor individuele gemeenten slechts een signalerende functie.

bedragen x € 1.000

EMU-saldo referentiewaarde	Rekening 2018	Rekening 2019	Begroting na wijziging
EMU-saldo volgens berekening	514	- 18.199	- 14.220
EMU-SALDO referentiewaarde	- 3.200	- 3.200	- 3.200
EMU-saldo blijft onder referentiewaarde	3.714		
EMU-saldo overschrijdt referentiewaarde		- 14.999	- 11.020

Toelichting op het overzicht van baten en lasten

Programma 1 – Leven, leren en werken@Bodegraven-Reeuwijk

bedragen x € 1.000

Wat heeft het ons gekost?	Primitieve begroting	Begroting na wijziging	Rekening 2019	Vershil	Rekening 2018
Saldo van baten en lasten					
Lasten	- 30.839	- 31.443	- 36.793	- 5.350 N	- 36.389
Baten	5.809	6.214	6.636	422 V	6.374
Totaal Saldo van baten en lasten	- 25.030	- 25.229	- 30.157	- 4.929 N	- 30.014
Mutatie reserves					
Lasten	-	-	-	-	- 3.000
Baten	1.160	1.379	1.379	-	3.070
Totaal Mutatie reserves	1.160	1.379	1.379	-	70
Resultaat	- 23.870	- 23.850	- 28.778	- 4.929 N	- 29.945

Toelichting	Bedrag	
<u>Bedrijfsvoering</u> Inherent aan onze organisatievorm en werkwijze is dat inzet van medewerkers wordt gedaan op die plaatsen en die momenten waarop dat nodig is. Gevolg daarvan is dat de realisatie in enig jaar kan afwijken ten opzichte van hetgeen daarvoor in de begroting was opgenomen. Per programma wordt een bedrag genoemd. In het programma 'algemene dekkingsmiddelen' wordt daarvan een resumé opgenomen.	- 480.000	N
<u>Sociaal domein</u> Het nadeel op het Sociaal domein beloopt in 2019 een bedrag van ruim € 4,4 miljoen. In de Q-rapportages Sociaal domein is aan dit nadeel nadere duiding geven en is een verklaring voor dit nadeel gegeven.	- 4.446.000	N
<u>Vastgoed</u> Dit nadeel wordt veroorzaakt door noodzakelijk herstel en onderhoudswerkzaamheden (€ 26.000) van de accommodatie van de HCBR. Daarnaast veroorzaken de kosten voor onderzoek naar de beweegbox in Nieuwerbrug en Loose End/De Meerkoet in Reeuwijk-brug (in totaal € 38.000) hier een nadeel.	- 65.000	N
Totaal toegelicht	- 4.991.000	N
Kleine verschillen, niet nader toegelicht, per saldo	62.000	V
Totaal	- 4.929.000	N

Programma 2 – Wonen en Leefomgeving@ Bodegraven-Reeuwijk

bedragen x € 1.000

Wat heeft het ons gekost?	Primitieve begroting	Begroting na wijziging	Rekening 2019	Vershil	Rekening 2018
Saldo van baten en lasten					
Lasten	- 40.872	- 38.904	- 32.461	6.443 V	- 36.619
Baten	32.123	31.471	26.658	- 4.813 N	31.702
Totaal Saldo van baten en lasten	- 8.749	- 7.433	- 5.803	1.630 V	- 4.917
Mutatie reserves					
Lasten	- 660	- 1.937	- 1.937	0 V	- 1.110
Baten	442	794	794	-	596
Totaal Mutatie reserves	- 217	- 1.143	- 1.143	0 V	- 514
Resultaat	- 8.966	- 8.575	- 6.945	1.630 V	- 5.431

Toelichting	Bedrag	
<u>Bedrijfsvoering</u> Inherent aan onze organisatievorm en werkwijze is dat inzet van medewerkers wordt gedaan op die plaatsen en die momenten waarop dat nodig is. Gevolg daarvan is dat de realisatie in enig jaar kan afwijken ten opzichte van hetgeen daarvoor in de begroting was opgenomen. Per programma wordt een bedrag genoemd. In het programma 'algemene dekkingsmiddelen' wordt daarvan een resumé opgenomen.	- 475.000	N
<u>Beheer gronden</u> Aan verkoop van losse percelen is een opbrengst gerealiseerd van € 60.000.	60.000	V
<u>Beleid van grondexploitaties</u> Voor 2019 was de verkoop voorzien van gronden in het plan Reesvelt en de Buitenomweg. Deze verkoop is niet gerealiseerd en wordt nu voor latere jaren voorzien. Gronden binnen het project Rijnhoek zijn sneller verkocht dan voorzien; daardoor wordt een voordeel gerealiseerd.	- 160.000 - 232.000 96.000	N N V
<u>Calamiteiten openbare ruimten</u> Door een zachtere winter is minder uitgegeven aan gladheidbestrijding (€ 45.000). Daarnaast is minder schade aan de openbare ruimte berokkend dan doorgaans het geval is (€ 25.000).	70.000	V
<u>Grondexploitaties</u> In het Meerjaren Pogramma Grondexploitaties (MPG) zijn de grondexploitaties herzien, op grond van dit MPG zijn de volgende resultaten verantwoord: - Tussentijdse winstnemingen op de grondexploitatie ad € 995.000 (voordeel)	1.839.000	V

- Winstuitkering van de deelneming Rijnhoek ad € 1.206.000 (voordeel) - Dotaties aan de voorziening voor verliesgevende grondexploitaties ad € 158.000 (nadeel) - Nadeel door vertraagde winstnemingen grondexploitaties (niet in 2019 maar later) ad € 198.000 (nadeel) - Afwaardering grond als gevolg van lagere marktwaaarde ad € 6.000 (nadeel)				
<u>Grondzaken</u>			155.000	V
In verband met verkoop van (het bloot eigendom van) erfpachtsgronden is een voordeel gerealiseerd van € 118.000. Daarnaast zijn rentebaten van startersleningen ontvangen. Vanwege het onzekere karakter van deze baten worden deze niet in de begroting opgenomen.				
<u>Heffingen</u>			120.000	V
In 2019 is € 128.000 meer aan rioolheffing ontvangen. Dit vooral als gevolg van het realiseren van nieuwe aansluitingen.				
<u>Kapitaallasten</u>			200.000	V
Als gevolg van het later in gebruik nemen van geplande activa (voornamelijk investeringen in de openbare ruimte) wordt een (incidenteel) voordeel op de kapitaallasten gerealiseerd.				
<u>Milieu</u>			- 125.000	N
Dit nadeel wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door maatregelen voor de intensivering van duurzaamheid (€ 81.000). Daarnaast door extra kosten geluidmetingen Schiphol en PFAS-maatregelen.				
<u>Openbare ruimte</u>			- 425.000	N
Deze overschrijding bestaat uit de samenloop van een aantal tegenvallers. Te noemen zijn:				
Hogere belasting op verbranding van restafval			- 22.000	N
Daling van de opbrengst van oud papier			- 46.000	N
Toename van de verwerkingskosten van restafval van het afvalbrengstation			- 43.000	N
Afname van de afzetbaarheid van PMD-materialen			- 90.000	N
Uitbreiding en verplaatsingen van ondergrondse containers			- 75.000	N
Vervanging buxushagen begraafplaatsen			- 70.000	N
Diverse kleinere tegenvallers, tezamen			- 79.000	N
<u>Vastgoed</u>			60.0000	V
Betreft incidentele verkoopopbrengst				
<u>Vergunningverlening en handhaving</u>			110.000	V
Voor de invoering van de omgevingswet waren kosten geraamd die in 2019, door het uitstellen van de invoering van de wet, niet tot daadwerkelijke uitgaven hebben geleid; een voordeel van circa € 70.000. Daarnaast is er sprake van een licht hogere opbrengst leges omgevingsvergunningen; eveneens voor een bedrag van circa € 70.000.				

Kleine verschillen, niet nader toegelicht, per saldo	Totaal toegelicht	1.429.000	V
		201.000	V
	Totaal	1.630.000	V

Programma 3 – Samenwerken, ondernemen en dorpspromotie@Bodegraven-Reeuwijk

bedragen x € 1.000

Wat heeft het ons gekost?	Primitieve begroting	Begroting na wijziging	Rekening 2019	Vershil	Rekening 2018
Saldo van baten en lasten					
Lasten	- 5.493	- 5.702	- 5.848	- 146 N	- 4.931
Baten	986	985	1.018	33 V	952
Totaal Saldo van baten en lasten	- 4.507	- 4.717	- 4.829	- 113 N	- 3.979
Mutatie reserves					
Lasten	-	-	-	-	- 1.000
Baten	-	484	484	-	1.000
Totaal Mutatie reserves	-	484	484	-	-
Resultaat	- 4.507	- 4.233	- 4.346	- 113 N	- 3.979

Toelichting	Bedrag	
<u>Bedrijfsvoering</u> Inherent aan onze organisatievorm en werkwijze is dat inzet van medewerkers wordt gedaan op die plaatsen en die momenten waarop dat nodig is. Gevolg daarvan is dat de realisatie in enig jaar kan afwijken ten opzichte van hetgeen daarvoor in de begroting was opgenomen. Per programma wordt een bedrag genoemd. In het programma 'algemene dekkingsmiddelen' wordt daarvan een resumé opgenomen.	<u>- 110.000</u>	N
<u>Economie</u> Toelichting team economie volgt	<u>60.000</u>	V
<u>Heffingen BSGR</u> De opbrengsten forensenbelasting zijn € 31.000 hoger en toeristenbelasting € 98.000 lager uitgevallen. Dit laatste als gevolg van het feit dat de opleveringen van de woningen landal iets later is gerealiseerd dan bij de begroting werd aangenomen.	<u>- 65.000</u>	N
	Totaal toegelicht	- 115.000 N
Kleine verschillen, niet nader toegelicht, per saldo	2.000	V
	Totaal	- 113.000 N

Programma 4 – Bestuur en dienstverlening@ Bodegraven-Reeuwijk

bedragen x € 1.000

Wat heeft het ons gekost?	Primitieve begroting	Begroting na wijziging	Rekening 2019	Verschil	Rekening 2018
Saldo van baten en lasten					
Lasten	- 2.969	- 2.899	- 3.225	- 326 N	- 3.076
Baten	525	477	492	15 V	694
Totaal Saldo van baten en lasten	- 2.444	- 2.422	- 2.733	- 312 N	- 2.382
Mutatie reserves					
Lasten	-	-	-	-	-
Baten	-	-	-	-	-
Totaal Mutatie reserves	-	-	-	-	-
Resultaat	- 2.444	- 2.422	- 2.733	- 312 N	- 2.382

Toelichting	Bedrag	
<u>Bedrijfsvoering</u> Inherent aan onze organisatievorm en werkwijze is dat inzet van medewerkers wordt gedaan op die plaatsen en die momenten waarop dat nodig is. Gevolg daarvan is dat de realisatie in enig jaar kan afwijken ten opzichte van hetgeen daarvoor in de begroting was opgenomen. Per programma wordt een bedrag genoemd. In het programma 'algemene dekkingsmiddelen' wordt daarvan een resumé opgenomen.	- 230.000	N
<u>Pensioenvoorziening wethouders</u> Aan de hand van een hernieuwde actuariële berekening van de te verwachten pensioenverplichting is een aanvullende storting noodzakelijk.	130.000	N
<u>Dienstverlening</u> Dit voordeel heeft voornamelijk betrekking op lagere uitgaven ten behoeve van de burgerlijke stand (inclusief het voordeel op het thuisbezorgen van reisdocumenten).	45.000	V
	Totaal toegelicht	- 315.000 N
Kleine verschillen, niet nader toegelicht, per saldo	4.000	V
	Totaal	- 312.000 N

Algemene dekkingsmiddelen, overhead en onvoorzien@ Bodegraven-Reeuwijk

bedragen x € 1.000

Algemene dekkingsmiddelen, onvoorzien en overhead	Primitieve begroting	Begroting na wijziging	Rekening 2019	Verschil	Rekening 2018
Algemene dekkingsmiddelen					
Uitkeringen Gemeentefonds	39.607	39.742	40.960	1.219 V	38.815
Uitkeringen gemeentefonds	39.607	39.742	40.960	1.219 V	29.113
Integratie-uitkering Sociaal domein	-	-	-	-	9.702
OZB woningen	5.802	5.799	5.825	25 V	5.724
OZB niet-woningen	2.567	2.681	2.915	234 V	2.794
Belastingen overig	891	904	940	36 V	1.019
Precariobelasting	896	904	941	36 V	933
Hondenbelasting	-	-	- 0	- 0 N	86
Invordering gemeentelijke belastingen	- 5	-	-	-	-
Treasury	374	383	37	- 346 N	384
Totaal Algemene dekkingsmiddelen	49.240	49.509	50.678	1.169 V	48.736
Onvoorzien					
Onvoorzien	- 84	- 84	-	84 V	-
Totaal Onvoorzien	- 84	- 84	-	84 V	-
Overhead					
Overhead	- 7.838	- 7.882	- 5.965	1.917 V	- 7.057
Totaal Overhead	- 7.838	- 7.882	- 5.965	1.917 V	- 7.057
Vennootschapsbelasting					
Vennootschapsbelasting	-	-	- 171	- 171 N	- 165
Totaal Vennootschapsbelasting	-	-	- 171	- 171 N	- 165
Totaal	41.318	41.543	44.543	2.999 V	41.514

Toelichting	Bedrag	
<u>Bedrijfsvoering</u> Inherent aan onze organisatievorm en werkwijze is dat inzet van medewerkers wordt gedaan op die plaatsen en die momenten waarop dat nodig is. Gevolg daarvan is dat de realisatie in enig jaar kan afwijken ten opzichte van hetgeen daarvoor in de begroting was opgenomen. Per programma wordt een bedrag genoemd. In het programma 'algemene dekkingsmiddelen' wordt daarvan een resumé opgenomen (zie hieronder).	<u>1.400.000</u>	<u>V</u>
<u>Algemene uitkering uit het gemeentefonds</u> Over 2019 is per saldo een hogere algemene uitkering ontvangen dan aanvankelijk geraamd. Dit vooral als gevolg van het feit dat de meicirculaire een voorzichtige voorspelling had afgegeven die in de loop van het jaar positief werd bijgesteld.	<u>1.220.000</u>	<u>V</u>
<u>Heffingen</u> Aan algemene heffingen is meer ontvangen een bedrag van € 300.000, voornamelijk als gevolg van areaaluitbreiding van de OZB.	<u>300.000</u>	<u>V</u>
<u>Kapitaallasten</u> Als gevolg van vertraging in de investeringen in het kader van ICT is een voordeel gerealiseerd op de rente en afschrijving van de voorgenomen investeringen. Dit bedrag is relatief hoog omdat de afschrijvingstermijn op ICT-middelen relatief kort is.	<u>300.000</u>	<u>V</u>
Vennootschapsbelasting Op basis van de gerealiseerde verkopen in de grondexploitaties moet rekening worden gehouden met een Vpb-last tot een bedrag van € 171.000.	<u>170.000</u>	<u>N</u>
Kleine verschillen, niet nader toegelicht, per saldo	Totaal toegelicht	3.050.000 V
		- 51.000 N
	Totaal	2.999.000 V

Resumé bedrijfsvoering

In de voorgaande toelichtingen per programma is steeds verwezen naar dit resumé. Zoals in die toelichtingen al aangegeven zijn per programma steeds afwijkingen ten opzichte van de begroting weer te geven omdat loonkosten (vast en inhuur) in de loop van het jaar op een andere wijze worden toegerekend dan bij de begroting was verwacht / voorzien. Dat is een logisch gevolg van het feit dat het bij onze organisatie past om medewerkers in te zetten daar waar op dat moment inzet ook daadwerkelijk wordt verlangd. In onderstaande tabel wordt aangegeven hoe die afwijkingen over de verschillende programma's zijn verdeeld en wat het uiteindelijke netto resultaat daarvan is.

Programma	Bedrag	
1 – Leven, leren en werken	480.000	N
2 – Wonen en leefomgeving	475.000	N
3 – Samenwerken, ondernemen en dorpspromotie	110.000	N
4 – Bestuur en dienstverlening	230.000	N
5 – Dekkingsmiddelen en onvoorzien	1.400.000	V
Per saldo resultaat	105.000	V

Hoewel tussen de verschillende programma's aanzienlijke verschillen te zien zijn, vertonen de loonkosten over 2019 ten opzichte van de begroting nauwelijks een afwijking.

bedragen x € 1.000

Overhead	Primitieve begroting	Begroting na wijziging	Rekening 2019	Vershil	Rekening 2018
Saldo van baten en lasten					
Lasten	- 7.885	- 9.949	- 9.888	61 V	- 9.196
Baten	47	68	214	147 V	108
Totaal saldo van baten en lasten	- 7.838	- 9.882	- 9.674	208 V	- 9.088
Toegerekend aan:					
Investerings	-	1.400	3.023	1.623 V	1.252
Grondexploitaties	-	400	521	121 V	544
Voorzieningen	-	200	166	- 34 N	235
Totaal toegerekend	-	2.000	3.709	1.709 V	2.031
Netto lasten Overhead	- 7.838	- 7.882	- 5.965	1.917	- 7.057

bedragen x € 1.000

Overhead als % van totale lasten begroting	Primitieve begroting	Begroting na wijziging	Rekening 2019	Rekening 2018
Totale overhead	- 7.838	- 7.882	- 5.965	- 7.057
Totale lasten begroting	- 92.113	- 90.897	- 88.772	- 92.647
Overhead als % van totale lasten begroting	8,5%	8,7%	6,7%	7,6%

Dividend

In 2019 zijn de volgende dividenden verantwoord:

bedragen x € 1.000

Dividend	Primitieve begroting	Begroting na wijziging	Rekening 2019	Verschil	Rekening 2018
Dividend	160	160	219	59 V	309
Totaal	160	160	219	59 V	309

Lokale heffingen

De gemeente kent de volgende niet-bestedingsgebonden gemeentelijke heffingen:

bedragen x € 1.000

Lokale heffingen	Primitieve begroting	Begroting na wijziging	Rekening 2019	Verschil	Rekening 2018
Onroerende Zaak Belasting	8.816	8.896	9.143	247 V	8.974
Forensenbelasting	294	294	325	31 V	267
Hondenbelasting	-	-	- 0	- 0 N	86
Toeristenbelasting	524	524	426	- 98 N	360
Precariobelasting	904	904	941	36 V	942
Afvalstoffenheffing	3.889	3.889	3.861	- 28 N	3.660
Reinigingsrechten	80	80	89	9 V	94
Rioolheffing	4.590	4.510	4.645	134 V	4.391
Totaal	19.098	19.098	19.429	330 V	18.774

bedragen x € 1.000

Leges	Primitieve begroting	Begroting na wijziging	Rekening 2019	Verschil	Rekening 2018
Leges burgerlijke stand	37	37	49	12 V	40
Leges GBA	33	33	22	- 11 N	25
Leges naturalisaties	8	8	27	19 V	18
Leges reisdocumenten	175	175	184	8 V	365
Leges rijbewijzen	206	206	195	- 12 N	183
Leges omgevingsvergunningen	1.537	1.768	1.839	71 V	2.342
Marktgelden	64	64	64	- 1 N	64
Begrafnisrechten	394	394	353	- 41 N	361
Totaal	2.455	2.686	2.733	47 V	3.397

bedragen x € 1.000

Saldo financieringsfunctie	Primitieve begroting	Begroting na wijziging	Rekening 2019	Verschil	Rekening 2018
Hulpkostenplaats Cash Management					
Lasten					
Rente kort geld	- 25	- 16	-	16 V	-
Rente langlopende geldleningen	- 3.447	- 3.447	- 3.447	-	- 3.593
Totaal Lasten	- 3.472	- 3.463	- 3.447	16 V	- 3.593
Baten					
Doorbelaste kapitaallasten	3.697	3.697	3.473	- 223 N	3.513
Langlopende rentebaten	-	-	-	-	9
Totaal Baten	3.697	3.697	3.473	- 223 N	3.522
Renteresultaat	225	234	26	- 207 N	- 71

Wet Normering Topinkomens

De Wet Normering Topinkomens (WNT) is met ingang van 2013 van toepassing en verbiedt organisaties met topfunctionarissen in de (semi)publieke sector beloningen en ontslagvergoedingen overeen te komen hoger dan de geldende WNT norm. Daarnaast is er sprake van een openbaarmakingsverplichting voor alle topfunctionarissen en overige medewerkers in de (semi) publieke sector die een bezoldiging genieten boven de geldende bezoldigingsnorm.

De WNT is van toepassing op de gemeente Bodegraven-Reeuwijk. De functie van gemeentesecretaris en van griffier aangewezen als topfunctionaris in de zin van de WNT.

Het voor de gemeente Bodegraven-Reeuwijk toepasselijke bezoldigingsmaximum is in 2019 € 194.000.

Bezoldiging topfunctionarissen 2019	J.G. de Jager	J.H. Rijs
Functiegegevens	Gemeentesecretaris	Griffier
Aanvang en einde functievervulling in 2019	01/01 - 31/12	01/01 - 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1,0	1,0
Dienstbetrekking?	ja	ja
Bezoldiging 2019		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	138.694	89.002
Beloningen betaalbaar op termijn	20.206	14.579
Subtotaal	158.900	103.581
Individueel toepasselijk bezoldigingsmaximum	194.000	194.000
-/- Onverschuldigd betaald bedrag en nog niet terug ontvangen bedragen	-	-
Totale bezoldiging 2019	158.900	103.581
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	n.v.t	n.v.t
Gegevens 2018		
Aanvang en einde functievervulling in 2018	01/01 - 31/12	01/01 - 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1,0	1,0
Dienstbetrekking?	ja	ja
Beloning plus belaste onkostenvergoedingen	136.852	87.321
Beloningen betaalbaar op termijn	18.555	13.998
Subtotaal	155.407	101.319
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	189.000	189.000
Totale bezoldiging 2018	155.407	101.319

Naast de hierboven vermelde topfunctionarissen zijn er geen overige functionarissen met een dienstbetrekking die in 2019 een bezoldiging boven het individueel toepasselijke drempelbedrag hebben ontvangen.

Overzicht taakvelden

Conform artikel 24.3 van het Besluit begroting en verantwoording is in deze jaarrekening een overzicht opgenomen van de gerealiseerde baten en lasten per taakveld.

bedragen x € 1.000

Alle taakvelden	Rekening 2019		
	Lasten	Baten	Saldo
Saldo van baten en lasten			
0. Bestuur en ondersteuning	- 14.272	55.997	41.725
0.1 Bestuur	- 2.435	16	- 2.419
0.2 Burgerzaken	- 956	476	- 480
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	- 436	517	81
0.4 Overhead	- 6.179	214	- 5.965
0.5 Treasury	- 3.692	3.729	37
0.61 OZB woningen	- 277	6.102	5.825
0.62 OZB niet-woningen	- 126	3.041	2.915
0.64 Belastingen overig	- 0	941	940
0.7 Algemene uitkeringen en overige uitkeringen gemeentefonds		40.960	40.960
0.8 Overige baten en lasten	-		-
0.9 Vennootschapsbelasting (VpB)	- 171		- 171
1. Veiligheid	- 2.770	57	- 2.713
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	- 2.289	27	- 2.263
1.2 Openbare orde en veiligheid	- 481	31	- 450
2. Verkeer, vervoer en waterstaat	- 7.186	392	- 6.794
2.1 Verkeer en vervoer	- 7.053	271	- 6.782
2.2 Parkeren	- 97	79	- 18
2.3 Recreatieve havens	- 20	42	22
2.4 Economische havens en waterwegen	- 8		- 8
2.5 Openbaar vervoer	- 8		- 8
3. Economie	- 2.324	1.562	- 762
3.1 Economische ontwikkeling	- 367	22	- 345
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	- 759	680	- 79
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	- 908	87	- 821
3.4 Economische promotie	- 290	772	482
4. Onderwijs	- 3.518	512	- 3.006
4.1 Openbaar basisonderwijs	- 316		- 316
4.2 Onderwijshuisvesting	- 1.668	109	- 1.560

4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	- 1.534	403	- 1.131
5. Sport, cultuur en recreatie	- 7.132	626	- 6.506
5.1 Sportbeleid en activering	- 314		- 314
5.2 Sportaccommodaties	- 2.986	542	- 2.444
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	- 52	1	- 52
5.4 Musea	- 83	40	- 43
5.5 Cultureel erfgoed	- 115		- 115
5.6 Media	- 465	8	- 458
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	- 3.117	35	- 3.082
6. Sociaal domein	- 28.060	5.556	- 22.505
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	- 2.513	292	- 2.222
6.2 Wijkteams	- 1.566	5	- 1.561
6.3 Inkomensregelingen	- 5.797	4.641	- 1.156
6.4 Begeleide participatie	- 2.257		- 2.257
6.5 Arbeidsparticipatie	- 906		- 906
6.6 Maatwerkvoorziening (WMO)	- 1.213	5	- 1.208
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	- 3.469	580	- 2.889
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	- 7.350	33	- 7.317
6.81 Ge-escaleerde zorg 18+	- 100		- 100
6.82 Ge-escaleerde zorg 18-	- 2.889		- 2.889
7. Volksgezondheid en milieu	- 10.289	9.654	- 636
7.1 Volksgezondheid	- 1.321		- 1.321
7.2 Riolering	- 3.058	4.680	1.622
7.3 Afval	- 3.722	4.513	791
7.4 Milieubeheer	- 1.630	29	- 1.601
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	- 558	432	- 126
8. Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	- 13.219	15.437	2.217
8.1 Ruimtelijke ordening	- 1.015	87	- 928
8.2 Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	- 9.983	13.489	3.506
8.3 Wonen en bouwen	- 2.221	1.861	- 361
Saldo van baten en lasten	- 88.772	89.792	1.020
Mutatie reserves			
0. Bestuur en ondersteuning	- 4.501	2.757	- 1.744
0.10 Mutaties reserves	- 4.501	2.757	- 1.744
Mutatie reserves	- 4.501	2.757	- 1.744
Resultaat	- 93.272	92.549	- 724

Overzicht incidentele baten en lasten

Conform artikel 28 lid c van het Besluit begroting en verantwoording zijn de incidentele baten en lasten afzonderlijk weergegeven in de jaarrekening. Bij het opstellen van dit overzicht is uitgegaan van het volgende uitgangspunt: Incidenteel zijn baten en lasten die zich gedurende maximaal drie jaar voordoen.

Incidenteel zijn daarom in ieder geval (extra) onttrekkingen aan reserves, incidentele (extra) rijksbijdragen, extra dotaties/onttrekkingen aan voorzieningen, incidentele bijdragen van derden en opbrengsten/winst/verliezen uit grondexploitaties.

bedragen x € 1.000

Incidentele baten en lasten	Rekening 2019	
	Incidenteel	Totaal
Lasten		
1. Leven, leren en werken	- 38	- 36.793
Kosten van onderzoek beweegbox Nieuwerbrug en Loose End	- 38	
2. Wonen en leefomgeving	- 487	- 32.461
Extra maatregelen milieu (Schiphol PFAS, etc)	- 125	
Totale lasten van grondexploitaties	- 362	
3. Samenwerken-ondernemen-dorpspromotie	-	- 5.848
4. Bestuur en dienstverlening	-	- 3.225
Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien	-	- 10.445
Vergoedingen aan voormalig personeel		
Totaal lasten	- 525	- 88.772
Baten		
1. Leven, leren en werken	-	6.636
2. Wonen en leefomgeving	2.307	26.658
Hogere leges omgevingsvergunning door (incidentele) grote bouwprojecten	110	
Verkoop van gronden	215	
Verplaatsing ondergrondse containers	75	
Vervanging buxushagen begraafplaatsen	70	
Totale baten van grondexploitaties	1.837	
3. Samenwerken-ondernemen-dorpspromotie	- 98	1.018
Lagere opbrengst toeristenbelasting als vertraagde oplevering Landal Reeuwijkse Hout	- 98	
4. Bestuur en dienstverlening	-	492

Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien Lagere kapitaallasten	300 300	54.988
Totaal baten	2.509	89.792
Mutatie reserves		
1. Leven, leren en werken Alle mutaties op de reserves worden als incidenteel aangemerkt	1.379 1.379	1.379
2. Wonen en leefomgeving Alle mutaties op de reserves worden als incidenteel aangemerkt	- 1.143 - 1.143	- 1.143
3. Samenwerken-ondernemen-dorpspromotie Alle mutaties op de reserves worden als incidenteel aangemerkt	484 484	484
4. Bestuur en dienstverlening		-
Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien Alle mutaties op de reserves worden als incidenteel aangemerkt	- 2.463 - 2.463	- 2.463
Totaal mutatie reserves	- 1.744	- 1.744
Saldo van incidentele baten en lasten	240	- 724

Uit deze tabel wordt de conclusie getrokken dat het negatieve resultaat van de jaarrekening voor € 240.000 wordt beïnvloed door

nadelige incidentele effecten. Het structureel resultaat is daarmee dus iets minder nadelig.

Overzicht reserves

In onderstaande tabel wordt inzicht verschaft in de begin- en eindstanden van de in dit jaar aanwezige reserves en de toevoegingen en onttrekkingen die daaraan zijn gedaan.

bedragen x € 1.000

Reserves	Boekwaarde 1 jan 2019	Toevoe- gingen	Onttrek- kingen	Saldo 31 dec 2019
Saldo van de rekening				
Resultaat boekjaar na bestemming	- 2.477	2.477	- 724	- 724
Totaal Saldo van de rekening	- 2.477	2.477	- 724	- 724
Algemene reserve				
Algemene reserve	3.325	1.938	- 4.006	1.257
Algemene reserve bouwgrondexploitatie	6.830	2.794	- 299	9.325
Algemene reserve (restwaarden)	1.378	625	- 803	1.200
Totaal Algemene reserve	11.533	5.358	- 5.109	11.782
Bestemmingsreserves				
Reserve explosieven	40	-	-	40
Reserve landschapsfonds sierteeltontwikkeling	1	-	- 1	-
Reserve nieuwe activiteiten Recreatieschap	137	5	-	143
Reserve renovatie begraafplaats	229	-	- 229	-
Reserve bovenwijkse voorzieningen	792	433	- 145	1.081
Onderhoud binnensportaccommodaties	219	-	- 219	-
Onderhoud gemeentelijke monumenten	459	25	- 484	-
Reserve duurzaamheid	324	-	-	324
Reserve Ruimtelijke ontwikkeling	22	19	- 9	33
Res volkshuisvesting sociale woningbouw	21	142	- 15	149
Volkshuisvesting doorstroomdoelstelling	74	6	-	80
Egalisatiereserve precario	100	-	- 100	-
Reserve premie centrum Bodegraven	1.000	-	- 128	872
Reserve Sociaal Domein	3.000	888	- 1.160	2.728
Reserve verbetering aansluiting N11/A12	330	-	- 50	280
Ondersteuningsfonds	67	23	-	90
Reserve bedrijventerreinen	81	15	-	96
Totaal Bestemmingsreserves	6.897	1.557	- 2.539	5.915
Totaal	15.953	9.391	- 8.371	16.974

bedragen x € 1.000

Resultaat boekjaar na bestemming	Rekening 2019
Saldo 1 januari	- 2.477
Toevoegingen	2.477
Bestemming nadelig resultaat exploitatie 2018:	
- toevoeging reserve Sociaal Domein	- 888
- toevoeging Ondersteuningsfonds	- 23
- beschikking Algemene reserve restwaarden ter dekking extra afschrijving zwembad	803
- beschikking Algemene reserve ter dekking extra afschrijving zwembad	1.278
- beschikking Algemene reserve	2.641
Bestemming voordelig resultaat grondexploitaties 2018:	
- toevoeging Algemene reserve grondexploitaties	- 1.507
- onttrekking specifieke reserves woningbouw	173
Onttrekkingen	- 724
Saldo rekeningresultaat 2019	- 724
Saldo 31 december	- 724

Algemene reserve

Deze reserve is een belangrijk onderdeel van het weerstandsvermogen. Het weerstandsvermogen staat voor de mate waarin Bodegraven-Reeuwijk in staat is middelen vrij te maken om aanzienlijke onvoorziene tegenvallers op te vangen, zonder dat dit betekent dat het beleid moet worden veranderd.

bedragen x € 1.000

Algemene reserve	Rekening 2019
Saldo 1 januari	3.325
Toevoegingen	1.938
Prog 5 - bijdrage conform begroting	1.006
Prog 5 - herschikking nav nota reserves & voorzieningen	932
Onttrekkingen	- 4.006
Prog 1 - dekking extra afschrijving zwembad De Kuil	- 1.278
Prog 2 - afboeken grond Schinkeldijk	- 85
Prog 2 - dekking kosten met betrekking tot motie 4	- 2
Prog 5 - bestemming rekeningresultaat 2018	- 2.642
Saldo 31 december	1.257

Algemene reserve bouwgrondexploitatie

De reserve bouwgrondexploitatie is bedoeld om mogelijke niet voorziene nadelen bij bouwgrondexploitaties te kunnen dekken.

bedragen x € 1.000

Algemene reserve bouwgrondexploitatie		Rekening 2019
Saldo 1 januari		6.830
Toevoegingen		2.794
Prog 2 - vrijval voorziening Weideveld		1.096
Prog 2 - mutaties conform MPG en Burap		191
Prog 5 - bestemming rekeningresultaat 2018		1.507
Onttrekkingen		- 299
Prog 2 - onttrekking conform begroting		- 299
Saldo 31 december		9.325

Algemene reserve restwaarden

De algemene reserve restwaarden wordt gevormd door bijdragen vanuit de exploitatie. Deze bijdragen bestaan uit de lagere afschrijvingslasten die ontstaan doordat bij de afschrijving restwaarde wordt toegepast. Dit leidt ertoe dat er jaarlijks over een lager bedrag wordt afgeschreven. Omdat het hier om een boekhoudkundige besparing gaat is besloten dit bedrag niet vrij te laten vallen in de exploitatie maar direct toe te voegen aan de algemene reserve restwaarden.

bedragen x € 1.000

Algemene reserve (restwaarden)		Rekening 2019
Saldo 1 januari		1.378
Toevoegingen		625
Prog 5 - bijdrage conform begroting		625
Onttrekkingen		- 803
Prog 1 - dekking extra afschrijving zwembad De Kuil		- 803
Saldo 31 december		1.200

Reserve explosieven

Dekking creëren voor (een deel van) de kosten die gemoeid zijn met de explosieven problematiek (explosievenonderzoeken uitgevoerd in de buurt van de A-12 of onderzoeksinitiatief bij de Reeuwijkse Plassen). Ook nu nog niet bekende explosievenonderzoeken kunnen hier onder vallen.

bedragen x € 1.000

Reserve explosieven	Rekening 2019
Saldo 1 januari	40
Toevoegingen	-
Onttrekkingen	-
Saldo 31 december	40

Reserve landschapsfonds sierteeltontwikkeling

Deze reserve is vanwege beschikking van de reserves komen te vervallen.

bedragen x € 1.000

Reserve landschapsfonds sierteeltontwik.	Rekening 2019
Saldo 1 januari	1
Toevoegingen	-
Onttrekkingen	- 1
Prog 5 - beschikking, naar Algemene Reserve	- 1
Saldo 31 december	-

Reserve nieuwe activiteiten Natuur- en Recreatieschap Reeuwijkse Plassen e.o.

Deze reserve is bestemd voor nieuwe activiteiten in het kader van natuur en recreatie, waarbij het geld moet dienen als hefboom om andere geldbronnen aan te boren.

bedragen x € 1.000

Reserve nwe activiteiten Recreatieschap	Rekening 2019
Saldo 1 januari	137
Toevoegingen	5
Prog 2 - bijdrage conform begroting ten laste van de exploitatie	5
Onttrekkingen	-
Saldo 31 december	143

Reserve renovatie begraafplaats

Deze reserve is vanwegeerschikking van de reserves komen te vervallen.

bedragen x € 1.000

Reserve renovatie begraafplaats		Rekening 2019
Saldo 1 januari		229
Toevoegingen		-
Onttrekkingen		- 229
Prog 5 - herschikking, naar Algemene Reserve		- 229
Saldo 31 december		-

Reserve armoedebelid / ondersteuningsfonds

Doel: het apart zetten van gelden voor armoedebestrijding.

bedragen x € 1.000

Ondersteuningsfonds		Rekening 2019
Saldo 1 januari		67
Toevoegingen		23
Prog 5 - bestemming rekeningresultaat 2018		23
Onttrekkingen		-
Saldo 31 december		90

Reserve bovenwijkse voorzieningen

De gemeenteraad heeft op 25 november 2015 de reserve bovenwijkse voorzieningen ingesteld om haar controlerende taak nog beter te kunnen uitvoeren. Het betreft een geormerkte reserve van programma 2 Wonen en Leven.

bedragen x € 1.000	
Reserve bovenwijkse voorzieningen	Rekening 2019
Saldo 1 januari	792
Toevoegingen	433
Prog 2 - bijdrage conform begroting ten laste van de exploitatie	96
Prog 2 - bijdrage conform grex Achter de Boerderij	86
Prog 2 - bijdrage conform MPG 2019	225
Prog 2 - bijdragen op grond van Nota Kostenverhaal en Fonds Volkshuisvesting	26
Onttrekkingen	- 145
Prog 5 - bestemming rekeningresultaat 2018	- 145
Saldo 31 december	1.081

Reserve bedrijventerrein Broekvelden

Met de herinrichting van het bedrijventerrein Broekvelden is betaald parkeren ingevoerd. De gelden die daarvoor worden betaald, worden toegevoegd aan de reserve bedrijventerrein Broekvelden met als doel het kunnen betalen van toekomstige kosten van rehabilitatie.

bedragen x € 1.000	
Reserve bedrijventerreinen	Rekening 2019
Saldo 1 januari	81
Toevoegingen	15
Prog 2 - bijdrage conform begroting ten laste van de exploitatie	15
Onttrekkingen	-
Saldo 31 december	96

Reserve onderhoud binnensportaccommodaties

Deze reserve is vanwegeerschikking van de reserves komen te vervallen.

bedragen x € 1.000

Onderhoud binnensportaccommodaties	Rekening 2019
Saldo 1 januari	219
Toevoegingen	-
Onttrekkingen	- 219
Prog 5 - herschikking, naar Algemene Reserve	- 219
Saldo 31 december	-

Reserve onderhoud gemeentelijke monumenten

Deze reserve is vanwegeerschikking van de reserves komen te vervallen.

bedragen x € 1.000

Onderhoud gemeentelijke monumenten	Rekening 2019
Saldo 1 januari	459
Toevoegingen	25
Prog 2 - bijdrage conform begroting ten laste van de exploitatie	25
Onttrekkingen	- 484
Prog 5 - herschikking, naar Algemene Reserve	- 484
Saldo 31 december	-

Reserve Investeren in Vernieuwen

De gemeenteraad heeft bij de vaststelling van de jaarstukken 2016 besloten tot het instellen van een bestemmingsreserve voor investeren in vernieuwen.

bedragen x € 1.000

Reserve verbetering aansluiting N11/A12	Rekening 2019
Saldo 1 januari	330
Toevoegingen	-
Onttrekkingen	- 50
Prog 2 - besteding ihkv project Beter Bereikbaar Gouwe	- 50

Saldo 31 december	280
--------------------------	------------

Reserve duurzaamheid

Deze reserve is ingesteld bij de jaarrekening 2018.

bedragen x € 1.000

Reserve duurzaamheid	Rekening 2019
Saldo 1 januari	324
Toevoegingen	-
Onttrekkingen	-
Saldo 31 december	324

Reserve ruimtelijke ontwikkeling

De gemeenteraad heeft besloten tot het instellen van een drietal reserves in het kader van de volkshuisvesting. De eerste daarvan betreft de reserve ruimtelijke ontwikkeling. Het betreffen geoormerkte reserves gebaseerd op de nota kostenverhaal.

Doel: voor de (partiële) dekking van nog te realiseren ruimtelijke ontwikkelingen.

bedragen x € 1.000

Reserve Ruimtelijke ontwikkeling	Rekening 2019
Saldo 1 januari	22
Toevoegingen	19
Prog 2 - bijdrage conform begroting ten laste van de exploitatie	9
Prog 2 - mutaties	11
Onttrekkingen	- 9
Prog 5 - bestemming rekeningresultaat 2018	- 9
Saldo 31 december	33

Reserve volkshuisvesting sociale woningbouw

De gemeenteraad heeft besloten tot het instellen van een drietal reserves in het kader van de volkshuisvesting. De tweede daarvan betreft de reserve volkshuisvesting sociale woningbouw. Het betreffen geormerkte reserves gebaseerd op de nota kostenverhaal.

Doel: het bevorderen van de bouw van sociale huurwoningen.

bedragen x € 1.000

Res volkshuisvesting sociale woningbouw		Rekening 2019
Saldo 1 januari		21
Toevoegingen		142
Prog 2 - bijdrage conform begroting ten laste van de exploitatie		32
Prog 2 - bijdrage conform grex Achter de Boerderij		108
Prog 2 - bijdrage conform MPG 2019		7
Prog 2 - meerjarig effect mutatie 2018		- 20
Prog 2 - overboeking naar doorstroomdoelstelling		14
Onttrekkingen		- 15
Prog 2 - bijdrage op grond van Nota Fonds Volkshuisvesting		5
Prog 5 - bestemming rekeningresultaat 2018		- 19
Saldo 31 december		149

Reserve volkshuisvesting doorstroomdoelstelling

De gemeenteraad heeft besloten tot het instellen van een drietal reserves in het kader van de volkshuisvesting. De derde daarvan betreft de reserve volkshuisvesting doorstroomdoelstelling. Het betreffen geormerkte reserves gebaseerd op de nota kostenverhaal.

Doel: doorstroming woningmarkt.

bedragen x € 1.000

Volkshuisvesting doorstroomdoelstelling		Rekening 2019
Saldo 1 januari		74
Toevoegingen		6
Prog 2 - van volkshuisvesting sociale woningbouw		6
Onttrekkingen		-
Saldo 31 december		80

Egalisatiereserve precario

Deze reserve wordt in 2019 weer opgeheven. Deze opheffing is mogelijk geworden omdat met ingang van 2020 het aflopen van de opbrengst precario volledig in het begrotingsresultaat is verwerkt.

bedragen x € 1.000	
Egalisatiereserve precario	Rekening 2019
Saldo 1 januari	100
Toevoegingen	-
Onttrekkingen	- 100
Prog 5 - onttrekking conform begroting	- 100
Saldo 31 december	-

Reserve premie centrum Bodegraven

De gemeenteraad heeft besloten tot het instellen van een reserve premie centrum Bodegraven. Door verhuispremies en gevelsubsidies worden gewenste verhuizingen naar het winkelgebied gestimuleerd.

bedragen x € 1.000	
Reserve premie centrum Bodegraven	Rekening 2019
Saldo 1 januari	1.000
Toevoegingen	-
Onttrekkingen	- 128
Prog 3 - subsidieverlening diverse ondernemers	- 128
Saldo 31 december	872

Reserve Sociaal Domein

Bij de tweede bestuursrapportage 2018 heeft de gemeenteraad besloten een reserve Sociaal Domein te vormen, te voeden van de Algemene Reserve, waarmee tekorten op de Sociaal Domein in de jaren 2018-2021 incidenteel gedekt worden.

bedragen x € 1.000

Reserve Sociaal Domein		Rekening 2019
Saldo 1 januari		3.000
Toevoegingen		888
Prog 5 - bestemming rekeningresultaat 2018		888
Onttrekkingen		- 1.160
Prog 5 - onttrekking conform begroting		- 1.160
Saldo 31 december		2.728

Overzicht voorzieningen

In onderstaande tabel wordt inzicht verschaft in de begin- en eindstanden van de in dit jaar aanwezige voorzieningen en de toevoegingen en onttrekkingen die daaraan zijn gedaan.

bedragen x € 1.000

Voorzieningen	Boekwaarde 1 jan 2019	Toevoe- gingen	Onttrek- kingen	Saldo 31 dec 2019
Vrz. verplichtingen, verliezen, risico's				
Voorziening pensioen oud-wethouders	1.537	481	- 99	1.919
Totaal Vrz. verplichtingen, verliezen, risico's	1.537	481	- 99	1.919
Egalisatievoorzieningen overig				
Parkeervoorziening	134	8	-	141
Voorziening passantenhaven Rijnkade	13	4	-	18
Voorziening tariefegalisatie riolering	552	-	- 304	247
Voorziening groot onderhoud openbare ruimte	3.168	1.394	- 1.287	3.274
Egalisatievoorziening afvalstoffenheffing	205	-	-	205
Vrz onderhoud gem.gebouwen	416	665	- 772	309
Totaal Egalisatievoorzieningen overig	4.483	2.071	- 2.359	4.195
Totaal	6.020	2.552	- 2.458	6.114

Voorziening pensioen oud-wethouders

De voorziening is bestemd om aan de pensioenverplichtingen van oud-wethouders te voldoen. De voorziening is gebaseerd op artikel 44 lid 1b van het BBV.

bedragen x € 1.000

Voorziening pensioen oud-wethouders	Rekening 2019
Saldo 1 januari	1.537
Toevoegingen	481
Reguliere bijdrage ten laste van de exploitatie	166
Aanvullende bijdrage ten laste van de exploitatie	316
Onttrekkingen	- 99
Mutaties salarisadministratie	- 99
Saldo 31 december	1.919

Voorziening onderhoud gebouwen

Deze voorziening is gebaseerd op de Meerjaren onderhoudsplannen (MOP) sociaal culturele accommodaties, sportaccommodaties, alsmede het MOP gemeentehuis en De Driewerf. Volgens op artikel 44 lid 1c van het BBV is deze voorziening is bestemd voor het dekken van kosten die samenhangen met het groot onderhoud aan de betreffende accommodaties.

bedragen x € 1.000

Vrz onderhoud gem.gebouwen		Rekening 2019
Saldo 1 januari		416
Toevoegingen		665
Reguliere dotatie onderhoud gemeentelijke gebouwen ten laste van de exploitatie		665
Onttrekkingen		- 772
Bestedingen		- 772
Saldo 31 december		309

Parkeervoorziening

De parkeervoorziening is ingesteld op basis van de Nota Parkeernormen.

De voorziening wordt gevoed door financiële bijdragen die worden ontvangen als gebruik kan worden gemaakt van beschikbare openbare parkeerplaatsen in plaats van nieuw aan te leggen parkeerplaatsen.

bedragen x € 1.000

Parkeervoorziening		Rekening 2019
Saldo 1 januari		134
Toevoegingen		8
Bijdragen parkeerfonds voor het realiseren van parkeerplaatsen		8
Onttrekkingen		-
Saldo 31 december		141

Voorziening passantenhaven Rijnkade

Om over een aantal jaren over voldoende financiële middelen te kunnen beschikken om groot onderhoud aan de passantenhaven te plegen wordt bij de berekening van de jaarlijkse exploitatiekosten rekening gehouden met een dotatie aan de voorziening.

bedragen x € 1.000

Voorziening passantenhaven Rijnkade		Rekening 2019
Saldo 1 januari		13
Toevoegingen		4
Bijdrage conform begroting		4
Onttrekkingen		-
Saldo 31 december		18

Voorziening tariefegalisatie riolering

In 2017 is een hogere opbrengst rioolheffing gerealiseerd dan begroot. Conform de daartoe strekkende adviezen van de commissie BBV is deze meeropbrengst gestort in een voorziening voor tariefsegalisatie riolering. In 2017 is het nieuwe rioleringsplan voor de jaren 2018 tot en met 2021 vastgesteld. Daarin wordt met deze voorziening rekening gehouden en wordt deze voorziening in de komende jaren middels een lager vast te stellen tarief weer afgebouwd.

bedragen x € 1.000

Voorziening tariefegalisatie riolering		Rekening 2019
Saldo 1 januari		552
Toevoegingen		-
Onttrekkingen		- 304
Bestedingen met betrekking tot funderingsherstel		- 304
Saldo 31 december		247

Voorziening groot onderhoud openbare ruimte

De voorziening is bestemd voor het dekken van kosten die samenhangen met het beheer van openbare ruimte en is gebaseerd op de beheerplannen van de hiervoor vermelde voorzieningen en op artikel 44 lid 1c van het BBV.

bedragen x € 1.000

Vrz groot onderhoud openbare ruimte		Rekening 2019
Saldo 1 januari		3.168
Toevoegingen		1.394
Reguliere bijdrage ten laste van de exploitatie wegen		1.087
Reguliere bijdrage ten laste van de exploitatie groenvoorzieningen		139
Reguliere bijdrage ten laste van de exploitatie baggeren		167
Onttrekkingen		- 1.287
Bestedingen in het kader van het uitvoeringsprogramma		- 1.287
Saldo 31 december		3.274

Egalisatievoorziening afvalstoffenheffing

In 2017 is een hogere opbrengst afvalstoffenheffing gerealiseerd dan begroot. Conform de daartoe strekkende adviezen van de commissie BBV is deze meeropbrengst gestort in een voorziening voor tariefsegalisatie afvalstoffenheffing.

bedragen x € 1.000

Egalisatievoorz. afvalstoffenheffing		Rekening 2019
Saldo 1 januari		205
Toevoegingen		-
Onttrekkingen		-
Saldo 31 december		205

Overzicht begrotingsrechtmatigheid

Begrotingsrechtmatigheid	Programma totaal	Over- schrijding	Onrechtmatig		Toelichting
			ja	nee	
1. Leven, leren en werken	31.443	- 5.350 N		x	Kostenoverschrijdingen gedekt door direct daarmee samenhangende opbrengsten en overschrijdingen die passen binnen het bestaande beleid en die eerder reedsesignaleerd werden in de burap. Het betreft vooral de kosten van jeugdhulp.
2. Wonen en leefomgeving	38.904	-			
3. Samenwerken-ondernemen-dorpspromotie	5.702	- 146 N		x	Kostenoverschrijdingen die gedekt worden door direct daarmee samenhangende opbrengsten en overschrijdingen die reeds eerderesignaleerd werden in de burap.
4. Bestuur en dienstverlening	2.899	- 326 N		x	Kostenoverschrijdingen die gedekt worden door direct daarmee samenhangende opbrengsten en overschrijdingen die reeds eerderesignaleerd werden in de burap.
Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien	11.950	-			
Totaal	90.897	- 5.822			

SiSa

Voor het afleggen van verantwoording aan hogere overheden voor door hen verleende bijdragen en gegeven subsidies is een vast format ontwikkeld. Daarmee is het opstellen van een aparte accountantsverklaring voor verschillende regelingen overbodig

geworden. Single-information-Single-audit is de naam die ten grondslag ligt aan de term SiSa. De bijlage kent een vast afgesproken indeling deze wordt digitaal ingezonden en daarnaast als formele bijlage in de jaarrekening van de gemeente opgenomen.

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2019 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 27 januari 2020								
BZK	C1	Regeling Reductie Energiegebruik	Totaal ontvangen beschikking	Projectnaam/nummer	Besteding (jaar T)	Bestedingen (jaar T) komen overeen met ingediende projectplan (JA/NEE)	Besteding (Jaar T) aan afwijkingen. Alleen invullen bij akkoord ministerie.	Cumulatieve bestedingen tot en met (jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie Aard controle n.v.t.
		Gemeenten	Aard controle R Indicatornummer: C1 / 01	Aard controle R Indicatornummer: C1 / 02	Aard controle R Indicatornummer: C1 / 03	Aard controle R Indicatornummer: C1 / 04	Aard controle R Indicatornummer: C1 / 05	Indicatornummer: C1 / 06
		1	€ 89.410	2019-628175	€ 0	Ja		€ 0
			Kopie projectnaam/nummer	Toelichting	Eindverantwoording Ja/Nee			

OCW	D8	Onderwijsachterstandenbeleid 2019-2022 (OAB)	1	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: C1 / 07	Aard controle R Indicatornummer: C1/ 08	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: C1 / 09	
				2019-628175		Nee	
		Gemeenten		Besteding (jaar T) aan voorzieningen voor voorschoolse educatie die voldoen aan de wettelijke kwaliteitseisen (conform artikel 166, eerste lid WPO)	Besteding (jaar T) aan overige activiteiten (naast VVE) voor leerlingen met een grote achterstand in de Nederlandse taal (conform artikel 165 WPO)	Besteding (jaar T) aan afspraken over voor- en voerschoolse educatie met bevoegde gezagsorganen van scholen, houders van kindcentra en peuterspeelzalen (conform artikel 167 WPO)	
				Aard controle R Indicatornummer: D8 / 01	Aard controle R Indicatornummer: D8 / 02	Aard controle R Indicatornummer: D8 / 03	
				€ 410.988	€ 41.840	€ 12.990	
				Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (lasten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid	Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (baten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid
				Bedrag	Bedrag	Bedrag	Bedrag
				Aard controle n.v.t. Indicatornummer: D8 / 04	Aard controle R Indicatornummer: D8 / 05	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: D8 / 06	Aard controle R Indicatornummer: D8 / 07
			1	061901 Gemeente Bodegraven-Reeuwijk	€ 0	061901 Gemeente Bodegraven-Reeuwijk	€ 0

OCW	D9	Onderwijsachterstandenbeleid 2011-2018 (OAB)	Correctie besteding 2018 aan voorzieningen voor voorschoolse educatie die voldoen aan de wettelijke kwaliteitseisen (conform artikel 166, eerste lid WPO).	Correctie besteding 2018 aan overige activiteiten (naast VVE) voor leerlingen met een grote achterstand in de Nederlandse taal (conform artikel 165 WPO).	Correctie besteding 2018 aan afspraken over voor- en voerschoolse educatie met bevoegde gezagsorganen van scholen, houders van kindcentra en peuterspeelzalen (conform artikel 167 WPO).	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1)
			Bij een lagere besteding dient u voor het bedrag een minteken op te nemen.	Bij een lagere besteding dient u voor het bedrag een minteken op te nemen.	Bij een lagere besteding dient u voor het bedrag een minteken op te nemen.	Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie
			Aard controle R Indicatornummer: D9 / 01	Aard controle R Indicatornummer: D9 / 02	Aard controle R Indicatornummer: D9 / 03	Aard controle R Indicatornummer: D9 / 04
			-€ 16.972	€ 0	€ 0	€ 0
			Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	Correctie besteding 2018 aan andere gemeenten overgeboekte middelen (lasten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid. Bij een lagere besteding dient u voor het bedrag een minteken op te nemen. Bedrag	Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	Correctie besteding 2018 aan andere gemeenten overgeboekte middelen (baten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid. Bij een lagere besteding dient u voor het bedrag een minteken op te nemen. Bedrag

SZW	G2	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet gemeentedeel 2019 Alle gemeenten verantwoord voor hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr.	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicatornummer: D9 / 05</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: D9 / 06</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicatornummer: D9 / 07</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: D9 / 08</i>		
			1 061901 Gemeente Bodegraven-Reeuwijk	€ 0	061901 Gemeente Bodegraven-Reeuwijk	€ 0		
			Besteding (jaar T) algemene bijstand	Baten (jaar T) algemene bijstand (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) IOAW	Baten (jaar T) IOAW (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) IOAZ	Baten (jaar T) IOAZ (exclusief Rijk)
			Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente
			I.1 Participatiewet (PW)	I.1 Participatiewet (PW)	I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW)	I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW)	I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAZ)	I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAZ)
			<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G2 / 01</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G2 / 02</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G2 / 03</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G2 / 04</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G2 / 05</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G2 / 06</i>
			€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
			Besteding (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen	Baten (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen	Baten (jaar T) WWIK (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet	Baten (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet (excl. Rijk)	Volledig zelfstandige uitvoering Ja/Nee
			Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	
			I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud)	I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud)	I.6 Wet werk en inkomen kunstenaars (WWIK)	I.7 Participatiewet (PW)	I.7 Participatiewet (PW)	

			d beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004)	zelfstandigen) (Bbz 2004)				
			Aard controle R	Aard controle R	Aard controle R	Aard controle R	Aard controle R	Aard controle n.v.t.
			Indicatornummer: G2 / 07	Indicatornummer: G2 / 08	Indicatornummer: G2 / 09	Indicatornummer: G2 / 10	Indicatornummer: G2 / 11	Indicatornummer: G2 / 12
			€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	Nee
SZW	G2 A	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet totaal 2018 Gemeenten die uitvoering in (jaar T-1) geheel of gedeeltelijk hebben uitbesteed aan een Openbaar lichaam o.g.v. Wgr verantwoordten hier het totaal (jaar T-1). (Dus: deel Openbaar lichaam uit SiSa (jaar T-1) regeling G2B + deel gemeente uit (jaar T-1) regeling G2A)	Hieronder per regel één gemeente(code) uit (jaar T-1) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	Besteding (jaar T-1) algemene bijstand inclusief geldstroom naar openbaar lichaam I.1 Participatiewet (PW)	Baten (jaar T-1) algemene bijstand (exclusief Rijk) inclusief geldstroom naar openbaar lichaam I.1 Participatiewet (PW)	Besteding (jaar T-1) IOAW inclusief geldstroom naar openbaar lichaam I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW)	Baten (jaar T-1) IOAW (exclusief Rijk) inclusief geldstroom naar openbaar lichaam I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW)	Besteding (jaar T-1) IOAZ inclusief geldstroom naar openbaar lichaam I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAZ)
			Aard controle n.v.t.	Aard controle R	Aard controle R	Aard controle R	Aard controle R	Aard controle R
			Indicatornummer: G2A / 01	Indicatornummer: G2A / 02	Indicatornummer: G2A / 03	Indicatornummer: G2A / 04	Indicatornummer: G2A / 05	Indicatornummer: G2A / 06

1	061901 Gemeente Bodegraven- Reeuwijk	€ 3.593.023	€ 68.316	€ 360.351	€ 3.880	€ 77.068
	Hieronder verschijnt de gemeente(code) conform de keuzes gemaakt bij indicator G2A / 01 In de kolommen hiernaast de verantwoordingsi nformatie voor die gemeente invullen <i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicatornummer: G2A / 07</i>	Baten (jaar T-1) IOAZ (exclusief Rijk) inclusief geldstroom naar openbaar lichaam I.3 Wet inkomensvoorzienin g oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ) <i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G2A / 08</i>	Besteding (jaar T-1) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen inclusief geldstroom naar openbaar lichaam I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhou d beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004) <i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G2A / 09</i>	Baten (jaar T-1) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen inclusief geldstroom naar openbaar lichaam I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004) <i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G2A / 10</i>	Baten (jaar T-1) WWIK (exclusief Rijk) inclusief geldstroom naar openbaar lichaam I.6 Wet werk en inkomen kunstenaars (WWIK) <i>Aard controle R</i> <i>Indicatornumm er: G2A / 11</i>	Besteding (jaar T-1) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet inclusief geldstroom naar openbaar lichaam Participatiewet (PW) <i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G2A / 12</i>
1	061901 Gemeente Bodegraven- Reeuwijk	€ 0	€ 100.838	€ 11.255	€ 0	€ 96.344
	Hieronder verschijnt de gemeente(code) conform de keuzes gemaakt bij indicator G2A / 01 In de kolommen hiernaast de verantwoordingsi	Baten (jaar T-1) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet (excl. Rijk) inclusief geldstroom naar openbaar lichaam Participatiewet				

SZW	G3	Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen)_gem eentedeel 2019 Besluit bijstandverlening zelfstandigen (Bbz) 2004 Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond	nformatie voor die gemeente invullen	(PW)				
			Aard controle n.v.t. Indicatornummer: G2A / 13	Aard controle R Indicatornummer: G2A / 14				
			1 061901 Gemeente Bodegraven- Reeuwijk	€ 0				
			Besteding (jaar T) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob)	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking (exclusief Bob)	Baten (jaar T) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob) (exclusief Rijk)	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking (exclusief Bob) (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) aan onderzoek als bedoeld in artikel 56 Bbz 2004 (exclusief Bob)	Besteding (jaar T) Bob
			Aard controle R Indicatornummer: G3 / 01	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 02	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 03	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 04	Aard controle R Indicatornumm er: G3 / 05	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 06
			€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
			Baten (jaar T) Bob (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) aan uitvoeringskosten Bob als bedoeld in artikel 56 Bbz 2004	Volledig zelfstandige uitvoering Ja/Nee			

		van de Wgr.						
			<i>Aard controle R Indicatornummer: G3 / 07</i>	<i>Aard controle R Indicatornummer: G3 / 08</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicatornummer: G3 / 09</i>			
			€ 0	€ 0	Nee			
SZW	G3 A	Besluit bijstandsverlening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen)_total 2018 Besluit bijstandverlening zelfstandigen (Bbz) 2004 Gemeenten die uitvoering in (jaar T-1) geheel of gedeeltelijk hebben uitbesteed aan een Openbaar lichaam o.g.v. Wgr verantwoorden hier het totaal (jaar T-1). (Dus: deel Openbaar lichaam uit SiSa (jaar T-1) regeling G3B + deel gemeente uit (jaar T-1) regeling G3)	Hieronder per regel één gemeente(code) uit (jaar T-1) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordings informatie voor die gemeente invullen <i>Aard controle n.v.t. Indicatornummer: G3A / 01</i>	Besteding (jaar T-1) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob) inclusief geldstroom naar openbaar lichaam <i>Aard controle R Indicatornummer: G3A / 02</i>	Besteding (jaar T-1) kapitaalverstrekk ing (exclusief Bob) inclusief geldstroom naar openbaar lichaam <i>Aard controle R Indicatornummer: G3A / 03</i>	Baten (jaar T-1) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob) (exclusief Rijk) inclusief geldstroom naar openbaar lichaam <i>Aard controle R Indicatornummer: G3A / 04</i>	Baten (jaar T-1) kapitaalverstr ekking (exclusief Bob) (exclusief Rijk) inclusief geldstroom naar openbaar lichaam <i>Aard controle R Indicatornumm er: G3A / 05</i>	Besteding (jaar T-1) aan onderzoek als bedoeld in artikel 56 Bbz 2004 (exclusief Bob) inclusief geldstroom naar openbaar lichaam <i>Aard controle R Indicatornummer: G3A / 06</i>
		1	061901 Gemeente Bodegraven- Reeuwijk	€ 12.853	€ 22.726	€ 4.792	€ 75.572	€ 5.212

VWS	H4	Specifieke uitkering Sport	Hieronder verschijnt de gemeente(code) conform de keuzes gemaakt bij G3A / 01 In de kolommen hiernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen <i>Aard controle n.v.t. Indicatornummer: G3A / 07</i>	Besteding (jaar T-1) Bob inclusief geldstroom naar openbaar lichaam <i>Aard controle R Indicatornummer: G3A / 08</i>	Baten (jaar T-1) Bob (exclusief Rijk) inclusief geldstroom naar openbaar lichaam <i>Aard controle R Indicatornummer: G3A / 09</i>	Besteding (jaar T-1) aan uitvoeringskosten Bob als bedoeld in artikel 56 Bbz 2004 inclusief geldstroom naar openbaar lichaam <i>Aard controle R Indicatornummer: G3A / 10</i>		
			1 061901 Gemeente Bodegraven-Reeuwijk	€ 0	€ 0	€ 0		
			Ontvangen Rijksbijdrage (jaar T) <i>Aard controle R. Indicatornummer: H4 / 01</i>	Projectnaam / nummer <i>Aard controle n.v.t. Indicatornummer: H4 / 02</i>	Totale aanvraag per project (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen (automatisch berekend) <i>Aard controle R Indicatornummer: H4 / 03</i>	Verrekening (jaar T) Onroerende zaken (sportaccommodaties) per project ten laste van Rijksmiddelen <i>Aard controle R Indicatornummer: H4 / 04</i>	Verrekening (jaar T) Roerende zaken sportbeoefening en sportstimulering per project ten laste van Rijksmiddelen <i>Aard controle R Indicatornummer: H4 / 05</i>	Verrekening (jaar T) overige kosten per project ten laste van Rijksmiddelen <i>Aard controle R Indicatornummer: H4 / 06</i>
		Gemeenten	1 € 31.530	632729	€ 77.691	€ 0	€ 75.857	€ 1.834

[illegible]

		1	V-2016-16 Duurzaam veilig inrichten Reewal te Reeuwijk-Dorp	€ 0	€ 0			
			Kopie beschikking nummer	Cumulatieve besteding ten laste van provinciale middelen tot en met (jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsin formatie	Cumulatieve overige bestedingen tot en met (jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsi nformatie	Toelichting	Eindverantwo ording Ja/Nee Als u kiest voor 'ja', betekent dit dat het project is afgerond en u voor de komende jaren geen bestedingen meer wilt verantwoorde n	
			Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E27B/ 06	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E27B / 07	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E27B / 08	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E27B / 09	Aard controle n.v.t. Indicatornumm er: E27B / 10	
		1	V-2016-16 Duurzaam veilig inrichten Reewal te Reeuwijk-Dorp	€ 28.602	€ 46.316		Ja	

De staat van de gemeente

In 2013 is de provincie Zuid-Holland met alle Zuid-Hollandse gemeenten een overeenkomst aangegaan waarin zij alle gemeenten in kaart brengen op een aantal thema's zoals financiën, omgevingsrecht, archief en inburgering.

Daartoe is een format afgesproken dat door alle gemeenten als bijlage wordt opgenomen in de jaarrekening. Dat betreft onderstaande bijlage.

Deel E: Overige gegevens

Gebeurtenissen na balansdatum

Ten tijde van het opstellen van deze jaarrekening brak de Coronacrisis uit. Hoewel deze geen direct invloed op de cijfers in deze jaarrekening heeft is het toch goed ons te realiseren dat deze crisis (vergaande) financiële gevolgen voor onze gemeente kan hebben. Daarbij spelen veel facetten een rol waarvan de strekking en diepgang van velen daarvan op dit moment nog niet kan worden overzien. De komende tijd zal een nadere impact-analyse meer inzicht daarin moeten geven. In die impact-analyse komen dan zaken aan de orde als:

- Is de waardering van onze (im)materiële vaste activa nog correct of dient een (gedeeltelijke) afwaardering plaats te vinden?
- Kunnen gebruikers/huurders aan hun verplichtingen voldoen of moeten we hen financieel tegemoet komen door (een gedeelte van) de huur niet te incasseren?
- Kunnen verwachte grondverkopen nog (binnen de gestelde termijn) worden gerealiseerd of moeten die opbrengst verwachtingen worden bijgesteld?
- Kunnen alle belastingopbrengsten worden gerealiseerd?
- Als subsidiepartijen hun verplichtingen niet (kunnen) nakomen en wij de subsidie niet zouden terugvorderen, welke consequenties heeft dat dan voor de getrouwheid en rechtmatigheid?
- Nu al blijkt dat jeugd- en Wmo-instellingen niet in staat zijn de geïndiceerde zorg te leveren. Welke consequenties heeft dit voor de kosten van de zorg? Komen die partijen dan niet in onoverkomelijke problemen en welke verantwoordelijkheid heeft de gemeente daarin?
- Zal het aantal bijstandsgerechtigden gaan toenemen en welke consequenties heeft dat dan (zeker in combinatie met de reeds getroffen inkomensvoorzieningen) voor de uitvoeringskosten?

- Gaan we als gemeente nog zelfstandig of in combinatie met anderen economische stimuleringsmaatregelen treffen?

Tijdens de raadsvergadering van 27 mei is tijdens het debat over precario-heffing voor terrassen aangegeven dat er behoefte is aan een breder gesprek in de raad over de stand van zaken en actuele vraagstukken rond de coronacrisis in de gemeente Bodegraven-Reeuwijk. Hieronder een overzicht van de domeinen die zijn en worden geraakt door de crisis. Hiermee geven we inzicht in de stand van zaken en de actuele vraagstukken. We zien dat de eerste acute fase van de crisis nu langzaam over gaat in een situatie waarin we zo veel mogelijk terugkeren naar een nieuw normaal of een tijdelijk abnormaal. Ondernemers, inwoners, maatschappelijk partners en ook de gemeente spannen zich in de dienstverlening, producten, activiteiten en het leven in te richten op de 1,5 meter samenleving. Dat levert nieuwe vraagstukken en uitdagingen op. Het oppakken van deze uitdagingen vraagt richting en duiding.

Hieronder een kort overzicht van de stand van zaken in de verschillende domeinen, ook wordt aangegeven welke vraagstukken er op korte termijn spelen.

Inwoners

De verwachting is dat de economische effecten van Corona grote gevolgen hebben. Er wordt voor een langdurige recessie gevreesd. Voor inwoners, ondernemers, ZZP'ers en maatschappelijke partners betekent dit het begin van onzekere tijden. Een groep inwoners is nu al de baan of het inkomen kwijt of ziet een terugval in inkomen. Vanuit het rijk zijn voorzieningen getroffen om deze groep voor de korte termijn zo veel mogelijk te ondersteunen.

Wanneer het maatschappelijk leven weer op gang komt en het weer drukker wordt op straat, in winkels en voorzieningen wordt het lastiger 1,5 meter in acht te nemen.

Maatschappelijke partners

Verenigingen en culturele instellingen kunnen de activiteiten niet of beperkt uitvoeren en zien voor 2020 een terugloop in inkomsten. Binnen het Sociaal Domein is er een impact van de "1,5 meter samenleving" op de levering van ondersteuning en zorg. Hierbij kan worden gedacht aan de organisatie van dagbesteding en het doelgroepenvervoer. Op welke wijze deze diensten kunnen worden aangeboden en wat de consequenties zijn voor de cliënten, uitvoerders en de benodigde middelen is nog niet duidelijk.

Ondernemers

Ondernemers moeten werkplekken anders inrichten, looproutes en winkels aanpassen of kunnen maar een klein deel van de klanten bedienen.

Een belangrijk vraagstuk voor de ondernemers is hoelang duurt de periode van recessie, welke gevolgen heeft dat voor het ondernemersklimaat en de werkgelegenheid binnen de gemeente?

Algemene uitgangspunten

Om te bepalen hoe we omgaan met de op ons afkomende vragen en dilemma's. Stellen we voor de begrippen Samen Duurzaam Gezond te nemen als leidraad voor onze kaders.

Samenbouwen aan sterke gemeenschappen

De crisis heeft laten zien dat wij als samenleving er voor elkaar staan wanneer de omstandigheden daarom vragen. Mooie initiatieven en grote saamhorigheid zijn ontstaan. Initiatieven om lokale bedrijven te ondersteunen, om kwetsbare ouderen te helpen en bijvoorbeeld boodschappendiensten van en voor buurtgenoten. Het is de uitdaging om deze betrokkenheid met elkaar vast te houden, ook wanneer de crisis langere tijd gaat duren of wanneer oude tegenstellingen weer zichtbaar worden. Inzet vanuit de gemeente is om dergelijke initiatieven te blijven ondersteunen.

Iedereen kan meedoen

Juist nu wanneer ouderen langere tijd geen bezoek mochten ontvangen van hun dierbaren, het verenigingsleven vanwege de maatregelen onderdruk staan en sommige inwoners en ondernemers hun inkomen hebben verloren. Samen maken we het voor iedereen mogelijk om volwaardig te blijven deelnemen aan onze samenleving.

Gezond ondernemersklimaat

In Bodegraven-Reeuwijk is een grote verscheidenheid aan ondernemers actief. Het is op dit moment lastig in te schatten hoe diep de crisis gaat ingrijpen in onze economie. We vinden het van groot belang dat ondernemers en bedrijven zich kunnen blijven ontwikkelen en ondersteunen hen om ook in de toekomst te kunnen blijven concurreren. We haken hierbij aan op landelijke maatregelen en zetten in op het bij elkaar brengen van kansrijke initiatieven. Waar mogelijk en wenselijk nemen we "drempels" weg, denk hierbij aan het vergroten van terrasmogelijkheden en het ondersteunen van ondernemers bij het inrichten van de openbare ruimte.

Maatschappelijke voorzieningen op duurzaam niveau

Voorziening als Huizen van Alles, sportverenigingen en culturele instellingen hebben het in de acute fase van de crisis zwaar te voortduren gekregen. Vanwege de crisis is het wellicht noodzakelijk keuzes te maken, dat doen we samen met de betrokken partijen. De inzet blijft dat we staan voor een gezonde gemeente met een duurzaam en minimaal voorzieningenniveau.

Zorg en welzijn

De kosten van het sociaal domein staan al onder grote druk. Zorg- en welzijnsorganisaties richten zich in op de anderhalve meter samenleving. De verwachting is dat dit consequenties heeft voor de invulling en de kosten van het aanbod. In stand houden van een adequaat aanbod binnen de financiële begrotingskaders is het uitgangspunt voor onze gemeente.

Financieel duurzaam

Gezien de financiële positie van de gemeente is de ruimte beperkt.

Verwerking van het resultaat

Gebruikelijk is het resultaat van de jaarrekening te splitsen in de componenten 'normale exploitatie' en 'grondexploitatie'; één en ander zoals op voorgaande pagina becijferd. De resultaten die op beide onderdelen worden gehaald worden verrekend met respectievelijk de algemene reserve en de algemene reserve grondexploitatie.

Van het hierboven geschetste beleid kan worden afgeweken indien er vanuit de jaarrekening aanleiding is bepaalde bedragen te reserveren voor een specifieke bestemming. Daarvan wordt in deze jaarrekening gebruik gemaakt door de volgende voorstellen te doen.

1. In 2018 heeft de gemeente een bijdrage ontvangen op basis van de regeling tekortgemeenten Sociaal Domein. Dit bedrag is in dat jaar toegevoegd aan de reserve Sociaal Domein. Zoals in de bestuursrapportage aangekondigd wordt voorgesteld dit bedrag (€ 888.000) in 2019 aan deze reserve te onttrekken ter dekking van de kosten in het Sociaal Domein.
2. In 2019 is in de algemene uitkering incidenteel extra geld aan de gemeenten beschikbaar gesteld voor uitvoering van activiteiten en werkzaamheden in het kader van de Energietransitie. Voor onze gemeente belooft dit een bedrag van € 240.000. De uitvoering van deze activiteiten en werkzaamheden is voor de komende jaren voorzien. Daarom wordt voorgesteld dit bedrag toe te voegen aan reserve duurzaamheid.
3. Wanneer de hiervoor genoemde punten worden geëffectueerd ontstaat tenslotte een nadelig saldo van € 1.504.000 waarvan wordt voorgesteld dat te onttrekken aan de algemene reserve.

De reserve grondexploitatie

Het voordelig resultaat op de grondexploitaties (na aftrek van Vpb) belooft een bedrag van € 1.192.000. Dit resultaat is in 2019 nadelig beïnvloed door een aantal afdrachten aan specifieke fondsen voor

woningbouw. Om die reden wordt voorgesteld een bedrag van € 125.000 te onttrekken aan de woningbouwfondsen en een bedrag van € 1.317.000 toe te voegen aan de algemene reserve grondexploitatie.

Voorgesteld wordt:

1. De jaarrekening 2019 vast te stellen met een resultaat van € 724.000 nadelig.
2. Het nadelig resultaat uit de gewone exploitatie, te weten een bedrag van € 2.282.000, als volgt te bestemmen:
 - a. Een bedrag van € 888.000 te onttrekken aan de reserve sociaal domein
 - b. Een bedrag van € 240.000 toe te voegen aan de reserve duurzaamheid
 - c. Het vervolgens resterend saldo (€ 1.634.000) te onttrekken aan de algemene reserve
3. Het voordelig resultaat uit de grondexploitaties, te weten een bedrag van € 1.558.000, als volgt te bestemmen:
 - a. Een bedrag van € 1.683.000 toe te voegen aan de algemene reserve grondexploitatie
 - b. Een bedrag van € 125.000 te onttrekken aan de specifieke reserves woningbouw

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Wordt separaat door de accountant aangeleverd.

Deel F: Overige Stukken

Stand investeringsbudgetten per 31 december

In de onderstaande tabel wordt een beeld gegeven van de stand van de openstaande investeringsbudgetten per 31 december 2019. Een krediet is een benodigd uitgavenbedrag voor een investeringsproject. De raad geeft de machtiging hiervoor. Een kredietbesluit wordt omschreven als een machtiging tot het verrichten van uitgaven tot

een maximumbedrag (exclusief btw), voor de realisering van een in het besluit omschreven project. In deze omschrijving is de toelichting op de begrippen machtiging, maximumbedrag en project van belang. Met een project mag pas worden gestart als het kredietbesluit is genomen en de dekking in de gemeentebegroting is opgenomen.

bedragen x € 1.000

Openstaande kredieten	Toegekend krediet	Uitgaven t/m 2018	Uitgaven 2019	Restant krediet
Bedrijfswagen (verv Renault 33-VZX-3)	38	-	-	38
Bedrijfswagen (verv Toyota 7-VDH-17)	33	-	-	33
Nissan e-NV200 Electric Optima VDR-53-T	38	-	39	- 1
Mitsubishi Fuso Canter (17-VGL-2)	46	-	-	46
Begraafplaats Tempel	307	119	208	- 20
Uitbreiding begraafplaats Vredehof	2.652	1.957	463	232
Kwaliteitsverbetering dienstverlening	55	-	-	55
Centrumvisie herinrichting Raadhuisplein	222	13	117	92
Herinrichting centrum	1.800	-	35	1.765
Fietsenstalling/ov facilitair gem.huis	60	-	16	44
Stoelen/herinrichting gemeentehuis	100	42	13	46
Verduurzaming gemeentehuis	1.200	8	64	1.128
Basisregistraties (BGT) 2e fase ('16+17)	115	24	24	67
Audio-visuele apparatuur raadzaal 2019	30	-	-	30
Aanschaf iPads	21	14	3	4
Modules dienstverlening	24	-	25	- 1
Redundantie gemnet / internet	24	-	-	24
Uitbreiding backend infra (netwerk)	141	-	140	1
Vervangen backend infra/storage/migratie	390	-	337	53
Vervanging 50 smartphones (2017)	36	26	7	3
Vervanging centrale ICT apparatuur ('17)	93	229	- 229	93
Vervanging kantoora automatisering (2018)	84	7	67	10
Dronenplein fs.2, openb.ruimte (343000)	1.687	619	286	782
Verhoeff Rollmanschool (348000)	4.186	1.059	3.110	17
Vervangen buitensportaccommodaties Reeuwijk	1.892	71	1.618	203

Nieuwbouw zwembad De Kuil	14.076	562	5.480	8.034
Onderzoekskosten Grex Van Tolstraat 19-29	38	-	2	36
Onderzoekskosten Grex Weide Wiericke	20	12	67	- 58
Onderzoekskosten Grex Zoutman	95	-	12	83
Totaal openstaande investeringsbudgetten	29.503	4.760	11.905	12.838
Projecten uitvoeringsprogramma				
Actualiseren digitale wegenlegger	43	29	-	14
Bijdrage Broekvelderbrug	47	-	47	-
Dorp Waarder	24	-	-	24
Driebruggen Oost	745	737	7	1
Elzenhof	12		16	- 4
Heraanleg Zoutman fase 4	1.244	732	426	85
Herinrichting Dorp Waarder	150	-	-	150
Kerkweg	1.135	54	548	533
Maatregelen VCP Reeuwijk-Brug	1.387	1.367	11	9
Nieuwerbrug fase 1, wegen	391	-	343	48
Noordzijde-Noordstraat	105	-	87	18
Notaris d'Aumerielaan, wegen	12	-	1	11
Polderbrink, wegen	122	4	95	23
Raadhuisweg, wegen	101	-	65	35
Reconstr. asfaltwegen buitengebied 2018 *)	304	209	140	- 45
Reconstr. asfaltwegen buitengebied 2019 *)	1.402	-	1.450	- 48
Reeuwijk-Brug Oost,	1.746	233	1.488	24
Reeuwijk-Brug West fase 3	3.370	12	3.317	41
Reeuwijk-Brug, Treebord fase 1	887	156	730	-
Reeuwijk-Brug, Treebord fase 2	1.138	7	726	405
Rioleringsprojecten 2019	119	-	107	12
Thorbeckelaan	597	19	572	7
Verkeersprojecten en meubilair 2019	315	-	126	189
Verkeersregelinstallaties (VRI's)	455	8	87	360
Vervanging beschoeiingen 2019	490	-	506	- 16
Vervanging bruggen 2019	917	-	889	28
Vervanging mech/elektr minigemalen 2019	412	-	415	- 3
Vervanging openbare verlichting 2019	288	-	130	158
Vervanging spelen 2019	237	-	229	7
Totaal uitvoeringsprogramma	18.196	3.568	12.560	2.068
Totaal	47.699	8.328	24.465	14.906

*) Nadelige saldi worden gedekt door subsidie ontvangsten